

Atlas van de lokale lasten 2024

dr. C. Hoeben
dr. L.A. Toolsema
dr. D.M.O. Jong
prof. dr. M.A. Allers

rijksuniversiteit
groningen

COELO

Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden

COELO

Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden

Faculteit Economie en Bedrijfskunde

Rijksuniversiteit Groningen

www.coelo.nl

© COELO, Groningen, 2024

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Aan het verzamelen en het verwerken van de gegevens voor deze uitgave is de grootst mogelijke zorg besteed. Iedere aansprakelijkheid voor de gevolgen van activiteiten die op basis van deze gegevens worden ondernomen wordt echter afgewezen.

Inhoud

Inleiding	7
Leeswijzer	9
Samenvatting: tariefontwikkeling decentrale heffingen	11
Ontwikkeling van de woonlasten van 2023 op 2024	18
Gemeenten	18
Waterschappen	20
Totale decentrale lasten	20
Ontwikkeling gemeentelijke woonlasten eigenaar-bewoner	22
Inleiding	22
Niveau lokale lasten	22
Lastenstijging	23
Samenstelling woonlasten	24
Woonlasten in brede zin	25
Decentrale lasten voor standaardhuishoudens en –bedrijven	30
Opbrengsten decentrale heffingen	33
Inclusief en exclusief volume-effect	33
Gemeenten	33
Waterschappen	37
Provincies	39
De ontwikkeling van ozb-tarieven	41
Ozb-tarief woning en woz-waarde	41
Woningen en niet-woningen	43
Ontwikkeling per gemeente	45
1 Gemeentelijke herindeling en artikel 12-status	46
2 Waardeontwikkeling woningen	49
3 Waardeontwikkeling niet-woningen	51
4 Gemiddelde woningwaarde koopwoning	53
5 Ozb-tarief woningen	55

6 Mutatie ozb-tarief woningen	57
7 Ozb-aanslag woning met gemiddelde waarde	59
8 Gestandaardiseerd ozb-tarief woningen	61
9 Ozb-tarief niet-woningen	63
10 Mutatie ozb-tarief niet-woningen	65
11 Gestandaardiseerd ozb-tarief niet-woningen	67
12 Hefboomeffect	69
13 Afvalstoffenheffing: tariefsystemen	71
14 en 15 Tarief afvalstoffenheffing één- en meerpersoonshuishouden	74
16 Mutatie tarief afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden	77
17 en 18 Rioolheffing: tariefsystemen	79
19 en 20 Tarief rioolheffing één- en meerpersoonshuishouden koopwoning	82
21 Mutatie tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden koopwoning	86
22 en 23 Tarief rioolheffing één- en meerpersoonshuishouden huurwoning	88
24 Mutatie tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden huurwoning	91
25 en 26 Kostendekkendheid afvalstoffenheffing en rioolheffing	93
27 Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden met eigen woning	96
28 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden met eigen woning	99
29 Mutatie gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden met eigen woning	102
30 Netto woonlasten meerpersoonshuishouden	104
31 Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden met huurhuis	107
32 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden met huurhuis	109
33 Mutatie woonlasten meerpersoonshuishouden huurder	111
34 Lasten verhuurder	113

35 Verdeling gemeentelijke woonlasten tussen éénpersoons- en meerpersoonshuishoudens	115
36 Verdeling gemeentelijke woonlasten tussen eigenaren en gebruikers woningen	117
37 Kwijtschelding gemeentelijke belastingen: afvalstoffenheffing	119
38 Kwijtschelding gemeentelijke belastingen: rioolheffing	121
39 Woonlasten na kwijtschelding	123
40 Toeristenbelasting: tariefsystemen	125
41 Toeristenbelasting: tarief hotel	127
42 Toeristenbelasting: tarief camping	129
43 Toeristenbelasting: mutatie tarief hotel	131
44 Hondenbelasting: tarief	133
45 Hondenbelasting: mutatie	135
46 Parkeerbelasting: vergunning, incidenteel of beide	137
47 Parkeerbelasting: tarief	139
48 Parkeerbelasting: mutatie	141
49 Leges uittreksel BRP: tarief	143
50 Leges uittreksel BRP: mutatie	145
Het provinciale belastinggebied	147
51 Tarief opcenten op de motorrijtuigenbelasting	151
52 Mutatie opcenten op de motorrijtuigenbelasting	153
Waterschappen	155
53 Zuiveringsheffing: tarief	159
54 Zuiveringsheffing: mutatie	161
55 Ingezetenenheffing: tarief	163

56 Ingezetenenheffing: mutatie	165
57 Heffing gebouwd: tarief	167
58 Heffing gebouwd: mutatie	169
59 Waterschapslasten huurder	171
60 Mutatie waterschapslasten huurder	173
61 Waterschapslasten eigenaar-bewoner	175
62 Mutatie waterschapslasten eigenaar-bewoner	177
Totale decentrale lasten	179
63 Totale decentrale lasten huurder	180
64 Mutatie totale decentrale lasten huurder	182
65 Totale decentrale lasten eigenaar-bewoner	184
66 Mutatie totale decentrale lasten eigenaar-bewoner	186
Benchmark: vergelijking gemeentelijke woonlasten per provincie	188
Bijlagen	203
Bijlage 1 Verantwoording	204
Bijlage 2 Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?	209
Bijlage 3 Woonlasten per gemeente	212

Inleiding

Inhoud

De Atlas van de lokale lasten is een jaarlijks overzicht van de heffingen van gemeenten, provincies en waterschappen. Het eerste deel van dit rapport geeft een *landelijk* overzicht van de hoogte en de ontwikkeling van de lokale lasten. Het behandelt achtereenvolgens de *tarieven* van afzonderlijke decentrale heffingen, de *woonlasten* voor huishoudens, de *totale decentrale lasten* voor standaardhuishoudens en bedrijven en de *opbrengsten* van decentrale heffingen. Dit deel sluit af met een hoofdstuk waarin de ontwikkeling van de ozb-tarieven wordt vergeleken met de ontwikkeling van de woz-waarden.

Het tweede deel geeft een overzicht van tarieven en woonlasten op het niveau van *afzonderlijke gemeenten, provincies en waterschappen*. Hierbij ligt de nadruk op de lasten voor huishoudens. Voor alle gemeenten worden ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing uitgebreid in beeld gebracht. We gaan in op de tarieven en voor zover relevant de heffingssystematiek en de kwijtscheldingsmogelijkheden. Ook laten we zien welke bedragen huurders en huishoudens in een koopwoning in totaal betalen aan de gemeente. Hiernaast bevat de atlas onder meer kaarten over de toeristen-, honden- en parkeerbelasting. Naast de gemeentelijke heffingen zijn de provinciale opcenten en de waterschapsheffingen meegenomen. Ook bevat dit deel een overzicht van de totale decentrale lasten (gemeenten, provincies en waterschappen).

Als laatste vindt u in dit rapport de benchmark van de gemeentelijke woonlasten en een overzicht van de totale gemeentelijke woonlasten voor huurders en eigenaar-bewoners inclusief een rangnummer.

De gegevens in deze atlas hebben betrekking op het jaar 2024. Bedragen zijn uitgedrukt in euro's per jaar. Op de kaarten worden lage niveaus in blauw afgebeeld en hoge niveaus in rood. Hieraan ligt geen waardeoordeel ten grondslag over de wenselijkheid van bepaalde tariefniveaus of de ontwikkeling daarvan.

Voor details over de precieze berekeningswijze van een en ander wordt verwezen naar de verantwoording (bijlage 1).

Informatie op website

Bij veel gemeenten en andere belangstellenden bestaat de behoefte de precieze tarieven te kennen van bijvoorbeeld omliggende gemeenten. De atlas is daarom integraal te vinden op www.coelo.nl. De kaarten op de website zijn aanklikbaar. Door op een gemeente te klikken kunt u dus bijvoorbeeld zien hoe hoog het tarief in de betreffende gemeente is of welk tariefsysteem wordt gebruikt. Daar kan ook met de *Lokale lasten calculator* worden nagegaan hoeveel een huishouden betaalt aan de gemeente, de provincie en het waterschap. Dit op basis van door de bezoeker in te vullen gegevens over huishoudensgrootte, woning- en autobezit. Ten slotte vindt u hier databestanden met de bedragen per gemeente, provincie en waterschap.

Gegevens

De gegevens zijn verzameld door middel van jaarlijkse enquêtes onder alle gemeenten, provincies en waterschappen in Nederland. Hoewel er aan het verzamelen en het verwerken van de gegevens de grootst mogelijke aandacht is besteed, leert de ervaring toch dat een dergelijk groot databestand zelden geheel foutloos is. De auteurs houden zich van harte aanbevolen voor eventuele correcties. Ook inhoudelijke suggesties zijn welkom.

Dank

Aan de totstandkoming van deze atlas hebben veel mensen meegewerkt. Allereerst willen wij de mensen bedanken die onze vragenlijsten hebben ingevuld. Matthijs Barendrecht, Sven de Heer, Romy Möller, Daan van der Spiegel, Niels Veldhuizen, Joost Visser en Lucas Vos hebben geassisteerd bij de dataverzameling en -verificatie. De Unie van Waterschappen en het CBS zijn behulpzaam geweest bij het verzamelen van de waterschapsgegevens. De Waarderingskamer danken wij voor het ter beschikking stellen van gegevens betreffende de waardeontwikkeling van onroerende zaken. Het NIBUD heeft enkele gegevens aangereikt die nodig zijn om de bijkomende woonlasten te berekenen. De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust uiteraard geheel bij de auteurs.

Leeswijzer

De Atlas van de lokale lasten bevat een grote hoeveelheid informatie. Het is daardoor niet altijd eenvoudig om de gezochte informatie terug te vinden. Daarom volgt hieronder een korte leeswijzer voor verschillende groepen lezers.

De Atlas van de lokale lasten bevat een grote hoeveelheid informatie. Het is daardoor niet altijd eenvoudig om de gezochte informatie terug te vinden. Daarom volgt hieronder een korte leeswijzer voor verschillende groepen lezers.

Gemeenteraadsleden, wethouders, gemeenteambtenaren

De atlas bevat uitgebreide informatie over de ontwikkeling van de lokale belastingen. Als raadslid, wethouder of gemeenteambtenaar wilt u mogelijk de ontwikkelingen in uw gemeente vergelijken met die in andere gemeenten. U kunt de ontwikkeling van de tarieven van de gemeentelijke belastingen per gemeente volgen op kaart 5 tot en met 52. Daarnaast kunt u uw gemeente makkelijk vergelijken met gemeenten in dezelfde provincie met de benchmark van de gemeentelijke woonlasten vanaf blz.188. Als u wilt weten hoe hoog de totale gemeentelijke woonlasten in uw gemeente zijn in vergelijking met de rest van Nederland dan kunt u dit zien in bijlage 3.

De ontwikkeling op hoofdlijnen vindt u in de samenvatting direct na deze leeswijzer. De opbrengstontwikkeling is weergegeven in het hoofdstuk 'Opbrengsten decentrale heffingen' op blz. 33. Op kaart 62 tot en met 66 krijgt u een beeld van de totale decentrale lasten in uw gemeente (de som van gemeentelijke, provinciale en waterschapslasten).

De atlas zet de ontwikkeling van de gemeentelijke belastingen in een breder perspectief door deze af te zetten tegen de ontwikkeling van andere aan wonen gerelateerde lasten. Dit leest u in het hoofdstuk 'Ontwikkeling van de woonlasten eigenaar-bewoner' vanaf blz. 22. Het hoofdstuk 'Decentrale lasten voor standaardhuishoudens en –bedrijven' (blz. 30) geeft een indruk van de bedragen die betaald worden aan alle decentrale overheden.

Waterschapsbestuurders, Hoogheemraden en waterschapsambtenaren

De ontwikkeling van de waterschapstarieven wordt weergegeven op de kaarten 53 tot en met 62. De opbrengstontwikkeling is weergegeven in het hoofdstuk 'Opbrengsten decentrale heffingen' vanaf blz. 33. Op kaart 62 tot en met 66 krijgt u een beeld van de totale decentrale lasten per gemeente (de som van gemeentelijke, provinciale en waterschapslasten).

De atlas zet de ontwikkeling van de decentrale belastingen in een breder perspectief door deze af te zetten tegen de ontwikkeling van andere aan wonen gerelateerde lasten. Dit leest u in het hoofdstuk 'Ontwikkeling gemeentelijke woonlasten eigenaar-bewoner' vanaf blz.22. Het hoofdstuk 'Decentrale lasten voor standaardhuishoudens en

–bedrijven’ op blz. 30 geeft een indruk van de bedragen die betaald worden aan decentrale overheden.

Gedeputeerden, Statenleden en provincieambtenaren

De belangrijkste provinciale belasting wordt gevormd door de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. De tariefontwikkeling is weergegeven op kaart 51 en 52. De opbrengstontwikkeling is weergegeven in de inleidende tekst bij die kaarten (blz. 147) en in het hoofdstuk ‘Opbrengsten decentrale heffingen’ vanaf blz. 33.

Provinciebestuurders die het beleidsveld ‘water’ in hun portefeuille hebben kunnen terecht bij de kaarten die de waterschapstarieven weergeven (kaart 53 tot en met 62). Op kaart 63 tot en met 66 krijgt u een beeld van de totale decentrale lasten per gemeente (de som van gemeentelijke, provinciale en waterschapslasten).

Ondernemers

De Atlas van de lokale lasten bevat verschillende gegevens die relevant zijn voor ondernemers. Op de kaarten 9 en 10 ziet u de ontwikkeling van de ozb-tarieven voor niet-woningen per gemeente. In het hoofdstuk ‘Decentrale lasten voor standaardhuishoudens en –bedrijven’ op blz. 30 wordt voor een aantal voorbeeldbedrijven berekend hoe de decentrale lasten zijn veranderd ten opzichte van het vorige jaar. De opbrengstontwikkeling is weergegeven in het hoofdstuk ‘Opbrengsten decentrale heffingen’ vanaf blz. 33.

Burgers

Burgers die willen weten hoeveel zij betalen aan hun gemeente kunnen dit zien op de kaarten 5 tot en met 8 (onroerendezaakbelasting), 13 tot en met 16 (afvalstoffenheffing), 17 tot en met 24 (rioolheffingen) en 27 tot en met 29 en 31 tot en met 33 (gemeentelijke woonlasten). In de benchmark van de gemeentelijke woonlasten vanaf blz. 188 kunt u de hoogte van de woonlasten in uw eigen gemeente makkelijk vergelijken met die in de andere gemeenten in de provincie.

Ook de kaarten met de tarieven van de hondenbelasting, parkeerbelasting, een uittreksel uit de basisregistratie personen (kaart 40 tot en met 50) zijn mogelijk interessant. De tarieven die worden betaald voor de provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting zijn te vinden op de kaarten 51 en 52. De tarieven van de belangrijkste waterschapsheffingen worden weergegeven op de kaarten 53 tot en met 62.

Op kaart 63 tot en met 66 krijgt u een beeld van de totale decentrale lasten in uw gemeente (de som van gemeentelijke, provinciale en waterschapslasten).

Als u op zoek bent naar informatie over hoe de woz-waarde samenhangt met de hoogte van de ozb-tarieven dan kunt u terecht in het hoofdstuk ‘De ontwikkeling van de ozb-tarieven.’ vanaf blz. 133.

Samenvatting: tariefontwikkeling decentrale heffingen

Hier volgt een beknopt overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen voor wat betreft de tarieven van de decentrale heffingen. Gegevens over afzonderlijke provincies, gemeenten en waterschappen vindt u bij de interactieve kaarten op de website.

Ozb

In 2024 wordt voor de onroerendezaakbelastingen (ozb) de woz-waarde in peiljaar 2023 als grondslag gebruikt. Vorig jaar was dit de waarde in 2022. De waarde van een gemiddelde woning steeg in deze periode 2,8 procent. Dit hoeft echter niet te betekenen dat huishoudens ook 2,8 procent meer kwijt zijn aan de ozb. Gemeenten houden bij het vaststellen van de tarieven namelijk rekening met de ontwikkeling van de woz-waarde. Meestal verlagen zij het tarief als de woz-waarde stijgt (zie ook het hoofdstuk 'De ontwikkeling van ozb-tarieven' op blz. 41). Dit jaar is er, anders dan in andere jaren, sprake van zowel een verhoging van het tarief (gemiddeld 2,3 procent) als van een hogere woz-waarde.

Gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling ligt het gemiddelde ozb-tarief voor woningen 5,9 procent hoger dan vorig jaar (zie tabel 1). Het gemiddelde huishouden betaalt daardoor dit jaar 23,69 euro meer aan ozb. Het tarief voor eigenaren en dat voor gebruikers van niet-woningen stijgt met respectievelijk 6,6 en 6,3 procent.

Afvalstoffenheffing en rioolheffing

De gemiddelde afvalstoffenheffing voor huishoudens stijgt dit jaar met 6,1 procent ofwel 19,91 euro.¹ Een gemeente kan rioolheffing opleggen aan gebruikers, aan eigenaren of aan zowel gebruikers als eigenaren. Huurders betalen alleen de gebruikersheffing. Dat betekent dat zij in sommige gemeenten geen rioolheffing betalen. Voor huurders stijgt de rioolheffing dit jaar gemiddeld 4,8 procent (5,15 euro). Als we alleen kijken naar de heffende gemeenten dan is de stijging 4,4 procent (7,64 euro). De gemiddelde rioolheffing voor huishoudens in een eigen woning stijgt dit jaar met 5,6 procent (12,04 euro). Zij betalen zowel de gebruikers- als de eigenarenheffing.

Een bedrijf betaalt bij een waterverbruik van 100 kubieke meter gemiddeld 234 euro aan rioolheffing; bij een waterverbruik van 500 kubieke meter is dit 413 euro. Bij bedrijven loopt de stijging uiteen van circa 5,9 procent voor bedrijven die 30.000

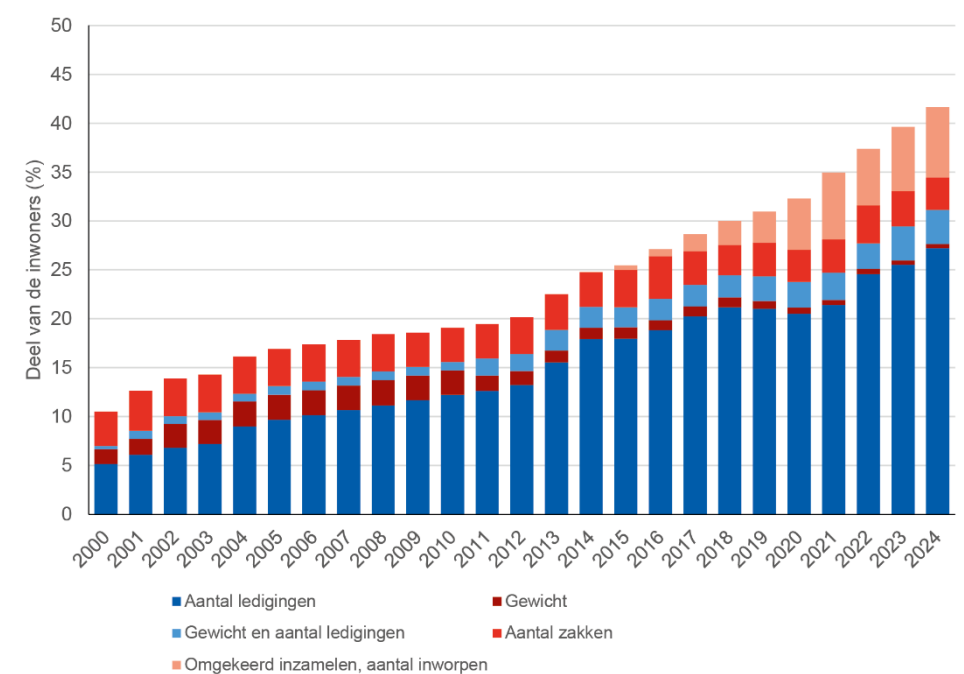
¹ Ook bedrijven produceren afval. Gemeenten kunnen ook dit afval inzamelen en verwerken. Een bedrijf kan echter ook een contract afsluiten met een particuliere inzamelaar. Gemeenten zijn op hun beurt niet verplicht bedrijfsafval in te zamelen. Als bedrijfsafval wordt ingezameld door de gemeente betaalt het bedrijf meestal een reinigingsrecht. De tariefsystemen van de reinigingsrechten verschillen nog sterker dan die voor de afvalstoffenheffing (van de laatste is een overzicht te vinden op kaart 16). Omdat bedrijven onderling sterk verschillen is het niet mogelijk om de tariefontwikkeling voor bedrijven weer te geven.

kubieke meter water gebruiken tot 10,2 procent voor bedrijven die 100 kubieke meter water gebruiken.

Tariefdifferentiatie afvalstoffenheffing en rioolheffing

Gemeenten bepalen het tariefsysteem dat zij hanteren voor de afvalstoffen- en de rioolheffing. In een steeds groter deel van de gemeenten is het tarief van de afvalstoffenheffing gekoppeld aan de hoeveelheid afval (diftar, zie figuur 1). Dit jaar voeren nog eens 11 gemeenten diftar in voor de afvalstoffenheffing. Geen enkele gemeente schaft dit jaar diftar af. Daardoor woont 41,7 procent van de Nederlanders nu in een gemeente waar de afvalstoffenheffing afhangt van de hoeveelheid aangeboden huishoudelijk afval. Dat is ruim vier keer zo veel als in het jaar 2000 (10,2 procent). Diftar is bij de afvalstoffenheffing van belang omdat in gemeenten met diftar minder afval wordt aangeboden. Hoeveel minder is onder meer afhankelijk van het gekozen tariefsysteem.

Figuur 1. Deel inwoners waarbij de afvalstoffenheffing afhankelijk is van de hoeveelheid afval (diftar)

Ook bij de rioolheffing wordt soms gebruik gemaakt van (naar watergebruik) gedifferentieerde tarieven (8,1 procent van de bevolking), maar het effect hiervan is kleiner omdat het waterverbruik minder prijsgevoelig is dan het afvalaanbod.

Gemeentelijke woonlasten

Ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing samen noemen we de gemeentelijke woonlasten. Voor huiseigenaren stijgen deze met 6,1 procent, voor huurders met 6,3 procent.

Tabel 1 Tarievenoverzicht gemeentelijke belastingen 2024

	Tarief in euro's of procenten			Verandering t.o.v. 2023 (%)		
	Laagste	Gemiddelde	Hoogste	Laagste	Mutatie van Gemiddelde	Hoogste
<i>Woonlasten</i>						
Tarief ozb woning (eigenaar) ^a	0,0322%	0,0909%	0,2017%	-5,1	5,9	30
Tarief niet-woning (eigenaar) ^a	0,0719%	0,3272%	1,0015%	-14	6,6	102
Tarief ozb niet-woning (gebruiker) ^a	0,0000%	0,2333%	0,6050%	-100	6,3	45
Afvalstoffenheffing ^b	32	346	533	-43	6,1	76
Rioolheffing eigenaar-bewoner ^b	102	225	530	-37	5,6	56
Rioolheffing huurder	0	112	443	-52	4,8	41
Woonlasten eigenaar-bewoner ^c	675	994	1.988	-7,4	6,1	22
Woonlasten huurder ^d	32	457	835	-43	6,3	48
Rioolheffing bedrijf verbruik 100 m ³	105	234	735	-34	10,2	185
Rioolheffing bedrijf verbruik 200 m ³	107	247	735	-61	10,1	275
Rioolheffing bedrijf verbruik 300 m ³	107	278	968	-58	9,3	185
Rioolheffing bedrijf verbruik 400 m ³	107	364	1.212	-58	7,9	185
Rioolheffing bedrijf verbruik 500 m ³	107	413	1.515	-41	8,2	185
Rioolheffing bedrijf verbruik 2.100 m ³	136	1.489	7.058	-82	6,2	387
Rioolheffing bedrijf verbruik 2.500 m ³	136	1.680	7.575	-82	6,8	387
Rioolheffing bedrijf verbruik 6.000 m ³	136	4.029	18.180	-64	6,4	1.239
Rioolheffing bedrijf verbruik 30.000 m ³	136	16.178	90.900	-49	5,9	3.674
<i>Overige belastingen en heffingen</i>						
Toeristenbelasting, hotelovernachting ^e	0,75	3,73	17,13	-17	14,0	165
Toeristenbelasting, overnachting camping ^e	0,54	1,93	6,60			
Hondenbelasting ^e	0,00	26,68	145,44	-52	-21,4	14
Parkeerbelasting ^{e,f}	0,00	2,55	16,50	0	3,8	33
Uittreksel BRP	0,00	14,74	25,90	-100	8,3	88

a Het ozb-tarief is een percentage van de woz-waarde. De verandering ten opzichte van 2023 is gecorrigeerd voor de waardemutatie van de onroerende zaken.

b Meerpersoonshuishouden.

c Het bedrag dat een meerpersoonshuishouden met een eigen woning in een woning met gemiddelde waarde (koopwoning) betaalt aan ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing, na aftrek van een eventuele heffingskorting.

d Het bedrag dat een meerpersoonshuishouden met een huurwoning van gemiddelde waarde (corporatiewoning) betaalt aan rioolheffing en afvalstoffenheffing, na aftrek van een eventuele heffingskorting.

e Toeristenbelasting, hondenbelasting en parkeerbelasting worden niet overal geheven.

f Tarief om op woensdagmiddag een uur te parkeren in het centrum van de grootste kern.

Toeristenbelasting

90 procent van alle gemeenten heft toeristenbelasting. Dit jaar voert 1 gemeente toeristenbelasting in en geen enkele schaft deze af. Gemeenten mogen het tarief van de toeristenbelasting differentiëren tussen verschillende accommodatievormen (hotel, camping, etc.). In 40 procent van de gemeenten verschilt het tarief tussen

accommodatievormen. Gemiddeld kost een hotelovernachting 3,73 euro en een overnachting op een camping 1,93 euro. Dat is inclusief de gemeenten die geen toeristenbelasting heffen.

Hondenbelasting

De hondenbelasting wordt in een steeds kleiner deel van de gemeenten geheven, dit jaar in 35 procent van de gemeenten. Geen enkele gemeente voert dit jaar hondenbelasting in, terwijl 18 gemeenten hun hondenbelasting afschaffen. Het tarief (voor één hond) daalt gemiddeld 21,4 procent. Als we alleen kijken naar de gemeenten die zowel dit jaar als vorig jaar hondenbelasting heffen dan is sprake van een daling van 3,8 procent.

Parkeerbelasting

In 42 procent van de gemeenten wordt een parkeerbelasting geheven. Het kan hierbij gaan om de kosten van een vergunning om ergens regelmatig te mogen parkeren of om een betaling om ergens incidenteel te parkeren. Het tarief om een uur in het centrum van de gemeente op de openbare weg te mogen parkeren stijgt gemiddeld 3,8 procent. Als we alleen uitgaan van de heffende gemeenten dan gaat het om een stijging van 4,4 procent. De belasting wordt dit jaar in geen enkele gemeente ingevoerd of afgeschaft.

Leges, uittreksel basisregistratie personen (BRP)

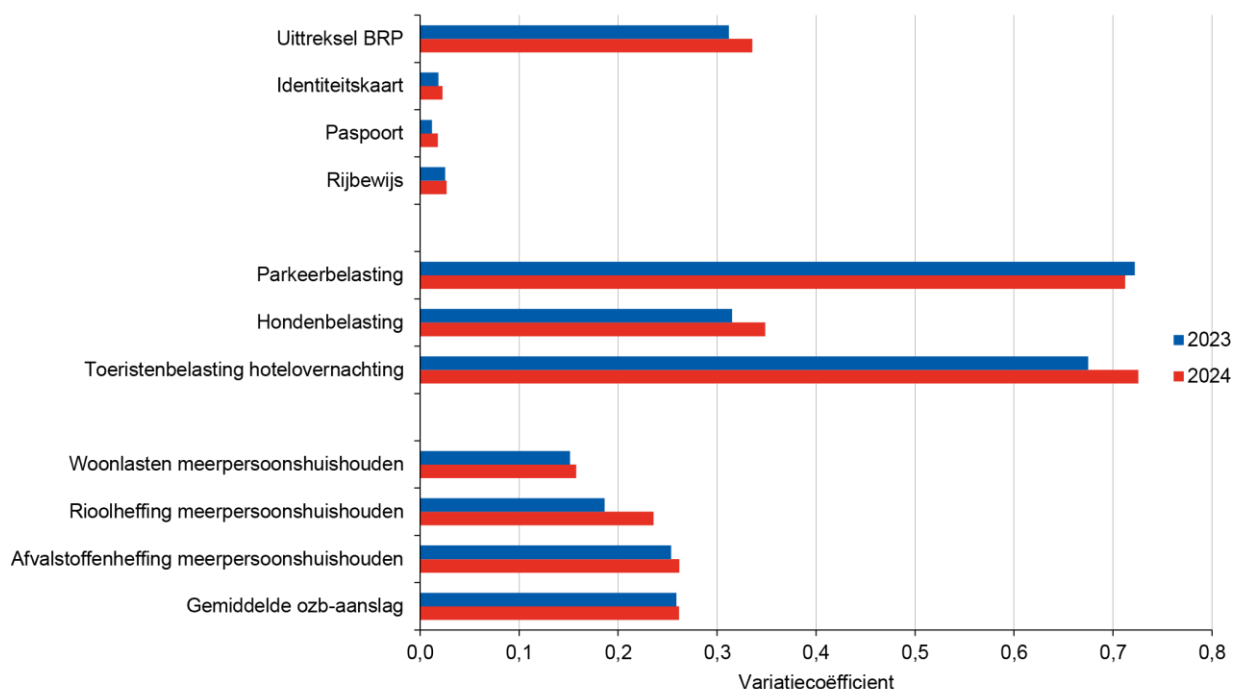
Het verstrekken van een uittreksel uit de basisregistratie personen, reisdocumenten, rijbewijzen, maar ook bijvoorbeeld het voltrekken van een huwelijk, zijn diensten aan individuele inwoners. Gemeenten brengen hier leges voor in rekening. Voor sommige leges gelden landelijke maximumtarieven. Dit geldt zowel voor het verstrekken van een paspoort, een identiteitskaart als een rijbewijs. Meer dan 85 procent van de gemeenten hanteert deze maxima of de op vijf cent afgeronde bedragen. Voor een uittreksel uit de basisregistratie personen geldt geen landelijk maximum. Een uittreksel is gemiddeld 8,3 procent duurder geworden (1,14 euro). Het tarief loopt uiteen van 0,00 euro tot 25,90 euro.

Tariefverschillen tussen gemeenten

In de onderstaande figuur wordt de spreiding van de verschillende belastingen en heffingen vergeleken. Dit gebeurt op basis van de variatiecoëfficiënt, een maatstaf die de grootte van de spreiding ten opzichte van het gemiddelde weergeeft. Immers, een spreiding van 10 euro voor een belasting van gemiddeld 20 euro, is relatief veel groter dan een spreiding van 10 euro voor een belasting van gemiddeld 200 euro.² Met de variatiecoëfficiënt kan dus de spreiding van de kosten van een uittreksel uit de BRP (die gemiddeld 14,74 euro bedragen) toch worden vergeleken met die van het tarief van de afvalstoffenheffing (gemiddeld 346 euro).

² De variatiecoëfficiënt is gedefinieerd als de standaarddeviatie gedeeld door het gemiddelde. De coëfficiënten zijn berekend op basis van de gebieden die in deze atlas worden gehanteerd (zie bijlage 3), en dus niet op basis van gemeenten. Dit omdat tarieven binnen gemeenten soms verschillen.

Figuur 2 Spreiding tarieven ten opzichte van hun gemiddelde

Het eerste dat opvalt in figuur 2 is de lage spreiding van de kosten van een paspoort, een identiteitskaart en een rijbewijs. Dit hangt samen met het bestaan van maximumtarieven. De meeste gemeenten hanteren tarieven die zeer dichtbij of op die maxima liggen.

De tarieven van de toeristenbelasting variëren het meest, gevolgd door de parkeerbelasting.³ Hierbij moet wel worden bedacht dat het om kleine bedragen gaat. De variatie betreft hooguit enkele euro's. Iets dergelijks geldt voor de kosten van een uittreksel uit de BRP. De variatie is relatief groot, maar het gaat om beperkte bedragen.

Bij de woonlastenheffingen is de variatie van de gemiddeld betaalde ozb nagenoeg gelijk aan die van de afvalstoffenheffing. De variatie van de rioolheffing is lager. Opgeteld tot de totale woonlasten is de variatie kleiner dan die van de afzonderlijke heffingen.

Provinciale en waterschapsbelastingen

De belangrijkste provinciale belasting is de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Hier is de Nederlandse automobilist dit jaar gemiddeld 4,4 procent (8,53 euro) meer aan kwijt dan vorig jaar (tabel 2). In 2 provincies verandert het tarief niet.

³ Gemeenten die geen parkeer- of toeristenbelasting hanteren zijn niet meegerekend bij het berekenen van de variatiecoëfficiënt van de betreffende tarieven.

Tabel 2 Tarievenoverzicht provinciale belastingen 2024

	Tarief in euro's of procenten			Verandering t.o.v. 2023 (%)		
	Laagste	Gemiddelde	Hoogste	Laagste	Mutatie van Gemiddelde	Hoogste
Opcenten motorrijtuigenbelasting ^a	178	201	227	0,0	4,4	14,0

a Auto van 1.250 kg, benzinemotor, op jaarbasis.

Tabel 3 Tarievenoverzicht waterschapsbelastingen 2024

	Tarief in euro's of procenten			Verandering t.o.v. 2023 (%)		
	Laagste	Gemiddelde	Hoogste	Laagste	Mutatie van Gemiddelde	Hoogste
Waterschappen						
Zuiveringsheffing ^a	167	230	318	3,4	13,4	46,9
<i>Watersysteemheffing</i>						
Ingezetenen	54	108	170	-15,2	9,1	24,8
Gebouwd ^b	0,0153%	0,0291%	0,0780%	-2,8	13,2	44,3
Ongebouwd	56	98	192	-20,3	2,1	25,7
Natuur	2,18	6,53	11,29	-44,7	1,6	28,2
<i>Wegenheffing</i>						
Ingezetenen	19	2,04	56	3,0	6,7	10,8
Gebouwd ^b	0,0069%	0,0005%	0,0226%	-8,0	5,3	11,5
Ongebouwd	16	0,69	40	-21,9	-3,7	5,6
Natuur	1,72	0,10	32	-21,9	-18,7	3,3
Waterschapslasten huurder ^c	240	340	452	2,8	12,1	37,6
Waterschapslasten eigenaar-bewoner ^d	348	475	634	3,4	12,3	32,9

a Meerpersoonshuishouden.

b Het tarief van de heffing gebouwd is een percentage van de woz-waarde. De verandering ten opzichte van 2023 is gecorrigeerd voor de waardemutatie van de onroerende zaken.

c Het bedrag dat een meerpersoonshuishouden met een huurwoning betaalt aan zuiveringsheffing en ingezetenenheffing.

d Het bedrag dat een meerpersoonshuishouden met een eigen woning in een woning met de gemiddelde waarde van een koopwoning betaalt aan zuiveringsheffing, ingezetenenheffing en heffing gebouwd.

Ook de waterschappen kennen eigen belastingen. Een meerpersoonshuishouden betaalt gemiddeld 230 euro voor de zuiveringsheffing, 13,4 procent meer dan vorig jaar. Naast de zuiveringsheffing kennen waterschappen een watersysteemheffing. Deze bestaat uit vier verschillende heffingen. De ingezetenenheffing, betaald door huishoudens, is gemiddeld 108 euro, 9,1 procent (9,00 euro) hoger dan vorig jaar. De heffing gebouwd wordt betaald door eigenaren van gebouwen, waaronder woningen. Deze bedraagt in 2024 gemiddeld 0,0291 procent van de woz-waarde. Dat is, gecorrigeerd voor de verandering van de woz-waarde, 13,2 procent meer dan vorig jaar. De heffing ongebouwd wordt betaald door eigenaren van cultuurgrond (vooral agrariërs). Zij betalen gemiddeld 98 euro per hectare, 2,05 euro meer dan vorig jaar

(2,1 procent). Eigenaren van natuurgrond betalen een lager tarief dan eigenaren van andere onbebouwde grond (gemiddeld 6,53 euro per hectare, een stijging van 1,6 procent).

Naast deze watersysteemheffingen betalen huishoudens en bedrijven in enkele (delen van) waterschappen ook een wegenheffing. Waterschappen onderhouden dan een deel van het lokale wegennet. Omdat dit weinig voorkomt is het gemiddeld betaalde bedrag in heel Nederland laag in vergelijking met de watersysteemheffing. In de gebieden waar huishoudens of bedrijven het waterschap wel betalen voor het wegenonderhoud kan de aanslag al snel enkele tientjes per jaar bedragen.

Ontwikkeling van de woonlasten van 2023 op 2024

Woonlasten zijn betalingen die huishoudens doen in verband met wonen. Directe woonlasten (huur of hypotheekrente) laten we hier buiten beschouwing. Woonlasten bestaan verder uit belastingen en heffingen enerzijds en marktprijzen voor bijvoorbeeld gas en elektriciteit anderzijds.

Eerst beschrijven we de hoogte en de mutatie van de woonlasten in 2024 (gemeenten en waterschappen). Vervolgens laten we zien hoe de hoogte en de samenstelling van de woonlasten zich de afgelopen jaren hebben ontwikkeld. Ten slotte geven we een overzicht van de woonlasten in brede zin, die naast belastingen en heffingen ook betrekking hebben op energie, water en verzekeringen.

Gemeenten

De gemeentelijke woonlasten bestaan voor huishoudens in een huurwoning uit de afvalstoffenheffing en soms een rioolheffing. Eigenaar-bewoners betalen daarnaast ook ozb. In enkele gemeenten wordt hier nog een heffingskorting afgetrokken.

Huishoudens met een huurwoning betalen dit jaar gemiddeld 436 euro aan de gemeente. Dat is 3,2 procent meer dan vorig jaar (13,61 euro). Dit komt voornamelijk doordat zij meer kwijt zijn aan de afvalstoffenheffing (12,18 euro, ofwel 3,8 procent). Voor de rioolheffing betalen zij gemiddeld 3,06 euro meer (stijging 2,9 procent). De lasten voor huurders zijn het laagst in Nijmegen waar zij 35 euro betalen. In West Betuwe betalen zij het meest (750 euro).

De gemeentelijke lasten voor huurders stijgen het sterkst in Tubbergen (48 procent) en dalen het sterkst (43 procent) in Nederweert. Tubbergen gaf in 2023 eenmalig een korting op de afvalstoffenheffing. Inwoners betalen daardoor in 2024 meer dan in 2023. De woonlasten in Nederweert dalen doordat de gemeente in 2024 een korting van 100 euro geeft op de afvalstoffenheffing. De gemeente hoopt hierdoor dit jaar in de top 15 van goedkoopste gemeenten van Limburg te staan.⁴

⁴ Nederweert, *Begroting 2024*, blz. 68.

Tabel 4 Totale decentrale lasten meerpersoonshuishouden 2024

	Tarief in euro's of procenten			Verandering t.o.v. 2023 (%)		
	Laagste	Gemiddelde	Hoogste	Laagste	Mutatie van Gemiddelde	Hoogste
<i>Gemeenten</i>						
Woonlasten huurder ^a	32	457	835	-43,4	6,3	47,6
Woonlasten eigenaar-bewoner ^b	675	994	1.988	-7,4	6,1	21,9
<i>Provincies</i>						
Opcenten motorrijtuigenbelasting ^c	178	201	227	0,0	4,4	14,0
<i>Waterschappen</i>						
Waterschapslasten huurder ^d	240	340	452	2,8	12,0	37,6
Waterschapslasten eigenaar-bewoner ^e	348	475	634	3,4	12,2	32,9
<i>Totaal</i>						
Totale decentrale lasten huurders ^f	597	999	1.350	-8,2	7,7	28,3
Totale decentrale lasten eigenaar-bewoners ^f	1.300	1.670	2.766	0,6	7,6	24,2

a Het bedrag dat een meerpersoonshuishouden met een huurwoning met een gemiddelde woz-waarde voor een corporatiewoning betaalt aan rioolheffing en afvalstoffenheffing, na aftrek van een eventuele heffingskorting.

b Het bedrag dat een meerpersoonshuishouden met een eigen woning in een koopwoning van gemiddelde waarde betaalt aan ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing, na aftrek van een eventuele heffingskorting.

c Auto van 1.250 kg, benzinemotor, op jaarbasis.

d Het bedrag dat een meerpersoonshuishouden met een huurwoning betaalt aan zuiveringsheffing en ingezetenenheffing.

e Het bedrag dat een meerpersoonshuishouden met een eigen woning in een koopwoning van gemiddelde waarde betaalt aan zuiveringsheffing, ingezetenenheffing en heffing gebouwd.

f De som van de gemeentelijke, provinciale en waterschapslasten.

Voor het gemiddelde meerpersoonshuishouden met een eigen koopwoning stijgen de gemeentelijke woonlasten dit jaar met 57,50 euro (6,1 procent, zie tabel 4). De ozb-aanslag stijgt met 23,69 euro (5,9 procent). De rioolheffing is gemiddeld 12,04 euro (5,6 procent) hoger dan vorig jaar en de afvalstoffenheffing stijgt gemiddeld 19,91 euro, ofwel 6,1 procent. De resterende woonlastenstijging hangt samen met veranderingen in de heffingskorting die enkele gemeenten verlenen.

Achter deze gemiddelde stijging gaan lokale veranderingen schuil die variëren van een daling met 7,4 procent (Nederweert) tot een verhoging met 21,9 procent in Wijdmeren. Wijdmeren staat sinds 1 januari 2023 onder preventief financieel toezicht van de provincie Noord-Holland. De gemeente verhoogt vooral de afvalstoffen- en rioolheffing sterk om de financiële positie te verbeteren. De afvalstoffenheffing stijgt ook doordat de bijdrage aan het samenwerkingsverband dat de afvalinzameling verzorgt, stijgt.

De woonlasten in Nederweert dalen doordat de gemeente in 2024 een korting geeft op de afvalstoffenheffing in de hoop op deze manier in de top 15 van goedkoopste gemeenten van Limburg te staan.⁵⁶

In de goedkoopste gemeente bedragen de woonlasten 675 euro (Rijssen-Holten) en in de duurste 1.988 euro (Bloemendaal). De gemiddelde woonlasten voor eigenaar-bewoners liggen op 994 euro.

Net als vorig jaar zijn er maar weinig gemeenten waar huishoudens met een minimuminkomen gemeentelijke belastingen verschuldigd zijn. De meeste gemeenten hebben een ruimhartig kwijtscheldingsbeleid (binnen de landelijke marges).

Waterschappen

De waterschapslasten bestaan voor huishoudens in een huurwoning uit de zuiveringsheffing en de ingezetenenheffing. Eigenaar-bewoners betalen daarnaast ook de heffing gebouwd.

Huishoudens met een huurwoning betalen in 2024 gemiddeld 2024 340 euro aan het waterschap, 36,30 euro meer dan vorig jaar (12,0 procent). De zuiveringsheffing stijgt 13,4 procent (27,17 euro) en de ingezetenenheffing 9,1 procent (9,13 euro).

De lasten voor huurders dalen in geen enkel waterschap. In Zuiderzeeland is de stijging met 2,8 procent het kleinst. De waterschapslasten stijgen voor huurders het sterkst in Amstel, Gooi en Vecht (37,6 procent). De zuiveringsheffing stijgt in dit waterschap 46,9 procent en de ingezetenenheffing 24,8 procent. Door technische problemen heeft dit waterschap enkele jaren geen belastingen kunnen innen. Hierdoor zijn meer leningen afgesloten en zijn de rentelasten van het waterschap opgelopen.

Een meerpersoonshuishouden met een koopwoning betaalt dit jaar gemiddeld 475 euro aan het waterschap. Dat is 51,51 euro meer dan in 2023 (12,2 procent). Naast een hogere zuiverings- en ingezetenenheffing die huurders ook betalen, betalen eigenaar-bewoners een heffing gebouwd. Het gemiddeld betaalde bedrag is 15,21 euro hoger dan in 2023 (12,7 procent).

De waterschapslasten voor eigenaar-bewoners dalen in geen enkel waterschap. De kleinste stijging vinden we in Aa en Maas (3,4 procent). De waterschapslasten voor huishoudens met een koopwoning stijgen met 32,9 procent het sterkst in Amstel, Gooi en Vecht. Doordat het waterschap veel kortlopende leningen af heeft moeten sluiten omdat een paar jaar geen belastingen konden worden geïnd stijgen de tarieven sterk.

Totale decentrale lasten

Om een totaalbeeld te krijgen van de lokale lastendruk tellen we de jaarlijkse gemeentelijke, provinciale en waterschapslasten bij elkaar op. Deze totale lasten zijn

⁵ Wijdmeren, *Begroting 2024*, blz. 60.

⁶ Nederweert, *Begroting 2024*, blz. 68.

voor huishoudens met een huurwoning gemiddeld 7,7 procent gestegen (71,75 euro) en voor huishoudens met een koopwoning 7,6 procent (117,54 euro).

Huurders betalen nu gemiddeld 999 euro aan gemeente, provincie en waterschap en eigenaar-bewoners 1.670 euro. Huishoudens met een huurwoning betalen het minst in Nijmegen (597 euro), doordat de gemeente ervoor kiest om de gemeentelijke woonlasten zo veel mogelijk op te leggen aan woningeigenaren (zie onder meer de tekst bij kaart 14 en 15), en het meest in West Betuwe (1.350 euro). Dit komt voornamelijk doordat West Betuwe het hoogste gebruikerstarief heeft voor de rioolheffing.

Huishoudens met een koopwoning betalen gemiddeld het minst in Tilburg (1.300 euro) doordat de gemeentelijke woonlasten en waterschapslasten hier laag zijn. De lasten voor huishoudens met een koopwoning zijn het hoogst in Bloemendaal met 2.766 euro. Dit hangt samen met de hoge woz-waarden in die gemeente, die ervoor zorgen dat deze gemeente een lagere algemene uitkering ontvangt uit het gemeentefonds.

Ontwikkeling gemeentelijke woonlasten

eigenaar-bewoner

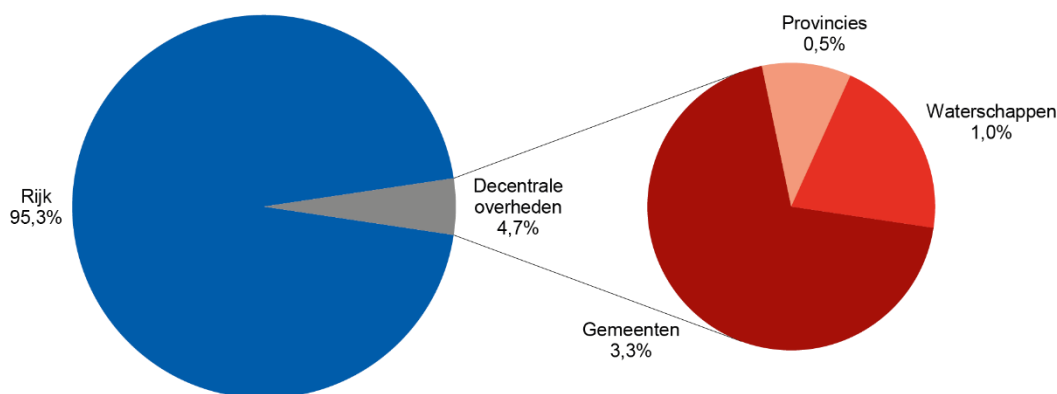
Inleiding

Dit onderdeel schetst een beeld van het niveau, de ontwikkeling en de samenstelling van de gemeentelijke woonlasten sinds 1998, het eerste jaar waarvoor vergelijkbare cijfers bestaan.

Niveau lokale lasten

Van elke euro die huishoudens en bedrijven in Nederland aan belastingen en sociale premies betalen, gaat 3,3 procent naar de gemeenten (figuur 3). De decentrale overheden nemen samen 4,7 procent voor hun rekening, de rijksoverheid 95,3 procent.

Figuur 3 Belasting- en premieopbrengst naar overheidslaag, 2024⁷

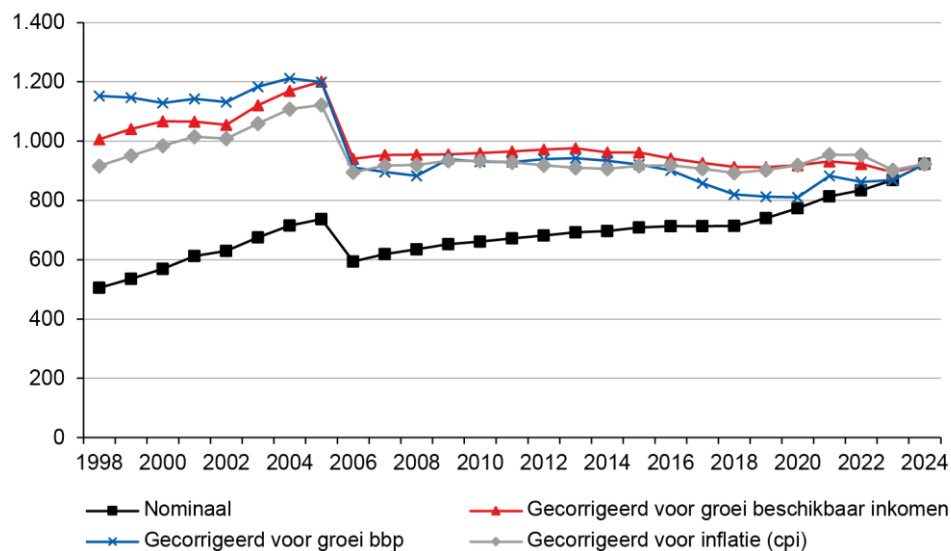
Figuur 4 geeft het niveau van de woonlasten voor huishoudens (ozb, afvalstoffenheffing en rioolheffing, minus een eventuele heffingskorting)⁸ sinds 1998. Wie naar de nominale cijfers kijkt ziet een bedrag dat oploopt van 505 euro in 1998 tot 736 euro in 2005, waarna de afschaffing van de ozb op het gebruik van woningen leidt tot een daling naar 593 euro in 2006. Vervolgens stijgen de woonlasten weer, zij het nu minder

⁷ Op begrotingsbasis. Bronnen: Miljoenennota 2024 (Rijk) en CBS.

⁸ De in 2005 afgeschatte Zalmsnip blijft hierbuiten. Deze werd door het Rijk bekostigd. Ook in de rest van dit hoofdstuk blijft de Zalmsnip buiten beschouwing.

sterk, tot 922 euro in 2024.⁹ Deze cijfers houden echter geen rekening met de geldontwaarding. Gecorrigeerd voor de inflatie, de groei van het beschikbaar inkomen of de groei van het bbp is de stijging beperkt geweest, zoals de figuur laat zien.

Figuur 4 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (euro)

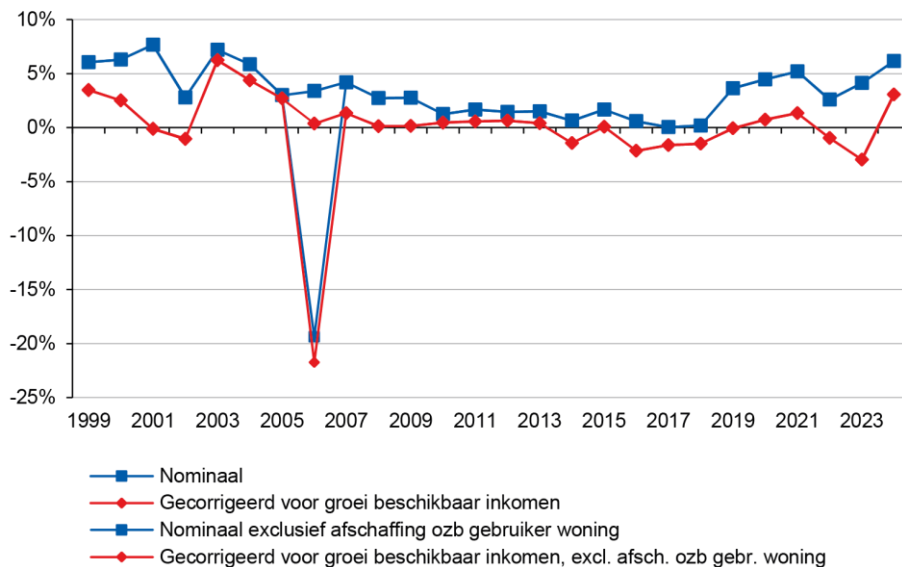

Lastenstijging

Figuur 5 toont de jaarlijkse stijging van de gemeentelijke woonlasten. De nominale groei schommelt in de jaren 1998-2004 rond de zes procent. Vanaf 2005 ligt de nominale groei ongeveer half zo hoog (even afgezien van de afschaffing van de gebruikersheffing van de ozb in 2006). In de jaren vanaf 2006 is de voor de inkomensgroei gecorrigeerde lastenstijging zeer gering en regelmatig negatief.

⁹ Dit zijn de gemiddelde woonlasten uitgaande van de gemiddelde woz-waarde van koop- en huurwoningen tezamen en niet alleen van de gemiddelde waarde van koopwoningen zoals in de rest van de Atlas. De gemiddelde woz-waarde van koopwoningen geeft het beste beeld van het bedrag dat huishoudens gemiddeld betalen voor de ozb. Deze cijfers zijn echter niet voor de hele tijdreeks bekend. Van de gemiddelde woz-waarde van alle woningen bestaat een veel langere tijdreeks. Daarom gebruiken we deze waarde als uitgangspunt om de ontwikkeling van de woonlasten over een langere periode te laten zien.

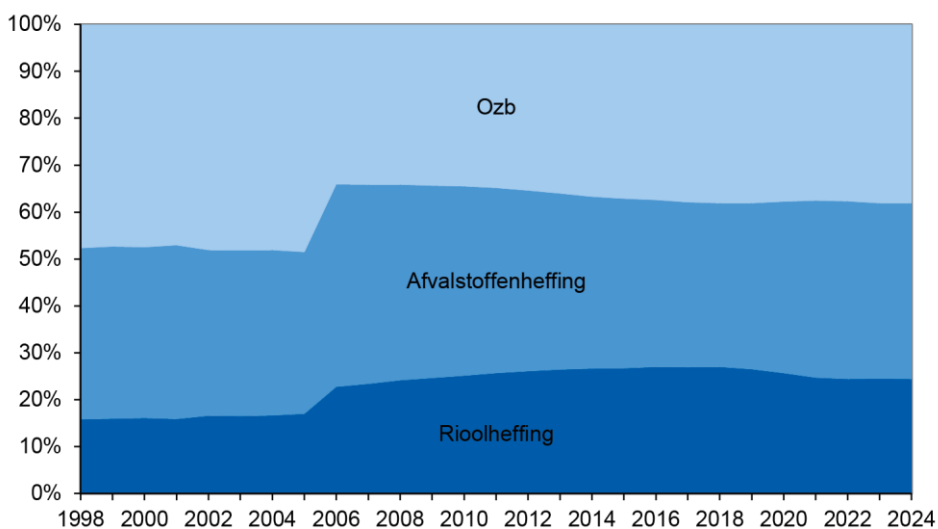
Figuur 5 Mutatie woonlasten meerpersoonshuishouden

Samenstelling woonlasten

Figuur 6 laat zien dat de samenstelling van de gemeentelijke woonlasten tot 2006 weinig is veranderd. De ozb nam bijna de helft van de woonlasten voor zijn rekening, de afvalstoffenheffing ruim een derde en de rioolheffing een zesde. Met de afschaffing van de ozb op het gebruik van woningen kwam hierin verandering, en daalde het aandeel van de ozb in de woonlasten tot 34 procent. In 2024 ligt dit percentage op 38 procent net als in 2023.

Figuur 6 Samenstelling woonlasten meerpersoonshuishouden

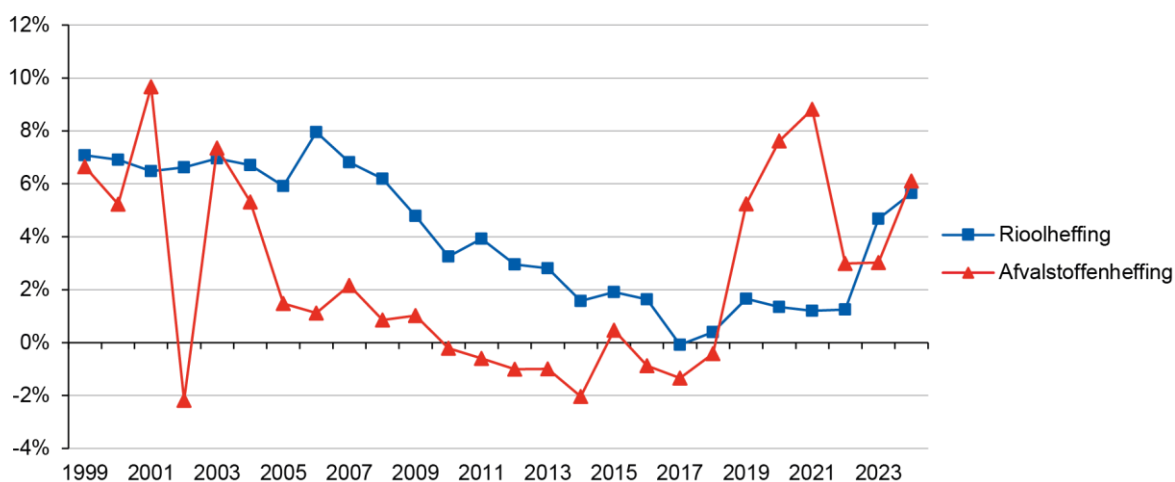

Een andere ontwikkeling, die iets minder in het oog springt, is de geleidelijke groei van het aandeel van de rioolheffing tussen 2006 en 2018. Dit is het gevolg van taakuitbreiding (voornamelijk door nieuwe milieuregelgeving op nationaal en Europees niveau) en de noodzaak veel rioleringen te vervangen.

De stijging van de afvalstoffenheffing is aanzienlijk geringer dan die van de rioolheffing (figuur 7). Tot 2018 verlaagden veel gemeenten hun tarieven zelfs, als gevolg van lagere verwerkingskosten. Tussen 2019 en 2021 was de stijging veel sterker. Een belangrijke reden was dat de de kosten voor gemeenten stegen door een verhoging van de rijksbelasting op het verbranden van afval in 2019. Ook andere kosten zijn gestegen.

De afvalstoffenheffing was tot 2016 de belangrijkste component van de woonlasten voor huishoudens. Tussen 2016 en 2020 was dit de ozb en in 2021 was het weer de afvalstoffenheffing. Sinds 2022 zijn de aandelen van de afvalstoffenheffing en ozb bijna gelijk.

Figuur 7 Mutatie rioolheffing en afvalstoffenheffing (meerpersoonshuishouden)

Woonlasten in brede zin

Huishoudens zijn een groot deel van hun besteedbare inkomen kwijt aan woonlasten: de kosten van energie en water en van de opstalverzekering, en aan het wonen gerelateerde heffingen van gemeente, waterschap en rijksoverheid. Hieronder geven we de ontwikkeling weer van de woonlasten in brede zin, en van het aandeel daarin

van de verschillende overheidslagen.¹⁰ We kijken in deze paragraaf naar de lasten van eigenaar-bewoners.

Bijkomende woonlasten

Woonlasten zijn er in soorten en maten. Om te beginnen is er natuurlijk de woning zelf. Die kan met eigen geld zijn gefinancierd, of, zoals meestal, met een hypothecaire lening. Hypotheeklasten maken vaak meer dan de helft uit van de woonlasten. Gemiddeld gaat het om 51 procent van de totale woonlasten. Verschillen in woningprijzen vormen de belangrijkste reden waarom woonlasten van huishoudens niet gelijk zijn. Woningen zijn in de ene gemeente meer waard dan in de andere. Regionale variatie in belastingtarieven speelt een veel kleinere rol.

In dit onderdeel focussen we op de *bijkomende* woonlasten, dus de kosten naast het financieren van een woning. Het gaat hier om een breed scala, van de energierekening tot de ozb. Ieder huishouden heeft weer andere woonlasten. Dat hangt niet alleen af van de gezinssituatie, maar ook van bijvoorbeeld de locatie. Wij gaan uit van een standaard meerpersoonshuishouden met een eigen woning. Verder gaan we uit van gemiddelde tarieven, gemiddeld energieverbruik, een gemiddelde woningwaarde, enzovoort.

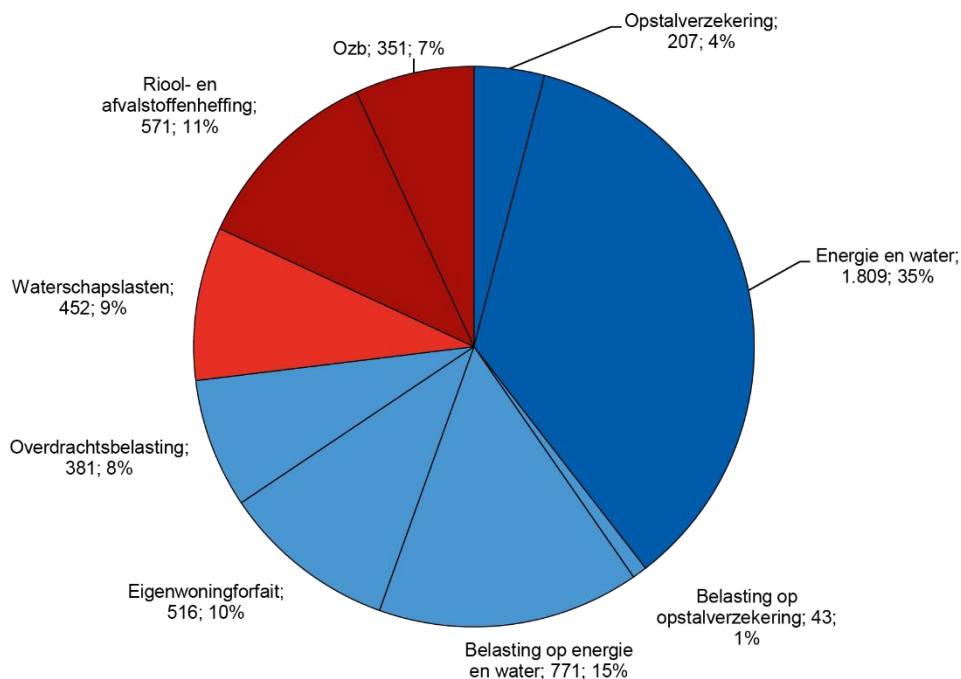
Hoogte en samenstelling bijkomende woonlasten

De bijkomende woonlasten bedragen dit jaar voor een gemiddeld huishouden 5.102 euro. Dat is 11 procent van het gemiddelde besteedbare inkomen van gezinnen. Energie en water nemen 35 procent van de bijkomende woonlasten voor hun rekening. De opstalverzekering is goed voor 4 procent.¹¹ De overige bijkomende woonlasten zijn belastingen, zie figuur 8.

¹⁰ Ook bedrijven betalen lasten aan zowel gemeenten, waterschappen als de rijksoverheid. Bij bedrijven is uiteraard geen sprake van woonlasten, maar van bedrijfslasten. Het is niet mogelijk om de bedrijfslasten op zinnige wijze in beeld te brengen. Dit komt doordat bedrijven in veel sterkere mate verschillen dan huishoudens.

¹¹ De schatting van de premie is afkomstig van het Nibud. Wij gaan uit van de gemiddelde premie voor een tussenwoning.

Figuur 8. Samenstelling bijkomende woonlasten in 2024 (in euro's en procenten)

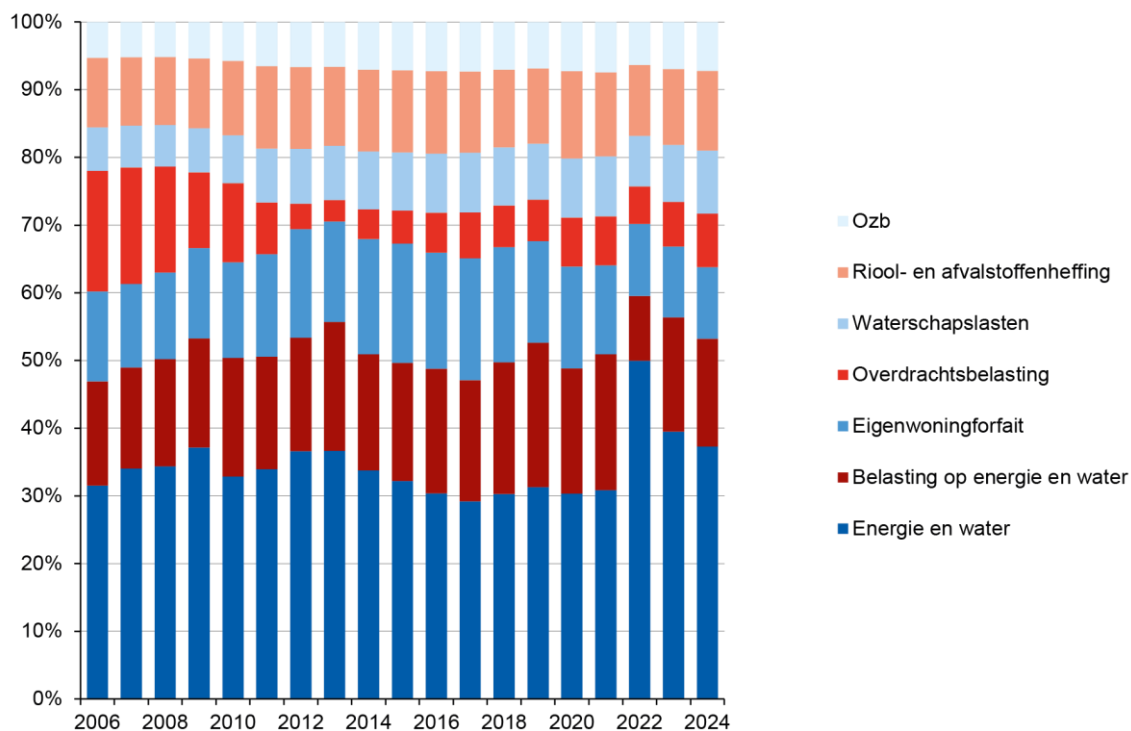

De belangrijkste woonbelastingen worden door het Rijk opgelegd. Belastingen op energie, op water en op de opstalverzekering, het eigenwoningforfait en de overdrachtsbelasting maken samen 33 procent uit van de bijkomende woonlasten. Waterschapslasten zijn goed voor 9 procent, en gemeentelijke belastingen voor 18 procent van het totaal.

Figuur 9 laat zien dat de aandelen van de verschillende woonlastencomponenten de tot 2021 niet sterk veranderen, met uitzondering van de overdrachtsbelasting. Deze is sinds 2012 fors lager, vooral doordat het tarief is verlaagd van 6 naar 2 procent.

In 2022 zien we opnieuw een opvallende verandering. Doordat de prijs van energie enorm is opgelopen, wordt een groter deel van de bijkomende woonlasten hieraan besteed. Het Rijk compenseert deze hogere lasten via een korting en lagere belasting op energie, maar dit compenseert de gestegen kosten maar ten dele. Doordat het Rijk in 2023 een prijsplafond instelde waren huishoudens dat jaar minder kwijt aan energie en water dan in 2022. In 2024 daalt de prijs van energie, waardoor de kosten naar verwachting verder dalen.

Figuur 9. Ontwikkeling samenstelling bijkomende woonlasten¹²

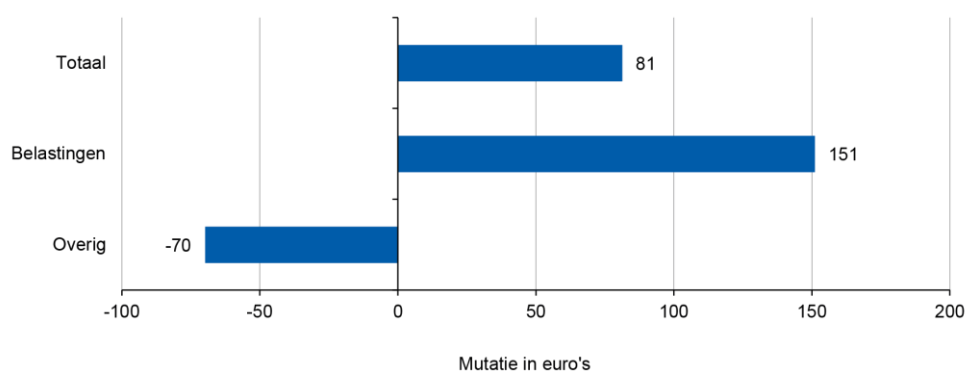
Ontwikkeling bijkomende woonlasten

De bijkomende woonlasten stijgen dit jaar voor een gemiddeld huishouden met 1,6 procent. Dat is 81 euro op jaarbasis, zie figuur 10. De belastingen stijgen met 151 euro. Dat komt voor een groot deel door een stijging van de decentrale belastingen (zie figuur 11). Een eigenaar-bewoners is gemiddeld 103 euro meer kwijt aan de gemeente en het waterschap. Tegelijkertijd is een eigenaar-bewoner minder kwijt aan de belasting op energie en water (daling van 35 euro). Dit komt vooral doordat de heffingskorting op de te betalen belasting over het energieverbruik is gestegen. Het Rijk ziet een deel van het energieverbruik als basisbehoefte. Hier hoeft geen belasting over te worden betaald. Het vrijgestelde deel is in 2023 hoger dan in 2024.

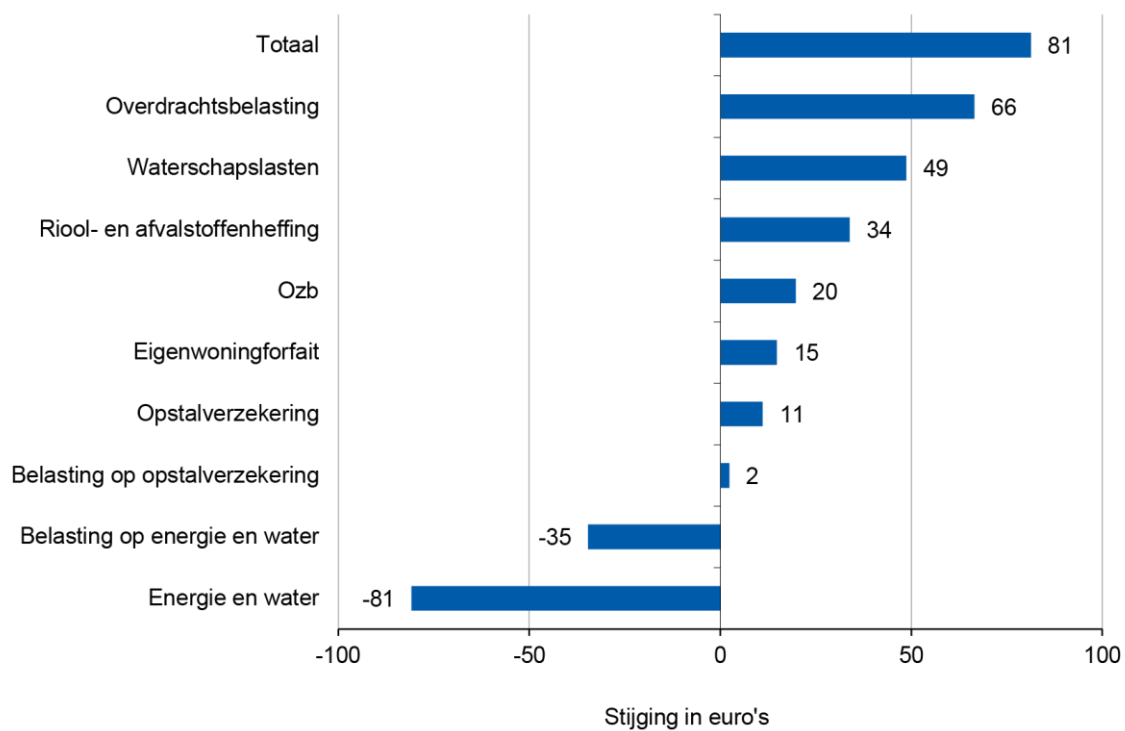
Huishoudens betalen in 2024 gemiddeld 70 euro (3,3 procent) minder voor alleen het energiegebruik. Dat komt voornamelijk doordat de prijzen dalen ten opzichte van 2023. De kosten zijn nog steeds hoger dan in 2021.

¹² Doordat er in de afgelopen jaren verschillende uitgangspunten zijn gehanteerd om de gemiddeld betaalde opstalverzekering te bepalen is het niet mogelijk om deze weer te geven in deze figuur.

Figuur 10. Verandering bijkomende woonlasten

Figuur 11. Mutatie per onderdeel

Decentrale lasten voor standaardhuishoudens en –bedrijven

Huishoudens en bedrijven betalen vaak meerdere belastingen en heffingen. De ontwikkeling van afzonderlijke heffingen geeft daarom maar een beperkt beeld van de totale decentrale lastenontwikkeling. Omdat huishoudens, en in sterkere mate bedrijven, onderling verschillen, gaan we de ontwikkeling na voor enkele standaardhuishoudens en –bedrijven. Voor huishoudens zijn deze gelijk aan die in het onderdeel over de woonlasten.

We onderscheiden twee standaardhuishoudens. Het ene huishouden woont in een huurwoning, het andere in een koopwoning. Beide huishoudens bestaan uit drie personen.

Daarnaast kijken we naar de lastenontwikkeling van zes standaardbedrijven, te weten een winkel, een kantoor, een hotel, een agrarisch bedrijf, een groothandel en een productiebedrijf in de voedingsmiddelenindustrie.

Om de lasten in beeld te brengen moeten enkele uitgangspunten worden gekozen. Die staan vermeld in tabel 5. De uitgangspunten voor bedrijven zijn ontwikkeld in overleg met VNO-NCW, Unie van Waterschappen, ANWB en Recron. Daarnaast is zoveel mogelijk aangesloten bij uitgangspunten die eerder voor andere rapportages zijn ontwikkeld.

Tabel 5 Uitgangspunten standaardhuishoudens en –bedrijven 2024

	Woz-waarde ^a	Water-verbruik (m3)	Vervuilingseenheden	Afval (kilo)	Gewicht auto (kilo)	Oppervlakte (ha) ^b	Aantal overnachtingen ^c
Meerpersoonshuishouden huurwoning	Gemiddelde woz-waarde huurwoning	135	3	Zie verantwoord ding ^d	1.250	Nvt	Nvt
Meerpersoonshuishouden koopwoning	Gemiddelde woz-waarde koopwoning	135	3	Zie verantwoord ding ^d	1.250	Nvt	Nvt
Winkel	429.586	100	3	430 (rest)	Nvt ^e	Nvt	Nvt
Kantoor	1.098.941	100	3	150 (rest)	Nvt ^e	Nvt	Nvt
Hotel	1.498.556	300	7	430 (rest), 125 (gft)	Nvt ^e	Nvt	2.628
Agrarisch bedrijf	399.615	500	3	430 (rest)	Nvt ^e	50	Nvt
Groothandel	2.397.690	300	7	430 (rest)	Nvt ^e	Nvt	Nvt
Productiebedrijf voedingsmiddelenindustrie	11.988.452	30.000	300	privaatrechtelijk	Nvt ^e	Nvt	Nvt

a Peildatum woz-waarde 1 januari 2023.

b Alleen relevant voor agrarisch bedrijf.

c Alleen relevant voor hotel. Er wordt uitgegaan van een hotel met vijf kamers en een bezettingsgraad van 72 procent.

d Zie de verantwoording achterin deze atlas (bijlage 1).

e Voor bedrijfsauto's worden geen opcenten op de motorrijtuigenbelasting betaald.

Tabel 6 Totale decentrale lasten 2024

	Gemiddelde (euro)	Mutatie van het gemiddelde (%)	Aandeel gemeente (%)	Aandeel waterschap (%)	Aandeel provincie (%)
Meerpersoonshuishouden huurwoning	999	7,7	46	34	20
Meerpersoonshuishouden koopwoning	1.670	7,6	60	28	12
Winkel	3.350	6,7	89	11	0
Kantoor	7.235	6,1	92	8	0
Hotel	23.456	13,1	96	4	0
Agrarisch bedrijf	7.369	3,8	36	64	0
Groothandel	15.368	6,6	92	8	0
Productiebedrijf voedingsmiddelenindustrie	104.960	7,8	75	25	0

De lasten voor een meerpersoonshuishouden in een huurwoning bedragen in 2024 gemiddeld 999 euro (tabel 6). Dat is 7,7 procent (71,75 euro) meer dan vorig jaar. Hiervan gaat 46 procent (457 euro) naar de gemeente, 34 procent (340 euro) naar het waterschap en 20 procent (201 euro) naar de provincie.

De lasten voor een meerpersoonshuishouden met een koopwoning zijn met gemiddeld 1.670 euro hoger dan die voor huishoudens in een huurwoning. Dit komt doordat huiseigenaren meer belastingen en heffingen betalen dan huurders (onder meer ozb en heffing gebouwd). Van deze lasten gaat 60 procent naar de gemeente (994 euro), 28 procent naar het waterschap (475 euro) en 12 procent naar de provincie (201 euro). De lasten zijn gemiddeld 7,6 procent hoger dan vorig jaar (118 euro).

De hier gekozen standaardbedrijven betalen geen opcenten aan de provincie. De opcenten op de motorrijtuigenbelasting worden alleen betaald voor personenauto's. Bedrijven maken vaak gebruik van bestelauto's, maar zij betalen daarvoor geen opcenten. Als er wel gebruik wordt gemaakt van een personenauto, dan zal deze veelal worden geleased. Het leasebedrijf betaalt dan de opcenten in de provincie waar het is gevestigd.

Onze voorbeeldwinkel betaalt gemiddeld 3.350 euro aan decentrale heffingen. Dat is een stijging van 6,7 procent (209 euro). Van de 3.350 euro is 89 procent (2.988 euro) voor de gemeente en 11 procent (362 euro) voor het waterschap.

Voor het gekozen kantoor stijgen de lasten met gemiddeld 6,1 procent (417 euro) tot 7.235 euro. Hiervan gaat, net als bij de voorbeeldwinkel, het grootste deel (92 procent ofwel 6.681 euro) naar de gemeente en de rest (8 procent, dat is 554 euro) naar het waterschap.

Het voorbeeldhotel is dit jaar gemiddeld 23.456 euro kwijt, 13,1 procent meer dan vorig jaar (2.723 euro). Het grootste deel (96 procent, 22.456 euro) gaat naar de gemeente. De overige 4 procent (1.000 euro) betaalt het bedrijf aan het waterschap. De lasten voor het voorbeeldhotel stijgen sterker dan die voor andere voorbeeldbedrijven doordat het hotel ook toeristenbelasting betaalt. Deze stijgt in 2024 sterker dan de andere belastingen (14 procent). Deze kosten kunnen echter worden doorberekend aan de gasten.

Voor zowel de winkel, het kantoor als het hotel bestaat het grootste deel van de lokale lasten uit aan de gemeente betaalde ozb.

Het agrarische voorbeeldbedrijf ziet de lasten stijgen met 3,8 procent (268 euro) tot 7.369 euro. Een agrarisch bedrijf betaalt meer heffingen aan het waterschap dan de andere bedrijven. Het gekozen agrarische bedrijf bezit grond en betaalt daarom een heffing ongebouwd. Dit is een bedrag per hectare, gemiddeld circa 98 euro. Daardoor betaalt het agrarische voorbeeldbedrijf in vergelijking met de andere bedrijven een relatief groot deel van de decentrale lasten aan het waterschap, namelijk 64 procent (4.696 euro). De overige 36 procent (2.673 euro) betaalt dit voorbeeldbedrijf aan de gemeente.

De gekozen groothandel en het productiebedrijf in de voedingsmiddelenindustrie betalen het grootste deel van hun decentrale lasten aan de gemeente, net als de winkel, het kantoor en het hotel. De groothandel in ons voorbeeld betaalt dit jaar gemiddeld 15.368 euro (stijging van 6,6 procent ofwel 946 euro). Hiervan gaat 92 procent naar de gemeente (14.090 euro) en 8 procent (1.278 euro) gaat naar het waterschap.

Het productiebedrijf betaalt een kleiner deel van de lasten aan de gemeente (75 procent, 78.423 euro) dan de groothandel. Dit komt doordat een productiebedrijf van deze schaal voor de afvalinzameling veelal een contract af zal sluiten met een privaatrechtelijke onderneming. Dit wordt dus niet betaald aan de gemeente en valt daarmee buiten dit onderzoek. Aan het waterschap wordt gemiddeld 26.537 euro betaald. De totale lokale lasten komen daarmee voor dit voorbeeldbedrijf op 104.960 euro, 7,8 procent meer dan vorig jaar (7.596 euro).

Opbrengsten decentrale heffingen

Tot nu toe zijn tarieven en lasten besproken. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de opbrengstontwikkelingen van de afzonderlijke belastingen en heffingen.

Inclusief en exclusief volume-effect

De opbrengstontwikkeling kan inclusief en exclusief volume-effect worden berekend. Het CBS verzamelt jaarlijks de opbrengsten volgens (deels nog niet vastgestelde) begrotingen van gemeenten, provincies en waterschappen. De ontwikkeling van deze opbrengsten is afhankelijk van zowel de ontwikkeling van de tarieven als die van de grondslagen. Als bijvoorbeeld het tarief van de rioolheffing gelijk blijft, dan zal de opbrengst toch stijgen als er dit jaar meer huishoudens zijn die rioolheffing betalen. Deze opbrengstontwikkeling inclusief volume-effect zegt dus niets over de door huishoudens of bedrijven ervaren lasten.

We willen zoveel mogelijk de ontwikkeling in beeld brengen die relevant is voor de belastingbetaler. Daarom is de opbrengstontwikkeling, waar dat mogelijk is, gecorrigeerd voor dit volume-effect. Dat kan door te berekenen wat de opbrengst zou zijn als de grondslag (onder meer het aantal huishoudens, aantal woningen, etc.) gelijk was gebleven. Omdat niet voor alle belastingen de tarieven en de grondslagen beschikbaar zijn, kan de opbrengstontwikkeling in een aantal gevallen alleen inclusief volume-effect worden weergegeven (op basis van gegevens van het CBS). In die gevallen wordt dit gemeld bij de tabel.

Gemeenten

Ozb

Tabel 7 Begrote ozb-opbrengst 2024

	Opbrengst (mln euro) ^a	Mutatie inclusief volume-effect (%) ^b	Mutatie exclusief volume-effect (%) ^b
Woningen	2.818	6,6	5,9
Niet-woningen	2.673	8,4	6,5
Totaal	5.491	7,5	6,2

a Bron: CBS.

b Bron: COELO.

De totale *begrote* opbrengst uit de ozb bedraagt in 2024 5.491 miljoen euro. Zoals aangegeven in de inleiding bij dit hoofdstuk geeft de opbrengstontwikkeling exclusief volume-effect de lastenontwikkeling weer voor de belastingbetaler. De mutatie inclusief

volume-effect geeft een beeld van de opbrengststijging voor gemeenten. De *begrote* opbrengst *inclusief* volume-effect stijgt 7,5 procent.

De in tabel 7 gepresenteerde ozb-opbrengst exclusief volume-effect is berekend op basis van de tarieven per gemeente en de *verwachte* totale woz-waarden in gemeenten. Gemeenten kunnen echter een deel van de potentiële ozb-opbrengst niet innen. Dat komt vooral door leegstand. Waar niet-woningen leeg staan kan geen ozb van gebruikers worden geheven. Omdat er geen bruikbare cijfers beschikbaar zijn over leegstand per gemeente kan hiermee in de berekeningen geen rekening worden gehouden.

Rioolheffing

Rioolheffing wordt door zowel huishoudens als bedrijven betaald. De totale opbrengst bedraagt 1.974 miljoen euro. Als we het volume-effect (meer huishoudens en bedrijven) buiten beschouwing laten, stijgt de opbrengst uit de rioolheffing voor huishoudens met 5,6 procent, zie tabel 8. Omdat de grondslag, het aantal bedrijven dat rioolheffing betaalt, niet bekend is, kan de opbrengstontwikkeling voor bedrijven niet worden bepaald.¹³ De totale begrote opbrengst stijgt, inclusief volume-effect, met 6,6 procent.

Tabel 8 Begrote opbrengst rioolheffing 2024

	Opbrengst (mln euro) ^a	Mutatie inclusief volume-effect (%) ^b	Mutatie exclusief volume-effect (%) ^b
Huishoudens			5,6
Bedrijven			n.b.
Totaal	1.974	6,6	

a Bron: CBS.

b Bron: COELO.

Afvalstoffenheffing en reinigingsrecht

Huishoudens betalen een afvalstoffenheffing voor het inzamelen en verwerken van hun huisvuil. Gemeenten zamelen soms ook bedrijfsafval in. Dan betalen bedrijven vaak een reinigingsrecht. Bedrijven kunnen echter ook een contract afsluiten met een particuliere inzamelaar. Het is mede daarom niet mogelijk om de opbrengstontwikkeling voor bedrijven weer te geven.

Exclusief volume-effect stijgt de opbrengst van de afvalstoffenheffing met 5,6 procent. De stijging van de afvalstoffenheffing en het reinigingsrecht inclusief volume-effect bedraagt 6,3 procent, zie tabel 9.

¹³ Ook het CBS, dat begrote opbrengsten van decentrale heffingen publiceert (inclusief volume-effect), houdt dit niet afzonderlijk bij.

Tabel 9 Begrote opbrengst reinigingsheffingen (reinigingsrecht en afvalstoffenheffing) 2024

	Opbrengst (mln euro) ^a	Mutatie inclusief volume-effect (%) ^b	Mutatie exclusief volume-effect (%) ^b
Huishoudens			5,6
Bedrijven			n.b.
Totaal	2.529	6,3	

a Bron: CBS.

b Bron: COELO.

Leges

Voor de ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing ontvangen huishoudens en bedrijven jaarlijks een aanslag. Dit geldt niet voor de leges. De grondslagen (aantal aangevraagde vergunningen, paspoorten, enzovoort) zijn niet per gemeente beschikbaar. Het is daardoor niet mogelijk om de opbrengstontwikkeling exclusief volume-effect te bepalen. In plaats daarvan is de opbrengstontwikkeling inclusief volume-effect weergegeven, op basis van begrotingscijfers. Die zijn beschikbaar voor twee categorieën leges, zie tabel 10.

De opbrengst van de secretarieleges (voor paspoorten, rijbewijzen enzovoort) stijgt, inclusief volume-effect, naar verwachting 52,6 procent. De opbrengst uit de bouwvergunningen is met 2,6 procent een stuk lager.

Natuurlijk is aan het begin van het jaar niet bekend hoeveel aanvragen in werkelijkheid zullen worden gedaan, net zomin als gemeenten dan al weten hoeveel paspoorten, rijbewijzen enzovoort ze gedurende het jaar zullen verstrekken. Begrote opbrengsten moeten daarom met enige voorzichtigheid worden gehanteerd.

Tabel 10 Begrote opbrengst leges 2024

	Opbrengst (mln euro)	Mutatie inclusief volume-effect (%)
Secretarieleges	328	52,6
Leges bouwen en wonen	629	2,6

a Bron: CBS.

Overige belastingen en heffingen

Gemeenten kennen nog een aantal andere belastingen en heffingen. Hoewel de aanslag voor een individueel huishouden of bedrijf aanzienlijk kan zijn, is de totale opbrengst uit deze belastingen en heffingen, met uitzondering van de parkeerbelasting, gering. Dat komt doordat niet alle gemeenten deze belastingen heffen en doordat het aantal betalers vaak beperkt is.

Voor deze heffingen geldt daarnaast dat de tariefstructuur buitengewoon complex kan zijn, en dat grondslaggegevens niet beschikbaar zijn. We beperken ons daarom tot de begrote opbrengsten en de mutaties inclusief volume-effecten. Die staan vermeld in tabel 11.

Als we kijken naar de opbrengst dan zijn de parkeerbelasting, de toeristenbelasting en de precariobelasting de belangrijkste overige belastingen. Van deze belastingen is de opbrengst uit de parkeerbelasting het hoogst: 1.321 miljoen euro, een stijging van 10,8 procent ten opzichte van vorig jaar. Van deze totale opbrengst is 28 procent afkomstig uit Amsterdam en 17 procent uit Rotterdam.¹⁴

In omvang de tweede is de toeristenbelasting (begrote opbrengst 538 miljoen euro, een stijging van 56,4 procent). Van de totale opbrengst is 45 procent afkomstig van Amsterdam.¹⁵ Hoe dit werkelijk uit zal vallen hangt af van het aantal overnachtingen dit jaar. De opbrengst uit de precariobelasting bedraagt dit jaar naar verwachting 45 miljoen euro, 9,8 procent meer dan vorig jaar.

De opbrengst uit de overige belastingen (hondenbelasting, reclamebelasting, forensenbelasting, roerendezaakbelasting en baatbelasting) bedraagt dit jaar 138 miljoen euro, 2,1 procent minder dan vorig jaar. Op macroniveau is de opbrengst per belasting laag. De aanslag voor een individueel huishouden of bedrijf kan echter aanzienlijk zijn.

De begraafplaatsrechten zijn geen belasting maar een bestemmingsheffing. De begrote opbrengsten mogen niet hoger zijn dan de begrote kosten. In 2024 verwachten gemeenten dat de opbrengst 125 miljoen euro zal zijn. Dat is 3,3 procent meer dan vorig jaar. De verwachte opbrengst uit andere leges, waaronder marktgelden, is volgens het CBS 177 miljoen euro, 12,0 procent meer dan vorig jaar.

Tabel 11 Begrote opbrengst parkeerbelasting, toeristenbelasting, en overige belastingen en leges 2024

	Opbrengst (mln euro)	Mutatie inclusief volume-effect (%)
Parkeerbelasting	1.321	10,8
Toeristenbelasting	538	56,4
Precariobelasting	45	9,8
Overige belastingen ^a	138	-2,1
Begraafplaatsrechten	125	3,3
Overige leges	177	12,0

Bron: CBS.

a Hondenbelasting, reclamebelasting, baatbelasting, forensenbelasting en roerendezaakbelasting.

Totaal gemeentelijke belastingen en heffingen

Tellen we de opbrengsten uit alle gemeentelijke heffingen op, dan kunnen we de mutatie van de totale opbrengst berekenen. Omdat niet voor alle heffingen de ontwikkeling exclusief volume-effect beschikbaar is, kan deze mutatie alleen inclusief volume-effect worden berekend. Deze totale opbrengst stijgt in 2024 met 8,5 procent tot 13.296 miljoen euro (tabel 12).

¹⁴ Bron: CBS, Statline.

¹⁵ Bron: CBS, Statline.

Tabel 12 Begrote opbrengst gemeentelijke heffingen 2024

	Opbrengst (mln euro)	Mutatie inclusief volume-effect (%)
Totaal	13.296	8,5

Bron: CBS.

Waterschappen

Zuiverings- en verontreinigingsheffing

Waterschappen zijn onder meer verantwoordelijk voor de zuivering van afvalwater. De afvalwaterzuivering wordt bekostigd uit de zuiveringsheffing.

Een klein aantal huishoudens en bedrijven loost het afvalwater direct op het oppervlaktewater. Zij betalen een verontreinigingsheffing. Het tarief is gelijk aan dat van de zuiveringsheffing.

De opbrengst uit de zuiveringsheffing stijgt, gemeten zonder volume-effect, 13,3 procent (1.822 miljoen euro). Inclusief volume-effect stijgt de opbrengst 13,2 procent (13 miljoen euro; tabel 13). De opbrengst uit de verontreinigingsheffing stijgt exclusief volume-effect met 13,7 procent. Inclusief volume-effect stijgt de opbrengst met 25,2 procent.

Tabel 13 Begrote opbrengst zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing 2024

	Opbrengst (mln euro)	Mutatie inclusief volume-effect (%)	Mutatie exclusief volume-effect (%)
Zuiveringsheffing	1.822	13,2	13,3
Verontreinigingsheffing	13	25,2	13,7

Bron: COELO.

Watersysteemheffing

Waterschappen zijn ook verantwoordelijk voor het beheren van het waterpeil en zij zorgen voor 'droge voeten' (waterkering). Deze kosten worden gedekt uit de watersysteemheffing. De watersysteemheffing bestaat uit vier onderdelen: de ingezetenenheffing, de heffing gebouwd, de heffing ongebouwd en de heffing natuur.

De ingezetenenheffing wordt betaald door huishoudens. De opbrengst uit de ingezetenenheffing bedraagt dit jaar 829 miljoen euro. Als we de verandering van het aantal ingezetenen (volume-effect) buiten beschouwing laten stijgt de opbrengst met 9,1 procent (tabel 14).

De heffing gebouwd wordt door eigenaren van gebouwen (woningen en niet-woningen) betaald en het tarief is, net als de ozb, een percentage van de woz-waarde. De opbrengst is dit jaar 1.025 miljoen euro. Als we uitgaan van hetzelfde areaal gebouwen als vorig jaar (en dus het volume-effect buiten beschouwing laten) is de opbrengst gestegen met 13,1 procent.

De heffing ongebouwd en de heffing natuur worden beide betaald door eigenaren van grond. De heffing natuur door eigenaren van natuurgrond, de heffing ongebouwd door eigenaren van andere ongebouwde grond. Die laatste groep bestaat veelal uit agrariërs, maar ook eigenaren van (spoor)wegen vallen er onder. De opbrengst uit de heffing ongebouwd stijgt (gecorrigeerd voor het volume-effect) met 2,1 procent tot 207 miljoen euro. De opbrengst uit de heffing natuur stijgt met 1,6 procent tot 5 miljoen euro. De stijging inclusief volume-effect bedraagt 2,9 procent voor de heffing natuur en 1,9 procent voor de heffing ongebouwd.

De totale opbrengst van de watersysteemheffing is dit jaar 2.066 miljoen euro. Dat is, als we corrigeren voor de verandering van de grondslagen, 10,3 procent meer dan vorig jaar.

Tabel 14 Begrote opbrengst watersysteemheffing 2024

	Opbrengst (mln euro)	Mutatie inclusief volume-effect (%)	Mutatie exclusief volume-effect (%)
Ingezetenen	829	10,1	9,1
Gebouwd	1.025	15,6	13,1
Ongebouwd	207	1,9	2,1
Natuur	5	2,9	1,6
Totaal	2.066	11,8	10,3

Bron: COELO.

Wegenheffing

Vijf waterschappen beheren een deel van het wegennet in hun beheersgebied. Vier van deze waterschappen brengen hier een afzonderlijke heffing voor in rekening, één waterschap (Scheldestromen) bekostigt het wegenonderhoud uit de opbrengst uit de watersysteemheffing. De wegenheffing wordt vaak alleen betaald door de belastingplichtigen in het gebied waar het wegenbeheer plaatsvindt, niet in het hele waterschap.

Tabel 15 geeft de opbrengsten en de ontwikkeling daarvan. De totale opbrengst van de wegenheffing is dit jaar 49 miljoen euro. Als we de verandering van het aantal huishoudens, hectaren grond en aantal gebouwen buiten beschouwing laten dan stijgt de opbrengst uit de wegenheffing met 8,0 procent.

Tabel 15 Begrote opbrengst wegenheffing 2024

	Opbrengst (mln euro)	Mutatie inclusief volume-effect (%)	Mutatie exclusief volume-effect (%)
Ingezetenen	20	6,7	6,7
Gebouwd	26	5,3	10,2
Ongebouwd	4	-3,7	-3,7
Natuur	0,1	-18,7	-18,7
Totaal	49	4,6	8,0

Bron: COELO.

Totaal waterschapsheffingen

In totaal bedragen de waterschapslasten 3.950 miljoen euro, een lastenstijging van 11,7 procent ten opzichte van vorig jaar (tabel 16).

Tabel 16 Begrote opbrengst waterschapsheffingen 2024

	Opbrengst (mln euro)	Mutatie inclusief volume-effect (%)	Mutatie exclusief volume-effect (%)
Totaal	3.950	12,4	11,7

Bron: COELO.

Provincies

Provinciale opcenten

De opcenten op de motorrijtuigenbelasting zijn de belangrijkste belastingen van provincies. De hoogte van de motorrijtuigenbelasting is onder andere afhankelijk van het soort voertuig (bijvoorbeeld auto of motor), het gewicht van het voertuig en het soort brandstof dat het voertuig gebruikt. Bovenop het bedrag aan motorrijtuigenbelasting komen de opcenten.

Inclusief volume-effect stijgt de opbrengst met 4,7 procent tot 1.878 miljoen euro. De ontwikkeling exclusief volumeontwikkeling is 4,4 procent.

Tabel 17 Begrote opbrengst provinciale opcenten 2024

	Opbrengst (mln euro) ^a	Mutatie inclusief volume-effect (%) ^b	Mutatie exclusief volume-effect (%) ^b
Totaal	1.878	4,7	4,4

a Bron: CBS.

b Bron: COELO.

Overige provinciale heffingen

Naast de opcenten op de motorrijtuigenbelasting kennen provincies nog enkele kleinere heffingen. Omdat grondslaggegevens ontbreken, geven we hier alleen de opbrengstontwikkeling inclusief volume-effect weer, op basis van begrotingsgegevens.

De opbrengst uit de grondwaterbelasting is dit jaar net als vorig jaar 18 miljoen euro. De opbrengst uit de overige heffingen bedraagt 29 miljoen euro (een stijging van 29,3 procent).

Tabel 18 Begrote opbrengst overige provinciale heffingen 2024

	Opbrengst (mln euro)	Mutatie inclusief volume-effect (%)
Grondwaterbelasting	18	35,1
Overige heffingen	29	29,3

Bron: CBS.

Totaal provinciale heffingen

De totale opbrengst uit de provinciale heffingen bedraagt 1.924 miljoen euro. Inclusief volume-effect is dat een mutatie ter grootte van 4,7 procent.

Tabel 19 Totale begrote opbrengst provinciale heffingen 2024

	Opbrengst (mln euro)	Mutatie inclusief volume-effect
Totaal	1.924	4,7

Bron: CBS.

De ontwikkeling van ozb-tarieven

Ozb-tarief woning en woz-waarde

De grondslag voor de ozb is sinds 1995 de woz-waarde van een woning of niet-woning. Deze wordt sinds 2007 ieder jaar opnieuw vastgesteld. De peildatum ligt steeds op 1 januari van het jaar ervoor. De peildatum in 2024 is dus 1 januari 2023. Vóór 2007 werden woz-waarden één keer in de vier jaar vastgesteld (1997, 2001 en 2005). De woz-waarde is in de loop der jaren sterk veranderd. Tot 2010 steeg de gemiddelde woz-waarde van woningen en niet-woningen. Tussen 2010 en 2015 was er door de crisis sprake van een daling en sinds 2015 stijgen de woz-waarden weer. Dit jaar stijgt de waarde van woningen gemiddeld 2,8 procent en die van niet-woningen 3,4 procent, zie kaart 2 en kaart 3.¹⁶

Belastingbetalers zijn vaak bang dat een hogere woz-waarde leidt tot een evenredig grote stijging van de betaalde ozb. Dat hoeft niet zo te zijn. Ozb-tarieven worden doorgaans afgeleid door de gewenste opbrengst te delen door de belastinggrondslag. Een hogere woz-waarde betekent bij gelijkblijvende opbrengst dus een lager tarief. Gemeenten houden daardoor bij het vaststellen van de ozb-tarieven rekening met de ontwikkeling van de woz-waarde.

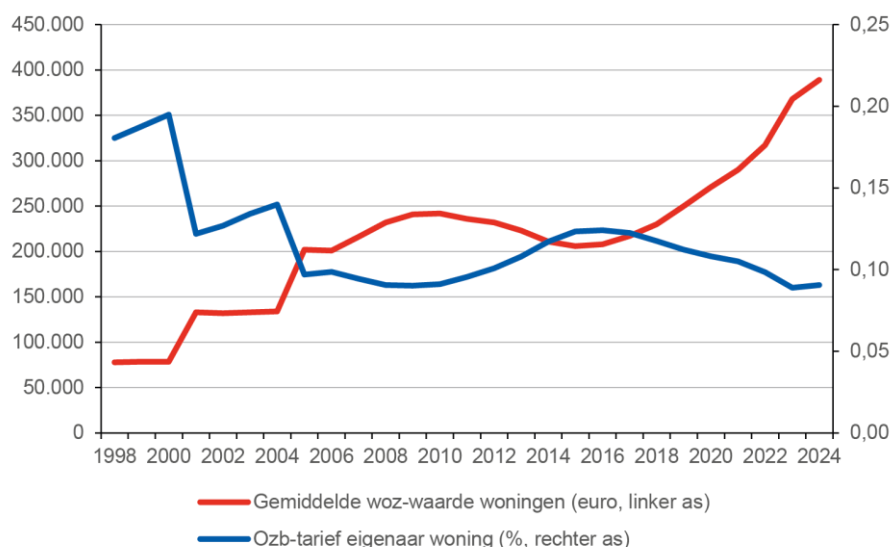
Dit is ook te zien in figuur 12. In de figuur is de gemiddelde woz-waarde (rode lijn) en het gemiddelde ozb-tarief voor eigenaren van woningen (blauwe lijn) weergegeven van 1998 tot en met 2024.¹⁷ Als de gemiddelde woz-waarde stijgt, daalt doorgaans het ozb-tarief en omgekeerd. Het is echter niet zo dat de stijging van de woz-waarde leidt tot een evenredige daling van het ozb-tarief. Dat ligt ook voor de hand. Als het ozb-tarief ieder jaar in dezelfde mate zou dalen als de stijging van de woz-waarde (of omgekeerd) dan zou de ozb-opbrengst uit woningen gelijk blijven. Gemeenten hebben echter net als iedereen te maken met stijgende kosten, bijvoorbeeld door inflatie.

In afwijking van voorgaande jaren stijgt in 2024 zowel de woz-waarde van woningen (met gemiddeld 2,8 procent) als het ozb-tarief voor woningen (gemiddeld 2,3 procent).

¹⁶ In het verleden steeg de waarde van woningen vaak sterker dan die van niet-woningen. Dit jaar stijgt de waarde van niet-woningen gemiddeld sterker in de grotere gemeenten dan die van woningen waardoor de gemiddeld gewogen ontwikkeling voor niet-woningen in heel Nederland hoger is dan die voor woningen, zie kaart 2 en 3.

¹⁷ Omdat de gemiddelde woz-waarde van niet-woningen niet bekend is (onder meer omdat deze onderling te sterk verschillen) is het niet mogelijk om dezelfde figuur te maken voor niet-woningen.

Figuur 12 Ontwikkeling van de gemiddelde woz-waarde en het gemiddelde ozb-tarief voor eigenaren van woningen

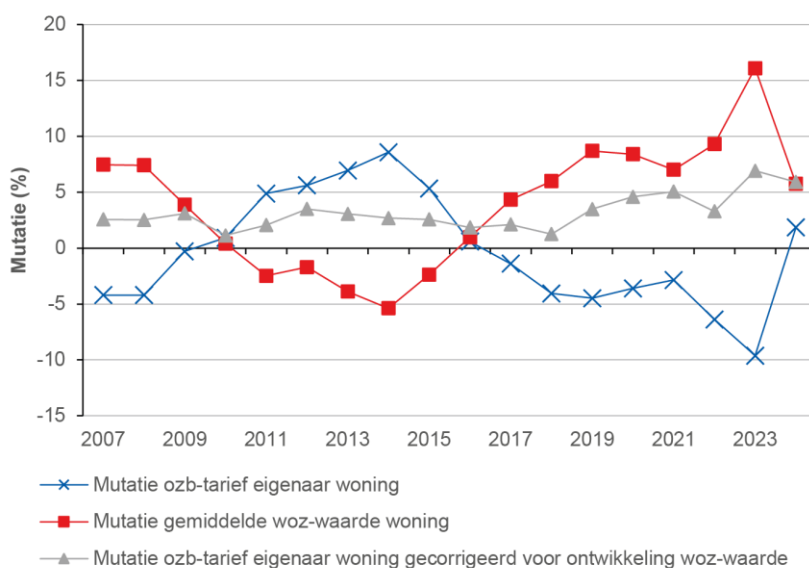
Figuur 13 laat de jaarlijkse mutatie van de gemiddelde woz-waarde en het ozb-tarief voor woningen zien.¹⁸ De figuur laat opnieuw zien dat als de woz-waarde (de rode lijn) stijgt, het gemiddelde ozb-tarief (de blauwe lijn) daalt, en omgekeerd. Daarnaast geeft de figuur weer in welke mate het ozb-tarief jaarlijks stijgt als de woz-waarde niet zou zijn veranderd (grijze lijn).¹⁹ Zoals verwacht mag worden stijgt het voor de woz-ontwikkeling gecorrigeerde ozb-tarief ieder jaar. De gemiddelde jaarlijkse stijging tussen 2007 en 2024 is 3,2 procent per jaar.²⁰

¹⁸ De reden dat de figuur begint in 2006 en niet in 1998 is dat in eerdere jaren de vaststelling van de woz-waarde één keer in de vier jaar plaatsvond. Dit leidde tot een grote stijging van de woz-waarde en een grote daling van het gemiddelde tarief. De figuur is daardoor minder duidelijk als we ook deze jaren opnemen.

¹⁹ Voor alle ozb-tarieven voor eigenaren van woningen is uitgerekend hoe hoog ze zouden zijn geweest bij gelijke opbrengst als de woz-waarden sinds 1998 niet zouden zijn veranderd.

²⁰ Tussen 1998 en 2024 is dit gemiddeld 3,6 procent per jaar.

Figuur 13 Jaarlijkse mutatie van de gemiddelde woz-waarde en het gemiddelde ozb-tarief voor eigenaren van woningen

Woningen en niet-woningen

Een ander beeld, dat vooral bij ondernemers bestaat, is dat gemeenten het ozb-tarief voor niet-woningen veel sterker laten stijgen dan dat voor woningen. Doordat de woz-waarde van woningen veel sterker stijgt dan die van niet-woningen is het lastig om dit op basis van de tariefontwikkeling te stellen.

In 1998 was het gemiddelde ozb-tarief voor een woningeigenaar 0,1757 procent van de woz-waarde, dat voor een eigenaar van een niet-woning 0,2046 procent en voor een gebruiker van een niet-woning 0,1648 procent. In 2024 betaalt een eigenaar van een woning gemiddeld 0,0909 procent, een eigenaar van een niet-woning 0,3272 procent en een gebruiker van een niet-woning 0,2333 procent (zie tabel 20).

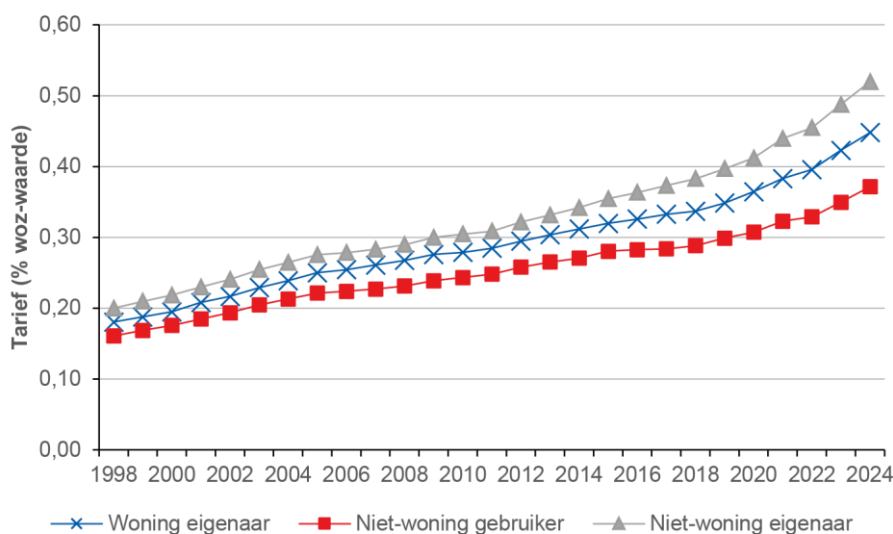
Op basis van deze cijfers lijkt het alsof de tarieven voor niet-woningen veel sterker zijn gestegen dan die voor woningen. Woningen zijn echter veel sterker in waarde gestegen dan niet-woningen. Dit betekent dat het vergelijken van de tarieven zonder rekening te houden met de verandering van de woz-waarden een vertekend beeld geeft van de lastenontwikkeling voor de belastingbetaler.

Tabel 20 Gemiddelde ozb-tarieven in 1998 en 2024

	1998	2024
Eigenaar woning	0,1757	0,0909
Gebruiker niet-woning	0,1648	0,2333
Eigenaar niet-woning	0,2046	0,3272

Daarom hebben we uitgerekend hoe hoog de tarieven zouden zijn geweest als de woz-waarde sinds 1998 niet was veranderd. Deze gecorrigeerde tarieven geven een beeld van de lastenontwikkeling voor eigenaren van woningen en eigenaren en gebruikers van niet-woningen. De voor de woz-ontwikkeling gecorrigeerde tarieven zijn weergegeven in Figuur 14. De lijnen lopen min of meer parallel. Het ozb-tarief voor eigenaren van woningen (blauwe lijn) stijgt tussen 1998 en 2024 gemiddeld 3,6 procent per jaar, dat voor eigenaren van niet-woningen gemiddeld 3,7 procent per jaar en dat voor gebruikers van niet-woningen 3,3 procent per jaar. De verschillen zijn dus beperkt.²¹

Figuur 14 Ontwikkeling ozb-tarieven gebruikers en eigenaren woningen en niet-woningen gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarden

²¹ Dit geldt ook als we een andere onderzoeksperiode kiezen, zie C. Hoebe (2021), *Ontwikkeling ozb-woningen en niet-woningen 1998-2019*. Coelo-rapport 20-2, Groningen: COELO.

Ontwikkeling per gemeente

In het voorgaande deel geven wij ontwikkelingen weer op macroniveau. Het gaat daarbij veelal om het gemiddelde in heel Nederland. Voor de belastingbetaler is ook heel relevant hoe hoog tarieven zijn in de eigen gemeente, provincie of waterschap. En in welke mate deze tarieven en de totale lastendruk stijgen of dalen. Op de volgende bladzijden zijn daarom kaarten opgenomen die de gegevens per decentrale overheid inzichtelijk maken. Ook wordt in kaartvorm weergegeven hoe hoog de totaalbedragen zijn die huishoudens betalen. Op www.coelo.nl vindt u deze kaarten ook. Daar kunt u door de gemeenten aan te klikken zien hoe hoog het tarief of de mutatie hiervan precies is.

1 Gemeentelijke herindeling en artikel 12-status

Gemeentelijke herindeling

Het aantal gemeenten blijft dit jaar gelijk, er zijn net als in 2023 342 gemeenten. Op kaart 1 zijn de gemeenten ingekleurd die de afgelopen jaren zijn heringedeeld.

Van opschaling wordt vaak gedacht dat het de bestuurskracht van gemeenten vergroot, en dat het kosten bespaart. Uit onderzoek blijkt echter dat herindelingen niet tot lagere uitgaven leiden.²² Soms wordt herindeling als alternatief gezien voor gemeentelijke samenwerking, dat als ondemocratisch te boek staat. Uit onderzoek blijkt echter dat ook grotere gemeenten veel samenwerken en dat herindeling niet leidt tot minder samenwerking.²³ Bovendien is ook herindeling niet bevorderlijk voor de democratie: het verlaagt de opkomst bij gemeenteraads- en bij Tweede Kamerverkiezingen. Niet tijdelijk, maar structureel.²⁴

De figuur onder de tekst laat zien dat het aantal gemeenten al jaren gestaag afneemt. Bij het doortrekken van de bestaande trend zou Nederland in 2053 nog maar één gemeente overhebben. Dat zou betekenen dat gemeenten (en provincies) dan niet meer bestaan.

Sommige heringedeelde gemeenten hanteren voor een aantal gemeentelijke belastingen nog verschillende tarieven in de territoria van de opgeheven gemeenten. In deze uitgave worden daarom de binnengemeentelijke tariefgebieden afzonderlijk weergegeven. De relevante binnengrenzen zijn op kaart 1 wit ingetekend.

Artikel 12

Gemeenten die in ernstige financiële problemen verkeren, kunnen op grond van artikel 12 van de Financiële-verhoudingswet een aanvullende uitkering aanvragen. Dit kan als de algemene middelen van de gemeente aanmerkelijk en structureel tekortschieten om in de noodzakelijke behoeften te voorzien, terwijl de eigen inkomsten zich op een redelijk peil bevinden. Dit laatste betekent (in 2024) concreet dat afvalstoffenheffing en rioolheffing kostendekkend moeten zijn en dat het gewogen gemiddelde ozb-tarief ten minste 0,1614 procent van de woz-waarde moet bedragen.²⁵ Niet-kostendekkende

²² B. Geertsema (2017), *The economic effects of municipal amalgamation and intermunicipal cooperation*. Groningen: University of Groningen. Zie ook M.A. Allers, J.B. Geertsema (2014), Geen grotere doelmatigheid door herindeling gemeenten, *ESB*, juni 2014, blz. 406-409. Onderzoek in Denemarken komt tot dezelfde conclusie, zie J. Blom-Hansen, K. Houlberg, S. Serritzlew en D. Treisman (2016), Jurisdiction Size and Local Government Policy Expenditure: Assessing the Effect of Municipal Amalgamation, *American Political Science Review*, 110, 812-831.

²³ M.A. Allers (2021), Gemeentelijke fusies leiden niet tot minder samenwerking, *ESB* 104 (4770), 14 februari 2021, 76-79.

²⁴ Allers, M.A., de Natris, J.G., Rienks, H., de Greef, J.A. (2021) Is small beautiful? Transitional and structural effects of municipal amalgamation on voter turnout in local and national elections, *Electoral Studies*, Vol. 70.

²⁵ Meicirculaire gemeentefonds 2023, blz. 36.

tarieven voor riool en reiniging zijn alleen toegestaan voor zover deze door een hoger ozb-tarief worden gecompenseerd.

Artikel 12-gemeenten zijn dus genoodzaakt hoge tarieven te hanteren. Of dit ook altijd tot hoge lasten voor hun inwoners leidt, hangt af van de waarde van de onroerende zaken binnen deze gemeenten.

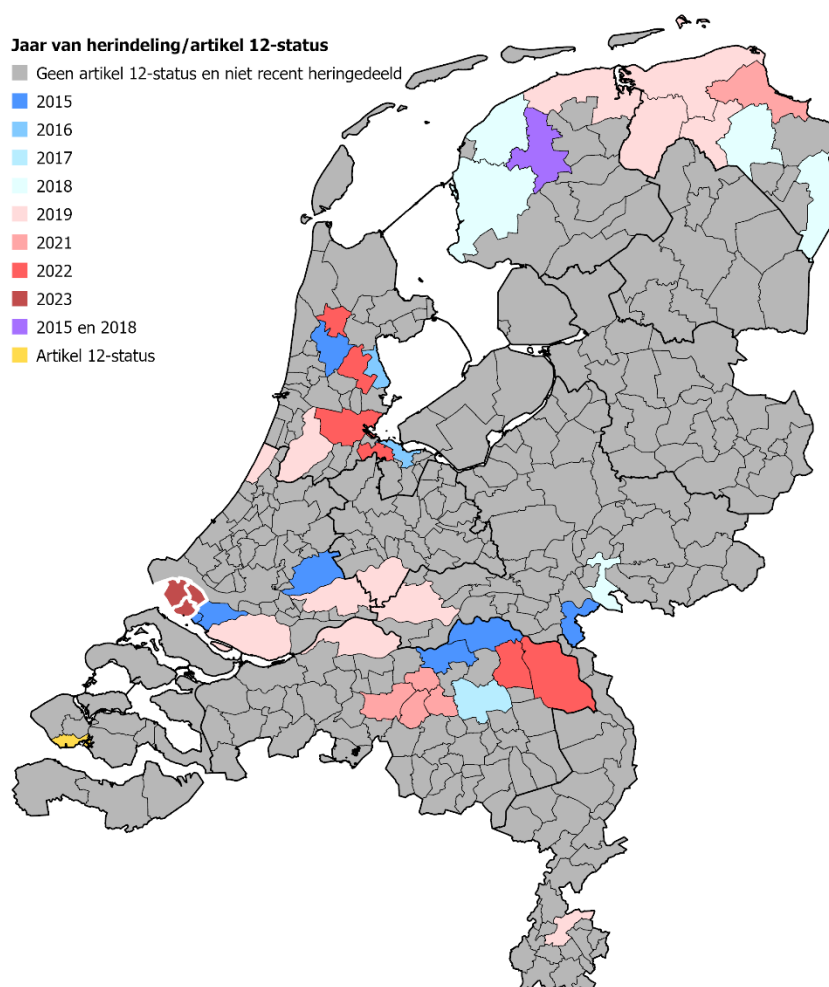
Aantal artikel 12-gemeenten gestabiliseerd

In de jaren tachtig van de vorige eeuw hadden nog tientallen gemeenten de artikel 12-status. Sindsdien is dit aantal gestaag teruggelopen, onder meer door de voortdurende gemeentelijke herindelingen en de invoering van de nieuwe Financiële-verhoudingswet uit 1997, die beter rekening houdt met kostenverschillen tussen gemeenten.²⁶ Dit jaar is er, net als vorig jaar, één artikel 12-gemeente.²⁷ Op de kaart is die gemeente (Vlissingen) geel gekleurd.

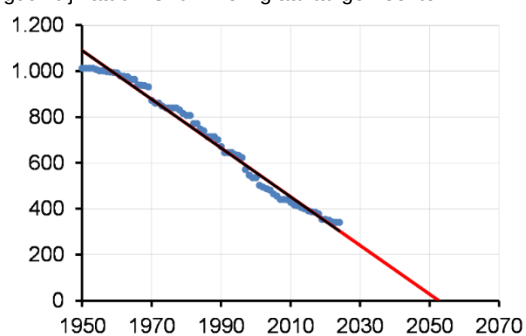
²⁶ M.A. Allers (2014), The Dutch local government bailout puzzle, *Public Administration*, 93, 451-470.

²⁷ Lelystad is formeel wel een artikel 12-gemeente, maar materieel niet. In het verleden zijn voor Lelystad zogeheten ICL-gelden aan het gemeentefonds toegevoegd en via artikel 12 aan die gemeente uitgekeerd. Sinds 1998 krijgt Lelystad geen reguliere artikel 12-uitkering meer, maar worden de aan het gemeentefonds toegevoegde gelden nog wel via artikel 12 uitgekeerd. Die uitkering komt dus niet meer ten laste van de collectiviteit van de gemeenten, zoals bij artikel 12-uitkeringen gebruikelijk is.

Kaart 1 Gemeentelijke herindeling en artikel 12-status

Figuur bij kaart 1 Ontwikkeling aantal gemeenten

2 Waardeontwikkeling woningen

Taxatie

De waarde van woningen en van niet-woningen wordt jaarlijks opnieuw vastgesteld, waarbij het peiljaar telkens een jaar opschuift. Voor 2024 geldt de waarde op 1 januari 2023. Helaas kan de nieuwe waarde van sommige objecten pas in een laat stadium definitief worden vastgesteld (onder meer als gevolg van bezwaar- en beroepsprocedures), zodat gemeenten hun definitieve ozb-tarieven soms pas laat vaststellen. De ozb-tarieven moeten weliswaar voor het begin van het jaar worden gekozen, maar mogen in de loop van het jaar nog worden verlaagd (niet verhoogd).

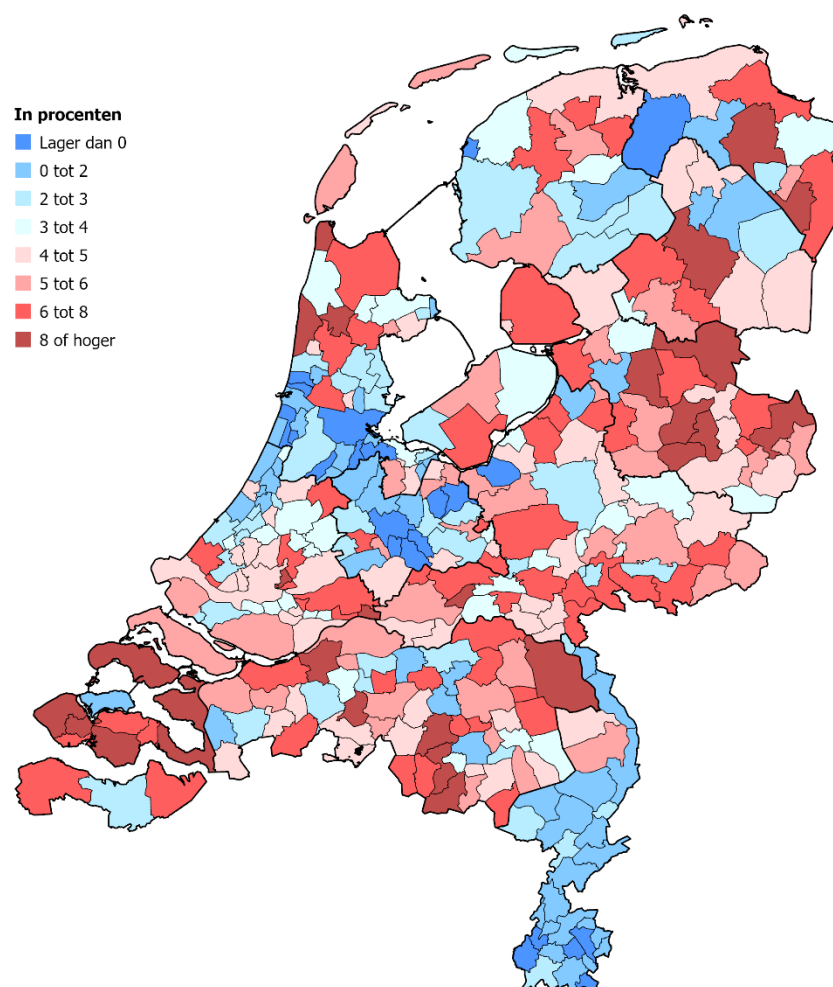
De waarde van de onroerende zaken binnen de gemeentegrenzen kan ook zijn toegenomen door nieuwbouw (of afgenomen door sloop). Deze zogeheten areaalontwikkeling wordt bij de waardeontwikkeling niet meegerekend. De waardeontwikkeling wordt in deze atlas gebruikt om de mutatie van de ozb-tarieven te corrigeren. Immers, hogere waarden leiden vaak tot lagere tarieven, en andersom (zie De ontwikkeling van ozb-tarieven op blz. 41). Om de reële tariefontwikkeling te berekenen wordt voor de waardeontwikkeling gecorrigeerd.

Waardeontwikkeling woningen

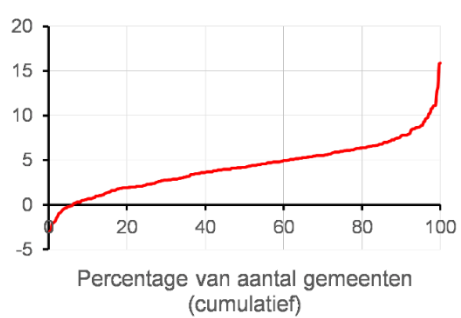
De definitieve waardemutaties waren nog niet beschikbaar op het moment dat deze atlas is samengesteld. De vermelde waardeontwikkelingen betreffen voor het grootste deel de voorlopige cijfers die sinds november 2023 zijn verzameld door de Waarderingskamer.²⁸ De gemiddelde waardeontwikkeling van woningen varieert van een daling met 3,0 procent in Amsterdam tot een stijging met 15,9 procent in Capelle aan den IJssel. Het landelijke gemiddelde bedraagt 2,8 procent. Voor 62 procent van de gemeenten geldt dat de waardeontwikkeling tussen 1 en 6 procent ligt. In 21 gemeenten daalt de gemiddelde waarde van woningen.

²⁸ Voor twee gemeenten had de Waarderingskamer nog onvoldoende gegevens om een gemiddelde waardeontwikkeling te berekenen. Dit betreft de gemeenten Boxtel en Sint-Michielgestel. Voor beide gemeenten is de voorlopige waardeontwikkeling uit oktober weergegeven.

Kaart 2 Waardeontwikkeling woningen

Figuur bij kaart 2 Waardeontwikkeling woningen gerangschikt van laagste naar hoogste

3 Waardeontwikkeling niet-woningen

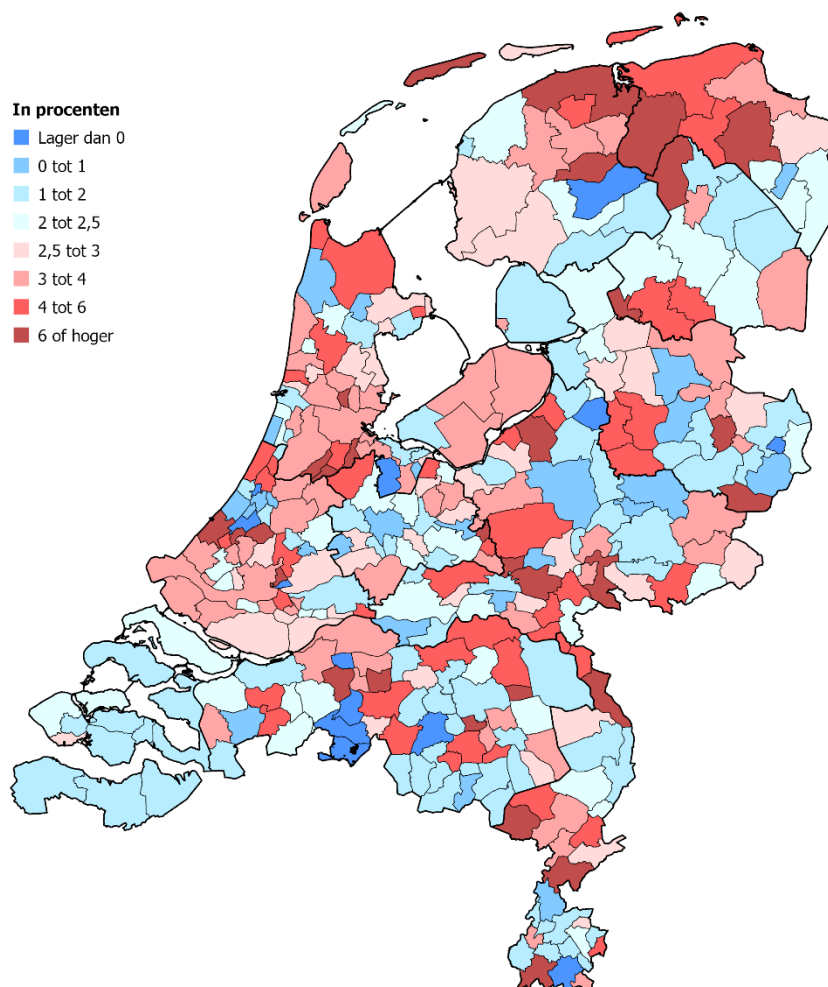
Waardeontwikkeling niet-woningen

De gemiddelde waardeontwikkeling van niet-woningen varieert van een daling van 4,9 procent in Krimpen aan den IJssel tot een stijging van 32,9 procent in Uithoorn.

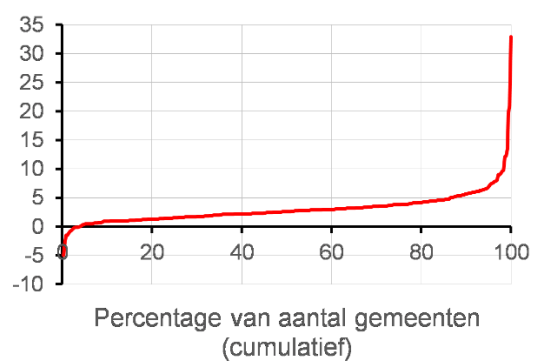
Gemiddeld bedroeg de waardeontwikkeling 3,4 procent. Opvallend is dat dit hoger is dan de gemiddelde waardestijging van woningen (2,8 procent). Dit zijn, zoals in de hele atlas, gewogen gemiddelden. Vooral in grotere gemeenten stijgt de waarde van niet-woningen gemiddeld sterker dan die van woningen.

In 63 procent van de gemeenten ligt de waardeontwikkeling van niet-woningen tussen de 1 en de 4 procent. In 13 gemeenten daalt de gemiddelde waarde van niet-woningen.

Kaart 3 Waardeontwikkeling niet-woningen

Figuur bij kaart 3 Waardeontwikkeling niet-woningen gerangschikt van laagste naar hoogste

4 Gemiddelde woningwaarde koopwoning

Gemiddelde

De woz-waarde van een koopwoning bedraagt gemiddeld 484.000 euro.²⁹ Dat is 2,8 procent meer dan vorig jaar. Via de ozb-aanslag (en in sommige gemeenten ook via de rioolheffing) werkt de woningwaarde door in de gemeentelijke woonlasten. Ook de heffing gebouwd van de waterschappen, de inkomstenbelasting (het eigenwoningforfait en de vermogensheffing in box 3) en de overdrachtsbelasting gebruiken de woningwaarde als grondslag.

Omdat de definitieve waardecijfers van onroerende zaken nog niet beschikbaar zijn, vermelden wij voorlopige gegevens. Die zijn berekend door de gemiddelde waarde van koopwoningen binnen een gemeente in 2023 (bron: CBS) te verhogen met behulp van voorlopige cijfers met betrekking tot de waardeontwikkeling binnen die gemeente (bron: Waarderingskamer).

Grote verschillen

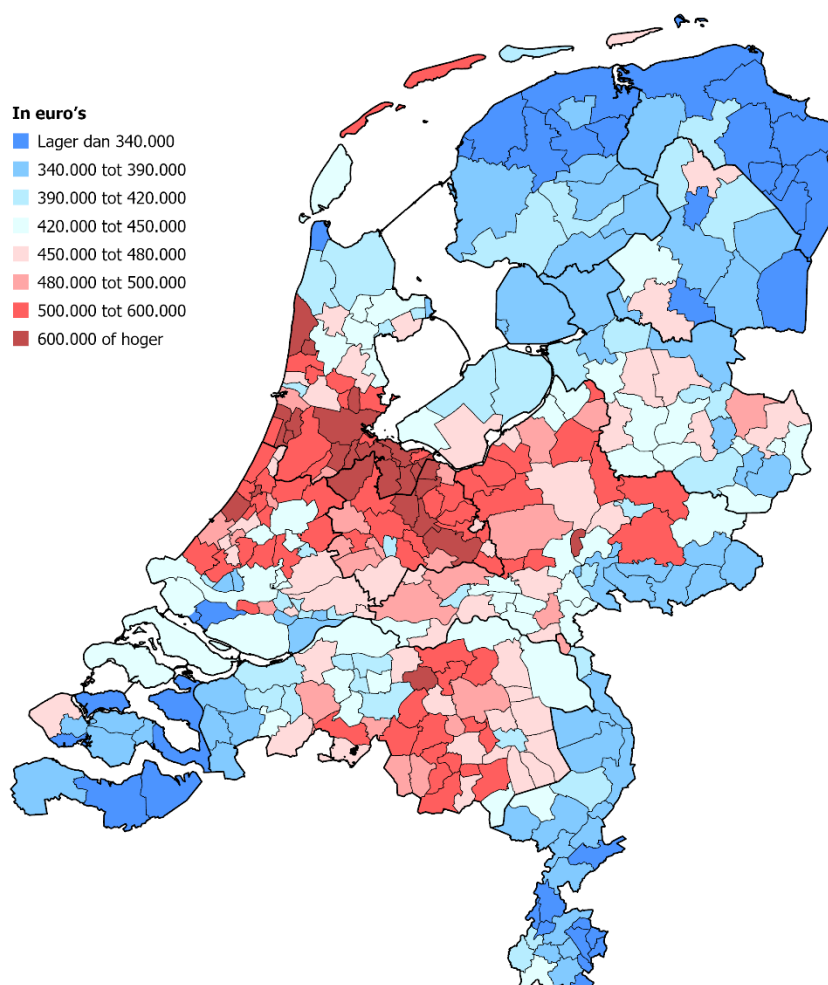
De goedkoopste woningen staan in de periferie. In het noorden, Zeeland en Limburg zijn woningen gemiddeld weinig waard. In Pekela bedraagt de gemiddelde woningwaarde 236.000 euro. De duurste woningen staan in de villadorpen rond de grote steden. Bloemendaal spant de kroon met een gemiddelde waarde van 1.093.000 euro. De figuur die hoort bij deze kaart laat zien dat er enkele gemeenten zijn met uitzonderlijk dure huizen. Voor de rest is de verdeling vrij vlak.

De verschillen in de waarde van onroerende zaken hebben twee oorzaken. Ten eerste zijn sommige plaatsen gewilder dan andere: een vrijwel identieke woning is in Bloemendaal veel meer waard dan in Pekela (Oost-Groningen). Daarnaast verschilt de samenstelling van het woningenbestand: in Bloemendaal staan veel villa's, in Pekela meer eenvoudige woningen.

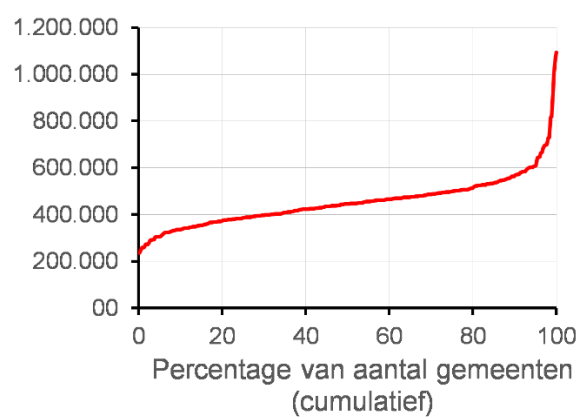
²⁹ Tot 2022 was alleen de gemiddelde woz-waarde van alle woningen bekend, dus koop- en huurwoningen samen.

Daarom hanteerden wij tot en met 2021 deze waarde in de Atlas van de lokale lasten. Sinds eind 2021 publiceert het CBS de woningwaarden ook uitgesplitst naar huur- en koopsector. De woz-waarde is bij gemeenten vooral van belang bij de ozb. Omdat de ozb alleen wordt betaald door huishoudens met een koopwoning gaan wij uit van de gemiddelde woz-waarde van een koopwoning. Zie ook de Verantwoording.

Kaart 4 Gemiddelde woningwaarde

Figuur bij kaart 4 Gemiddelde woningwaarde gerangschikt van laagste naar hoogste

5 Ozb-tarief woningen

Algemeen

De onroerendezaakbelasting (ozb) wordt betaald voor onroerende zaken: objecten, vooral gebouwen, die langdurig aan de grond gebonden zijn. Gemeenten kunnen ook een roerendezaakbelasting (rzb) heffen. Deze wordt betaald door gebruikers en eigenaren van roerende zaken zoals een woonschip met een vaste ligplaats. Het tarief en de grondslag van de rzb zijn gelijk aan die van de ozb. Omdat de opbrengst het aantal belastingplichtigen voor de rzb gering is, laten we deze verder buiten beschouwing.

Tarieven

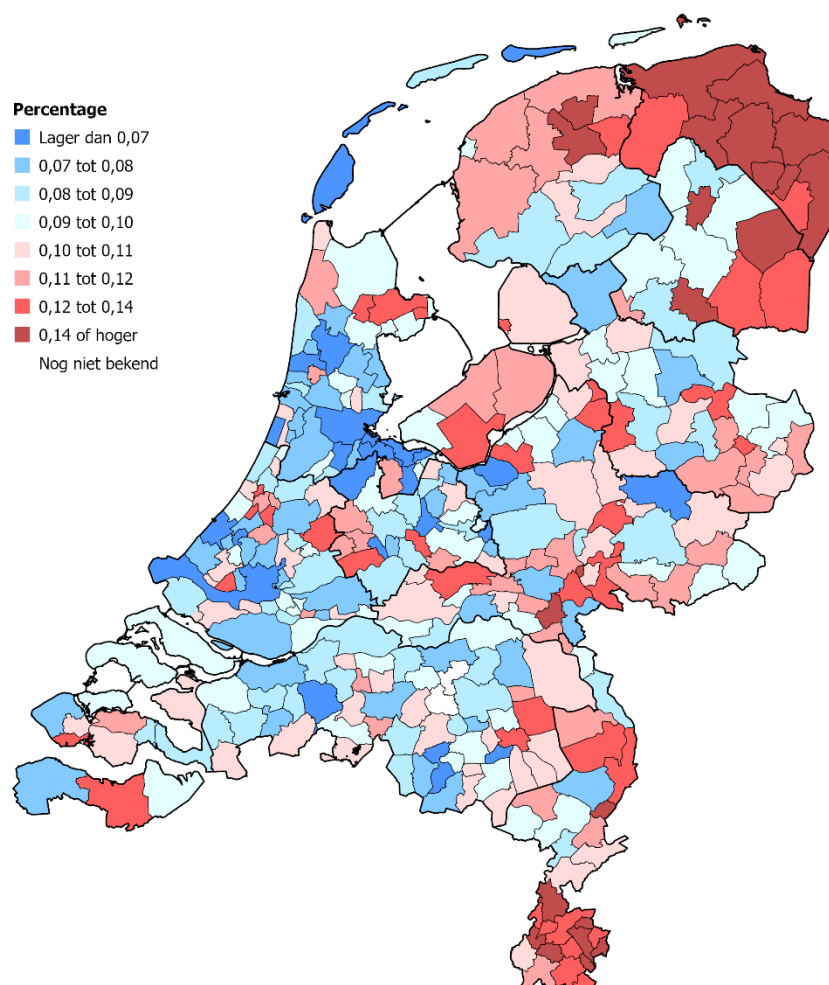
Kaart 5 laat het ozb-tarief zien voor eigenaren van woningen. Twee gemeenten (Boxtel en Sint-Michielsgestel) hadden op het moment dat deze atlas werd geschreven de ozb-tarieven nog niet definitief vastgesteld.

Het gemiddelde tarief bedraagt 0,0909 procent. Gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling van woningen is dat 5,9 procent hoger dan vorig jaar. In 61 procent van de gemeenten ligt het ozb-tarief voor woningen tussen 0,08 en 0,12 procent (zie de figuur hieronder). Ter vergelijking: het eigenwoningforfait komt gemiddeld overeen met een tarief van 0,1294 procent van de woz-waarde.³⁰ Dit is 1,4 keer zo hoog als het gemiddelde ozb-tarief. Het gemiddelde tarief van de met de ozb vergelijkbare 'heffing gebouwd' van de waterschappen bedraagt 0,0296 procent. Dat is 33 procent van het gemiddelde ozb-tarief voor woningen.

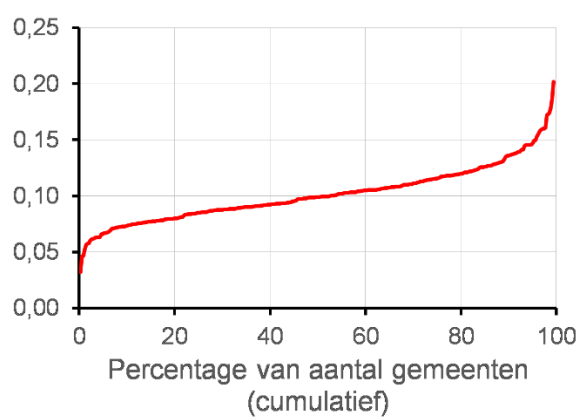
Texel heeft net als vorig jaar het laagste tarief (0,0322 procent). Pekela heeft, eveneens net als vorig jaar, het hoogste tarief (0,2017 procent). Een vergelijking van de tarieven is echter niet erg informatief, omdat gemeenten met goedkope woningen hogere tarieven nodig hebben om een bepaalde opbrengst te krijgen dan gemeenten met dure huizen (zie bijlage 2). Dit verklaart deels de overwegend rode kleur van Noordoost-Nederland en Zuid-Limburg op kaart 5. Kaart 8 laat daarom de gestandaardiseerde tarieven zien, die hiervoor zijn gecorrigeerd.

³⁰ Het eigenwoningforfait vormt een onderdeel van de inkomstenbelasting. Voor woningen met een woz-waarde van 75.000 euro tot 1.130.000 euro geldt dat 0,35 procent van de waarde als inkomen wordt belast. Bij een modaal inkomen valt dit onder een tarief van 36,97 procent, zodat het eigenwoningforfait voor een woning met de landelijke gemiddelde waarde van 484.000 euro uitkomt op 626 euro. Dat is vergelijkbaar met een ozb-tarief van 0,1294 procent.

Kaart 5 Ozb-tarief woningen

Figuur bij kaart 5 Ozb-tarief woningen gerangschikt van laagste naar hoogste

6 Mutatie ozb-tarief woningen

Tariefmutaties

Een deel van de jaarlijkse tariefaanpassing is bedoeld om te compenseren voor de ontwikkeling van de waarde van onroerende zaken. Immers, wanneer deze waarde stijgt, kan met een lager tarief dezelfde opbrengst worden verkregen. Bij een waardedaling moet het tarief omhoog om de opbrengst ten minste gelijk te houden (zie De ontwikkeling van de ozb-tarieven). Om de reële tariefontwikkeling te kunnen bepalen zijn de tarieven in 2024 daarom vergeleken met de tarieven in 2023 die zijn gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling. Het gemiddelde tarief van de ozb op het eigendom van woningen is – aldus gecorrigeerd – dit jaar 5,9 procent verhoogd.

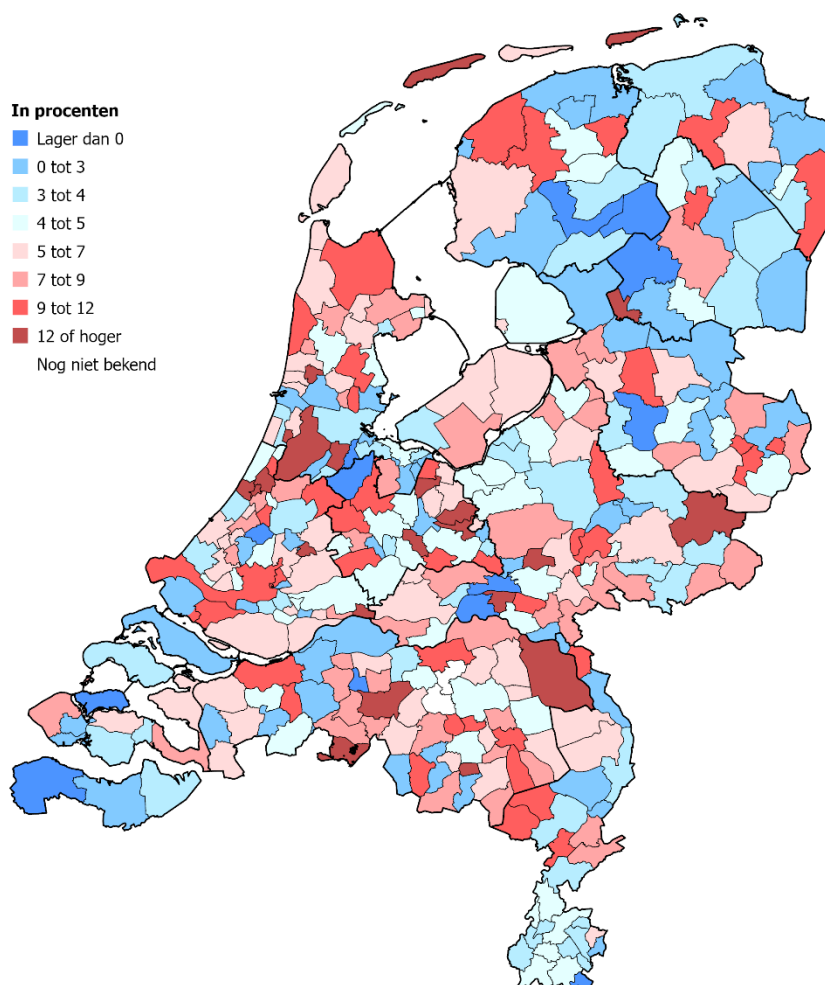
Dit jaar daalt het ozb-tarief voor woningen (na correctie voor de waardeontwikkeling) in 13 gemeenten. De grootste daling vindt plaats in Ooststellingwerf (5,1 procent). Zoetermeer staat op de tweede plek (daling van 4,3 procent). De daling in Zoetermeer komt doordat de stijging van de waarde van woningen minder hoog is dan waar de gemeente vanuit ging bij het vaststellen van de tarieven.

De grootste tariefverhoging vindt plaats in Baarle-Nassau (30 procent). De uitkering die Baarle-Nassau ontvangt uit het gemeentefonds is fors lager geworden. De gemeente kiest ervoor om niet te bezuinigen op de voorzieningen voor inwoners, maar om de woonlasten, waaronder de ozb te verhogen. De gemeente verwacht dat de woonlasten in Baarle-Nassau ondanks de verhoging lager blijven dan gemiddeld.³¹ Gorinchem verhoogt het ozb-tarief met 23 procent. De stijging in Gorinchem komt onder meer omdat de gemeente in 2023 is uitgegaan van een te lage woz-waarde bij het vaststellen van de tarieven. Hierdoor waren de opbrengsten lager dan begroot. De sterke verhoging is nodig om in 2024 wel de begrote opbrengst te realiseren.³²

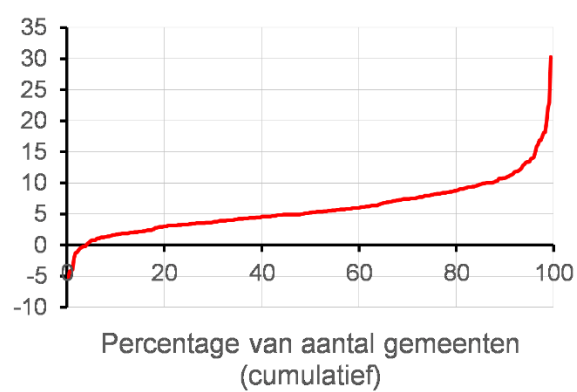
³¹ Baarle-Nassau, *Programmabegroting 2024*, Voorwoord.

³² Gorinchem, *Begroting 2024*, blz. 91.

Kaart 6 Mutatie ozb-tarief woningen

Figuur bij kaart 6 Mutatie ozb-tarief woningen

7 Ozb-aanslag woning met gemiddelde waarde

Vergelijken is lastig

Een vergelijking van de ozb-tarieven van verschillende gemeenten zegt op zichzelf betrekkelijk weinig. Immers, een laag tarief kan in combinatie met een hoge grondslag best tot een hoge belastingaanslag leiden. We presenteren daarom in deze atlas twee alternatieve vergelijkingsmaatstaven. Vanuit het standpunt van de *belastingbetaler* is de gemiddelde aanslag een nuttige indicator. Dit is de hoogte van de aanslag bij een voor de gemeente geldende gemiddelde woningwaarde (kaart 7). Vanuit het gezichtspunt van de *gemeente* is het gestandaardiseerde ozb-tarief (kaart 8 voor woningen en kaart 11 voor niet-woningen) een goede indicator. Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo evenveel te besteden. Beide maatstaven worden uitgebreid behandeld in bijlage 2.

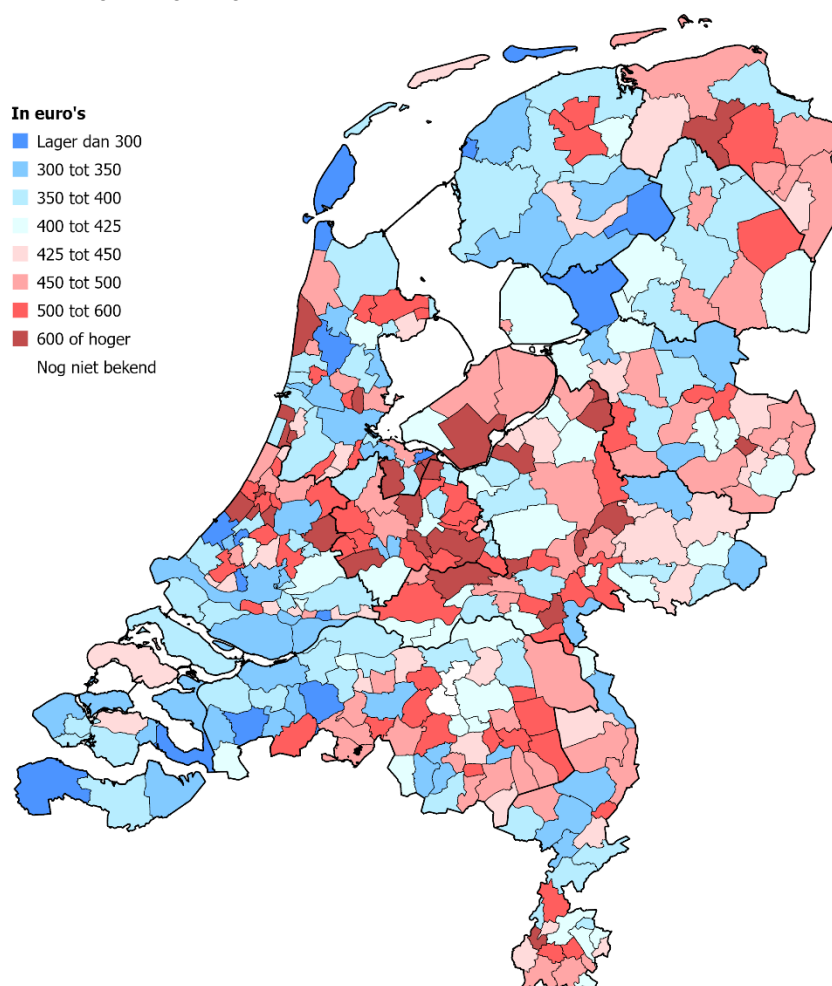
Gemiddelde aanslag

De hoogte van de ozb kan vanuit de belastingbetaler gezien het best worden vergeleken aan de hand van de hoogte van de aanslag voor een koopwoning van gemiddelde waarde in de betreffende gemeente. Deze ozb-aanslag varieert van 144 euro op Texel tot 1.178 euro in Bloemendaal (kaart 7). Bloemendaal heeft geen uitzonderlijk hoog tarief, maar de huizen zijn er wel buitengewoon duur. De figuur bij kaart 7 laat zien dat maar enkele gemeenten met hun gemiddelde ozb-aanslag boven de 600 euro uitkomen. Het gemiddelde ligt op 423 euro. Dit is 23,69 euro (5,9 procent) meer dan vorig jaar. In 59 procent van de gemeenten ligt de gemiddelde aanslag tussen 350 euro en 500 euro.

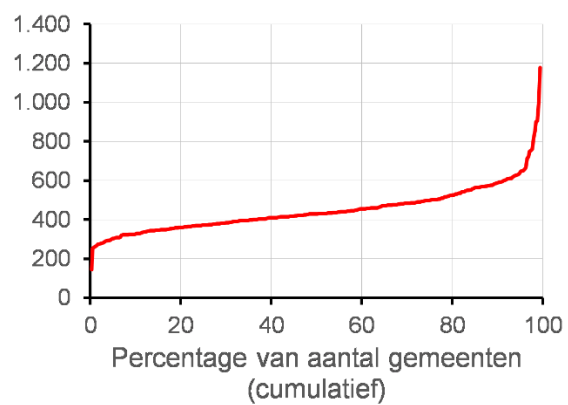
Gedeeltelijke verevening van belastingcapaciteit leidt tot tariefverschillen

De belastingopbrengst is gelijk aan het tarief maal de grondslag. Gemeenten met een verhoudingsgewijs kleine belastinggrondslag – en dus relatief lage woningwaarden – hebben hogere ozb-tarieven nodig dan gemeenten met een grote grondslag om eenzelfde belastingopbrengst te genereren. De rijksoverheid houdt hier rekening mee door gemeenten met dure woningen een lagere uitkering te geven uit het gemeentefonds, maar deze compensatie is niet volledig (bij woningen 80 procent). Dat betekent dat gemeenten met bovengemiddeld dure woningen bij een bepaald ozb-tarief over meer algemene middelen beschikken dan andere gemeenten. Dit is een van de redenen dat gemeenten met een lage waarde van onroerende zaken relatief hoge ozb-tarieven kennen.

Kaart 7 Ozb-aanslag woning met gemiddelde waarde

Figuur bij kaart 7 Ozb-aanslag woning met gemiddelde waarde gerangschikt van laagste naar hoogste

8 Gestandaardiseerd ozb-tarief woningen

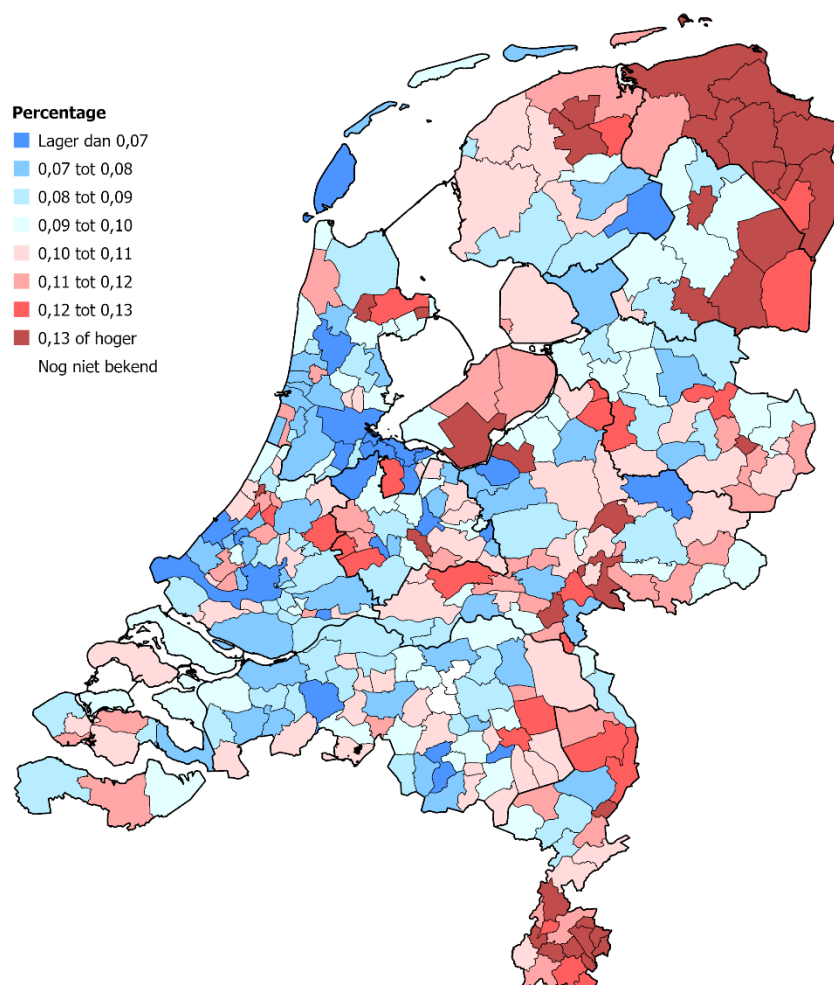
Gestandaardiseerd tarief

Om de hoogte van de ozb-tarieven vanuit gemeentelijk perspectief te kunnen vergelijken zijn *gestandaardiseerde* tarieven berekend. Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de rijksoverheid verschillen in belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou verevenen).

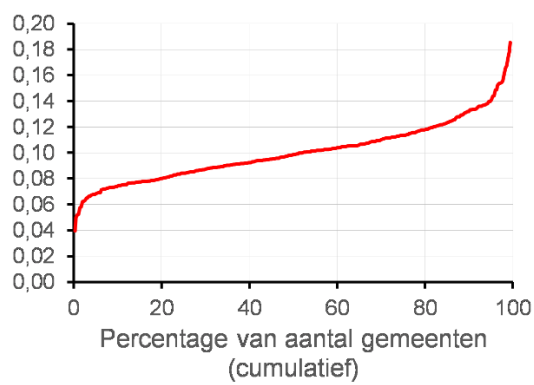
Texel heeft voor woningen het laagste gestandaardiseerde tarief (0,0396 procent), Pekela het hoogste (0,1853 procent). Het gemiddelde bedraagt 0,0909 procent.

Opvallend is dat Noordoost-Nederland en Zuid-Limburg niet alleen hoge ozb-tarieven hebben (kaart 5), maar ook hoge gestandaardiseerde ozb-tarieven. De lage woningwaarden in die gebieden kunnen de hoge ozb-tarieven dus maar ten dele verklaren.

Kaart 8 Gestandaardiseerd ozb-tarief woningen

Figuur bij kaart 8 gestandaardiseerd ozb-tarief woningen

9 Ozb-tarief niet-woningen

Algemeen

Eigenaren en gebruikers van niet-woningen betalen een ander, veelal hoger ozb-tarief dan eigenaren van woningen. De categorie niet-woningen bestaat naast bedrijven ook uit bijvoorbeeld 'instellingen van sociaal belang' zoals sportaccommodaties en dorpshuizen.

Tarief

Zowel de eigenaar als de gebruiker van een niet-woning betaalt ozb. Kaart 9 laat het tarief voor de eigenaar en de gebruiker samen zien. De afzonderlijke tarieven voor de eigenaar en voor de gebruiker zijn niet erg interessant voor de lastenontwikkeling. Die zeggen namelijk niets over de vraag welk deel de eigenaar of de gebruiker uiteindelijk betaalt. Immers, belasting wordt als het even kan afgewenteld. Zo zal de verhuurder van een bedrijfspand de ozb die hij moet betalen indien mogelijk doorberekenen in de huur.

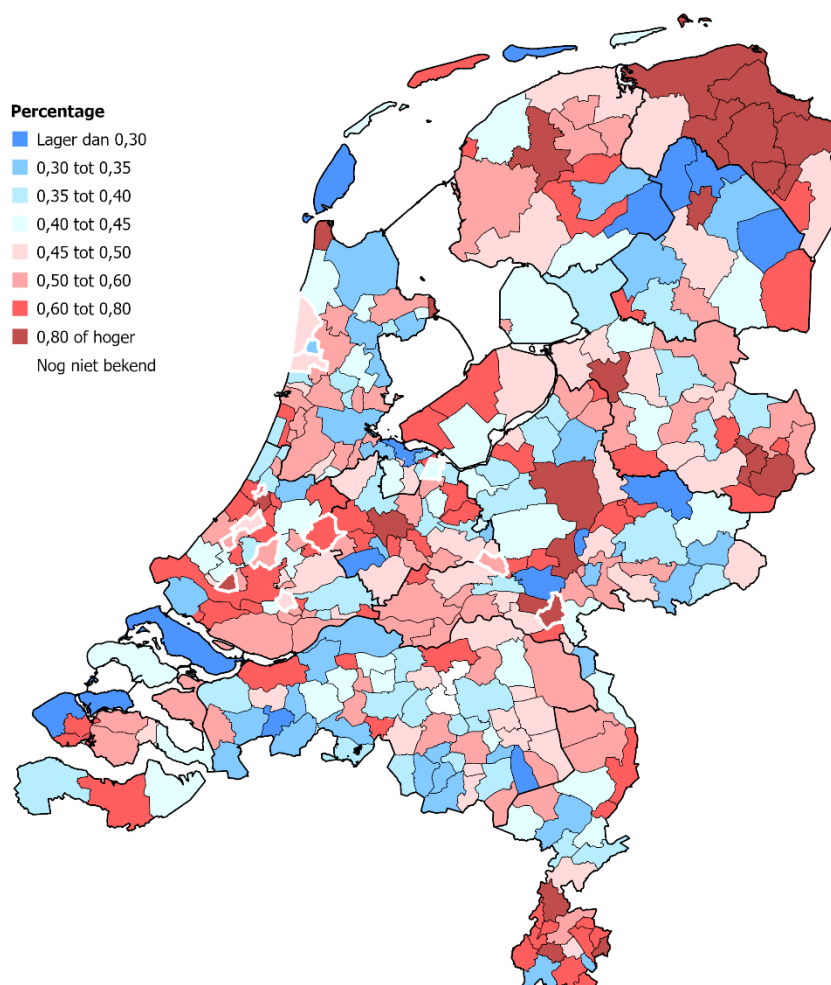
Voor gemeenten is het onderscheid wel relevant. De ozb-gebruikers kan alleen worden geïnd als er een gebruiker van het pand is. Voor kantoren en bedrijven die leegstaan wordt geen ozb voor gebruikers betaald. Er is immers bij leegstand vaak geen gebruiker. De 13 wit omlinjende gemeenten op de kaart hebben daarom het ozb-tarief voor gebruikers van niet-woningen op 0 gezet.

Eén van deze gemeenten, Castricum, doet dit in 2024 voor het eerst. Het tarief voor eigenaren van niet-woningen wordt tegelijkertijd meer dan verdubbeld (101,7 procent, gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde van niet-woningen). Op 31 januari heeft het Gerechtshof van Den Haag echter een uitspraak gedaan dat het verlagen van het tarief voor gebruikers onder gelijktijdige verhoging van het tarief voor eigenaren in strijd is met het evenredigheidsbeginsel en dat dit leidt tot willekeurige en onredelijke belastingheffing.³³ Het is daarom onwaarschijnlijker geworden dat andere gemeenten het ozb-tarief voor gebruikers ook op 0 zetten.

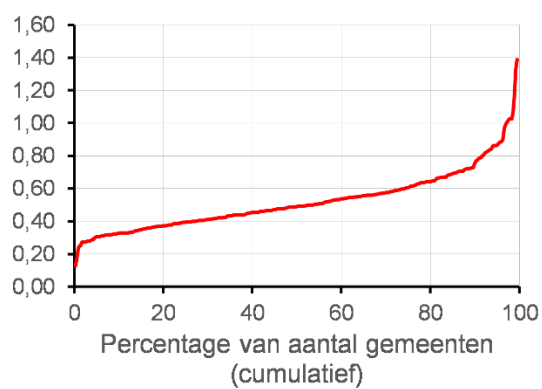
Gemiddeld bedraagt het ozb-tarief voor niet-woningen 0,5605 procent. Dat is (gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling van niet-woningen) 6,5 procent hoger dan vorig jaar. Het ozb-tarief voor niet-woningen varieert van 0,1285 procent in Texel tot 1,3878 procent in Sittard-Geleen.

³³ <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:GHDHA:2024:114>. De Regionale Belasting Groep (RBG), de gemeenschappelijke regeling die de uitvoering van de wet-WOZ en belastinginning uitvoert voor de gemeente deel van uitmaakt, is tegen de uitspraak in cassatie gegaan, zie https://www.vlaardingen.nl/Bestuur/College_van_B_W/B_W_besluiten/Openbare_besluiten_van_5_maart_2024.

Kaart 9 Ozb-tarief niet-woningen

Figuur bij kaart 9 Ozb-tarief niet-woningen gerangschikt van laagste naar hoogste

10 Mutatie ozb-tarief niet-woningen

Mutatie

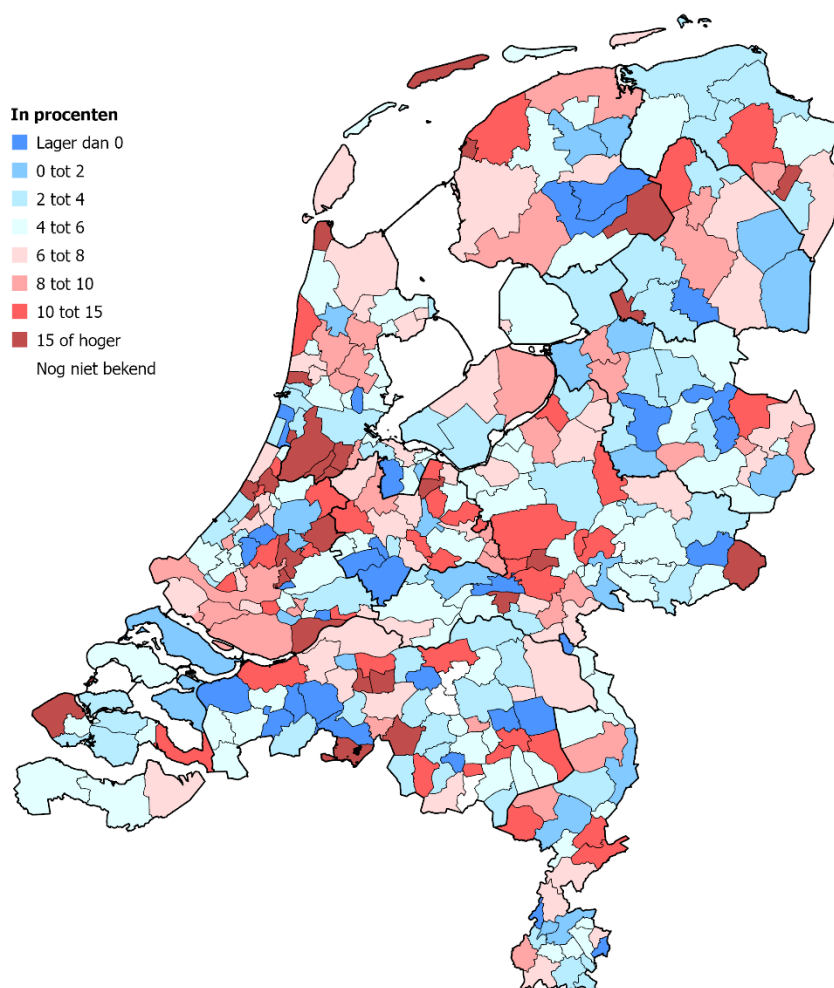
Kaart 10 laat zien in hoeverre het ozb-tarief voor niet-woningen is veranderd. Een deel van de jaarlijkse tariefaanpassing is bedoeld om te compenseren voor de ontwikkeling van de waarde van onroerende zaken. Immers, wanneer deze waarde stijgt, kan met een lager tarief dezelfde opbrengst worden verkregen. Bij een waardedaling is een hoger tarief nodig om ten minste dezelfde opbrengst te houden. De tariefmutatie in de kaart is daarom gecorrigeerd voor de gemiddelde waardeontwikkeling van niet-woningen binnen elke gemeente.

De tariefmutatie varieert van een daling van 15 procent in Valkenswaard tot een stijging met 96 procent in Ooststellingwerf. In Valkenswaard was de opbrengst uit de ozb niet-woningen in 2023 hoger dan geraamd. Daarom wordt het tarief dit jaar verlaagd.

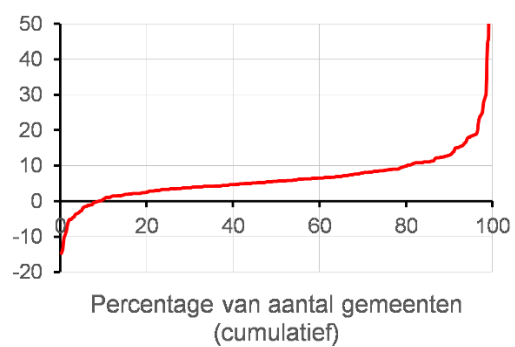
Om de lasten voor ondernemers te verlichten verlaagde Ooststellingwerf in 2023 het tarief voor gebruikers van niet-woningen tot 0 procent (zonder het tarief voor eigenaren in gelijke mate te verhogen). In 2024 vervalt deze lastenverlichting.

Het gemiddelde tarief stijgt 6,5 procent. 32 gemeenten verlagen het (voor waardeontwikkeling gecorrigeerde) tarief. Dat betekent dat daar de opbrengst daalt, tenzij er meer onroerende zaken zijn bijgekomen die onder deze belasting vallen (volume-effect).

Kaart 10 Mutatie ozb-tarief niet-woningen

Figuur bij kaart 10 Mutatie ozb-tarief niet-woningen gerangschikt van laagste naar hoogste

11 Gestandaardiseerd ozb-tarief niet-woningen

Vergelijkbaarheid ozb-tarieven beperkt

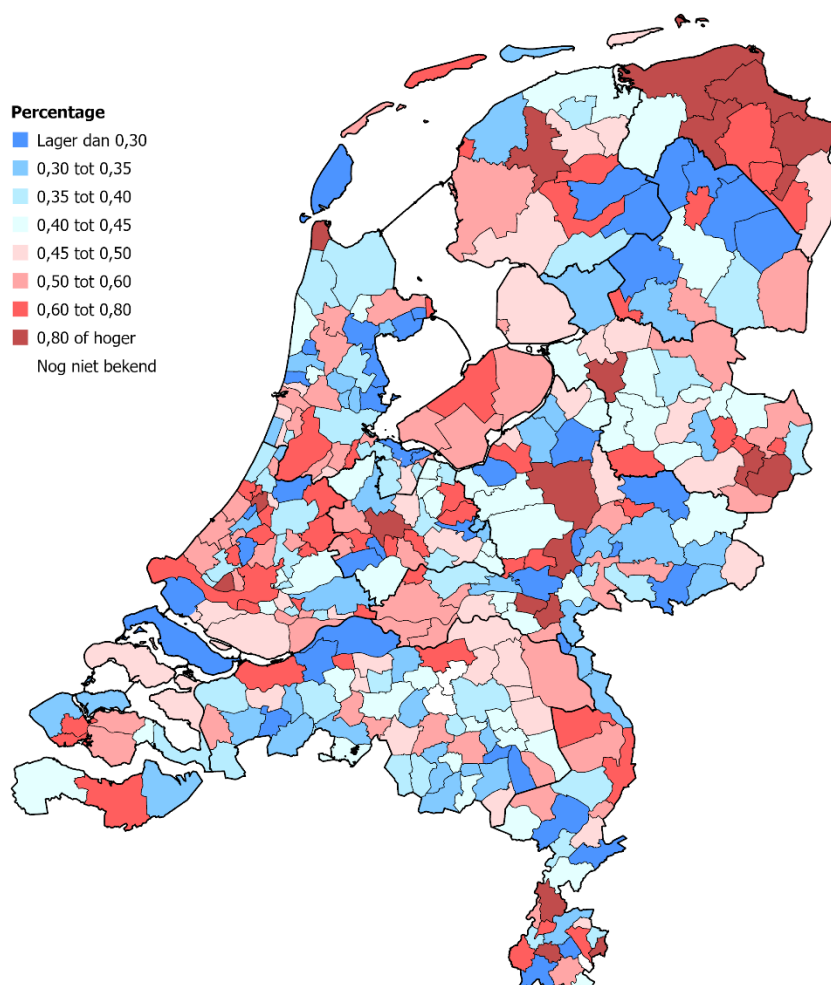
Twee gemeenten die dezelfde ozb-tarieven hanteren kunnen daar verschillende bedragen aan overhouden. De opbrengst hangt immers mede af van de belastinggrondslag. Een gemeente met veel dure bedrijfspanden behaalt met een bepaald tarief een hogere opbrengst dan een gemeente met weinig bedrijvigheid. Dergelijke verschillen in belastinggrondslag worden via het verdeelsysteem van de algemene uitkering uit het gemeentefonds gedeeltelijk gecompenseerd, maar niet helemaal (bij niet-woningen voor 70 procent). Om deze reden zegt een vergelijking van de ozb-tarieven tussen gemeenten betrekkelijk weinig.

Gestandaardiseerd tarief

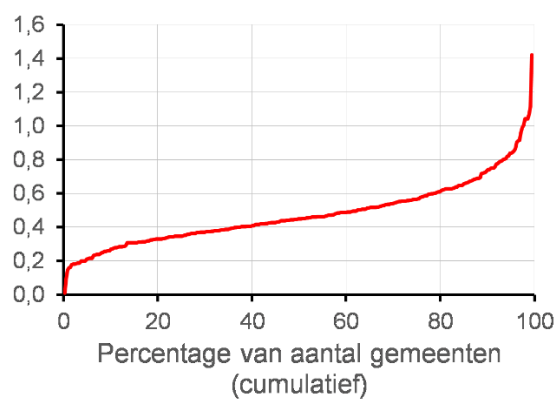
Om de hoogte van de ozb-tarieven toch te kunnen vergelijken zijn gestandaardiseerde tarieven berekend. Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou worden verevend). Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo evenveel te besteden. Voor een uitgebreidere behandeling wordt verwezen naar bijlage 2.

Kaart 11 laat het gestandaardiseerde ozb-tarief zien voor niet-woningen (eigenaar en gebruiker samen). Simpelveld heeft het laagste gestandaardiseerde ozb-tarief (0,0094 procent), Sittard-Geleen het hoogste (1,4210 procent). Het gemiddelde bedraagt 0,5605 procent.

Kaart 11 Gestandaardiseerd ozb-tarief niet-woningen

Figuur bij kaart 11 Gestandaardiseerd ozb-tarief niet-woningen gerangschikt van laagste naar hoogste

12 Hefboomeffect

Groot hefboomeffect door klein belastinggebied

In de meeste gemeenten is de ozb de belasting met de hoogste opbrengst.³⁴ Elke gemeente mag zelf bepalen hoeveel geld via de ozb wordt binnengehaald. Zo kan een afweging worden gemaakt tussen het belastingoffer en de baten van de met de extra opbrengst bekostigde voorzieningen.

De ozb-opbrengst is echter klein in vergelijking met de uitkeringen die gemeenten ontvangen.³⁵ Doordat de ozb een relatief kleine inkomstenbron voor gemeenten is, moeten zij deze wel aanzienlijk verhogen om een procentueel geringe uitgavenstijging te financieren. Dit wordt het hefboomeffect (ook wel vliegwieleffect of *gearing*) genoemd. Een maatstaf voor het hefboomeffect is het percentage waarmee de ozb-tarieven moeten worden verhoogd om de uitgaven met één procent te laten toenemen.

In 2024 is het gemiddelde hefboomeffect 13,9 procent.³⁶ Gemiddeld moet de ozb dus met 13,9 procent omhoog om de uitgaven met één procent te laten toenemen. De mate waarin de bestedingen via de ozb worden gedekt, verschilt echter aanzienlijk tussen gemeenten, en de hefboom dus ook. De drie grote decentralisaties in het sociale domein hebben het hefboomeffect in 2015 versterkt. De gemeentelijke uitgaven zijn daardoor immers gestegen, zonder dat het gemeentelijke belastinggebied werd uitgebreid.

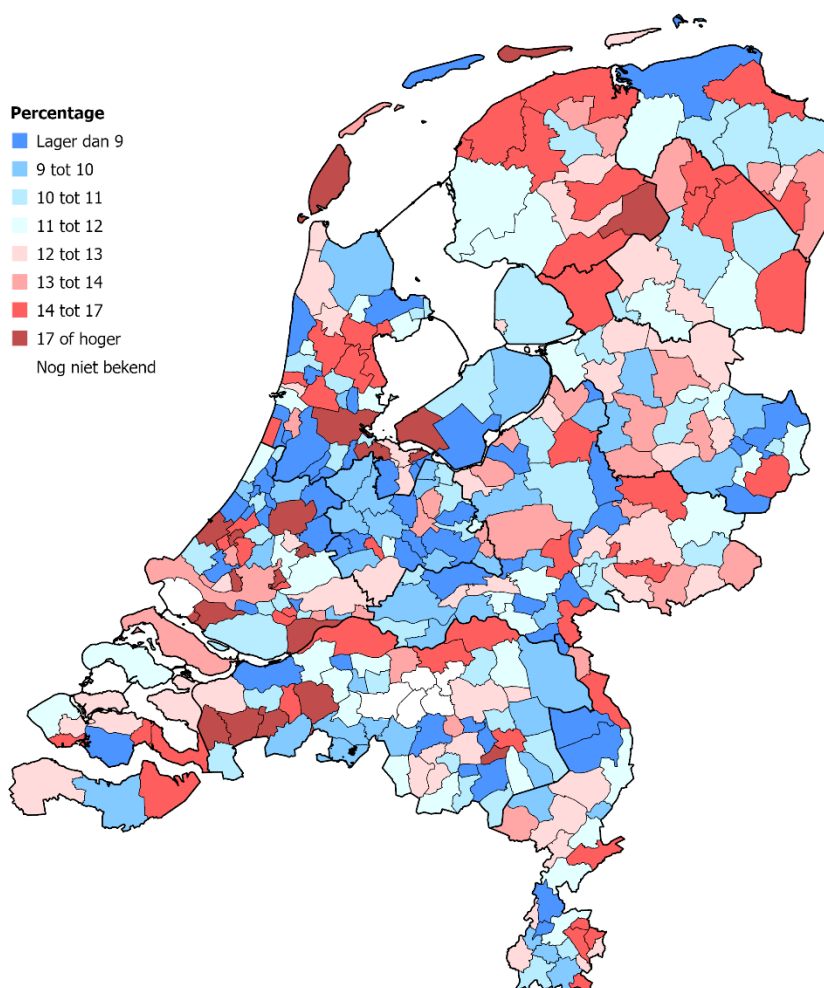
De omvang van het hefboomeffect op basis van uitgaven in 2024 varieert van 4,7 procent in Zoeterwoude tot 31,0 procent in Texel.

³⁴ Zie ook het hoofdstuk over de opbrengsten uit gemeentelijke belastingen.

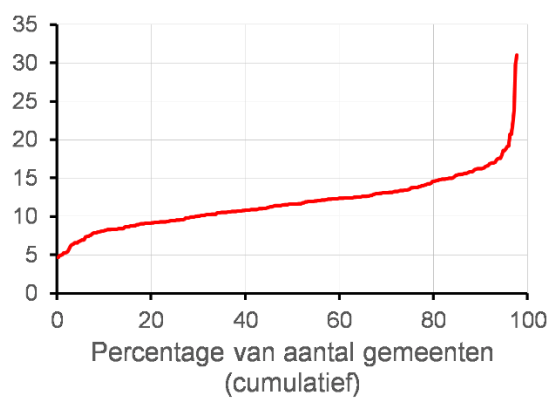
³⁵ Zie ook <https://www.coelo.nl/index.php/wat-ontvangt-mijn-gemeente>.

³⁶ De begrotingsgegevens zijn afkomstig uit de ruwe iv3-gegevens (informatie voor derden) die gemeenten opsturen naar het CBS.

Kaart 12 Hefboomeffect

Figuur bij kaart 12 Hefboomeffect gerangschikt van laagste naar hoogste

13 Afvalstoffenheffing: tariefsystemen

Diftar in opkomst

Kaart 13 laat zien welk tariefsysteem gemeenten hanteren voor de afvalstoffenheffing. Meer dan de helft van de inwoners betaalt een tarief dat afhankelijk is van de grootte van het huishouden (zie ook de figuur bij deze kaart).

Er zijn ook gemeenten waar huishoudens jaarlijks een vast bedrag moeten betalen. In dat geval kost het aan de straat zetten van meer afval de burger niets extra. Het levert de gemeente wel meer kosten op. Door het ontbreken van een prijs voor het aanbieden van meer afval is de hoeveelheid afval vermoedelijk groter dan in de optimale situatie. Door het tarief te koppelen aan de aangeboden hoeveelheid afval (gedifferentieerd tarief, ofwel *diftar*)³⁷ krijgt een inwoner direct belang bij het verminderen van de afvalhoeveelheid.

Op de kaart zijn de gemeenten met diftar in blauw weergegeven. Men betaalt in deze gemeenten dan per kilo, per zak, per inworp of per lediging (vaak gecombineerd met een vastrecht).

Dit jaar voeren 11 (delen van) gemeenten diftar in. In 2000 woonde 9,7 procent van de Nederlanders in een diftargemeente. Dat is opgelopen tot 42 procent dit jaar, tegen 40 procent vorig jaar. Er is dit jaar geen enkele gemeente die diftar afschaft.

Uiteenlopende tariefsystemen voor diftar

In de meeste gevallen hanteren diftargemeenten een bedrag dat afhangt van het aantal keren dat de container wordt geleegd (27,2 procent van alle huishoudens). Betaling per zak of inworp in een verzamelcontainer (10,5 procent) of per kilo (3,9 procent) komt ook voor.

In Epe mogen huishoudens kiezen of zij gebruik maken van een eigen container of dat zij hun afval wegbrengen naar een verzamelcontainer. Dat laatste is, omgerekend naar een bedrag per liter restafval, goedkoper.

In Oss, Woerden en Teylingen is diftar anders vormgegeven dan in andere gemeenten. Hier betalen huishoudens aan het begin van het jaar een vastrecht. Aan het einde van het jaar kunnen huishoudens een deel van de aanslag terugkrijgen als het aantal ledigingen onder een bepaald plafond blijft. De teruggave wordt verrekend met de aanslag voor de afvalstoffenheffing van het volgende jaar.

Omgekeerd inzamelen

Een relatief nieuwe manier om huishoudens te stimuleren om hun afval goed te scheiden is 'omgekeerd inzamelen'. In gemeenten met dit inzamelingssysteem worden afvalstromen die kunnen worden hergebruikt huis-aan-huis ingezameld. Het restafval

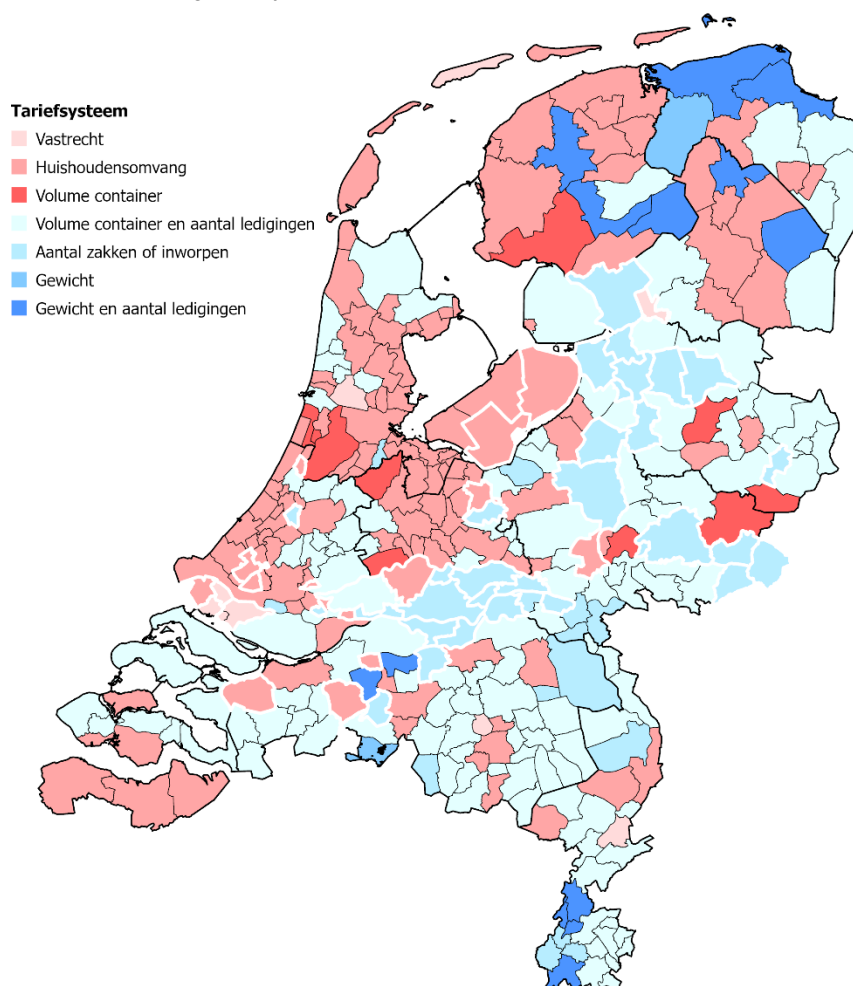
³⁷ Gemeenten gebruiken ook andere termen zoals een recycletarief.

moeten huishoudens zelf wegbrengen naar verzamelcontainers. In 2024 hanteren 49 gemeenten dit inzamelsysteem in de hele bebouwde kom.³⁸

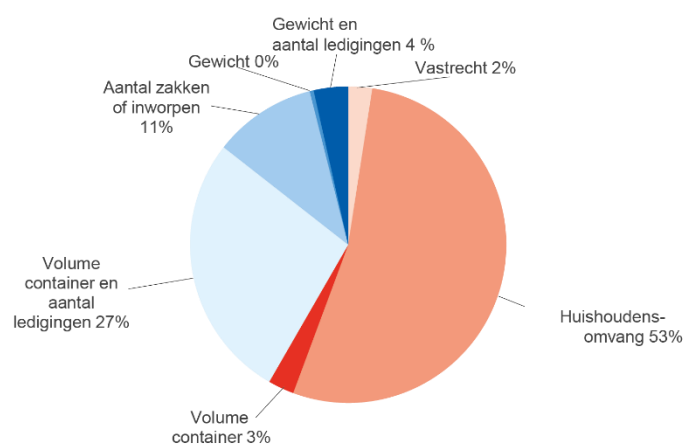
De gemeenten waar in 2024 afval omgekeerd wordt ingezameld zijn op kaart 13 wit omlijnd. Een deel van deze gemeenten hanteert diftar (inwoners betalen dan per inworp, dus in feite voor iedere afvalzak), maar dat is niet altijd het geval.

³⁸ Buiten de bebouwde kom is de afstand naar een verzamelcontainer voor restafval al snel erg groot. Een deel van de gemeenten die omgekeerd inzamelt haalt daarom het restafval in het gebied buiten de bebouwde kom wel huis-aan-huis op.

Kaart 13 Afvalstoffenheffing: tariefsystemen

Figuur bij kaart 13 Afvalstoffenheffing: tariefsystemen

14 en 15 Tarief afvalstoffenheffing één- en meerpersoonshuishouden

Heffing

In gemeenten die diftar hanteren, betalen huishoudens voor iedere lediging, kilo of zak/inworp restafval een tarief. In een deel van de gemeenten betalen zij ook voor het gft-afval. Andere recyclebare afvalstromen kunnen in vrijwel alle gemeenten gratis worden aangeboden. Uitzondering zijn 3 gemeenten (Bronckhorst, Nijmegen en Putten) waar huishoudens ook een bedrag betalen per zak voor plastic, metaal en drankkartons (PMD). Deze tarieven zijn niet meegenomen bij de berekening van de bedragen per huishouden op kaart 14 en 15 omdat we over onvoldoende gegevens beschikken om te bepalen hoeveel van deze zakken huishoudens gemiddeld gebruiken.

Voor diftargemeenten berekenen we de gemiddelde afvalstoffenheffing op basis van het gemiddeld aantal kilo rest- en gft-afval per inwoner per gemeente zoals gepubliceerd door het CBS. Omdat deze gegevens met twee jaar vertraging openbaar worden, corrigeren we deze hoeveelheden als de gemeente diftar invoert (of, zoals een enkele keer gebeurt, afschaft) en als de gemeente het tarief of diftar tariefsysteem verandert (zie de Verantwoording).

Tarief

Kaart 14 laat het tarief zien voor eenpersoonshuishoudens. Dat bedraagt gemiddeld 279 euro, 5,2 procent meer dan vorig jaar. In Nijmegen betalen huishoudens het laagste bedrag (16 euro), doordat een groot deel van de kosten wordt betaald uit de algemene middelen (ozb). Nijmegenaren betalen alleen een tarief per afvalzak. Het hoogste tarief vinden we in Almere (418 euro).

Net als voor eenpersoonshuishoudens kent Nijmegen voor meerpersoonshuishoudens het laagste tarief voor de afvalstoffenheffing (32 euro, kaart 15). Het hoogste tarief (533 euro) heeft Rijswijk. Het gemiddelde bedraagt 346 euro. Dit is 19,70 euro meer dan vorig jaar (6,0 procent). Meerpersoonshuishoudens betalen gemiddeld 67 euro meer dan eenpersoonshuishoudens.

Verschillende tarieven binnen gemeenten

Na een gemeentelijke herindeling komen soms verschillende tarieven binnen één gemeente voor. Dit verklaart de verschillende kleuren binnen de grenzen van Voorne aan Zee.

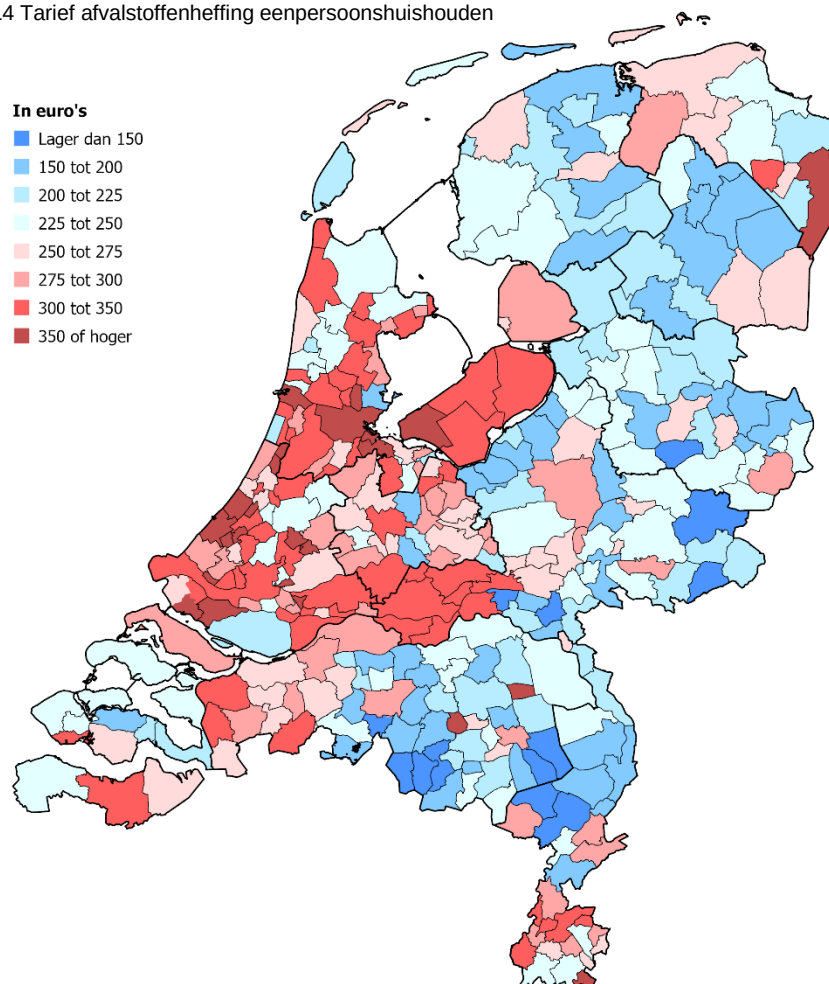
Redenen tariefverschillen

De grote tariefverschillen zijn het gevolg van kostenverschillen en van verschillen in kwijscheldingsbeleid (kaart 37), tariefsystematiek (kaart 13) en de mate van

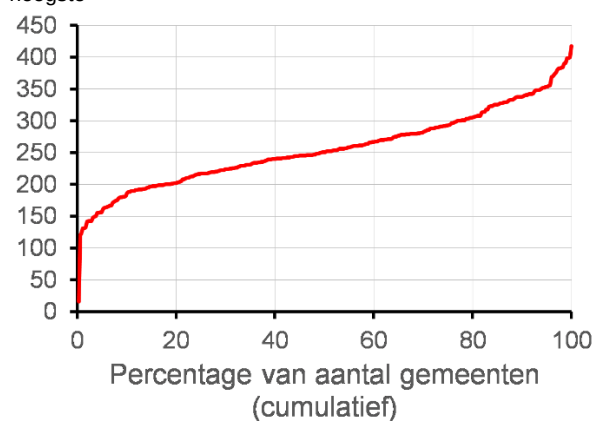
kostendekking (kaart 25). Kostenverschillen kunnen onder meer samenhangen met uiteenlopende verwerkingstarieven en met het niveau van de dienstverlening (bijvoorbeeld hoe vaak het huisvuil wordt opgehaald).

In diftargemeenten betalen meerpersoonshuishoudens gemiddeld 16 procent minder dan in andere gemeenten. Dat komt doordat daar minder afval ingezameld hoeft te worden.

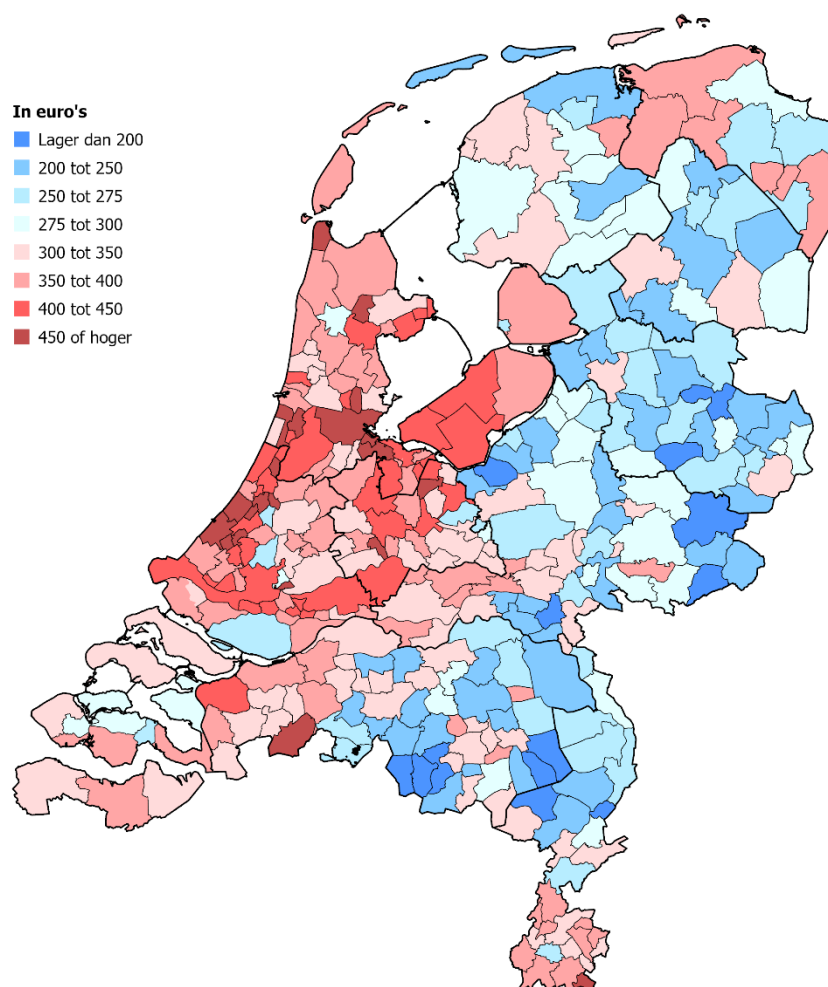
Kaart 14 Tarief afvalstoffenheffing eenpersoonshuishouden

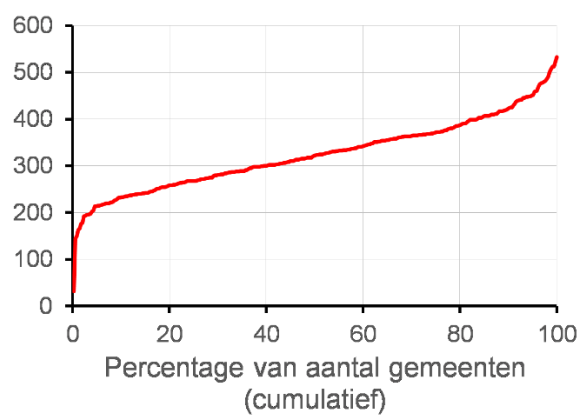
Figuur bij kaart 14 Tarief afvalstoffenheffing eenpersoonshuishouden gerangschikt van laagste naar hoogste

Kaart 15 Tarief afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden

Figuur bij kaart 15 Tarief afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden

16 Mutatie tarief afvalstoffenheffing

meerpersoonshuishouden

Tariefontwikkeling

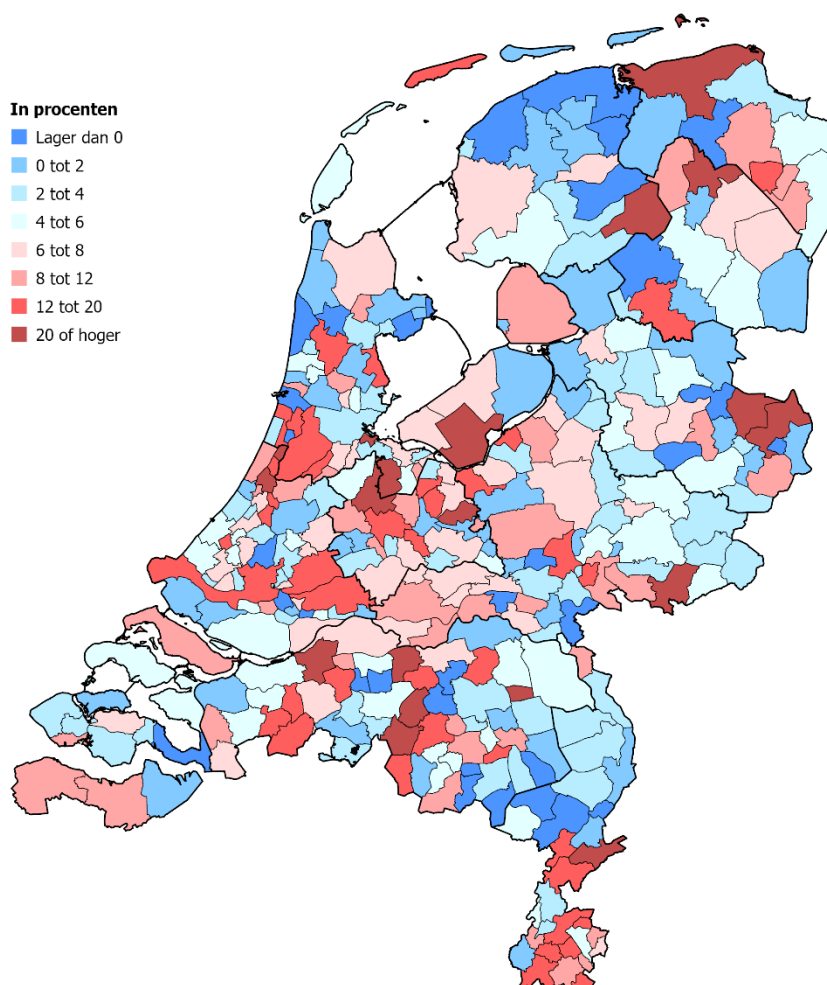
In 2011 daalde het gemiddelde meerpersoonstarief van de afvalstoffenheffing voor het eerst sinds het verschijnen van deze atlas. Ook in de jaren daarna daalde het gemiddelde tarief. Sinds 2019 stijgt het tarief echter weer. Dit jaar stijgt het tarief 6,1 procent.

In totaal verlagen 34 gemeenten hun tarief dit jaar; in 24 gemeenten betalen huishoudens hetzelfde bedrag als vorig jaar. In Nederweert betaalt een meerpersoonshuishouden dit jaar 43 procent minder dan vorig jaar. Op de tweede plek staat Rijssen-Holten waar de afvalstoffenheffing dit jaar 31 procent daalt. Beide gemeenten geven een korting op het te betalen bedrag. In Nederweert gaat het om 100 euro. In Rijssen-Holten krijgt een meerpersoonshuishouden een korting van 69 euro. Nederweert heeft daarnaast de afvalinzameling en –verwerking opnieuw aanbesteed waardoor de kosten lager zijn geworden.

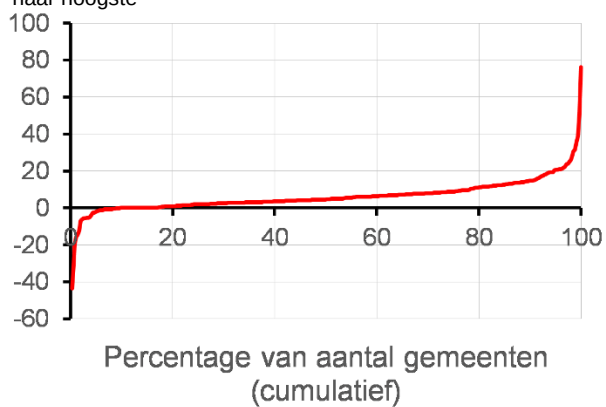
De grootste verhogingen vinden plaats in Tubbergen (76 procent) en Zeewolde (51 procent). Beide gemeenten gaven in 2023 een korting op het te betalen tarief (Tubbergen van 60 euro, Zeewolde 100 euro). In 2024 vervalt deze korting weer. Op de derde plaats staat Boekel, waar huishoudens 39 procent meer kwijt zijn. Volgens de gemeente komt de stijging voornamelijk doordat de afvalinzamelaars hogere tarieven in rekening brengen. De afvalinzamelaars hebben op hun beurt te maken met hogere salariskosten en brandstofprijzen.³⁹

³⁹ Boekel, *Programmabegroting 2024*, blz.58.

Kaart 16 Mutatie tarief afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden

Figuur bij kaart 16 Mutatie tarief afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden gerangschikt van laagste naar hoogste

17 en 18 Rioolheffing: tariefsystemen

Meestal vastrecht

De rioolheffing kan van de eigenaar (aansluitrecht), van de gebruiker (afvoerrecht) of van allebei worden geheven. In 2024 kennen alle gemeenten een rioolheffing. Het eigenarentarief is doorgaans een vast bedrag (kaart 17). In een klein aantal gemeenten (23 gemeenten, met daarin 8 procent van de bevolking) is de eigenarenheffing afhankelijk van de woz-waarde.

Ook bij de gebruikersheffing gaat het vaak om een vast bedrag (kaart 18). Verder kan het tarief zijn gekoppeld aan het waterverbruik, de huishoudensomvang of de woz-waarde van de woning.

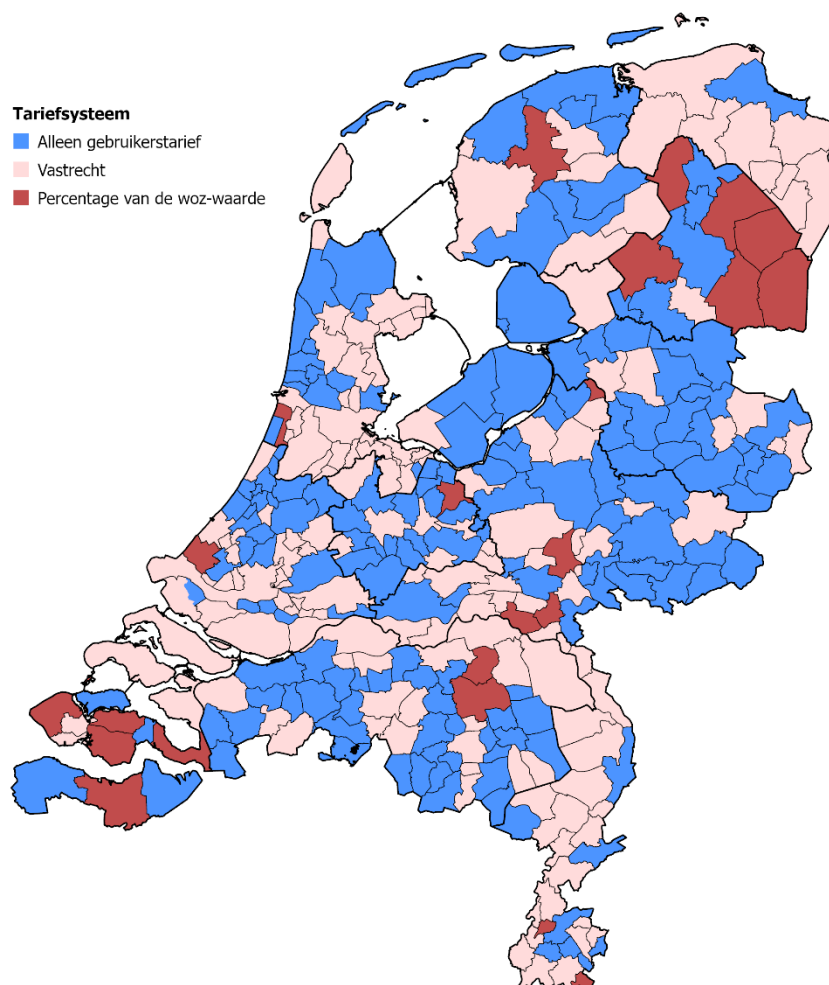
Een aan het waterverbruik gekoppeld tarief dat tot 250 kubieke meter of meer een vast bedrag is, is in de kaart ingekleurd als een vastrecht. Omdat weinig huishoudens over deze drempel komen is een dergelijke tariefdifferentiatie in de praktijk immers voornamelijk voor bedrijven effectief (zie ook de Verantwoording in bijlage 1).

Diftar bij waterbeheer minder effectief dan bij afval

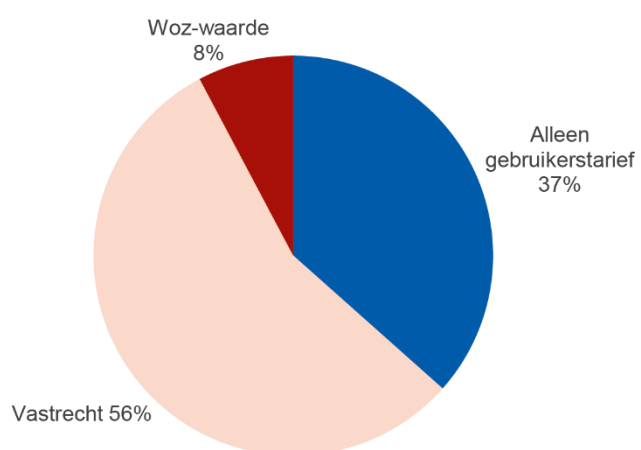
Dit jaar woont 8,1 procent van de bevolking in gemeenten waar het te betalen bedrag afhangt van het waterverbruik. Bij de rioolheffing is het eenvoudiger om het principe 'de vervuiler betaalt' in te voeren dan bij de afvalstoffenheffing. Dat komt doordat de praktische problemen van het heffen naar rato van het watergebruik veel kleiner zijn: ontwijking (afvaltoerisme) is niet mogelijk, en in vrijwel alle woningen zijn watermeters geïnstalleerd. Uit onderzoek blijkt echter dat watergebruik minder gevoelig is voor prijsprikkels dan afvalaanbod.⁴⁰

⁴⁰ P. Kooreman (1993), De prijsgevoeligheid van huishoudelijk watergebruik, *ESB*, 24 februari 1993, blz. 181-183.

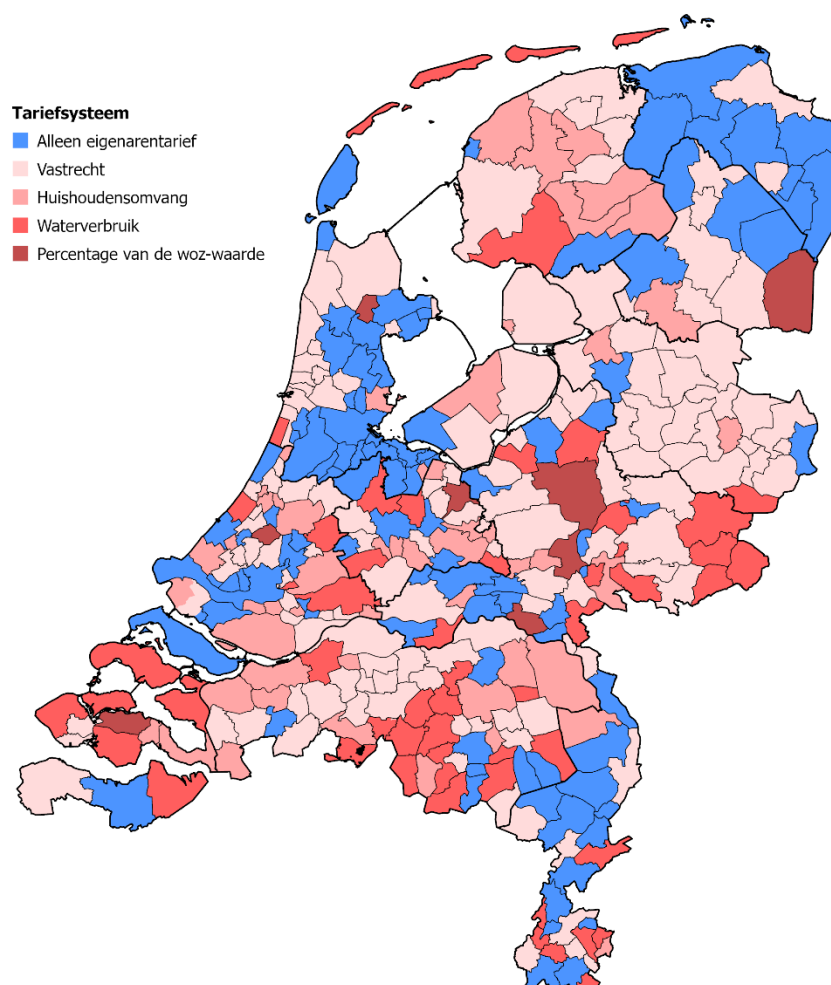
Kaart 17 Rioolheffing: tariefsysteem eigenarenheffing

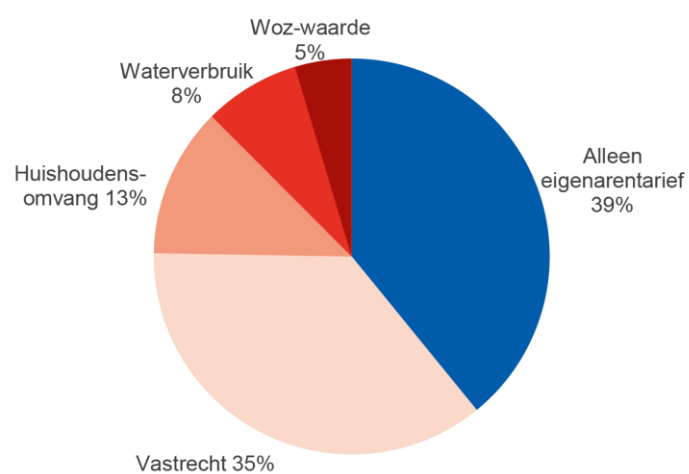
Figuur bij kaart 17 Rioolheffing: tariefsysteem eigenarenheffing

Kaart 18 Rioolheffing: tariefsysteem gebruikersheffing

Figuur bij kaart 18 Rioolheffing: tariefsysteem gebruikersheffing

19 en 20 Tarief rioolheffing één- en meerpersoonshuishouden koopwoning

Heffing

Een huishouden in een koopwoning betaalt zowel de eigenarenheffing als de gebruikersheffing voor woningen. We hebben deze daarom samengenomen bij kaart 19, 20 en 21. Voor gemeenten waar de rioolheffing geen vast bedrag is, zijn we uitgegaan van enkele veronderstellingen om tot een één- en meerpersoonstarief te komen (zie de Verantwoording in bijlage 1).

Tarieven

Gemiddeld bedraagt de rioolheffing voor eenpersoonshuishoudens in een koopwoning 210 euro, 11,12 euro (5,6 procent) meer dan in 2023. In Barendrecht is het tarief het laagst: 67 euro. Het hoogste tarief heeft Gouda: 530 euro.

Ook meerpersoonshuishoudens zijn het meest kwijt in Gouda (530 euro). Het laagste bedrag voor meerpersoonshuishoudens vinden we in Koggenland (102 euro). Het gemiddelde ligt op 225 euro. Dit is 12,04 euro (5,6 procent) hoger dan het gemiddelde bedrag in 2023 en slechts 16 euro boven het gemiddelde tarief voor eenpersoonshuishoudens.

In Venray betalen woningeigenaren 15,23 euro minder dan op kaart 19 en 20 is weergegeven als regenwater niet wordt afgevoerd via dezelfde rioolbuis als afvalwater, maar via een afzonderlijke buis (afkoppelen). Huiseigenaren in Hoogeveen betalen meer dan weergegeven als het perceel groter is dan 1.000 vierkante meter.

Achtergronden tariefverschillen

Naast verschillen in kostendekkingsgraad – sommige gemeenten bekostigen de riolering gedeeltelijk uit de algemene middelen (kaart 26) – is de grote variatie in tarieven te verklaren uit verschillen in de *hoogte* van de kosten en verschillen in de *verdeling* van de lasten over groepen burgers. Kostenverschillen kunnen samenhangen met verschillen in bodemgesteldheid (riolering in een slappe bodem gaat minder lang mee) en met de dichtheid van de bebouwing (aantal meter riool per aansluiting). Dergelijke verschillen worden overigens deels gecompenseerd via de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

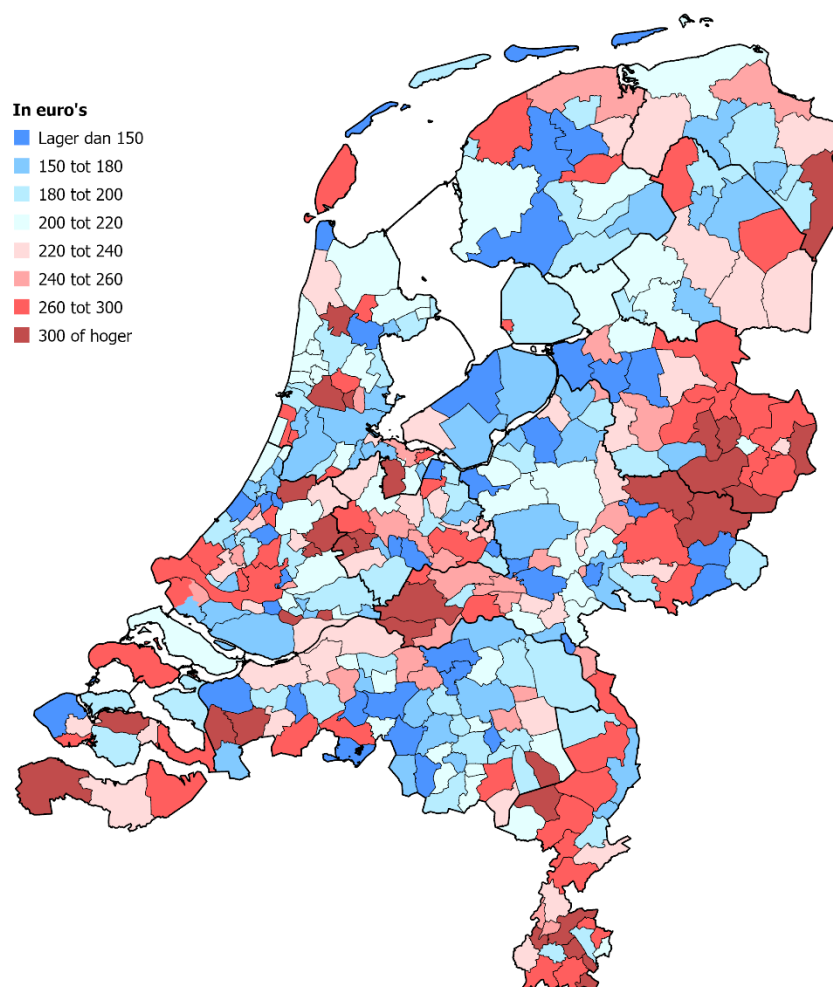
Boekhoudverschillen

Gemeentelijke boekhoudvoorschriften bieden gemeenten veel vrijheid om te kiezen welke kosten (overheadkosten, veegkosten, wegbeheer enz.) ze wel of niet aan de riolering toerekenen en in welke mate. De vervanging van de riolering wordt vaak gecombineerd met andere infrastructurele werken, zoals wegaanleg en reconstructie van de openbare ruimte. Een deel van deze kosten kan aan de riolering worden

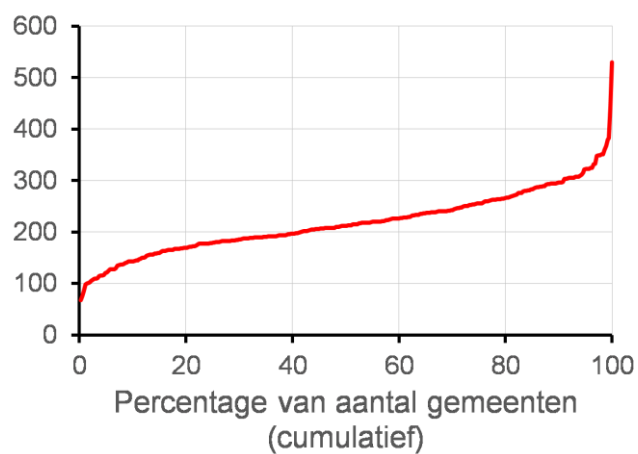
toegerekend en dus uit de rioolheffing worden bekostigd. De mate waarin dit gebeurt verschilt tussen gemeenten en soms ook in de tijd.

Ook de mogelijkheid van gemeenten om investeringen in het riool al dan niet (deels) te activeren, maakt het moeilijk om de werkelijke kosten van de riolering in kaart te brengen. De eerste aanleg van riolering in nieuw te ontwikkelen gebied wordt doorgaans eenmalig geheel ten laste gebracht van de grondexploitatie. Op de begrotingsfunctie riolering worden dan pas kosten geboekt zodra vervangingsinvesteringen worden gepleegd. Tot die tijd blijven de kosten van het rioolnet dus vaak onzichtbaar ("stille lasten").

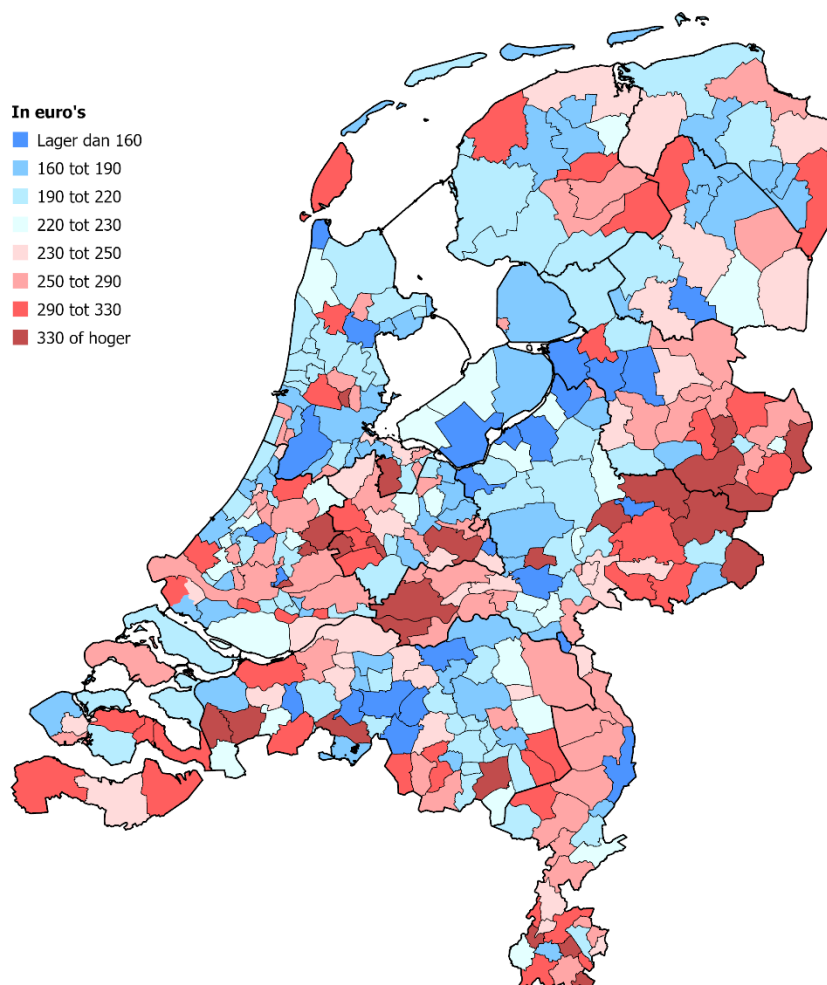
Kaart 19 Tarief rioolheffing eenpersoonshuishouden

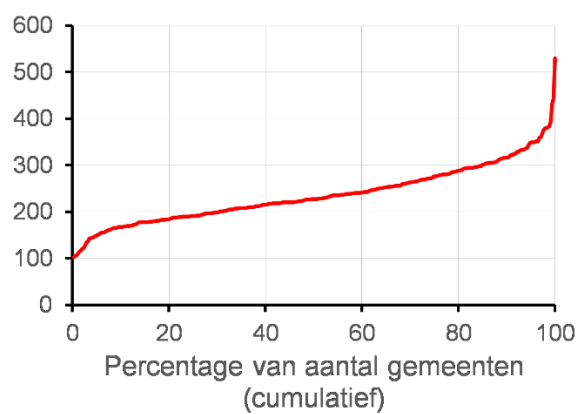
Figuur bij kaart 19 Tarief rioolheffing eenpersoonshuishouden gerangschikt van laagste naar hoogste

Kaart 20 Tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden

Figuur bij kaart 20 Tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden

21 Mutatie tarief rioolheffing

meerpersoonshuishouden koopwoning

Tariefmutaties

Dit jaar stijgt de rioolheffing met gemiddeld 5,6 procent (zie tekst bij kaart 20). 39 gemeenten veranderen hun tarief dit jaar niet, 11 gemeenten verlagen de rioolheffing.

Meerpersoonshuishoudens in Valkenburg aan de Geul zien hun rioolheffing het meest dalen (37 procent). De gemeente past het tariefsysteem aan. Tot dit jaar betaalden huishoudens een bedrag per kubieke meter water. Vanaf 2024 gebruikt de gemeente gestaffelde tarieven. Het eerste staffel geldt tot een gebruik van 200 kubieke meter. De meeste huishoudens gebruiken minder dan 200 kubieke meter water per jaar. Voor meerpersoonshuishoudens betekent dit dat zij bij gemiddeld waterverbruik minder betalen dan in 2023. In Etten-Leur daalt het tarief 30 procent. De gemeente heeft een nieuw gemeentelijk waterplan en gaat toekomstige investeringen op een andere wijze in rekening brengen. Daardoor daalt het tarief.

In Wijdmeren stijgt het tarief het sterkst, namelijk met 56 procent. In 2023 dekte de gemeente een deel van de kosten van het gemeentelijk waterbeheer nog uit een voorziening ("riolfonds"), in 2024 niet.⁴¹ In Culemborg stijgt de rioolheffing 43 procent. Culemborg dekte in 2023 eenmalig een deel van de kosten uit de egaliseringsreserve.

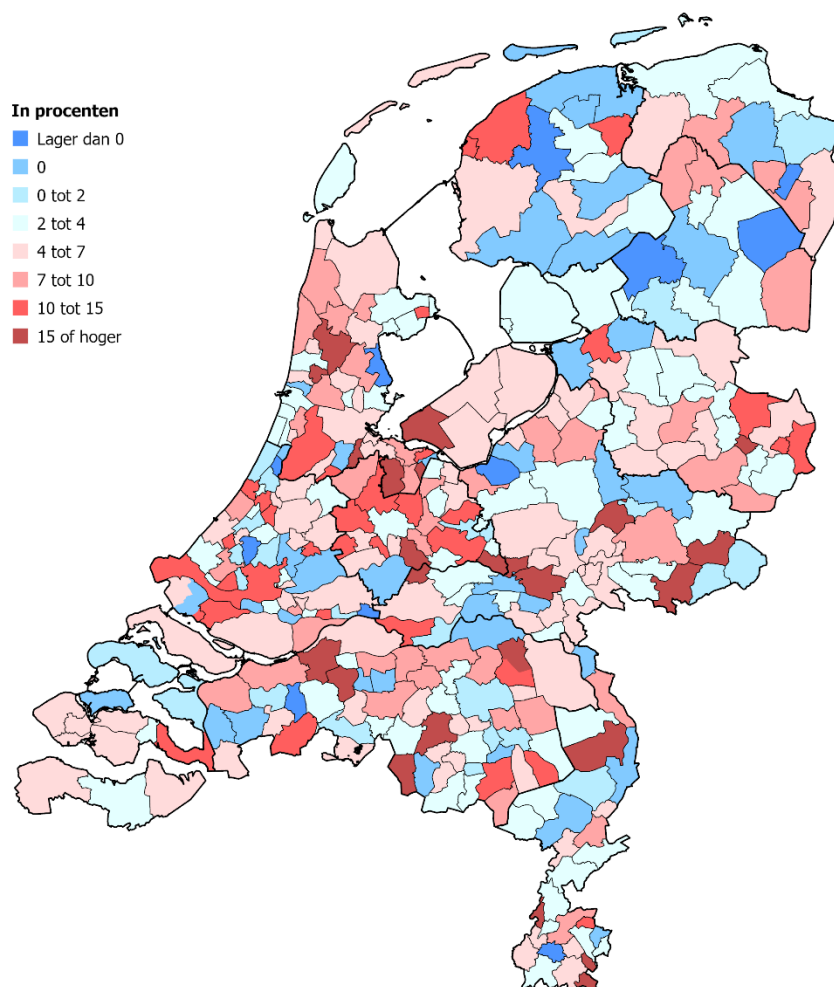
Ontwikkeling rioolheffing sinds 1998

De gemiddelde rioolheffing stijgt tussen 1998 (voor eerdere jaren zijn geen vergelijkbare gegevens beschikbaar) en 2010 met 5 tot 8 procent op jaarbasis. Daarna neemt de stijging af (zie figuur 8 op blz. 27). In 2017 daalde het gemiddelde tarief licht, onder meer doordat er nieuwe begrotingsvoorschriften waren. In de jaren 2018 tot en met 2022 en in 2024 is de stijging van de rioolheffing lager dan die van de ozb en afvalstoffenheffing.

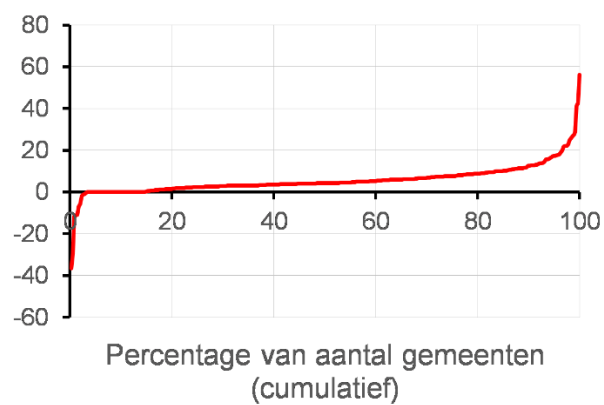
De verwachting is dat de kosten de komende jaren zullen toenemen. Grote delen van het rioleringsstelsel zullen de komende jaren moeten worden vervangen. Vervanging leidt tot lastenstijging omdat vaak pas vanaf dat moment op de riolering wordt afgeschreven (zie de tekst bij de vorige kaart). Daarnaast blijkt de klimaatverandering sneller te gaan dan eerder werd verwacht. Hierdoor kunnen extra investeringen nodig zijn om water te bergen of af te voeren.

⁴¹ Wijdmeren, Begroting 2024 en Begroting 2023, beide blz. 61

Kaart 21 Mutatie tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden koopwoning

Figuur bij kaart 21 Mutatie tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden koopwoning gerangschikt van laagste naar hoogste

22 en 23 Tarief rioolheffing één- en meerpersoonshuishouden huurwoning

Een gemeente beslist of de rioolheffing wordt betaald door gebruikers van woningen (en niet-woningen), van eigenaren of van beide. Het grootste deel van de gemeenten (72 procent, hier woont 61 procent van de inwoners) kent wel een gebruikersheffing (zie ook kaart 17). Hier betalen huurders dus rioolheffing.

Voor gemeenten waar de rioolheffing geen vast bedrag is zijn we uitgegaan van enkele veronderstellingen om tot een één- en meerpersoonstarief te komen (zie de Verantwoording in bijlage 1).

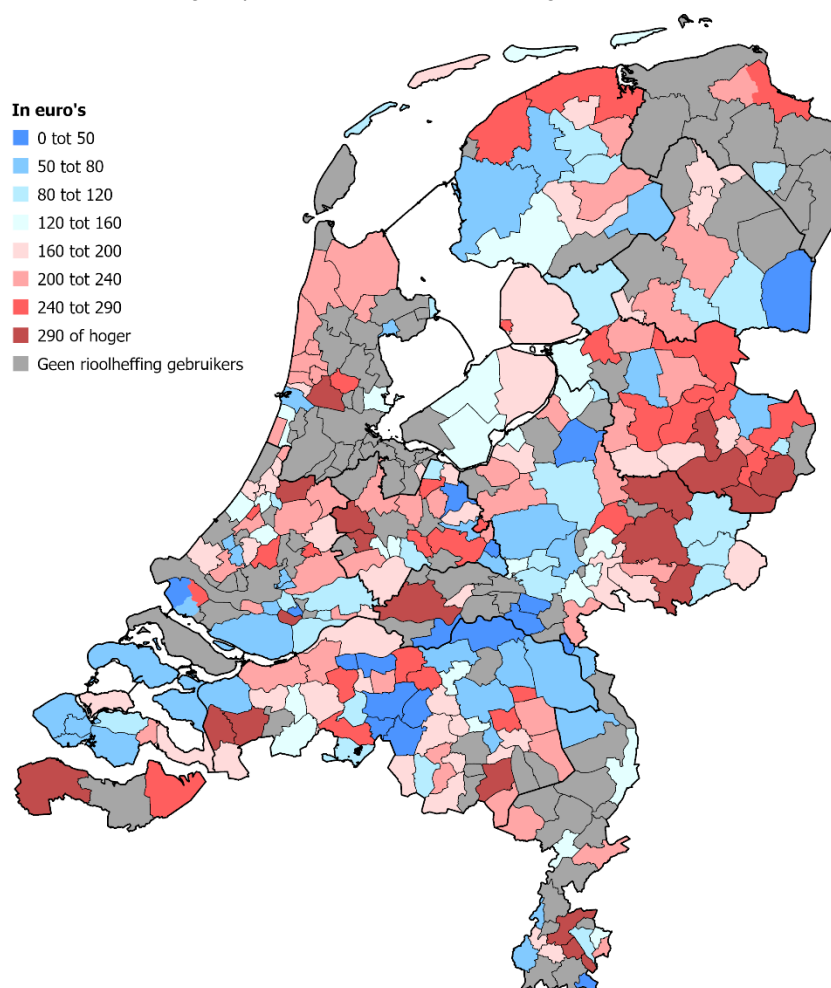
Gemiddelde bedragen

Een meerpersoonshuishouden in een huurwoning betaalt gemiddeld 112 euro aan rioolheffing, 4,8 procent meer dan vorig jaar. Dat is inclusief de gemeenten waar huurders geen rioolheffing betalen. Als we alleen kijken naar de heffende gemeenten dan is het tarief gemiddeld 179 euro, 4,4 procent meer dan vorig jaar.

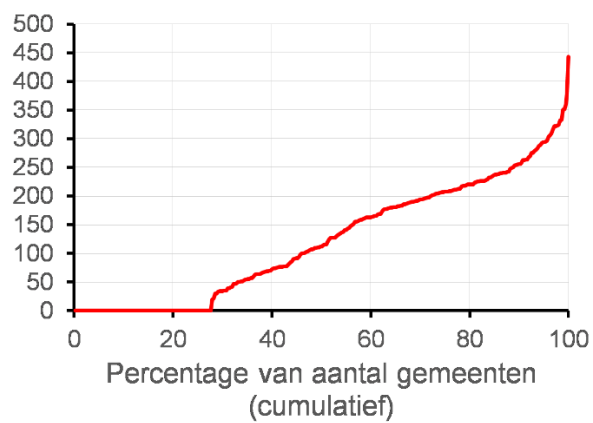
Tarieven

Van de gemeenten waar huurders wel rioolheffing betalen is het tarief het laagst in Mook en Middelaar. Zowel één- als meerpersoonshuishoudens betalen hier 20 euro. Huurders zijn het duurst uit in gemeente West Betuwe. Zij betalen hier 443 euro ongeacht het aantal personen in het huishouden.

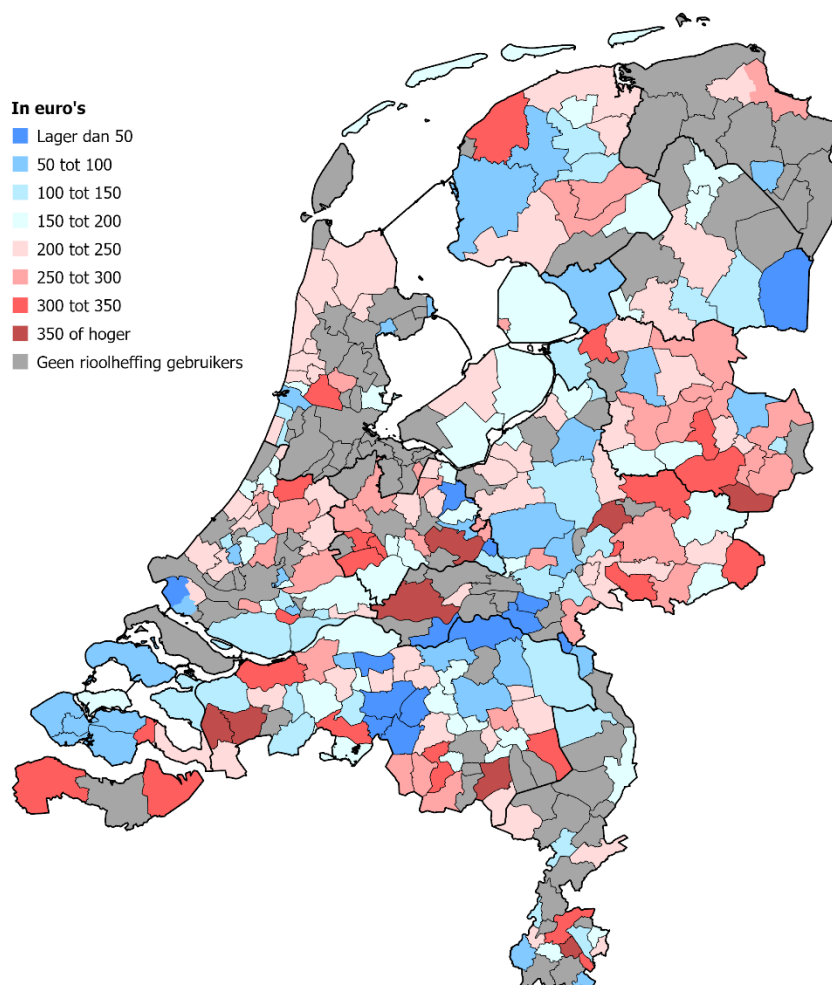
Kaart 22 Tarief rioolheffing eenpersoonshuishouden huurwoning

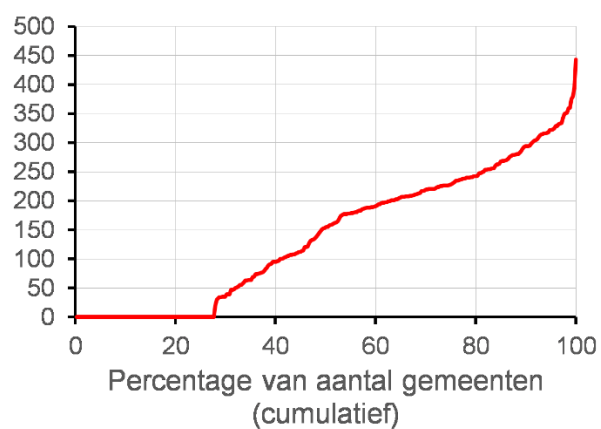
Figuur bij kaart 22 Tarief rioolheffing eenpersoonshuishouden huurwoning gerangschikt van laagste naar hoogste

Kaart 23 Tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden huurwoning

Figuur bij kaart 23 Tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden huurwoning gerangschikt van laagste naar hoogste

24 Mutatie tarief rioolheffing

meerpersoonshuishouden huurwoning

Tariefmutaties

In 11 (delen van) gemeenten betalen huurders in 2024 minder dan in 2023.

De daling is met 52 procent het sterkst in de voormalige gemeente Landerd die sinds 2022 samen met de voormalige gemeente Uden de nieuwe gemeente Maashorst vormt. Gemeenten mogen na een herindeling nog twee jaar afzonderlijke belastingtarieven hanteren in de voormalige gemeenten, daarna moeten tarieven worden geharmoniseerd. De voormalige gemeente Landerd kende tot dit jaar alleen een rioolheffing voor gebruikers (huurders). Vanaf 2024 heft de gemeente zowel een eigenaren als gebruikersheffing. Huurders in het voormalige Landerd gaan hierdoor minder betalen voor de rioolheffing. De voormalige gemeente Uden kende tot nu toe alleen een eigenarenheffing. In dit deel van nieuwe gemeente Maashorst gaan huurders voor het eerst rioolheffing betalen. De voormalige gemeente Uden is in 2024 de enige gemeente waar een rioolheffing voor gebruikers wordt ingevoerd.

In Valkenburg aan de Geul daalt het tarief 37 procent. Dit komt doordat de gemeente het tariefsysteem verandert. Zowel in 2023 als in 2024 is het tarief gekoppeld aan het waterverbruik. Tot 2024 was dit tarief per kubieke meter water. Vanaf dit jaar 2024 gebruikt de gemeente staffels voor het waterverbruik. De eerste staffel geldt tot een gebruik van 200 kubieke meter. Het verbruik van de meeste huishoudens valt binnen deze staffel. Voor meerpersoonshuishoudens betekent dit dat zij bij gemiddeld waterverbruik minder betalen dan in 2023.

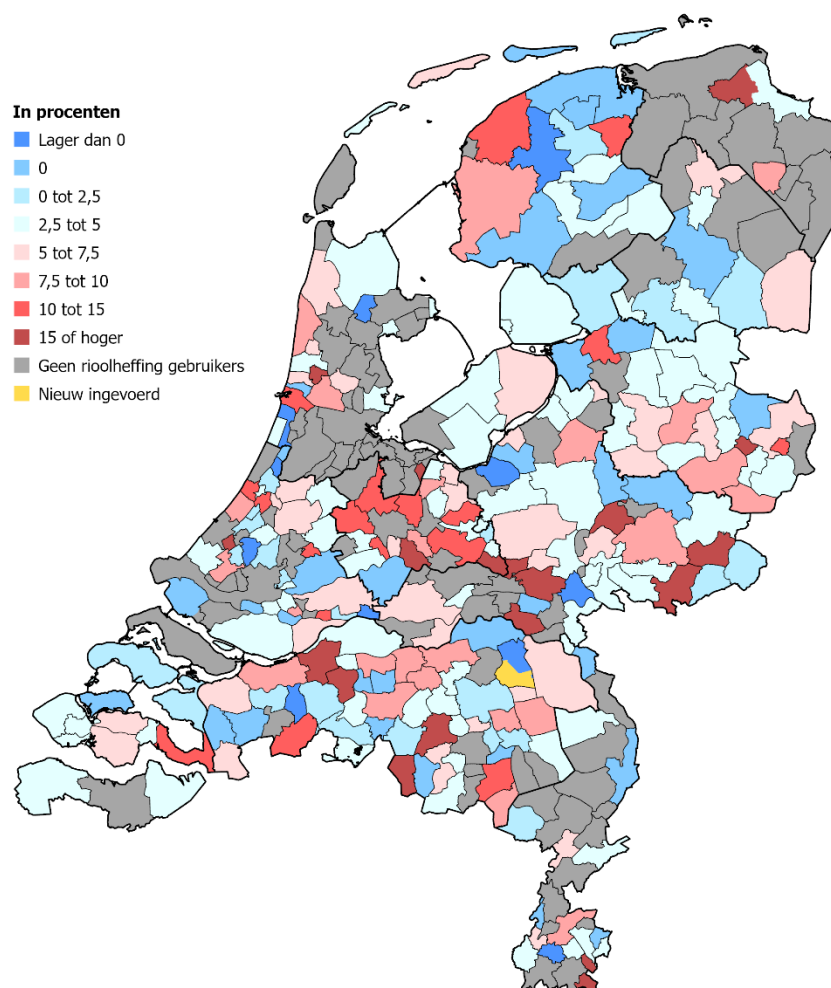
In Drimmelen stijgt het tarief het sterkst, namelijk met 41 procent. Volgens de gemeente komt de stijging doordat de kosten van het gemeentelijk waterbeheer stijgen.⁴² In de voormalige gemeente Loppersum, dat sinds 2021 deel uitmaakt van Eemsdelta, stijgt de rioolheffing voor huurders 36 procent. In de nieuwe gemeente wordt de rioolheffing betaald door gebruikers. De gemeente kent geen eigenarenheffing. Loppersum kende tot de herindeling alleen een eigenarenheffing, huurders betaalden toen geen rioolheffing. De tarieven in de nieuwe gemeente Eemsdelta zijn inmiddels geharmoniseerd, maar om huurders tegemoet te komen krijgen zij, als huurders in de voormalige gemeente Loppersum die nog op hetzelfde adres wonen als vóór de herindeling een korting op het te betalen bedrag.⁴³ Deze korting daalt jaarlijks, waardoor het bedrag dat huurders in de voormalige gemeente Loppersum betalen relatief sterk stijgt. 2024 is het laatste jaar dat de korting wordt gegeven.⁴⁴

⁴² Drimmelen, *Begroting 2024*, blz. 70.

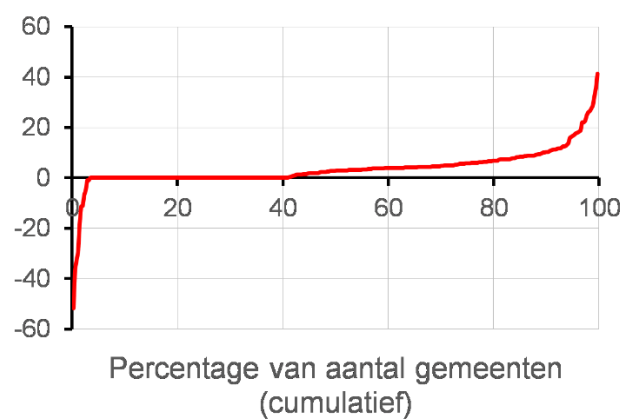
⁴³ Zie <https://www.eemsdelta.nl/compensatie-belastingen-door-de-herindeling>.

⁴⁴ Eemsdelta, *Programmabegroting*, blz.85.

Kaart 24 Mutatie tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden huurwoning

Figuur bij kaart 24 Mutatie tarief rioolheffing meerpersoonshuishouden huurwoning gerangschikt van laagste naar hoogste

25 en 26 Kostendekkendheid afvalstoffenheffing en rioolheffing

Bestemmingsheffingen

Zowel de afvalstoffen- als de rioolheffing zijn *bestemmingsheffingen*. Dit betekent dat de opbrengst moet worden ingezet om kosten te dekken voor een specifieke gemeentelijke voorziening. Bij de afvalstoffenheffing is dat de afvalinzameling en -verwijdering, bij de rioolheffing het gemeentelijk waterbeheer (waaronder de riolering). De Gemeentewet bepaalt dat de begrote baten van bestemmingsheffingen niet hoger mogen zijn dan de begrote lasten terzake.⁴⁵ Er mag dus geen winst op worden gemaakt. Deze eis geldt voor de *begrote* baten en lasten. De feitelijke kostendekking kan – achteraf gezien – incidenteel wel hoger uitpakken dan honderd procent.

Hoewel er dus wel beperkingen zijn bij de vaststelling van bestemmingsheffingen, hebben gemeenten ook veel vrijheden. De begrote opbrengsten uit een bestemmingsheffing mogen niet hoger zijn dan de begrote kosten, maar wel lager. Een gemeente kan dus kiezen voor een onvolledige kostendekking.

Welke kosten worden meegenomen?

Ook is bijvoorbeeld nergens voorgeschreven welke kosten al dan niet mogen worden gedekt uit een bestemmingsheffing. Er is wel jurisprudentie, maar op basis daarvan kan zeker geen uitputtende lijst worden geconstrueerd van wat wel en niet mag. Dit is dan ook deels een bestuurlijke keuze, net als de mate van kostendekkendheid van de bestemmingsheffingen.

Gemeenten kunnen ervoor kiezen om bepaalde kosten te dekken via één of zelfs verschillende bestemmingsheffingen, of om dit juist niet te doen. De kosten van het vegen van de straat kunnen bijvoorbeeld deels worden toegerekend aan de rioolheffing en deels aan de afvalstoffenheffing. Een gemeente kan er ook voor kiezen om deze kosten geheel te dekken uit de algemene middelen. Dit maakt het moeilijk kostendekkingscijfers tussen gemeenten te vergelijken.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing dekt gemiddeld 96,3 procent van de kosten. De kostendekking is met 22 procent het laagst in Nijmegen. Bij het leeuwendeel van de gemeenten (76 procent) ligt de kostendekking op 100 procent.

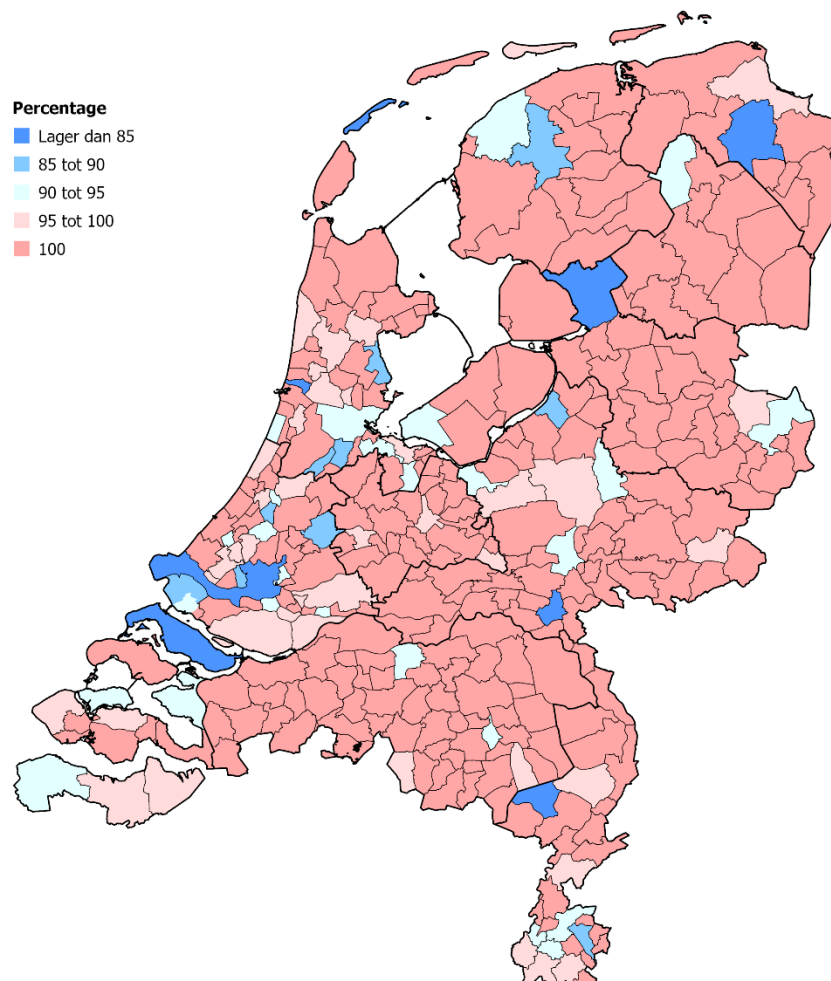
Rioolheffing

De gemiddelde kostendekking van de rioolheffing is iets hoger dan die van de afvalstoffenheffing: 98,7 procent. In 80 procent van de gemeenten bedraagt de

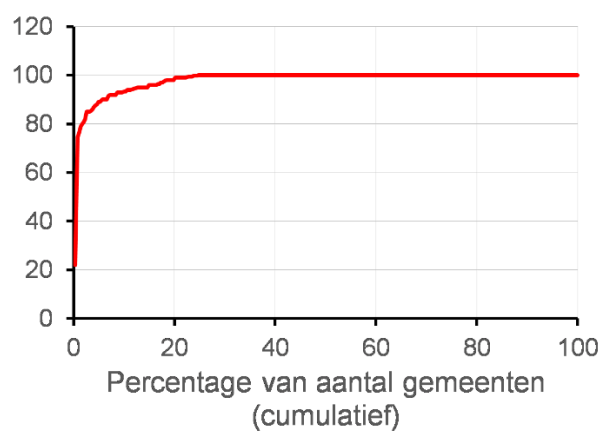
⁴⁵ Gemeentewet artikel 229b.

kostendekking van de rioolheffing 100 procent. In Steenwijkerland is het dekkingspercentage het laagst (79 procent).

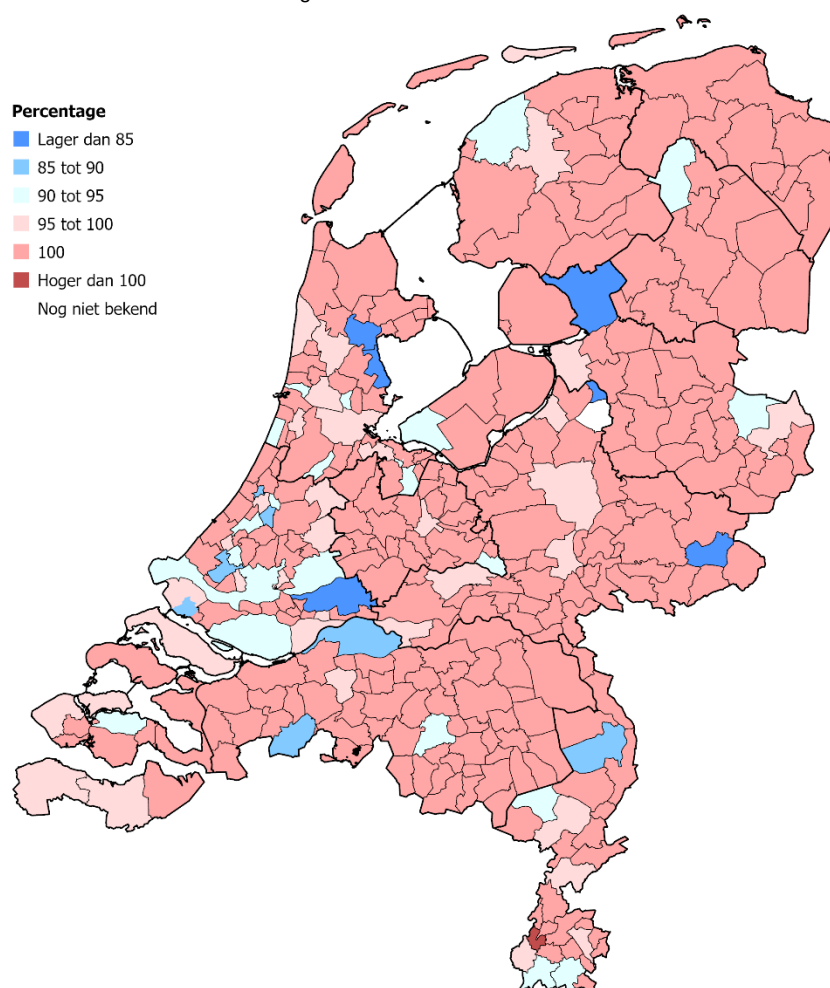
Kaart 25 Kostendekkendheid afvalstoffenheffing

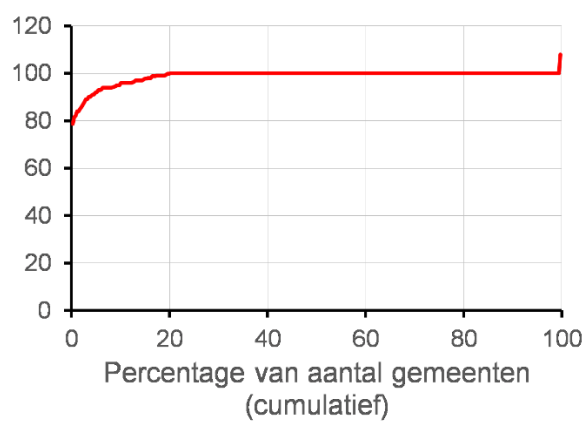
Figuur bij kaart 25 Kostendekkendheid afvalstoffenheffing gerangschikt van laagste naar hoogste

Kaart 26 Kostendekkendheid rioolheffing

Figuur bij kaart 26 Kostendekkendheid rioolheffing gerangschikt van laagste naar hoogste

27 Gemeentelijke woonlasten

eenpersoonshuishouden met eigen woning

Maatstaf

Ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing vormen samen, na aftrek van een eventuele heffingskorting (in de 4 wit omliggende gemeenten op kaart 27), de gemeentelijke woonlasten voor huishoudens met een eigen woning. Op de kaart zijn eigenaren- en gebruikersheffingen samengevoegd. Huurders betalen minder aan de gemeente dan de kaart aangeeft (zie hiervoor kaart 31 en 32), maar de eigenarenheffingen kunnen bij hen (deels) in de huurprijs zijn opgenomen.

Er is discussie mogelijk over de beste manier waarop een woonlastenindicator kan worden samengesteld (zie bijlage 2). Kaart 27 laat het bedrag zien dat een eenpersoonshuishouden in een woning met een gemiddelde waarde moet betalen. Met kwijtschelding is hier nog geen rekening gehouden (zie hiervoor kaart 37 tot en met 39). De gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden staan op kaart 28. Het gemiddeld betaalde bedrag voor een bepaald huishoudentype geeft de beste indruk van de woonlasten *voor huishoudens*.

Vanuit de *gemeenten* gezien heeft deze woonlastenindicator het belangrijke nadeel dat geen rekening wordt gehouden met het feit dat gemeenten met relatief dure woningen minder geld uit het gemeentefonds krijgen. Deze gemeenten moeten daarom meer belasting binnenhalen om een gelijkwaardig voorzieningenniveau aan te kunnen bieden. Gemeenten met hoge woonlasten beschikken dus niet altijd over veel middelen om voorzieningen te bekostigen. Kaart 30 geeft een beeld van de bedragen die de gemeenten van de woonlasten overhouden (netto woonlasten).

Cijfers

Bijlage 3 geeft de woonlasten in alle gemeenten cijfermatig weer. De hoogste eenpersoonslasten voor een gemiddelde woning vinden we, net als in 2023, in Bloemendaal, met 1.770 euro. Dit hangt mede samen met de verdeelsystematiek van de algemene uitkering, die gemeenten met hoge woz-waarden in de praktijk dwingt tot hoge lasten (zie bijlage 2). De meeste dure gemeenten hebben gemeen dat de gemiddelde woningwaarde ver boven het landelijke gemiddelde ligt. Wijdmeren bezet met 1.454 euro de tweede plaats. De gemiddelde woz-waarde ligt in Wijdmeren met circa 645.000 euro een stuk lager dan in Bloemendaal en andere villadorpen (Blaricum, Laren) waar de gemiddelde woz-waarde hoger is dan 1 miljoen euro. De hoge woonlasten in Wijdmeren hangen samen met het preventief toezicht door de provincie in 2023. De gemeente kon in 2023 geen sluitende begroting presenteren. Om het toezicht te beëindigen heeft de gemeente uiteenlopende maatregelen genomen (zie de tekst bij kaart 29). Dit heeft gevolgen voor de gemeentelijke woonlasten.

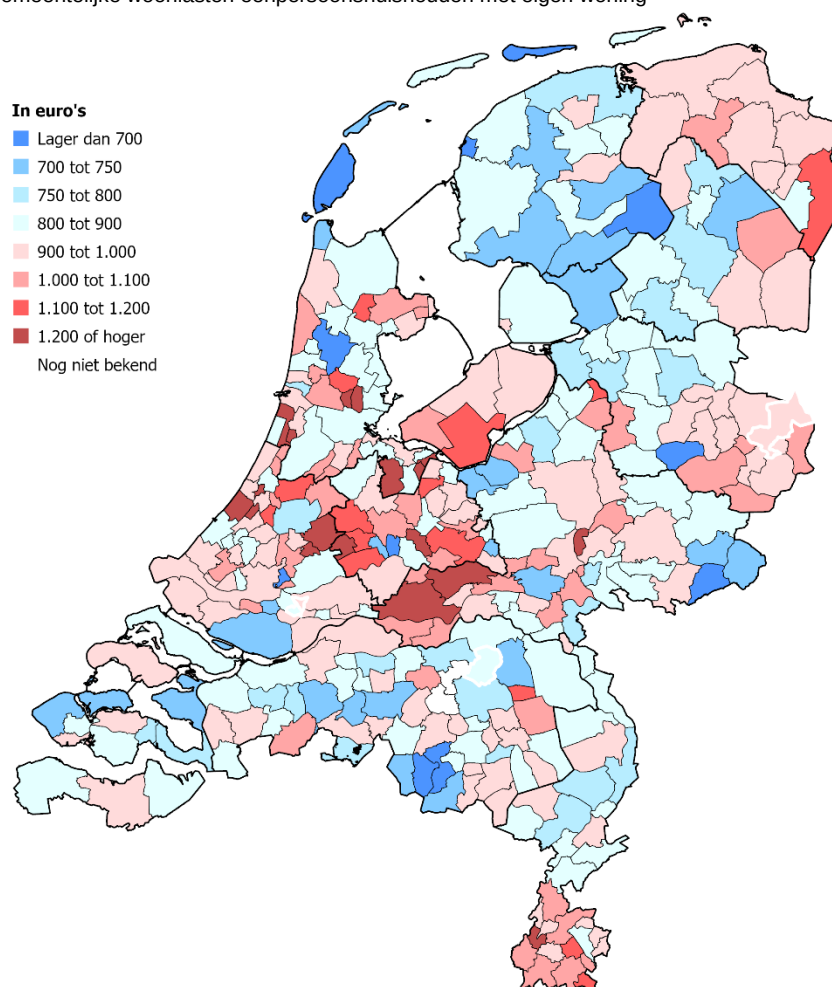
Aalten is met 578 euro het goedkoopst. Daarna komt Bladel (583 euro). In 2023 was dit andersom. Het gewogen gemiddelde ligt op 911 euro. Dat is 50 euro (5,9 procent) hoger dan vorig jaar.

Heffingskorting

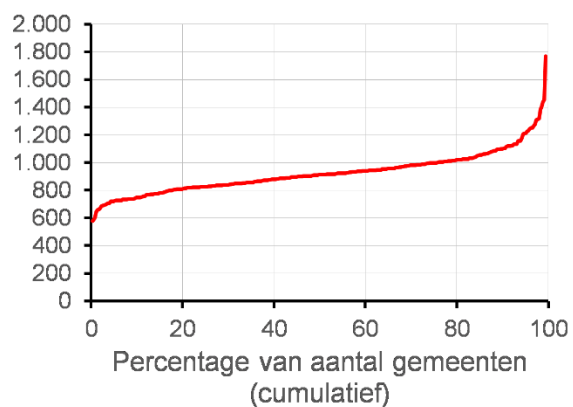
Ieder jaar zijn er enkele gemeenten die korting geven op de in de verordening vastgestelde tarieven of op de gehele aanslag. Als de korting wordt gegeven op een het tarief van een bepaalde belasting is het desbetreffende bedrag door ons simpelweg afgetrokken van het desbetreffende tarief. Alleen als de korting wordt gegeven op de totale gemeentelijke belastingaanslag spreken wij van een heffingskorting.

In 2024 geven 4 gemeenten een korting op het totaal te betalen bedrag, 2 minder dan vorig jaar. De korting varieert van 12 euro in Bernheze tot 76 euro in Hendrik-Ido-Ambacht.

Kaart 27 Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden met eigen woning

Figuur bij kaart 27 Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden met eigen woning gerangschikt van laagste naar hoogste

28 Gemeentelijke woonlasten

meerpersoonshuishouden met eigen woning

Woonlastencijfers

Voor een meerpersoonshuishouden met een eigen woning bedragen de woonlasten gemiddeld 994 euro (na aftrek van een eventuele heffingskorting). Dat is 83 euro meer dan bij eenpersoonshuishoudens en 57,50 euro (6,1 procent) meer dan diezelfde heffingen de burger vorig jaar kostten. De stijging van de woonlasten komt voor 23,69 euro voor rekening van de ozb, voor 12,04 euro voor rekening van de rioolheffing, en voor 19,91 euro voor rekening van de afvalstoffenheffing. De heffingskorting die hierop in mindering wordt gebracht is gemiddeld 1,87 euro lager dan vorig jaar.

Voor meerpersoonshuishoudens zijn de woonlasten het laagst in Rijssen-Holten (675 euro). Bloemendaal is het duurst (1.988 euro), zie tabel 21. In de benchmark op wordt de hoogte van de gemeentelijke woonlasten voor iedere gemeente per provincie vergeleken (vanaf bladzijde 188). In bijlage 3 staan de woonlasten voor alle gemeenten.

Tabel 21 Gemeentelijke woonlasten, meerpersoonshuishouden met eigen woning (euro per jaar)^a

Laagste tien			Hoogste tien		
1	Rijssen-Holten	675	1	Bloemendaal	1.988
2	Aalten	679	2	Laren	1.684
3	Ameland	686	3	Wassenaar	1.633
4	Capelle aan den IJssel	740	4	Wijdemeren	1.576
5	Nijkerk	746	5	Blaricum	1.522
6	Putten	753	6	Oegstgeest	1.502
7	Steenwijkerland	759	7	Voorschoten	1.481
8	Tilburg	759	8	Landsmeer	1.437
9	Gilze en Rijen	763	9	Bunnik	1.379
10	Veenendaal	779	10	Bodegraven-Reeuwijk	1.353

a Ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing, verminderd met een eventuele heffingskorting uitgaande van een koopwoning met gemiddelde waarde in de betreffende gemeente.

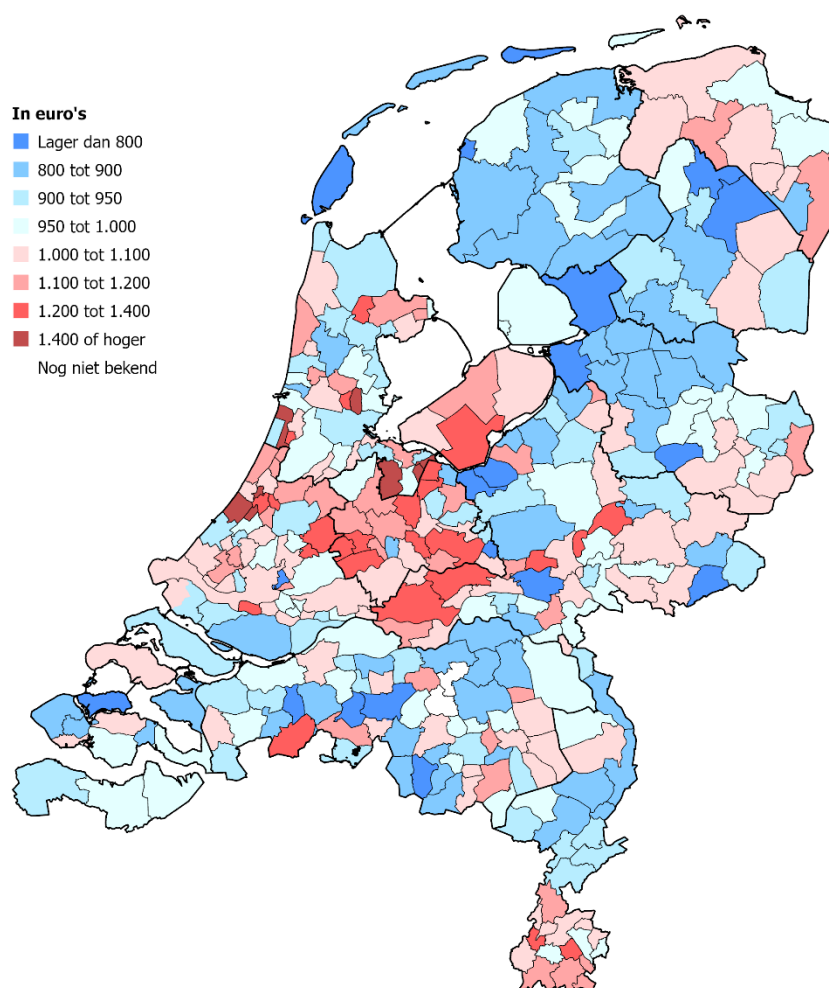
Achtergronden

Gemeenten met duur onroerend goed kennen hoge woonlasten; gemeenten met goedkoop onroerend goed hebben echter niet altijd navenant lagere woonlasten. Het eerste is geheel volgens verwachting, omdat gemeenten met duur onroerend goed minder geld uit het gemeentefonds krijgen. Kaart 30 laat de woonlasten zien waar dit effect van het verdeelstelsel van de algemene uitkering is uitgefilterd.

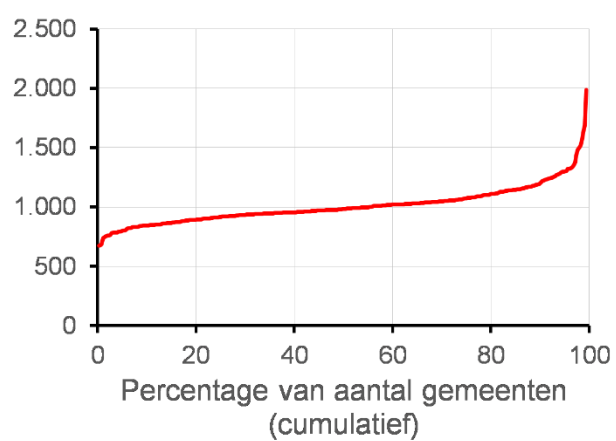
Verdeling

Het grote verschil tussen de woonlasten in de goedkoopste en de duurste gemeente (1.313 euro) is enigszins misleidend. De frequentieverdeling van de gemeentelijke woonlasten is namelijk zeer vlak. Dat blijkt uit de figuur hieronder. In 73 procent van de gemeenten liggen de woonlasten tussen de 800 euro en de 1.100 euro. Aan de onderkant en de bovenkant van de verdeling zit een beperkt aantal uitschieters. De gemeentelijke woonlasten komen in 2024 in 16 gemeenten boven de 1.300 euro uit.

Kaart 28 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden met eigen woning

Figuur bij kaart 28 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden met eigen woning gerangschikt van laagste naar hoogste

29 Mutatie gemeentelijke woonlasten

meerpersoonshuishouden met eigen woning

Gemiddelde stijging

De gemiddelde woonlasten voor meerpersoonshuishoudens met een eigen woning stijgen dit jaar met 6,1 procent. De ozb stijgt het sterkst, namelijk met 5,9 procent, gevolgd door de afvalstoffenheffing (6,1 procent) en de rioolheffing (5,6 procent).

Grootste stijgers

In Wijdmeren stijgen de lasten met 21,9 procent het sterkst. De rioolheffing stijgt 56,1 procent en de afvalstoffenheffing stijgt 26,1 procent. Wijdmeren staat sinds 1 januari 2023 onder preventief toezicht van de provincie Noord-Holland. De gemeente heeft daarom onder meer de kostendekkendheid van de rioolheffing en afvalstoffenheffing onderzocht. Die bleek te kunnen worden verhoogd. De tarieven dekken nu een groter deel van de kosten.⁴⁶ De afvalstoffenheffing stijgt ook doordat de bijdrage aan het samenwerkingsverband dat de afvalinzameling verzorgt stijgt.⁴⁷ De ozb stijgt 8,2 procent.

Op de tweede plek staat Tubbergen (19,6 procent). Deze stijging komt vooral doordat de gemeente in 2023 een korting gaf van 60 procent op de afvalstoffenheffing. Deze korting was eenmalig. Inwoners betalen daardoor in 2024 76,3 procent meer voor de afvalstoffenheffing dan in 2023. De ozb stijgt in deze gemeente 7,9 procent en de rioolheffing 11,4 procent.

Grootste dalers

Dit jaar verlagen 12 gemeenten de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens. De sterkste daling vinden we in de voormalige gemeente Nederweert (7,4 procent). De daling komt doordat de gemeente een korting geeft van 100 euro op de afvalstoffenheffing. De gemeenteraad heeft in 2023 het college van burgemeester en wethouders opgeroepen om de gemeentelijke belastingen te verlagen zodat de gemeente in de top 15 goedkoopste gemeenten van Limburg zou komen. De gemeente hoopt dit te bereiken door de korting op de afvalstoffenheffing.⁴⁸ Huishoudens betalen hierdoor in 2024 43,4 procent minder voor de afvalstoffenheffing dan in 2023. De ozb stijgt 9,3 procent in Nederweert, en de rioolheffing 2,7 procent.

De op één na sterkste daling vinden we in Valkenburg aan de Geul (4,7 procent). Deze daling komt doordat meerpersoonshuishoudens gemiddeld 36,5 procent minder betalen voor de rioolheffing. In 2023 was het tarief nog een tarief per kubieke meter water, in 2024 hanteert de gemeente staffels voor het waterverbruik, waardoor

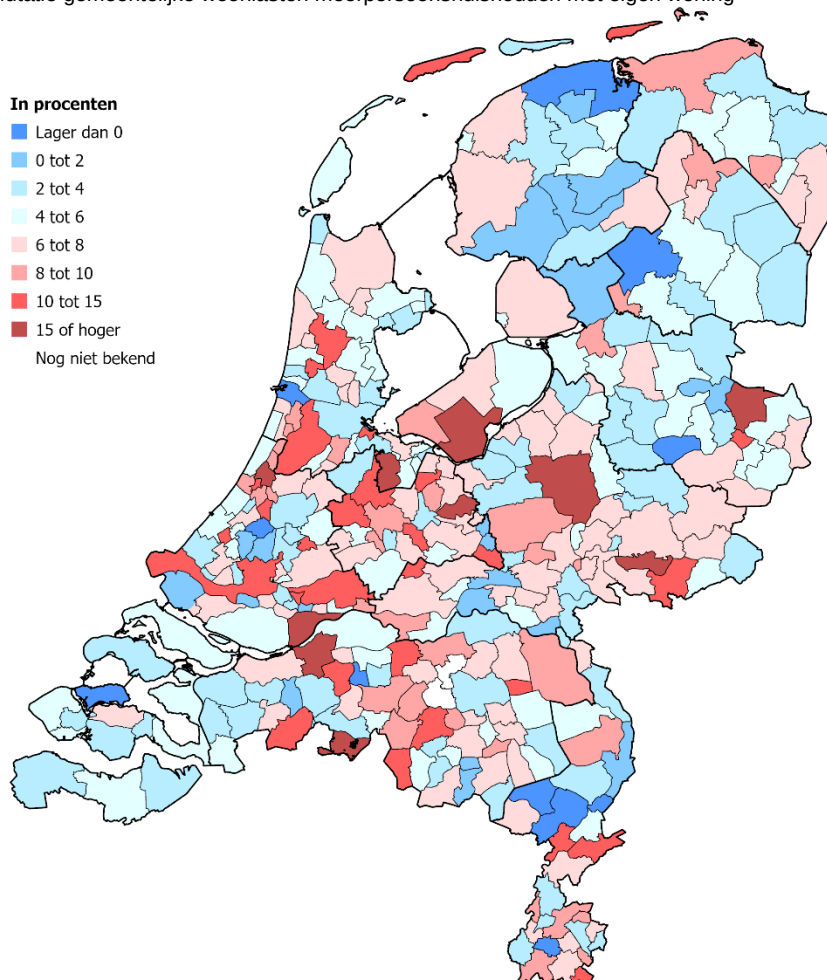
⁴⁶ Wijdmeren, *Financieel herstelplan tevens Kadernota 2024-2027*, blz. 6.

⁴⁷ Wijdmeren, *Begroting 2024*, blz. 60.

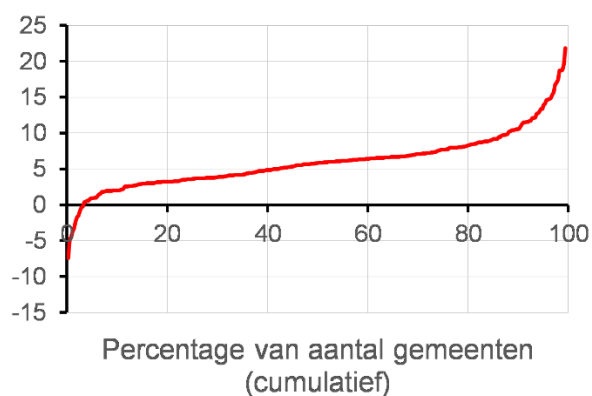
⁴⁸ Nederweert, *Begroting 2024*, blz. 68.

meerpersoonshuishoudens minder kwijt zijn. Eénpersoonshuishoudens betalen door deze wijziging gemiddeld 14,7 procent meer dan in 2023. De afvalstoffenheffing stijgt in Valkenburg aan de Geul 19,8 procent en de ozb-aanslag is gemiddeld 12,6 procent hoger.

Kaart 29 Mutatie gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden met eigen woning

Figuur bij kaart 29 Mutatie gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden met eigen woning gerangschikt van laagste naar hoogste

30 Netto woonlasten meerpersoonshuishouden

Hogere woningwaarde, lagere uitkering uit het gemeentefonds

De kaarten 27 en 28 laten zien dat hoge gemeentelijke woonlasten vaak samengaan met hoge woningwaarden (vergelijk kaart 4). Dat is een gevolg van de manier waarop de algemene uitkering uit het gemeentefonds tussen gemeenten wordt verdeeld. De algemene uitkering is de belangrijkste bron van vrij besteedbare middelen van de gemeenten – veel belangrijker dan de ozb. Gemeenten die binnen hun grenzen veel hooggewaardeerd onroerend goed hebben, ontvangen een relatief lage uitkering. Zij hebben dus hogere gemeentelijke woonlasten, of minder bestedingsruimte.⁴⁹

Netto woonlasten

Kaart 28 geeft aan hoe hoog de woonlasten zijn die een meerpersoonshuishouden met een eigen woning betaalt. Kaart 30 laat zien wat hiervan bij de gemeente zelf terechtkomt. Deze netto woonlasten zijn gedefinieerd als de woonlasten die er zouden zijn als de belastingcapaciteit niet zou worden verevend. De extra ozb-opbrengst die gemeenten met dure woningen nu nodig hebben om de lagere algemene uitkering te compenseren is van de woonlasten afgetrokken. Bij gemeenten met lage woningwaarden is het profijt van de verevening bij de woonlasten opgeteld.

Vergelijking netto en ongecorrigeerde woonlasten

De tabel op deze pagina geeft naast de rangnummers van de netto woonlasten ook die van de ongecorrigeerde woonlasten. Van de gemeenten die netto het meest aan de woonlasten overhouden staan er 6 ook in de top 10 van ongecorrigeerde woonlasten. Van de gemeenten met hoge netto woonlasten zou verwacht mogen worden dat zij een bovengemiddeld voorzieningenniveau hebben. Soms zijn er echter andere redenen, zie ook bijlage 2.

Lage netto woonlasten hoeven niet per se samen te gaan met Spartaanse voorzieningen. Sommige gemeenten beschikken over andere inkomstenbronnen, bijvoorbeeld toeristenbelasting, parkeerbelasting of aandelen. In Amsterdam levert de parkeerbelasting bijvoorbeeld meestal meer op dan de ozb op woningen. Op de Waddeneilanden geldt dit voor de toeristenbelasting. Sommige gemeenten hebben zulke hoge inkomsten uit eigen vermogen dat zij met lage belastingen toekunnen. In feite is dit een verkapte belasting, ervan uitgaande dat dit vermogen eigenlijk de inwoners toebehoort.

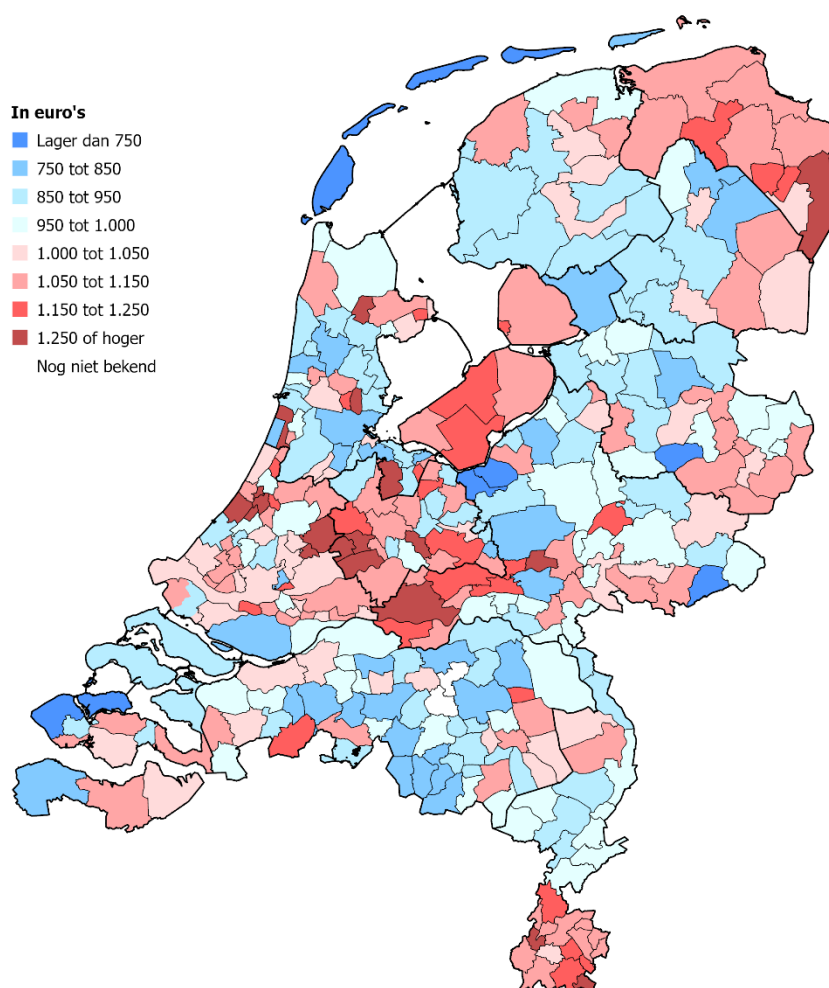
⁴⁹ De gedachte hierachter is dat inwoners van die gemeenten meer belasting kunnen betalen, omdat zij rijker zijn dan inwoners van gemeenten met goedkope huizen. Op dit uitgangspunt is echter wel het een en ander af te dingen. Belasting wordt immers betaald uit het inkomen, niet uit de woningwaarde. Zie M.A. Allers (2003), Verevening van belastingcapaciteit tussen gemeenten kan beter, *Tijdschrift voor Openbare Financiën*, nr. 4, 2003, blz. 146-156. Een recentere doorrekening is te vinden in M.A. Allers (2018), *Alternatieven voor de verevening van de belastinggrondslag van gemeenten*, Groningen: COELO.

Tabel 22 Netto woonlasten meerpersoonshuishouden (euro per jaar)

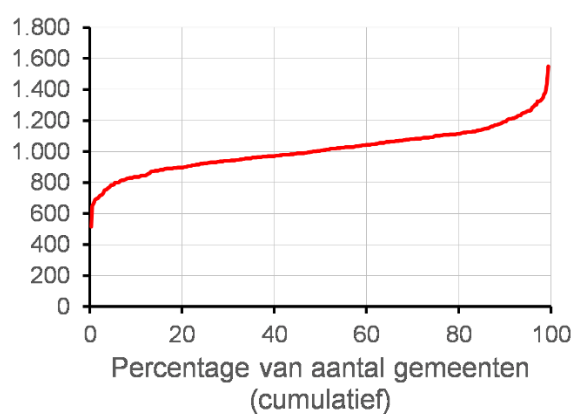
Laagste tien				Hoogste tien			
Rang- nummer netto woonlasten	Rang- nummer woonlasten	Gemeente	Bedrag	Rang- nummer netto woonlasten	Ran- gnumm er woonla sten	Gemeente	Bedrag
1	3	Ameland	515	1	1	Bloemendaal	1.549
2	60	Vlieland	649	2	4	Wijdemeren	1.437
3	17	Texel	666	3	7	Voorschoten	1.383
4	23	Veere	690	4	6	Oegstgeest	1.369
5	6	Putten	697	5	12	Meerssen	1.349
6	55	Terschelling	699	6	17	Gouda	1.334
7	13	Noord-Beveland	712	7	16	Opmeer	1.328
8	5	Nijkerk	717	8	10	Bodegraven-Reeuwijk	1.325
9	1	Rijssen-Holten	720	9	3	Wassenaar	1.324
10	2	Aalten	731	10	19	West Betuwe	1.303

a Ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing, verminderd met een eventuele heffingskorting uitgaande van een koopwoning met gemiddelde waarde in de betreffende gemeente.

Kaart 30 Netto woonlasten meerpersoonshuishouden

Figuur bij kaart 30 Netto woonlasten meerpersoonshuishouden gerangschikt van laagste naar hoogste

31 Gemeentelijke woonlasten

eenpersoonshuishouden met huurhuis

Uitgangspunten

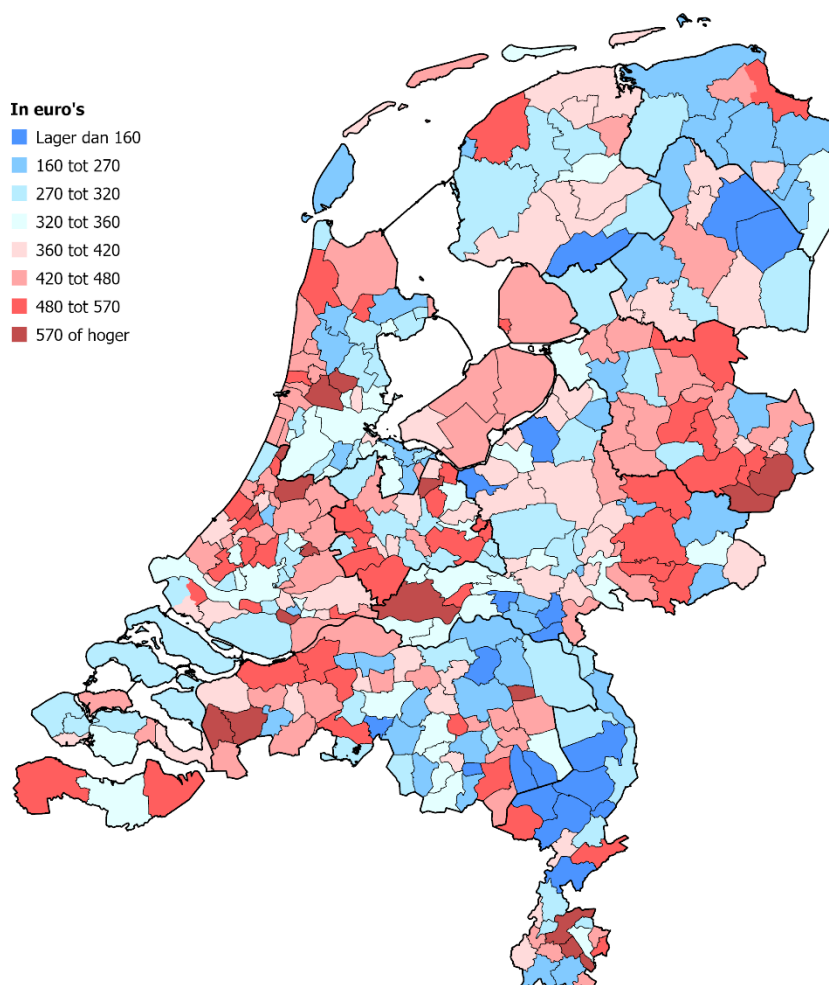
Tot nu toe zijn alleen de woonlasten van eigenaar-bewoners behandeld. Kaart 31 en kaart 32 laten zien hoeveel een huurder in een huis van een woningcorporatie gemiddeld betaalt.⁵⁰ Kaart 34 toont de lasten voor verhuurders. Huurders betalen in alle gemeenten een afvalstoffenheffing, en in veel gemeenten ook een rioolheffing (zie kaart 22 en 23). In 4 gemeenten komen zij in aanmerking voor een heffingskorting (kaart 27).

Woonlasten eenpersoonshuishouden huurhuis

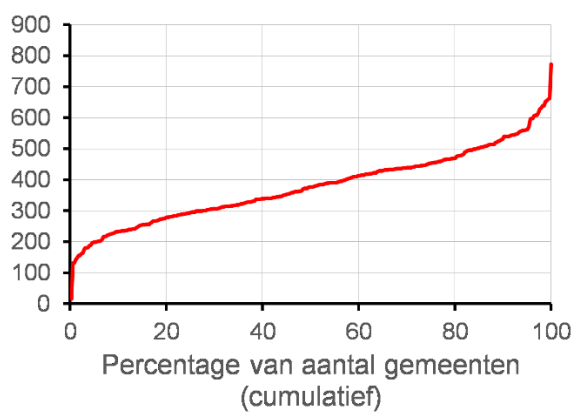
Eénpersoonshuishoudens met een huurwoning betalen gemiddeld 362 euro. Dat is 5,7 procent meer dan vorig jaar (19,40 euro). In Nijmegen zijn de woonlasten met 16 euro het laagst. Nijmegen kiest ervoor om de woonlasten voor huurders zo laag mogelijk te maken, ten koste van eigenaar-bewoners. Huurders betalen alleen een bedrag per afvalzak voor de afvalstoffenheffing. Het grootste deel van de kosten van de afvalinzameling en verwerking wordt gedekt uit de ozb die door eigenaren wordt betaald. Huurders in West Betuwe betalen het meest aan hun gemeente (773 euro).

⁵⁰ Een huurwoning met de gemiddelde waarde van een corporatiewoning in de desbetreffende gemeente.

Kaart 31 Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden met huurhuis

Figuur bij kaart 31 Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden met huurhuis gerangschikt van laagste naar hoogste

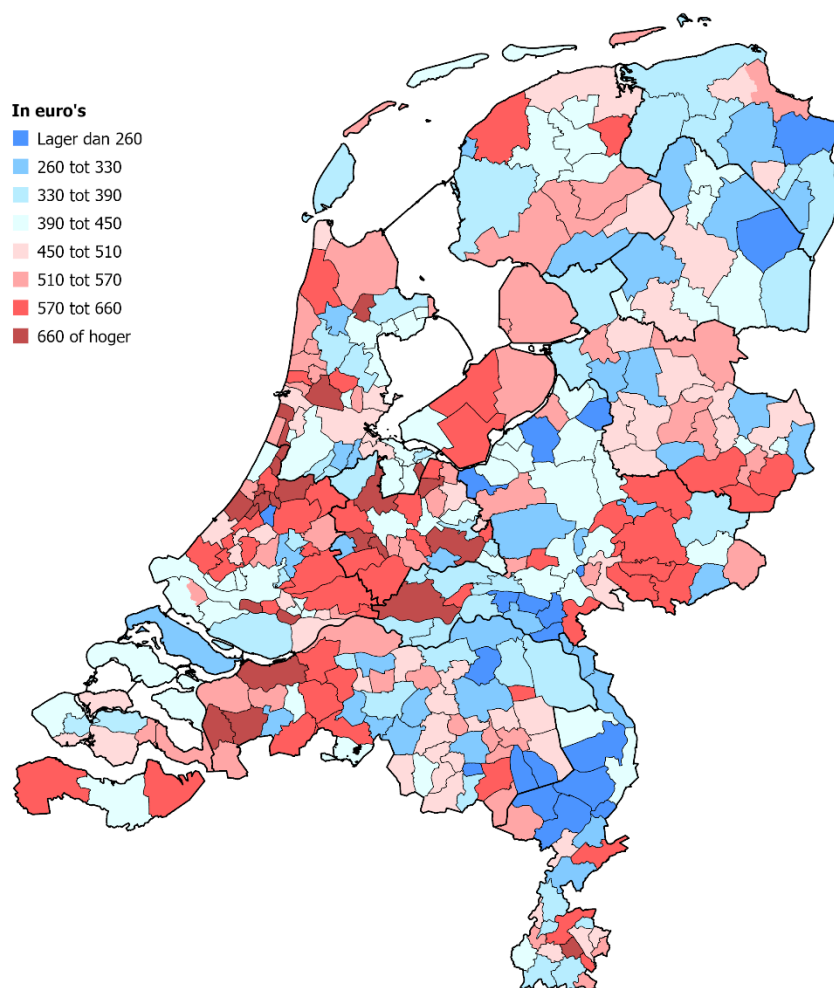

32 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden met huurhuis

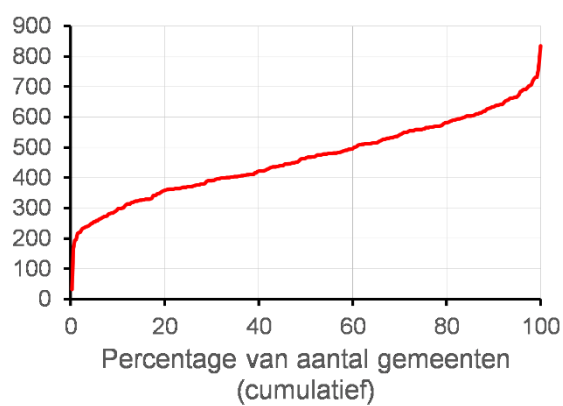
Woonlasten meerpersoonshuishouden huurhuis

Meerpersoonshuishoudens met een huurwoning betalen gemiddeld 457 euro, 6,3 procent (26,92 euro) meer dan vorig jaar. Ook voor meerpersoonshuishoudens zijn de lasten voor huurders het laagst in Nijmegen (32 euro). In IJsselstein zijn de lasten het hoogst (835 euro).

Kaart 32 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden met huurhuis

Figuur bij kaart 32 Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden met huurhuis gerangschikt van laagste naar hoogste

33 Mutatie woonlasten

meerpersoonshuishouden huurder

Mutatie woonlasten meerpersoonshuishouden huurder

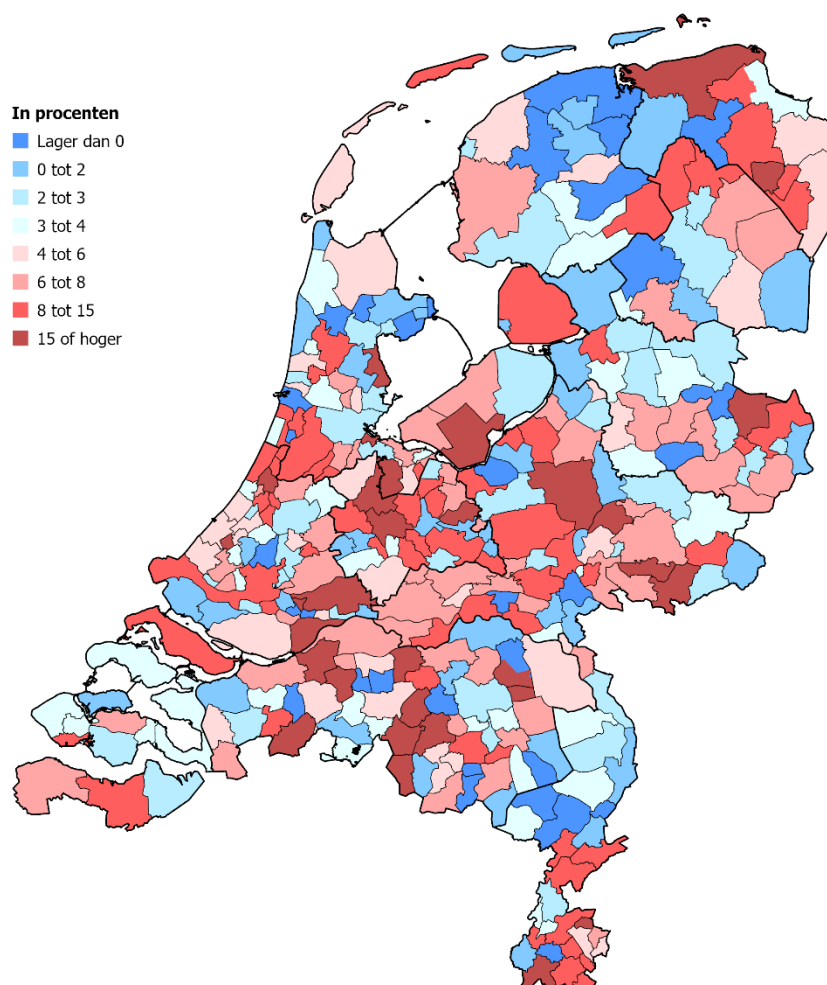
Gemiddeld betalen huurders in een meerpersoonshuishouden 26,92 euro meer dan in 2023 (een stijging van 6,3 procent). In 32 gemeenten dalen de woonlasten voor huurders. De daling is met 43,4 procent het sterkst in Nederweert. In Nederweert betalen huishoudens in een huurhuis alleen afvalstoffenheffing. Deze daalt in Nederweert doordat de gemeente een korting geeft van 100 euro op het tarief. De gemeente wil hierdoor in de top 15 van de goedkoopste gemeenten in Limburg komen.⁵¹

De op één na grootste daling vinden we in de voormalige gemeente Landerd dat sinds 2022 samen met Uden de nieuwe gemeente Maashorst vormt. Huishoudens in een huurwoning betalen hier 20,1 procent minder dan in 2023. Tot 2024 betaalden inwoners van de twee voormalige gemeenten nog verschillende tarieven, vanaf 2024 is dit geharmoniseerd. Huishoudens in een huurwoning in Landerd gaan hierdoor minder betalen voor de rioolheffing.

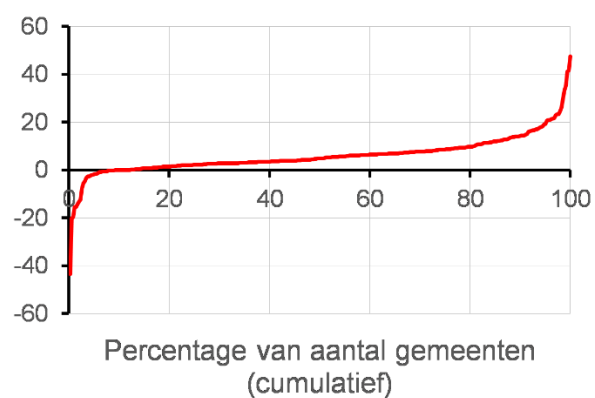
De woonlasten voor huurders stijgen het sterkst in Tubbergen, namelijk met 47,6 procent. Op de tweede plek staat Apeldoorn waar de lasten voor huurders 41,5 procent stijgen. Beide gemeenten gaven in 2023 eenmalig een korting op de gemeentelijke aanslag. Tubbergen verrekende een korting van 60 euro met de afvalstoffenheffing, Apeldoorn gaf een korting van 100 euro op de totale gemeentelijke belastingaanslag.

⁵¹ Nederweert, *Begroting 2024*, blz. 68.

Kaart 33 Mutatie gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden met huurhuis

Figuur bij kaart 33 Mutatie gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden met huurhuis gerangschikt van laagste naar hoogste

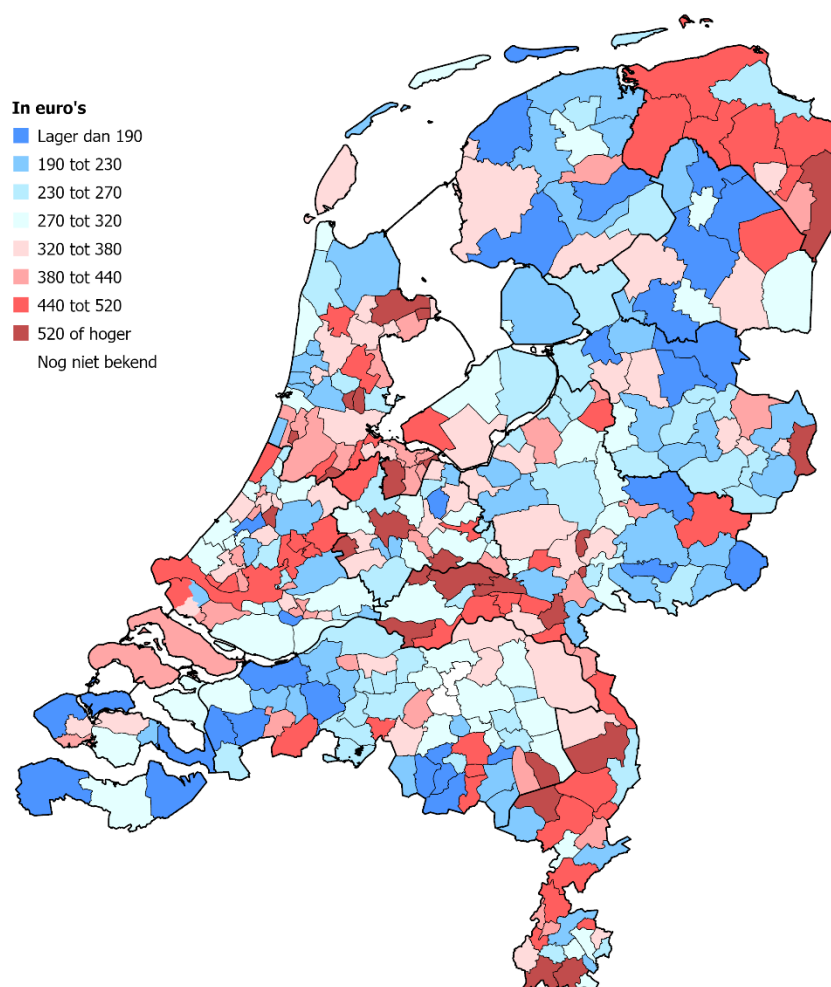
34 Lasten verhuurder

Lasten verhuurder

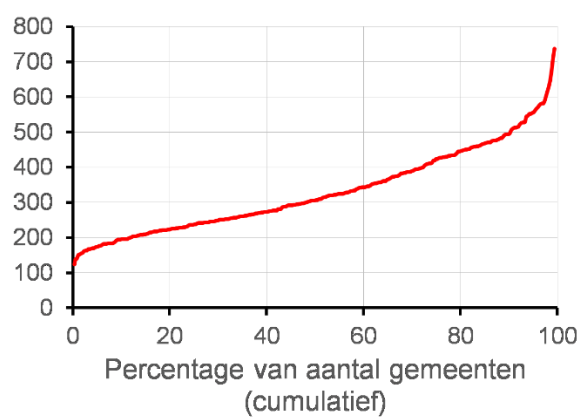
Verhuurders betalen in alle gemeenten ozb, en in veel gemeenten ook een rioolheffing (zie kaart 17). De gemeentelijke lasten voor de verhuurder bedragen gemiddeld 337 euro. Ze zijn het hoogst in Wijdmeren (737 euro) en het laagst in Ameland (124 euro).

Overigens zullen verhuurders vaak proberen de door hen betaalde belastingen zoveel mogelijk door te berekenen aan hun huurders, door een hogere huur te vragen. Omdat huren niet ongelimiteerd kunnen worden verhoogd is dit echter niet altijd mogelijk.

Kaart 34 Lasten verhuurder

Figuur bij kaart 34 Lasten verhuurder gerangschikt van laagste naar hoogste

35 Verdeling gemeentelijke woonlasten tussen éénpersoons- en meerpersoonshuishoudens

Twee manieren om de lasten te verdelen

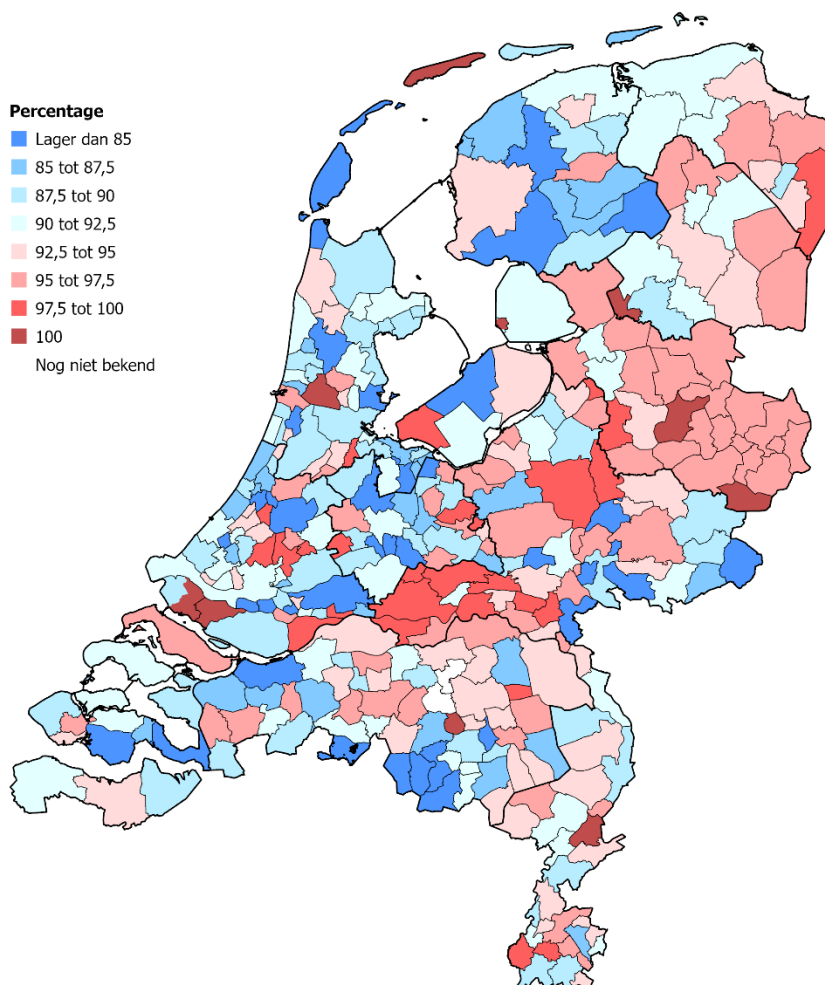
Behalve de *hoogte* van de woonlasten verschilt ook de *verdeling* ervan. Gemeenten kunnen de woonlasten op verschillende manieren over sociaaleconomische groepen verdelen. We laten hier de verdeling tussen eenpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens zien en die tussen gebruikers en eigenaren van woningen.

Eénpersoons- en meerpersoonshuishoudens

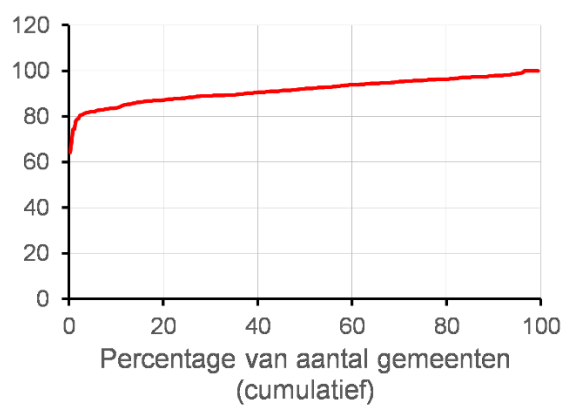
Kaart 35 laat de woonlasten voor eenpersoonshuishoudens zien als percentage van de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens. In de 11 gemeenten die wat betreft hun riool- en afvalstoffenheffing geen onderscheid maken tussen één- en meerpersoonshuishoudens ligt dit percentage op 100. Alleenstaanden zijn naar verhouding het best af in IJsselstein, waar zij 64 procent betalen van de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens. Gemiddeld betalen eenpersoonshuishoudens 92 procent van het bedrag dat meerpersoonshuishoudens betalen. Zij worden daarmee relatief zwaar belast, want het gemiddelde huishouden bestaat uit 2,1 personen.⁵²

⁵² Bron: CBS.

Kaart 35 Verdeling gemeentelijke woonlasten tussen éénpersoons- en meerpersoonshuishoudens

Figuur bij kaart 35 Verdeling gemeentelijke woonlasten tussen éénpersoons- en meerpersoonshuishoudens gerangschikt van laagste naar hoogste

36 Verdeling gemeentelijke woonlasten tussen eigenaren en gebruikers woningen

Eigenaren en gebruikers van woningen

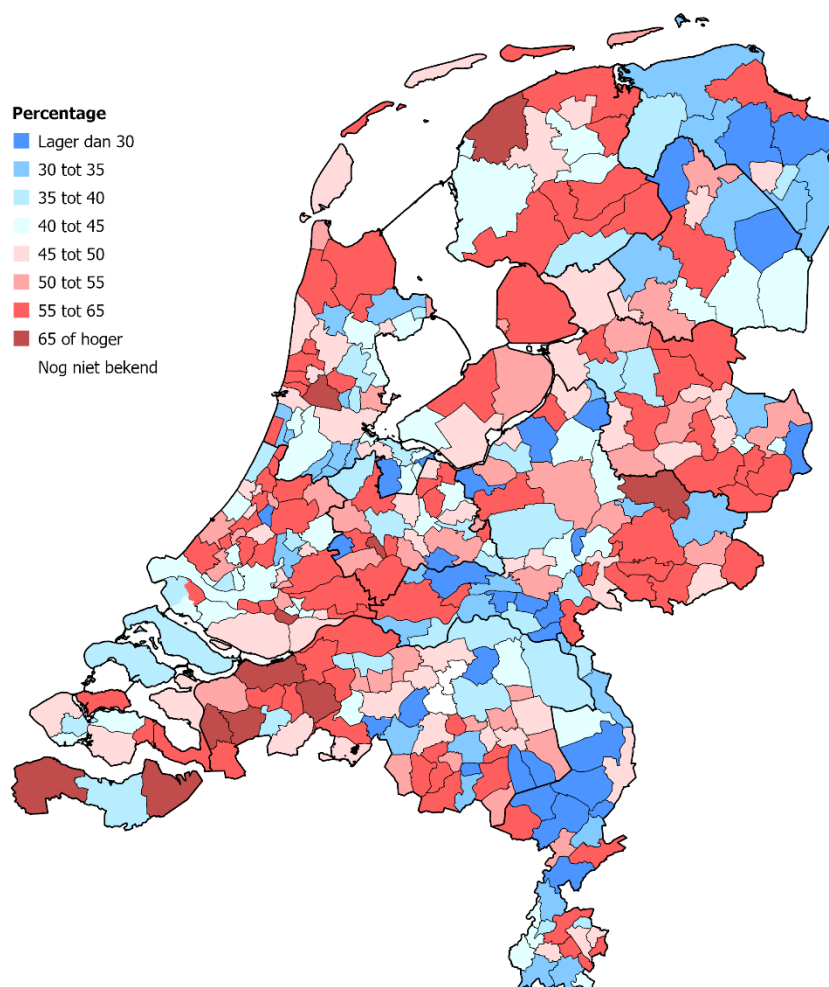
Bij de rioolheffing geeft de gemeente de mogelijkheid de lastenverdeling tussen gebruikers en eigenaren te beïnvloeden. Zo is het mogelijk op bescheiden wijze aan inkomenspolitiek te doen, door eigenaren meer te laten betalen dan gebruikers. Dit heeft echter alleen het beoogde effect als huiseigenaren de gemeentelijke lasten niet volledig aan hun huurders doorberekenen. Anders kan een nadruk op eigenarenheffingen zelfs een averechtse uitwerking hebben, doordat gebruikers geen kwijtschelding van doorberekende eigenarenheffingen kunnen aanvragen.⁵³ Zoals kaart 36 laat zien betaalt de gebruiker in Nijmegen het kleinste deel van de woonlasten: 3 procent. IJsselstein zit met 72 procent het hoogst. Het gewogen gemiddelde ligt op 46 procent.

Uit recent onderzoek blijkt overigens dat het gemeentelijke belastingbeleid niet wordt beïnvloed door de politieke kleur van de bestuurders. Politieke verschuivingen bij verkiezingen leiden niet tot veranderingen in de hoogte of de verdeling van de woonlasten.⁵⁴

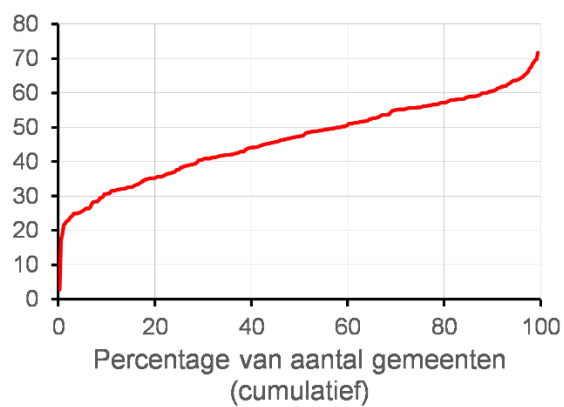
⁵³ In veel gevallen zal de huurtoeslag de doorberekende eigenarenheffingen (grotendeels) compenseren. Niet iedereen ontvangt echter huurtoeslag.

⁵⁴ Zie M.A. Allers en H.L. Rienks (2023), Rechts stemmen verlaagt de lokale lasten niet, *ESB* 107(4807), 118-121.

Kaart 36 Verdeling gemeentelijke woonlasten tussen eigenaren en gebruikers woningen

Figuur bij kaart 36 Verdeling gemeentelijke woonlasten tussen eigenaren en gebruikers woningen
gerangschikt van laagste naar hoogste

37 Kwijtschelding gemeentelijke belastingen: afvalstoffenheffing

Kwijtscheldingsbeleid

De voorwaarden waarbinnen gemeenten kwijtschelding mogen verlenen van belastingen en heffingen zijn door het Rijk nauw omschreven.⁵⁵ Het Rijk biedt gemeenten wel de mogelijkheid om niet de gehele aanslag kwijt te schelden, of zelfs in het geheel geen kwijtschelding te verlenen. Ook mogen gemeenten op enkele punten een ruimer kwijtscheldingsbeleid hanteren dan het Rijk. Ze mogen bijvoorbeeld de privéaanslag van ondernemers zonder personeel kwijtschelden als het inkomen en vermogen laag genoeg zijn.⁵⁶

Aan kwijtschelding waren in het verleden hoge uitvoeringskosten verbonden. Kwijtschelding is echter steeds meer geautomatiseerd mogelijk, wat de kosten drukt. Eén gemeente (Westerkwartier) kent formeel geen kwijtschelding maar hanteert een soortgelijke regeling onder de vlag van het armoedebelaid. Op die manier is het mogelijk te ontkomen aan de strenge (rijks)voorwaarden, vooral wat betreft de individuele toetsing en de vermogensnorm.

Afvalstoffenheffing

In 2024 is in alle gemeenten kwijtschelding mogelijk van de afvalstoffenheffing (zie kaart 37). Veel gemeenten staan in principe volledige kwijtschelding toe, mits aan alle voorwaarden op het gebied van inkomen en vermogen wordt voldaan.

48 procent van de gemeenten stelt een plafond aan het kwijt te schelden bedrag. Dit kan een vast bedrag zijn, of een deel van de aanslag. Dit komt vooral voor bij gemeenten die het tarief hebben gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden afval (diftar). Door bijvoorbeeld alleen kwijtschelding te verlenen van het vastrechtgedeelte

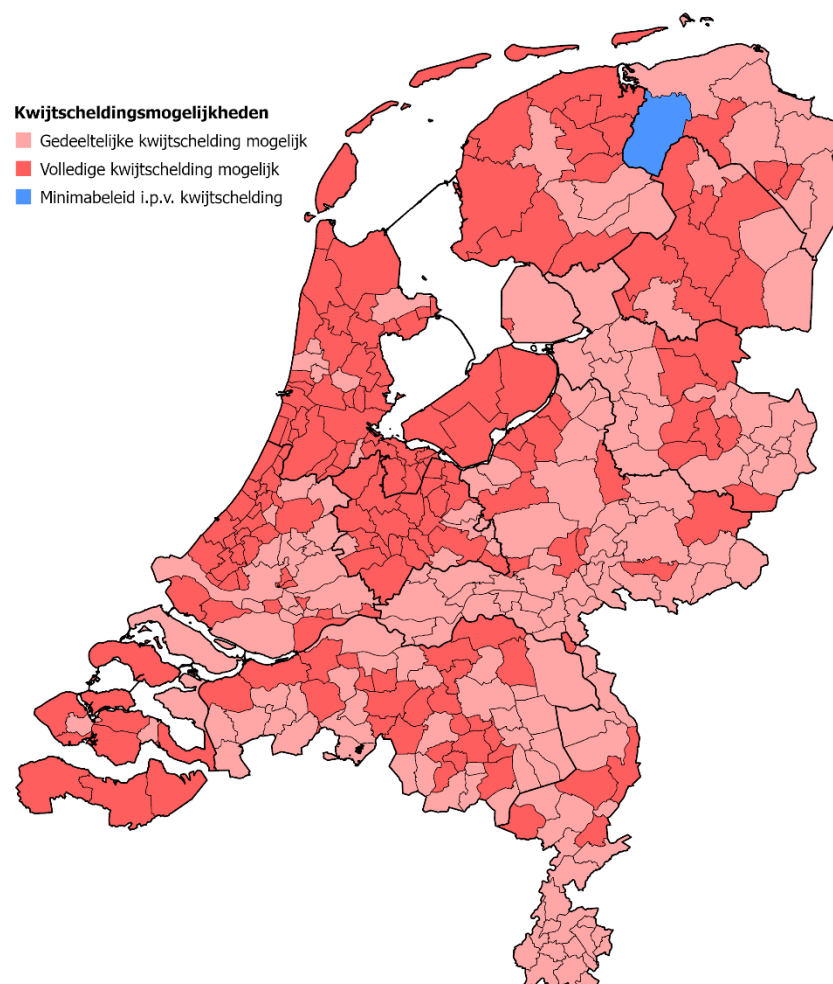
⁵⁵ Om na te gaan of iemand voor kwijtschelding in aanmerking komt, wordt eerst nagegaan of *vermogen* aanwezig is.

Is dat zo, dan kan geen kwijtschelding worden verleend. Dit betekent dat huizenbezitters pas voor kwijtschelding in aanmerking komen nadat zij hun huis hebben 'opgegeten'. In de praktijk is deze vermogenstoets soms minder streng dan op papier. Vermogen is moeilijk te controleren. Is geen vermogen aanwezig, dan dient de *betalingscapaciteit* te worden vastgesteld. Is die ontoereikend, dan kan kwijtschelding worden verleend. Om de betalingscapaciteit vast te stellen wordt eerst het netto besteedbare inkomen berekend: dit is het netto inkomen na aftrek van een aantal vaste lasten. Van het netto inkomen worden vervolgens de *kosten van bestaan* (ook wel: kwijtscheldingsnorm) afgetrokken. Met ingang van 1996 is het lagere overheden toegestaan een norm te hanteren van maximaal 100 procent van de relevante bijstandsnorm (het Rijk zelf blijft het percentage van 90 hanteren, dat vroeger ook voor lagere overheden gold). Is de aldus vastgestelde betalingscapaciteit positief, dan *moet* (zo nodig) 80 procent hiervan voor belastingbetaling worden opgeëist. De rest *kan* worden kwijtgescholden. Is geen betalingscapaciteit aanwezig, dan kan de gehele belastingschuld worden kwijtgescholden.

⁵⁶ In 2022 heeft COELO onderzoek gedaan naar het kwijtscheldingsbeleid van gemeenten, zie C.Hoeben, D. Jong en L.A. Toolsema, 2024, *Keuzes in het kwijtscheldingsbeleid van gemeenten*, COELO-rapport, Groningen: COELO-rapport.

blijft de prikkel behouden om de afvalstroom te beperken. Ook wordt zo voorkomen dat burenen hun afval gratis in de container kunnen gooien van iemand waarvan de aanslag toch wordt kwijtschelden.

Kaart 37 Kwijtschelding gemeentelijke belastingen: afvalstoffenheffing

38 Kwijtschelding gemeentelijke belastingen: rioolheffing

Rioolheffing

Op 2 gemeenten na (Duiven en Alphen aan den Rijn) is in alle gemeenten met een rioolheffing voor de gebruiker kwijtschelding mogelijk (kaart 38). In 6 gemeenten kan hooguit een gedeelte van de aanslag worden kwijtgescholden. Men moet dan bijvoorbeeld altijd de helft betalen, of men krijgt slechts het vastrecht kwijtgescholden en niet het bedrag dat aan het waterverbruik is gekoppeld.

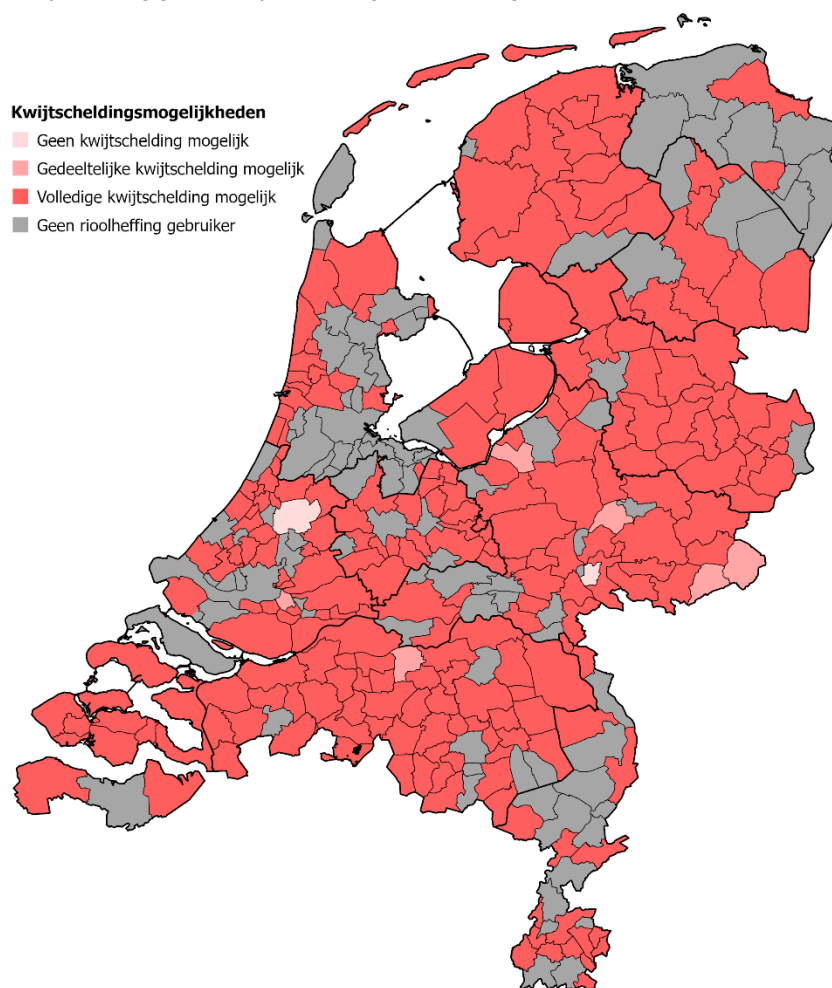
De rioolheffing voor de eigenaar wordt zelden kwijtgescholden. Huiseigenaren bezitten doorgaans vermogen, en voldoen dan niet aan de voorwaarden voor kwijtschelding. Om dezelfde reden komt kwijtschelding van de ozb vrijwel niet voor.

Kwijtscheldingsnorm

Alle gemeenten die kwijtschelding verlenen, hanteren de maximale kwijtscheldingsnorm van 100 procent.⁵⁷ In de praktijk betekent een norm van 100 procent dat huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau voor kwijtschelding in aanmerking komen, mits zij de vermogenstoets doorstaan. Bij een norm van 90 procent, die door het Rijk wordt gehanteerd, komen alleen huishoudens met uitzonderlijk hoge vaste lasten in aanmerking voor kwijtschelding.

⁵⁷ Een kwijtscheldingsnorm van 100 procent betekent dat de *kosten van bestaan* op 100 procent van de relevante bijstandsnorm worden gesteld. De kosten van bestaan worden geacht eerst uit het inkomen te worden bestreden. Alleen als er dan nog inkomen over is, is geld beschikbaar voor het betalen van belasting.

Kaart 38 Kwijtschelding gemeentelijke belastingen: rioolheffing

39 Woonlasten na kwijtschelding

Uitgangspunten

De mate waarin het kwijtscheldingsbeleid de woonlasten van een bepaald huishouden verlaagt, hangt af van de hoogte van de kwijtscheldingsnorm, van de belastingen waarvoor kwijtschelding mogelijk is, en van het deel van de aanslagen waarvoor in principe kwijtschelding kan worden verleend (kaarten 37 en 38).

Kaart 39 laat zien hoe hoog de woonlasten zijn van een meerpersoonshuishouden met een netto besteedbaar inkomen ter hoogte van de bijstandsnorm voor (echt)paren, in een huurwoning. Verondersteld wordt dat geen vermogen aanwezig is, dat de vaste lasten niet uitzonderlijk hoog zijn en dat kwijtschelding wordt aangevraagd. Een eventuele heffingskorting is in de woonlasten verrekend.

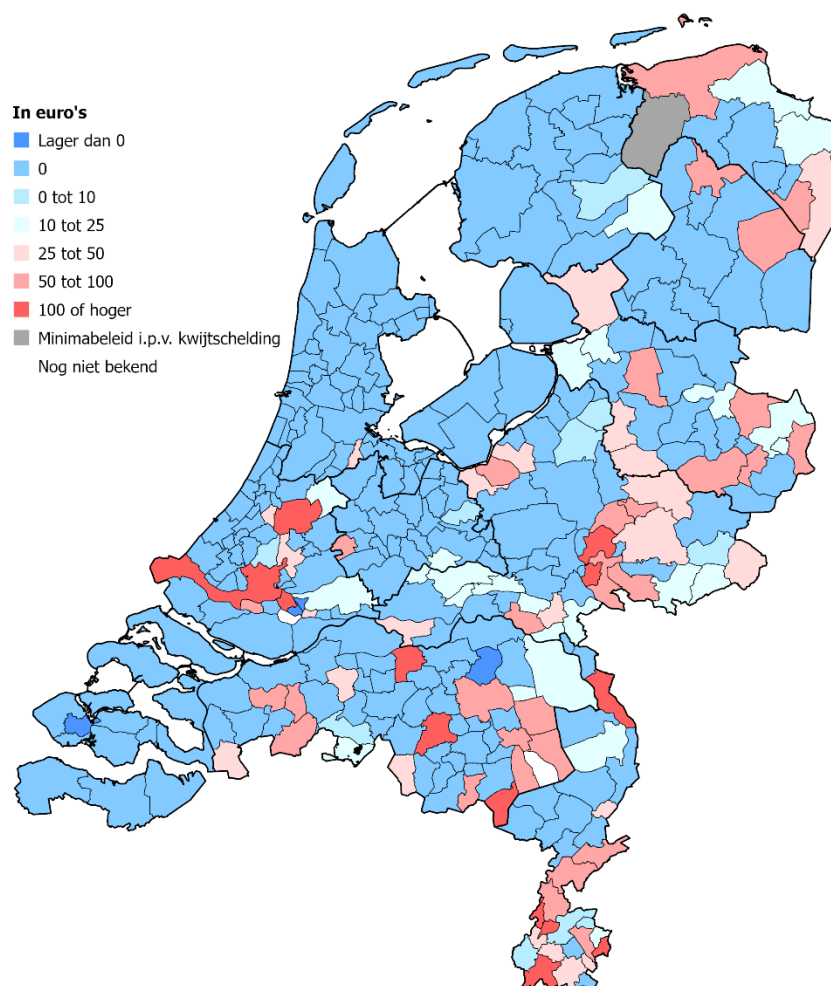
Woonlasten voor minima

In verreweg de meeste gemeenten worden de woonlasten in deze situatie geheel kwijtgescholden. Waar niet het gehele bedrag aan woonlasten wordt kwijtgescholden, is meestal gedeeltelijke kwijtschelding mogelijk (alleen rioolheffing of alleen afvalstoffenheffing, of een deel van de aanslag).

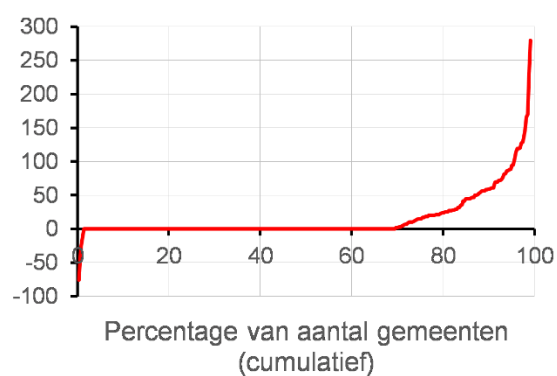
Laten we deze laatste groep buiten beschouwing, dan bedragen de woonlasten voor minima in 13 gemeenten meer dan 100 euro. In 237 gemeenten gaat het om 0 euro omdat het volledige bedrag wordt kwijtgescholden.⁵⁸ Huishoudens met een minimuminkomen betalen het meest in Alphen aan den Rijn (280 euro). Die gemeente scheldt de afvalstoffenheffing volledig kwijt, maar de rioolheffing niet. In 4 gemeenten (Alblasserdam, Bernheze, Hendrik-Ido-Ambacht, en Middelburg) betalen huishoudens met een minimuminkomen geen gemeentelijke belastingen en krijgen ze bovendien een heffingskorting op hun rekening gestort. Het bedrag varieert van 12 euro in Bernheze tot 76 euro in Hendrik-Ido-Ambacht. Gemiddeld betalen minima in Nederland 15 euro aan woonlasten.

⁵⁸ Op het moment dat deze atlas werd geschreven hadden twee gemeenten, Asten en Zwijndrecht, het kwijtscheldingsbeleid nog niet vastgesteld.

Kaart 39 Woonlasten na kwijtschelding

Figuur bij kaart 39 Woonlasten na kwijtschelding gerangschikt van laagste naar hoogste

40 Toeristenbelasting: tariefsystemen

Algemeen

Het aantal gemeenten dat toeristenbelasting hanteert groeit al jaren gestaag.⁵⁹ Dit jaar kent 90 procent van de gemeenten een toeristenbelasting. Dit jaar voert 1 gemeente (Zoeterwoude) deze belasting in. Geen enkele gemeente schaft hem af.

De gemeente Soest heft geen toeristenbelasting, maar heeft een convenant afgesloten met de logiesverschaffers. De partijen zijn overeengekomen dat er jaarlijks een bedrag aan de gemeente Soest wordt afdragen. Dit is voor beide partijen administratief eenvoudiger dan een toeristenbelasting.⁶⁰

De tariefstructuur van de toeristenbelasting kan buitengewoon ingewikkeld zijn, met aparte tarieven voor campings, bungalows, diverse soorten hotels, enzovoort. Wij hebben gekeken naar hotelovernachtingen en campingovernachtingen (in mobiele onderkomens) in het hoogseizoen.

Tariefsystemen

In 40 procent van de gemeenten verschilt het tarief tussen accommodatievormen. Vaak geldt er dan voor een hotel een ander tarief dan voor een camping. In de meeste gemeenten is de grondslag wel gelijk (bijvoorbeeld een bedrag per overnachting of een percentage van de grondslag), slechts in 6 gemeenten verschilt dit.

Een vast bedrag per overnachting komt het meest voor (bij hotelovernachtingen in 83 procent van alle gemeenten). Ook komt het voor dat het te betalen bedrag een percentage is van de overnachtingsprijs (in 5,0 procent van de gemeenten) of het aantal sterren (alleen bij hotels, 0,9 procent). In sommige gemeenten betalen kinderen een lager tarief (bijvoorbeeld in Rucphen).

Op de Friese Waddeneilanden betalen toeristen niet alleen een bedrag per overnachting, maar ook een bedrag voor aankomst op het eiland. Dat laatste zit verwerkt in het tarief van de veerboot.

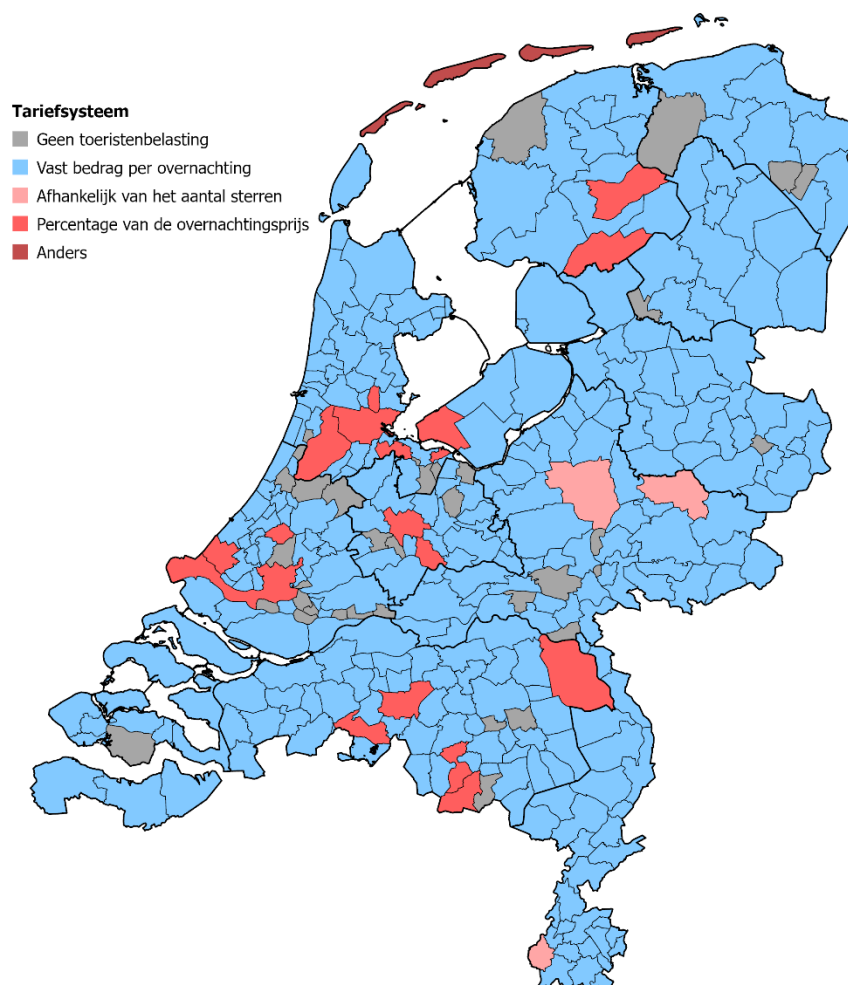
Forfaitaire bedragen

Veel gemeenten maken gebruik van forfaitaire bedragen. Een hotel of camping wordt dan bijvoorbeeld aangeslagen voor een van tevoren vastgesteld aantal overnachtingen. Is het werkelijke aantal lager, dan kan de eigenaar verzoeken conform het feitelijke overnachtingstarief te worden aangeslagen.

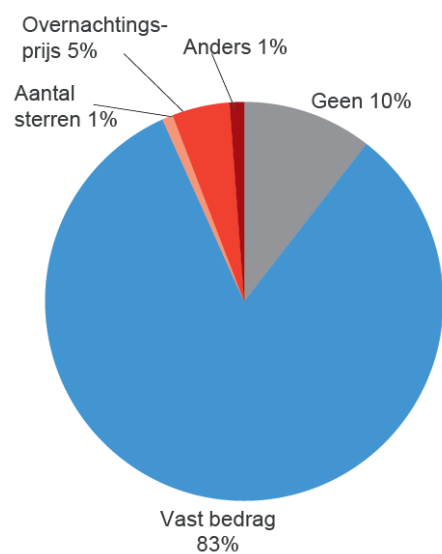
⁵⁹ C. Hoebe (2018), Gemeenten heffen vaker en méér toeristenbelasting, *ESB*, <https://esb.nu/kort/20040294/gemeenten-heffen-vaker-en-meer-toeristenbelasting>.

⁶⁰ <https://www.soest.nl/vergunningen-en-belastingen/toeristenbelasting>.

Kaart 40 Toeristenbelasting: tariefsystemen

Figuur bij kaart 40 Toeristenbelasting: tariefsystemen

41 Toeristenbelasting: tarief hotel

Door de veelvormigheid van de toeristenbelasting is het moeilijk in één kaart aan te geven hoe de tarieven variëren. Kaart 41 geeft het bedrag voor een hotelovernachting, kaart 42 voor een overnachting op een camping in een mobiel onderkomen. Waar het tarief afhangt van de overnachtingsprijs of het aantal sterren is uitgegaan van enkele veronderstellingen (zie de Verantwoording in bijlage 1).

In bijna de helft van de gemeenten ligt het tarief tussen 1 euro en 2 euro per nacht. Het goedkoopst zijn Barendrecht en Renswoude (beide 0,75 euro), het duurst is Amsterdam (17,13 euro). De grote steden zijn duidelijk duurder dan gemiddeld. Het tarief in Groningen (4,00 euro per nacht) geldt voor overnachtingen in de stad. Het tarief in de voormalige gemeenten Haren en ten Boer (in 2019 bij Groningen gevoegd) is lager (1,60 per nacht).

Gemiddelde en mediaan

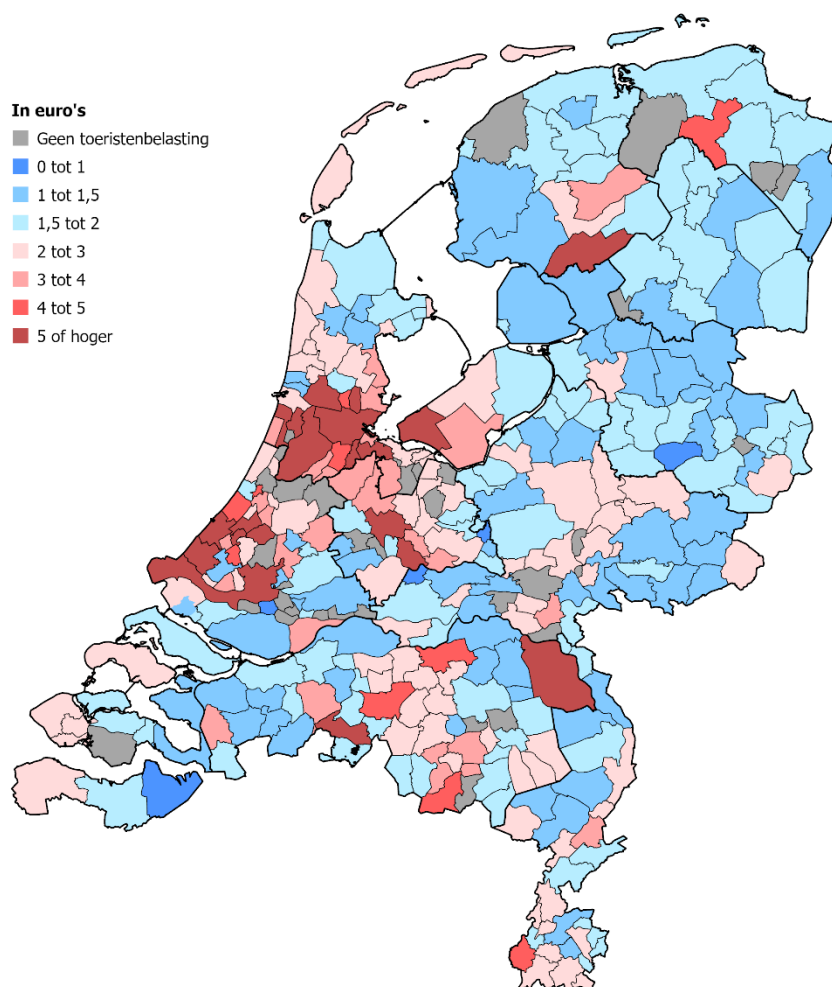
Voor alle gemeenten samen (met en zonder toeristenbelasting) bedraagt het naar inwoners gewogen gemiddelde tarief 3,73 euro per nacht.⁶¹ Dat is 0,46 euro (14,0 procent) hoger dan vorig jaar. Bij gemeenten die zowel dit jaar als vorig jaar toeristenbelasting heffen ligt het gemiddelde tarief 14,0 procent hoger dan vorig jaar. Het gewogen gemiddelde bij alleen gemeenten met toeristenbelasting bedraagt 3,21 euro.

De grootste gemeenten hebben mogelijk niet altijd het grootste aantal overnachtingen. Daarom is hier het mediane tarief ook relevant. Dat is het tarief dat precies in het midden ligt, de helft van de gemeenten heeft een hoger tarief en de helft een lager tarief. De mediaan is daardoor minder gevoelig voor extreme waarden dan het gemiddelde.

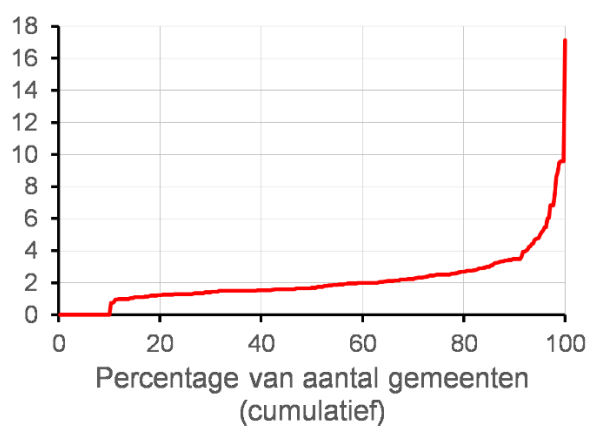
Het mediane tarief inclusief de niet heffende gemeenten is 1,70 euro. Exclusief de niet heffende gemeenten is dit 1,89 euro.

⁶¹ Het is hier niet mogelijk om te wegen naar de grondslag omdat er geen gegevens beschikbaar zijn over het aantal overnachtingen per gemeente. Om toch rekening te houden met de grootte van de gemeente wegen we naar aantal inwoners.

Kaart 41 Toeristenbelasting: tarief hotel

Figuur bij kaart 41 Toeristenbelasting: tarief hotel gerangschikt van laagste naar hoogste

42 Toeristenbelasting: tarief camping

Door de veelvormigheid van de toeristenbelasting is het moeilijk in één kaart aan te geven hoe de tarieven variëren. Kaart 42 geeft het bedrag voor een overnachting op een camping in een mobiel onderkomen (tent, caravan, camper). In sommige gevallen is uitgegaan van enkele veronderstellingen (zie de Verantwoording in bijlage 1).

In 59 procent van de gemeenten ligt het tarief voor een overnachting op een camping tussen 1 euro en 2 euro per nacht. Het goedkoopst zijn Deventer en Leiderdorp (beide 0,54 euro), het duurst is Amsterdam (6,60 euro). Het tarief in Groningen (4,00 euro per nacht) geldt voor overnachtingen in de stad. Het tarief in de voormalige gemeenten Haren en ten Boer (in 2019 bij Groningen gevoegd) is lager (1,60 per nacht).

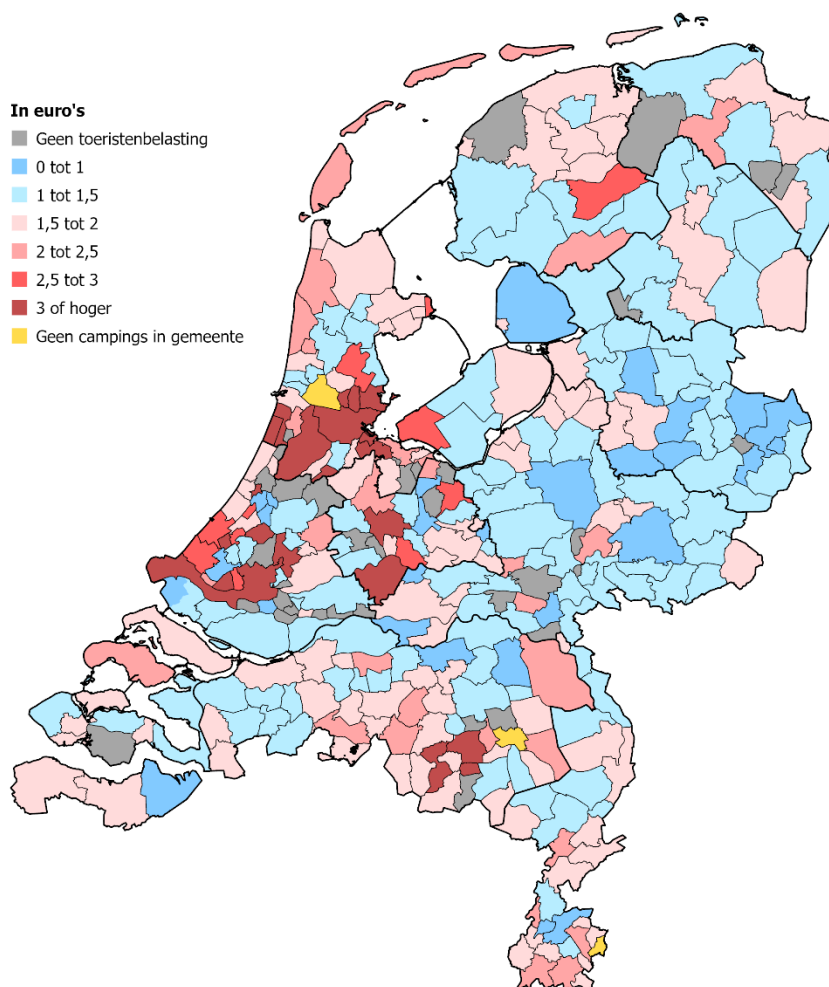
Gemiddelde en mediaan

Voor alle gemeenten samen (met en zonder toeristenbelasting) bedraagt het naar inwoners gewogen gemiddelde 1,93 euro per nacht.⁶² Dat is 1,80 euro lager dan voor het gemiddelde tarief voor een hotel. Het gewogen gemiddelde bij alleen gemeenten met toeristenbelasting bedraagt voor campings 2,06 euro.

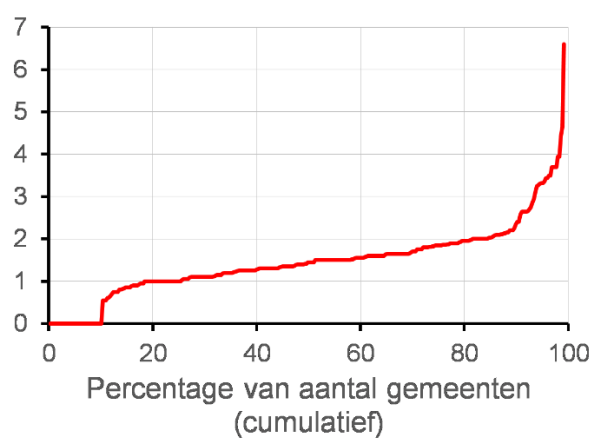
Net als bij hotelovernachtingen geven we hier ook het mediane tarief. Dat is het tarief dat precies in het midden ligt, de helft van de gemeenten heeft een hoger tarief en de helft een lager tarief. Het mediane tarief inclusief de niet heffende gemeenten is 1,43 euro, 0,28 euro lager dan bij hotels. Exclusief de niet heffende gemeenten is het mediane tarief bij campings 1,50 euro.

⁶² Het is hier niet mogelijk om te wegen naar de grondslag omdat er geen gegevens beschikbaar zijn over het aantal overnachtingen per gemeente. Om toch rekening te houden met de grootte van de gemeente wegen we naar aantal inwoners.

Kaart 42 Toeristenbelasting: tarief camping

Figuur bij kaart 42 Toeristenbelasting: tarief camping gerangschikt van laagste naar hoogste

43 Toeristenbelasting: mutatie tarief hotel

Mutatie

Het tarief voor hotelovernachtingen is dit jaar in 30 procent van de heffende gemeenten niet veranderd.⁶³ Tarieven worden dikwijls enkele jaren ongemoeid gelaten en dan verhoogd. Doordat het om kleine bedragen gaat zijn stijgingen in procenten gemeten soms aanzienlijk, zeker als tarieven een paar jaar niet zijn aangepast.

De grootste tariefverhoging vindt plaats in Wijdmeren (165 procent). Het tarief stijgt van 1,32 in 2023 naar 3,50 euro in 2024. De gemeente stond in 2023 onder preventief financieel toezicht van de provincie Noord-Holland omdat het in 2023 niet lukte om te komen tot een sluitende begroting. Eén van de maatregelen om de financiële positie te verbeteren is het verhogen van de toeristenbelasting.⁶⁴

De op een na hoogste stijging vinden we Zoetermeer. In Zoetermeer is het tariefsysteem veranderd. In 2023 was de toeristenbelasting een vast bedrag per overnachting (3,85 euro). In 2024 is het tarief een percentage van de overnachtingsprijs (7,0 procent). De gemeenteraad wil hierdoor een hogere opbrengst realiseren.⁶⁵ Bij een hotelovernachting van 137 euro (het uitgangspunt dat wij hanteren, zie ook de Verantwoording in bijlage 1) betekent dit een stijging van 149 procent.

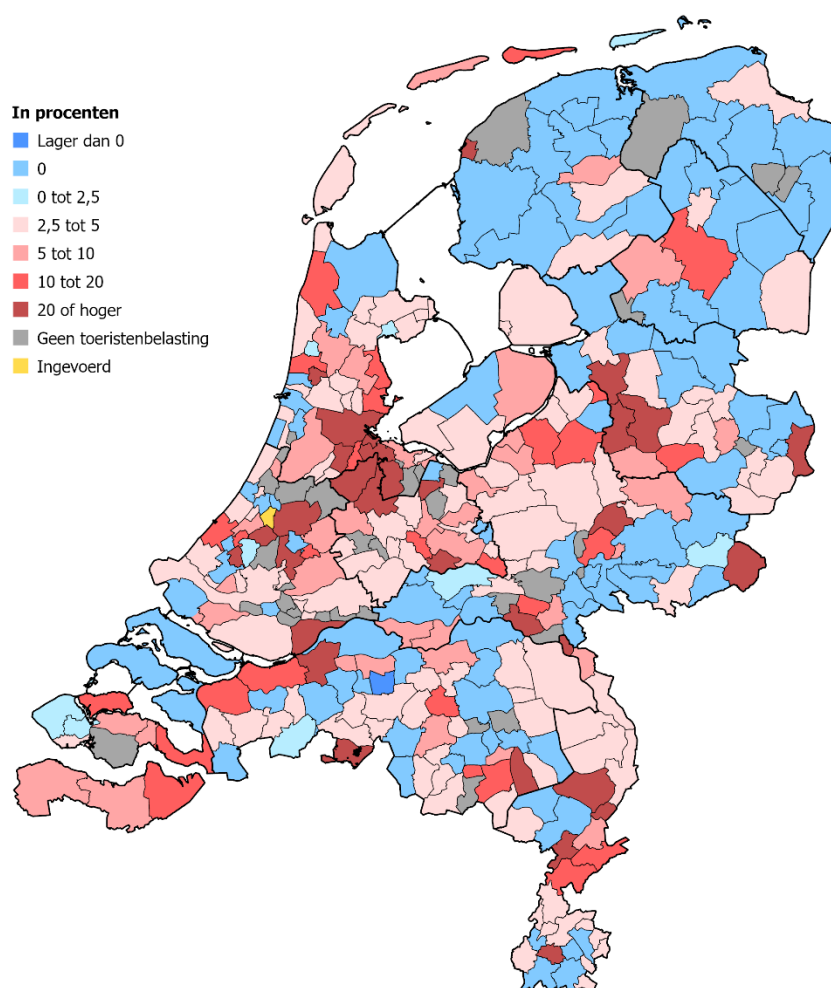
In één gemeente, Loon op Zand daalt het tarief, namelijk met 16,7 procent, van 3,00 euro per overnachting in 2023 naar 2,50 euro per overnachting in 2024.

⁶³ In 2024 onderzoeken we voor het eerst wat het tarief is voor een overnachting op een camping. We hebben geen gegevens om de mutatie voor een overnachting op een camping te berekenen.

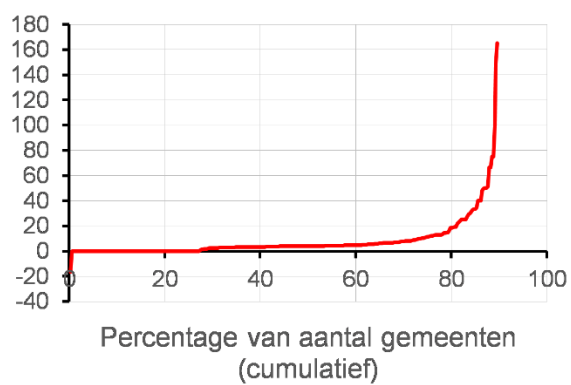
⁶⁴ Wijdmeren, *Begroting 2024*, blz. 59.

⁶⁵ Zoetermeer, raadsvergadering 26 juni 2023, motie 2306-67 PvdA - Hogere toeristenbelasting in percentages.

Kaart 43 Toeristenbelasting: mutatie tarief hotel

Figuur bij kaart 43 Toeristenbelasting: mutatie tarief hotel gerangschikt van laagste naar hoogste

44 Hondenbelasting: tarief

Algemeen

De hondenbelasting is een van de oudste nog bestaande belastingen van ons land. Het tarief kan voor elke hond gelijk zijn, maar vaak loopt het tarief op met het aantal honden. Gemeenten die de belasting heffen kennen vaak een apart tarief voor kennels. De opbrengst van de hondenbelasting behoort tot de algemene middelen en hoeft dus *niet* te worden besteed aan het opruimen van hondenpoep.

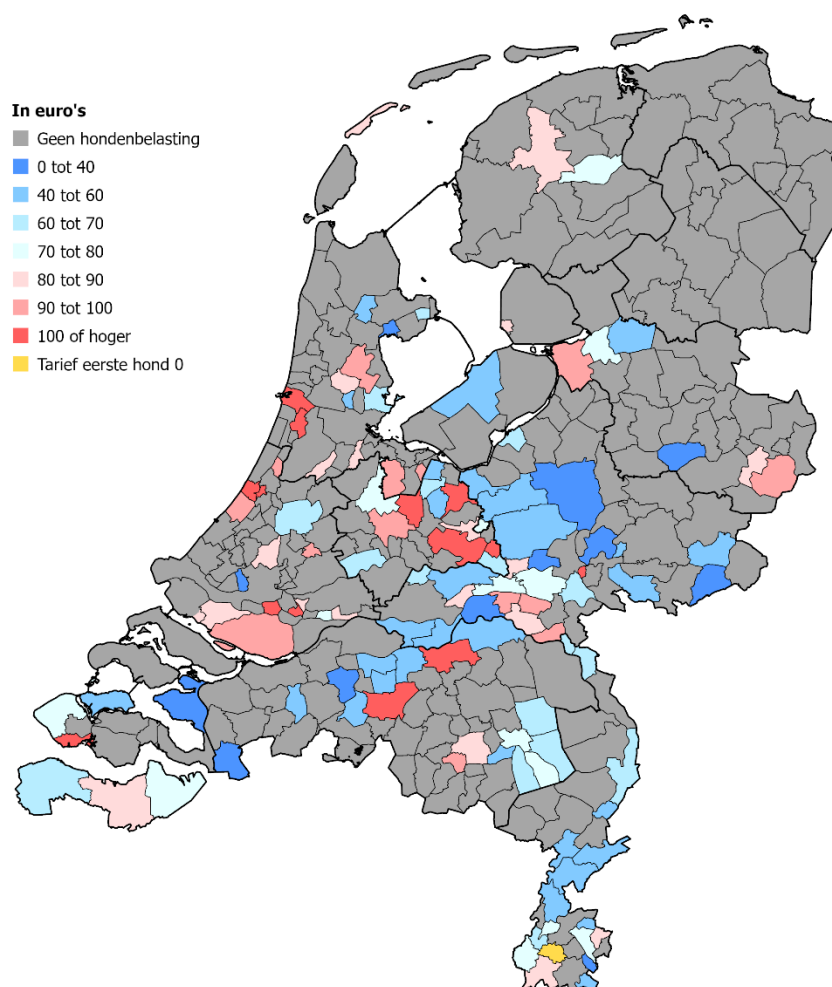
Tarief

Van de 342 gemeenten kent iets meer dan een derde (35 procent, 120 gemeenten) een hondenbelasting. In 2010 was dat nog 72 procent. In de gemeenten die in 2024 hondenbelasting heffen woont 35 procent van de bevolking. Geen enkele gemeente voert hondenbelasting in. Maar liefst 18 gemeenten schaffen de hondenbelasting af. Geen enkele gemeente in Groningen en Drenthe kent nog hondenbelasting.

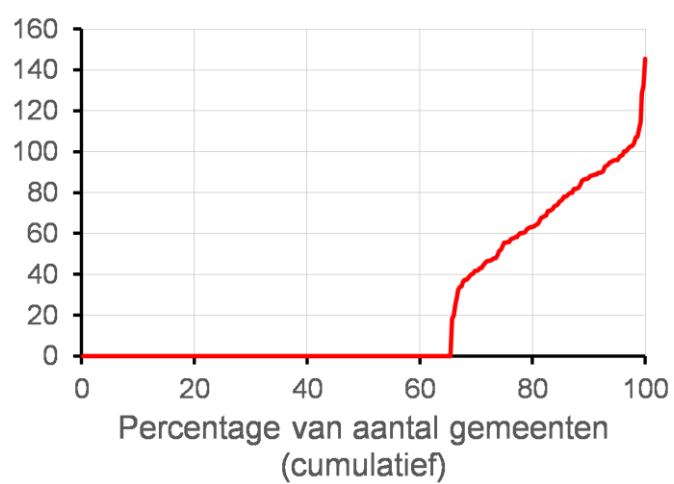
Kaart 44 laat het tarief zien voor één hond. Van de gemeenten die een hondenbelasting hanteren is Valkenburg aan de Geul het goedkoopst. In deze gemeente betaal je sinds 2023 niets voor de eerste hond. Inwoners die meer dan één hond hebben betalen wel hondenbelasting. Op de tweede plaats staat Tholen waar een hondenbezitter 18,40 euro betaalt voor één hond. Inwoners in Hendrik-Ido-Ambacht met een hond zijn het duurst uit (145,44 euro).

Gemiddeld betaalt de eigenaar van één hond in Nederland 26,68 euro per jaar (een daling van 21,4 procent ofwel 7,28 euro ten opzichte van vorig jaar). Laten we gemeenten zonder hondenbelasting buiten beschouwing, dan ligt het gemiddelde op 77,02 euro (3,08 euro ofwel 3,8 procent minder dan vorig jaar).

Kaart 44 Hondenbelasting: tarief

Figuur bij kaart 44 Hondenbelasting: tarief gerangschikt van laagste naar hoogste

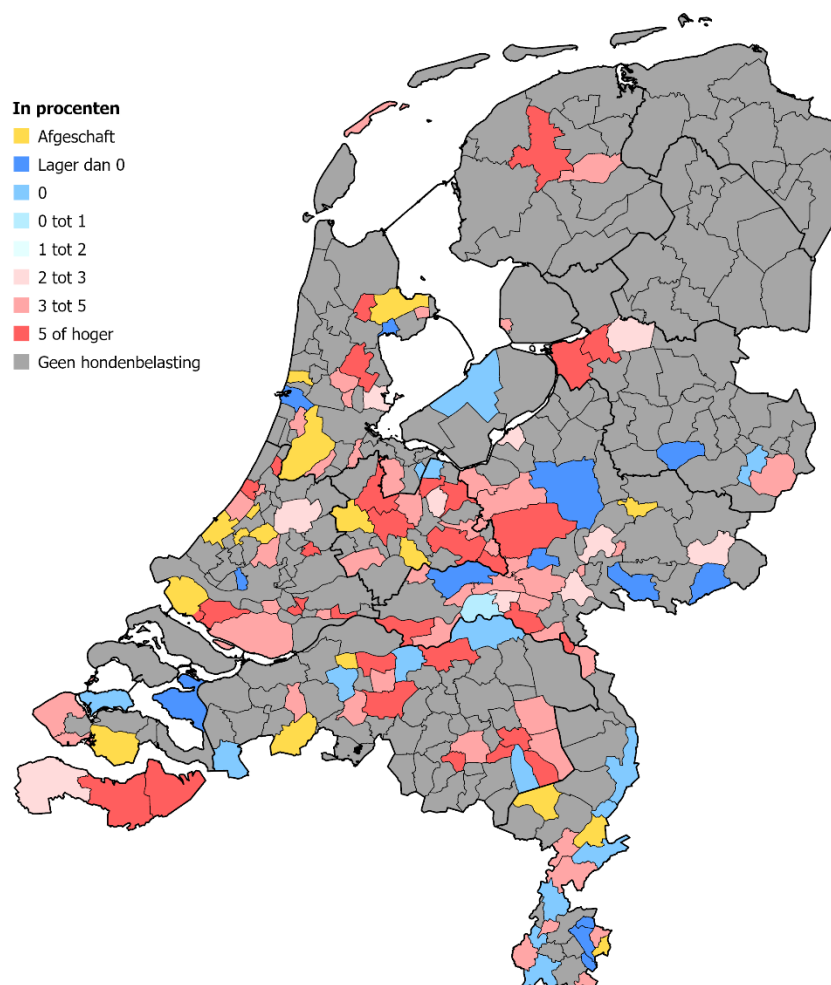
45 Hondenbelasting: mutatie

Het tarief blijft in 222 gemeenten ongewijzigd. De grootste tariefverhoging vindt plaats in de voormalige gemeente Wijchen. Het tarief stijgt hier 14 procent. Wijchen gebruikt de opbrengst uit de hondenbelasting onder meer om de kosten te dekken die worden gemaakt voor hondenbezitters. Deze kosten zijn gestegen en daarom zijn de tarieven sterk verhoogd.⁶⁶

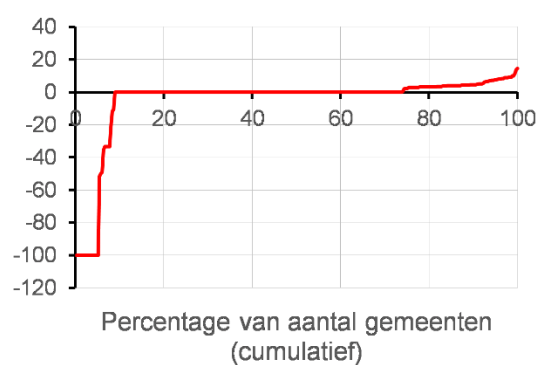
In 18 gemeenten wordt het tarief verlaagd. De grootste tariefverlaging zien we in Apeldoorn (52 procent). De gemeente wil de belasting op termijn afschaffen. In 2024 is het tarief daarom verlaagd.

⁶⁶ Wijchen, *Programmabegroting 2024*, blz. 75

Kaart 45 Hondenbelasting: mutatie

Figuur bij kaart 45 Hondenbelasting: mutatie gerangschikt van laagste naar hoogste

46 Parkeerbelasting: vergunning, incidenteel of beide

Algemeen

De parkeerbelastingen bestaan sinds 1991. Ze zijn ingevoerd om gemeenten de mogelijkheid te geven (strafrechtelijke) parkeerboetes te vervangen door een (fiscale) naheffingsaanslag. Hierdoor kunnen gemeenten de handhaving van het betaald parkeren in eigen hand nemen.

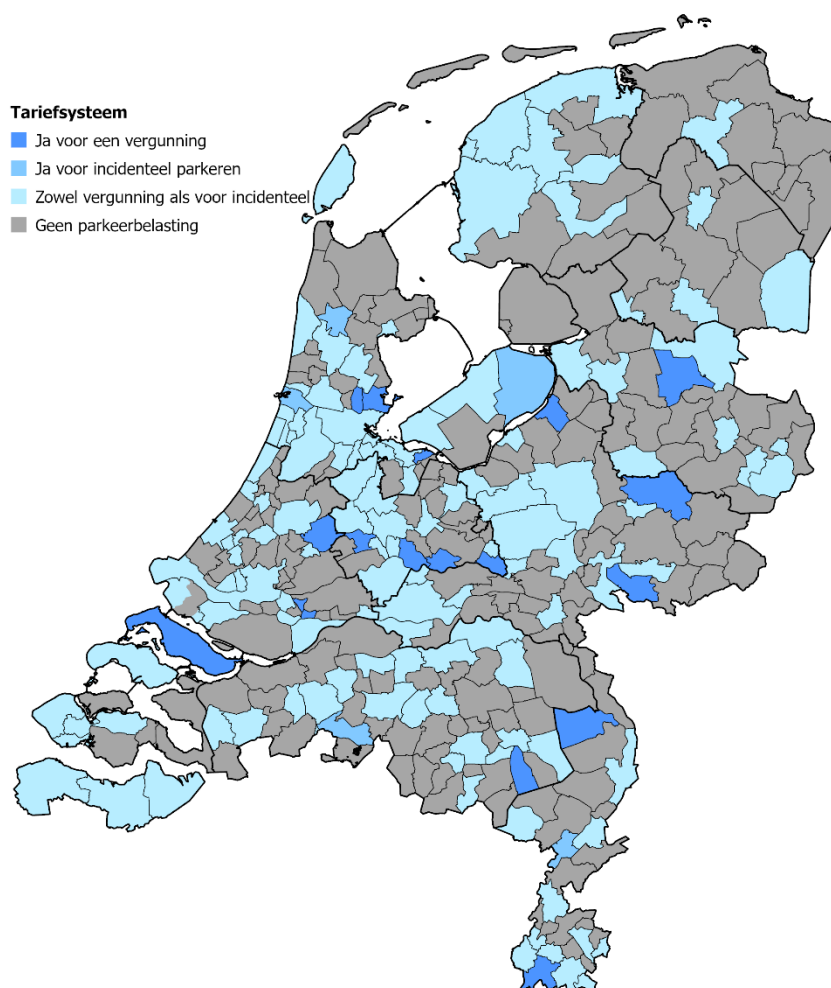
Verschil vergunning en belasting op parkeren

De Gemeentewet (artikel 225) onderscheidt twee parkeerbelastingen: een belasting op het parkeren op een bepaalde plaats, tijdstip en wijze (*incidenteel* gebruik van een parkeerplek), en een belasting op een *vergunning* om op een bepaalde plaats en wijze te mogen parkeren (bij regelmatig gebruik van een parkeerplek, bijvoorbeeld door bewoners van een wijk die hun auto bij huis op straat parkeren). De opbrengst van deze belastingen gaat naar de algemene middelen. Deze hoeft dus niet te worden gebruikt om het parkeerbeleid te financieren (net als de hondenbelasting niet hoeft te worden gebruikt om het hondenbeleid te financieren). Wie parkeert zonder de verschuldigde parkeerbelasting te betalen, kan een naheffingsaanslag worden opgelegd.

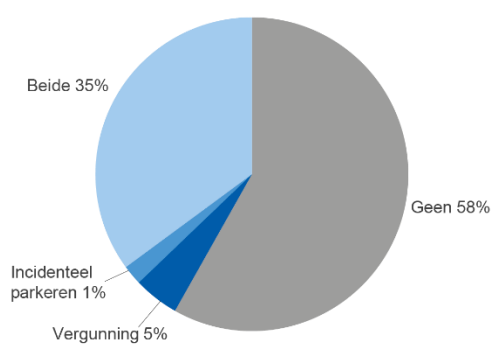
Heffende gemeenten

In 2024 wordt in 144 gemeenten een parkeerbelasting gehanteerd (dat is 42 procent van de gemeenten). Kaart 46 laat zien dat in het grootste deel van deze gemeenten zowel tarieven worden gehanteerd voor een parkeervergunning als voor incidenteel parkeren. De tarieven voor beide kunnen verschillen binnen een gemeente. Voor het belangrijkste winkelcentrum van een gemeente kunnen bijvoorbeeld hogere tarieven worden gehanteerd dan voor parkeren in wijken die verder van het centrum zijn verwijderd. Gemeenten aan de kust kunnen juist hogere tarieven hanteren voor parkeerplaatsen vlakbij het strand. Ook kunnen voor parkeergarages andere (vaak lagere) tarieven worden gehanteerd dan voor parkeren op de openbare weg.

Kaart 46 Parkeerbelasting: vergunning, incidenteel of beide

Figuur bij kaart 46 Parkeerbelasting: vergunning, incidenteel of beide

47 Parkeerbelasting: tarief

Algemeen

Parkeertarieven mogen afhankelijk worden gemaakt van de locatie, het tijdstip, de duur en de ingenomen oppervlakte. Het is niet toegestaan om voor emissieloze voertuigen lagere tarieven te rekenen. De minister van Infrastructuur en Waterstaat had hiertoe een wetsvoorstel opgesteld, maar dat heeft de Tweede Kamer in 2022 verworpen.⁶⁷

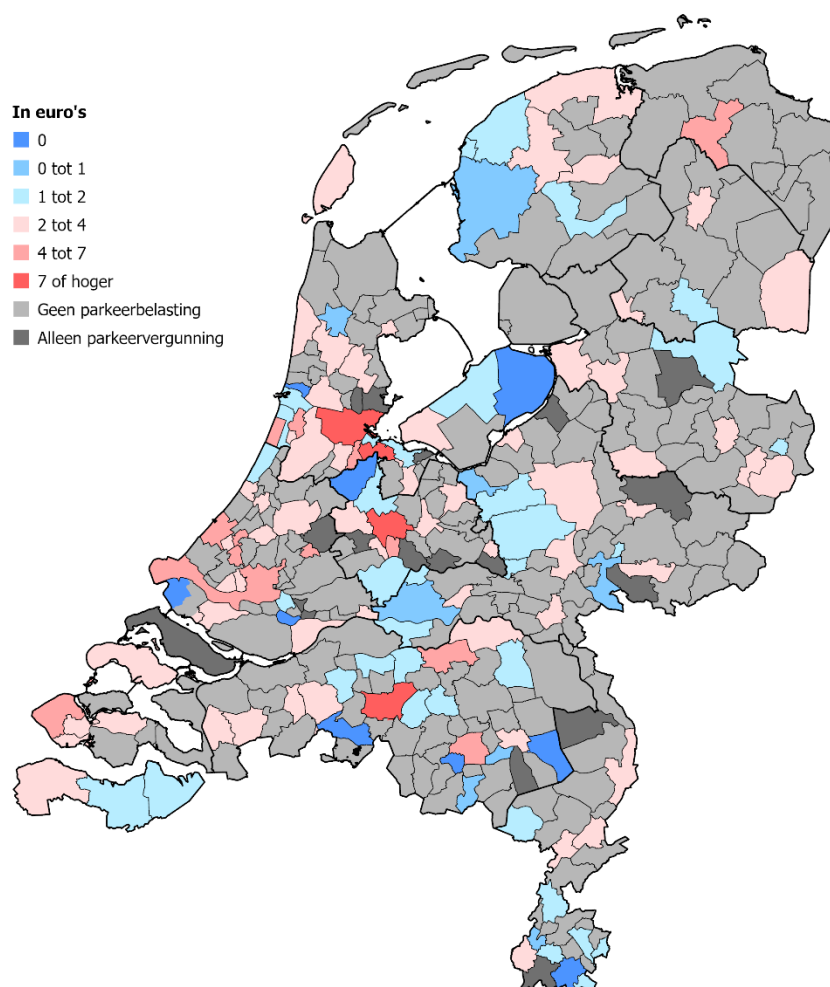
Tarief

Zoals aangegeven kan het parkeertarief variëren binnen een gemeente. Op kaart 47 wordt weergegeven wat het kost om op woensdagmiddag een uur te parkeren op de openbare weg in het centrum. Gemiddeld kost dit 2,55 euro, 3,8 procent meer dan in 2023. Dat is inclusief de gemeenten waar geen parkeerbelasting wordt betaald. Als we alleen kijken naar de heffende gemeenten bedraagt het gemiddelde tarief 3,95 euro. Dat is 4,4 procent meer dan vorig jaar.

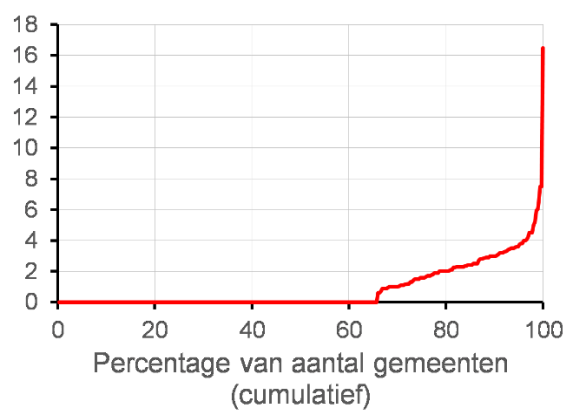
In Tilburg kost het 16,50 euro om in het centrum te parkeren, net als in 2023. Voor dit bedrag mag de auto echter de hele dag blijven staan. Op de tweede plek staan Amsterdam en Utrecht waar het 7,50 euro kost om een auto een uur in het centrum te parkeren.

⁶⁷ *Wijziging van de Gemeentewet in verband met differentiatie van parkeertarieven naar uitlaatemissies van een voertuig*, Kamerstukken II, 2020/21, 35519.

Kaart 47 Parkeerbelasting: tarief

Figuur bij kaart 47 Parkeerbelasting: tarief gerangschikt van laagste naar hoogste

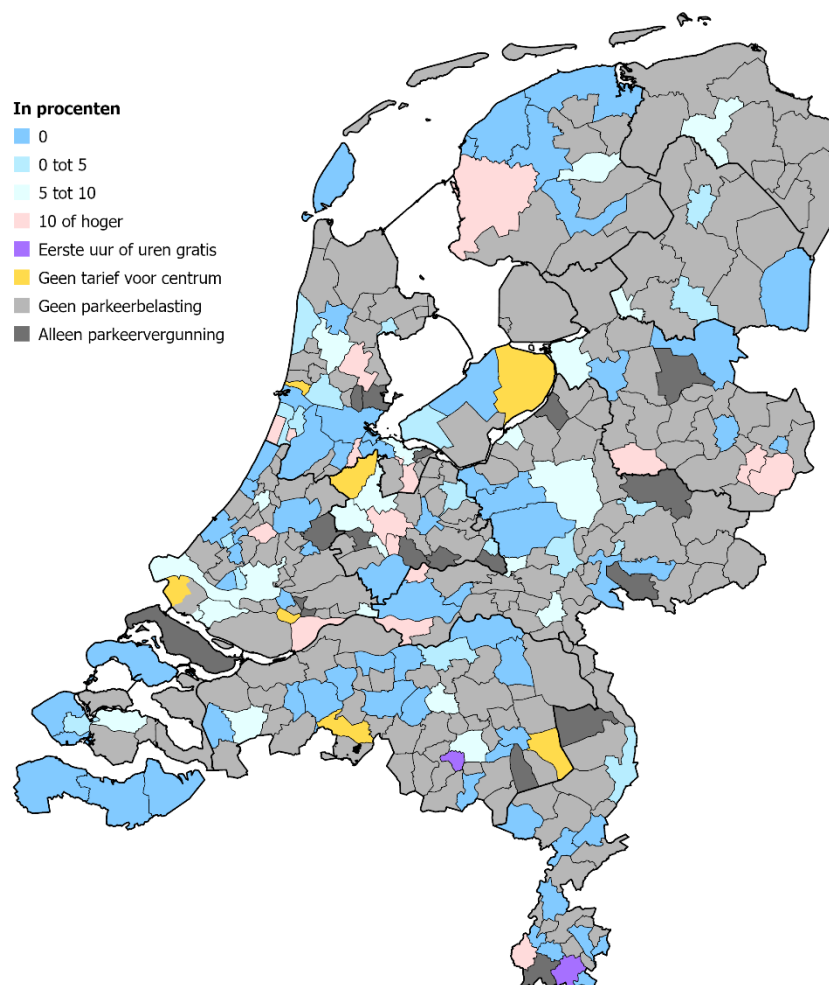

48 Parkeerbelasting: mutatie

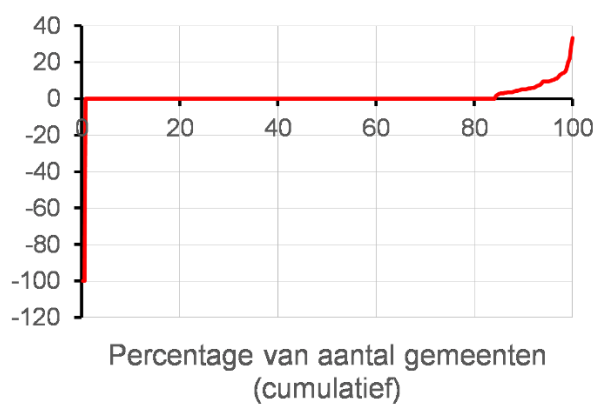
Geen enkele gemeente schaft in 2024 de parkeerbelasting af of verlaagt de tarieven. Wel zijn er twee gemeenten waar in 2023 betaald werd voor parkeren in het centrum en in 2024 niet meer, of niet voor de eerste uren. Het gaat om Beverwijk (eerste twee uur gratis parkeren op woensdag en zaterdag) en Deurne (de eerste vier uur gratis op de meeste plekken in het centrum). In 285 gemeenten verandert het tarief van de parkeerbelasting niet en geen enkele gemeente voert de belasting in.

Het tarief om een uur te parkeren in het centrum stijgt het sterkst in Heemstede. In 2023 betaalden parkeerders daar 1,50 euro per uur, in 2024 is dat 2,00 euro per uur, een stijging van 33,3 procent.

Kaart 48 Parkeerbelasting: mutatie

Figuur bij kaart 48 Parkeerbelasting: mutatie gerangschikt van laagste naar hoogste

49 Leges uittreksel BRP: tarief

Algemeen

In sommige gevallen is het nodig om te bewijzen dat opgegeven persoonsgegevens juist zijn (zoals bij de eerste aanvraag van een rijbewijs, of een aanmelding bij een opleidingsinstituut). Er wordt dan gevraagd een 'gewaarmerkt afschrift BRP' te overleggen, in de volksmond ook wel 'uittreksel uit het bevolkingsregister'. Dit is een officiële verklaring waaruit de naam- en adresgegevens van een persoon blijken alsmede de juiste schrijfwijze van de namen.

De Basisregistratie Personen (BRP) bevat de persoonsgegevens van elk lid van de Nederlandse bevolking. Van elke Nederlander wordt in de BRP een elektronische persoonslijst aangelegd. Gebeurtenissen als geboorte, verhuizing, huwelijk, echtscheiding, vertrek naar het buitenland en overlijden worden hierin geadministreerd nadat aangifte is gedaan bij de gemeente.

Het verstrekken van een uittreksel uit de BRP is een individuele dienstverlening van de gemeente aan een inwoner, net als de uitgifte van paspoorten, identiteitskaarten en rijbewijzen. Hier worden leges voor betaald. Het Rijk heeft voor de reisdocumenten en rijbewijzen maximumtarieven vastgesteld. Meer dan 85 procent van de gemeenten hanteert deze maxima of de op vijf cent afgeronde bedragen.⁶⁸

Het tarief voor een uittreksel uit de BRP is niet gemaximeerd. Wel geldt dat de gemeente de tarieven van alle leges tezamen maximaal kostendekkend mag vaststellen. De gemeente mag hier geen winst op maken.

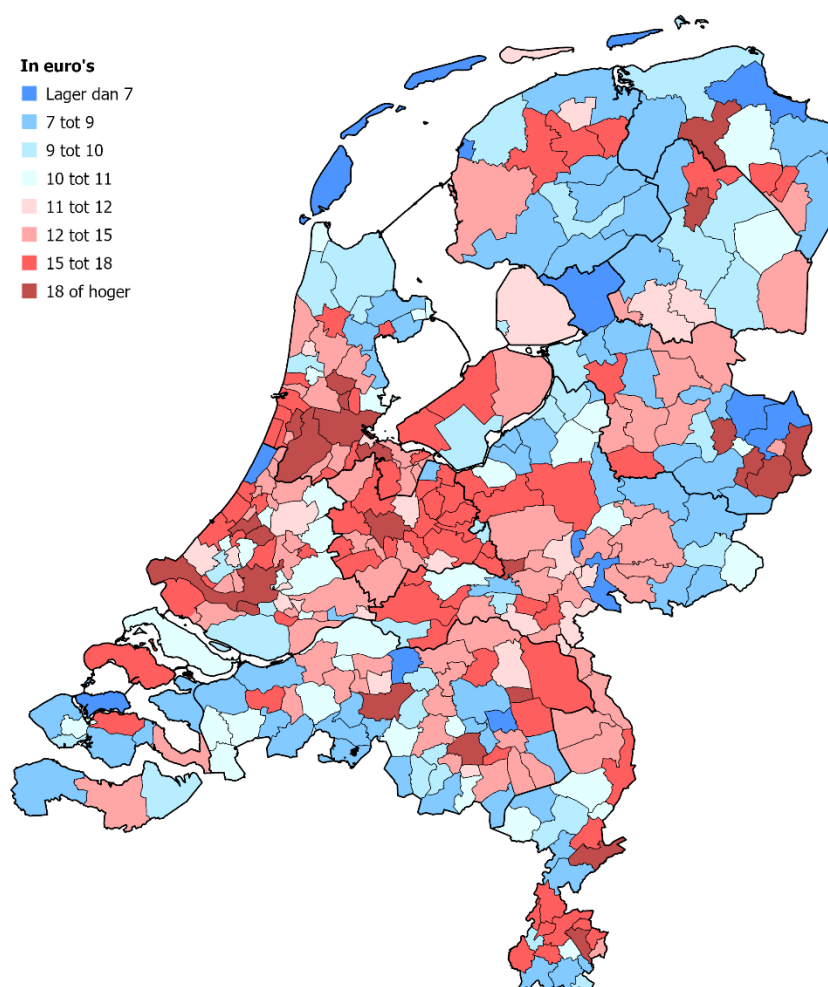
Tarief

In steeds meer gemeenten is het mogelijk om een uittreksel uit de BRP via internet aan te vragen. Dit kost vaak minder dan een aanvraag aan het loket. Op kaart 49 worden de kosten weergegeven bij het aanvragen van een uittreksel via het loket.

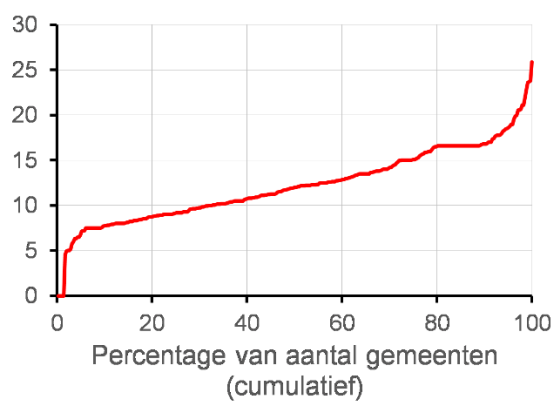
Net als in 2023 betalen inwoners van Rotterdam het meest, namelijk 25,90 euro. In enkele gemeenten (Rozendaal, Vlieland en Eemsdelta) is een uittreksel uit de BRP gratis. In Eemsdelta is dit tijdelijk. Door technische problemen brengt de gemeente aan het begin van 2024 geen kosten in rekening. In 52 procent van de gemeenten ligt het tarief tussen 7,00 en 12,50 euro. De gemiddelde prijs bedraagt 14,74 euro, 1,14 euro (8,3 procent) meer dan vorig jaar.

⁶⁸ Tarieven van reisdocumenten en rijbewijzen zijn te vinden in de databestanden op onze website.

Kaart 49 Leges uittreksel BRP: tarief

Figuur bij kaart 49 Leges uittreksel BRP: tarief gerangschikt van laagste naar hoogste

50 Leges uittreksel BRP: mutatie

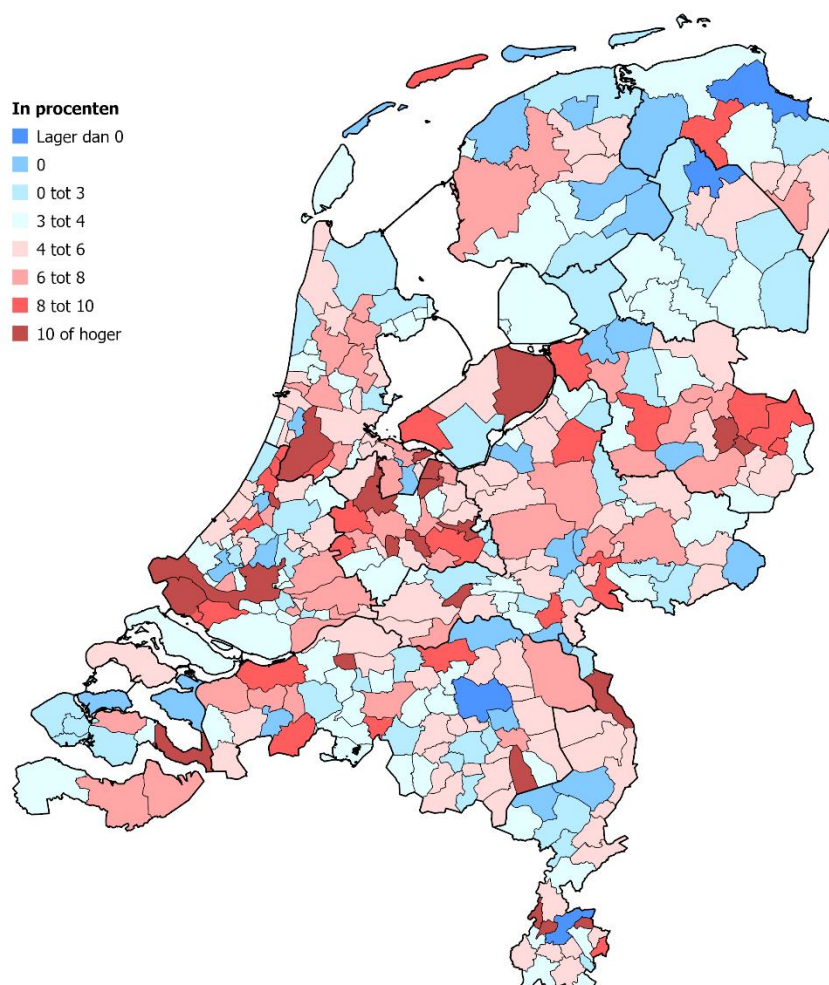
Mutatie

In 28 gemeenten verandert het tarief voor een gewaarmerkt afschrift BRP dit jaar niet. 4 gemeenten verlagen het tarief (kaart 50). Eemsdelta kent ten opzichte van ditzelfde moment in 2023 de grootste daling. Het uittreksel wordt op het moment dat deze atlas wordt geschreven gratis verstrekt. Dit is vanwege technische problemen. Als deze zijn opgelost zullen inwoners weer leges betalen voor een uittreksel.

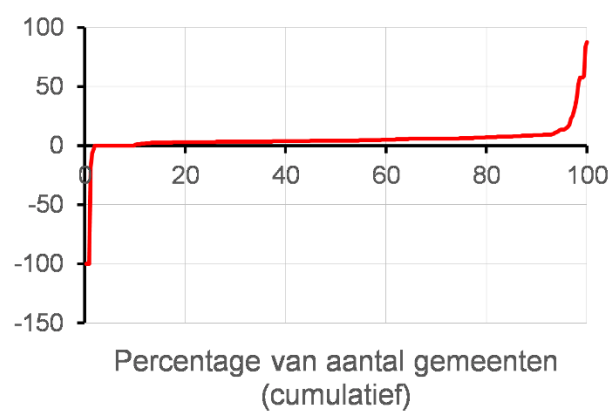
Op de tweede plek staat Tynaarlo. Hier daalt het tarief van 20,80 euro in 2023 naar 17,00 euro in 2024.

De grootste tariefstijging is te vinden Beek. In deze gemeente kostte een uittreksel in 2023 8 euro, in 2024 is dit 15 euro, een stijging van 88 procent. Door de stijging is het tarief kostendekkender en meer in lijn met het tarief van omliggende gemeenten.

Kaart 50 Leges uittreksel BRP: mutatie

Figuur bij kaart 50 Leges uittreksel BRP: mutatie gerangschikt van laagste naar hoogste

Het provinciale belastinggebied

Provinciale belastingen

Provincies houden toezicht op gemeenten en waterschappen en zijn bijvoorbeeld verantwoordelijk voor ruimtelijke ordening buiten de bebouwde kom (waar komen industriegebieden, wat wordt natuurgebied) en de regionale infrastructuur (waar komen wegen en spoorwegen te liggen). De kosten dekken provincies vooral door inkomsten uit de algemene uitkering uit het provinciefonds, specifieke uitkeringen van de rijksoverheid en de belangrijkste provinciale belasting: de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Deze opcenten zijn de enige echte belastingen van de provincies. De opbrengsten vloeien naar de algemene middelen van de provincie en zijn dus zeker niet alleen bedoeld voor het onderhoud van wegen, zoals soms wordt gedacht.

De motorrijtuigenbelasting (ook wel wegenbelasting) wordt geheven door de rijksoverheid. Het te betalen bedrag is onder meer afhankelijk van het soort voertuig (bijvoorbeeld auto of motor) en het gewicht, hoe zwaarder het voertuig, hoe hoger het te betalen bedrag. Daarnaast is de brandstof van belang. Bij gelijk gewicht betaalt een eigenaar veel meer voor een personenauto die rijdt op diesel dan op benzine. Volledig elektrische auto's zijn tot en met 2024 vrijgesteld. Als de emissie van CO₂ en fijnstof beperkt is geldt een korting op het te betalen bedrag.

Een eigenaar van een personenauto betaalt tegelijk met de motorrijtuigenbelasting aan het Rijk opcenten op motorrijtuigenbelasting aan de provincie. De opcenten zijn een percentage van de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting, zoals die gold per 1 april 1995. Als het Rijk de motorrijtuigenbelasting verhoogt, verandert de provinciale belastingopbrengst dus niet. Daarnaast wordt voor de provinciale opcenten geen onderscheid gemaakt tussen benzine- en dieselauto's. Opcenten worden opgelegd aan eigenaren van personenauto's en motorwielen die in de provincie wonen. Voor bestelauto's, vrachtauto's en bussen hoeven geen opcenten te worden betaald.

Voor het aantal door de provincie te heffen opcenten geldt een maximum. Dit maximum wordt jaarlijks geactualiseerd via een inflatiecorrectie. Het maximale aantal opcenten bedraagt dit jaar 138,4 procent. De feitelijke opcenten variëren dit jaar van 77,4 tot 98,7 procent.

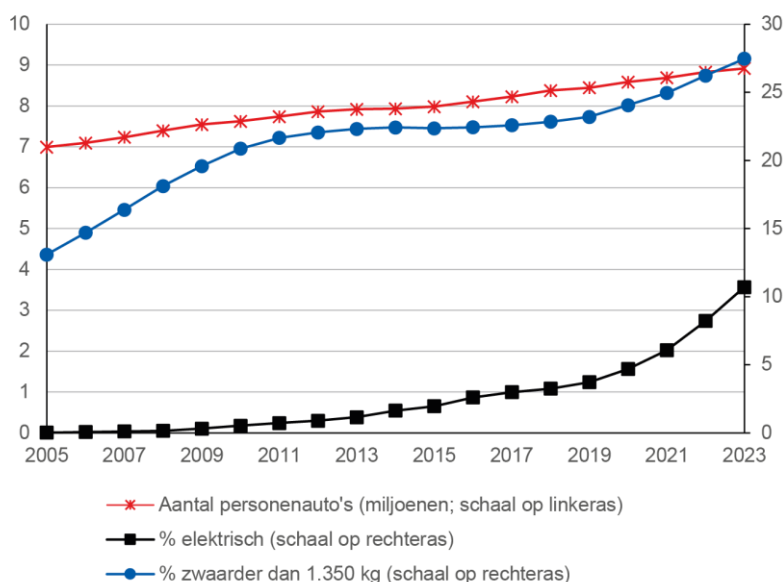
Opbrengstontwikkeling

In figuur 15 is te zien dat het aantal personenauto's tussen 2005 en 2023 geleidelijk stijgt en dat deze steeds zwaarder worden. De grondslag voor de motorrijtuigenbelasting en de opcenten op deze belasting is dus jarenlang gegroeid. Met name de stijging van het gewicht komt echter ook door de toename in het aantal elektrische auto's. Deze zijn zwaarder dan soortgelijke auto's die op benzine rijden. Omdat elektrische auto's tot en met 2024 zijn vrijgesteld van de motorrijtuigenbelasting heeft de stijging van het gewicht niet geleid tot een evenredige stijging van de grondslag van de provinciale opcenten.

In figuur 16 is te zien dat de opbrengst uit de opcenten op de motorrijtuigenbelasting meestal sterker stijgt dan het gemiddelde tarief. Gemeenten stellen hun ozb-tarieven doorgaans neerwaarts bij aan de hand van de waardeontwikkeling van onroerende zaken, zie de tekst bij kaart 6. Provincies lijken hun tarieven niet te corrigeren voor de ontwikkeling van hun belastinggrondslag. Dat is moeilijk te verklaren op inhoudelijke gronden, aangezien het niet voor de hand ligt dat het aantal en het gewicht van motorvoertuigen één op één doorwerken in de middelen die provincies nodig hebben om hun taken te vervullen. Die taken omvatten immers meer dan wegenbeheer.

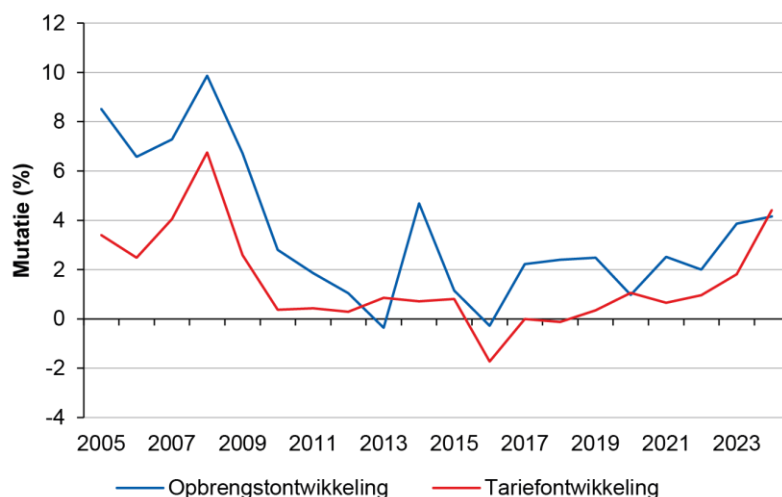
De vrijstelling van elektrische auto's voor de motorrijtuigenbelasting geldt in 2013 en van 2020 tot en met 2024. Dit heeft gevolgen voor de opbrengsten van provincies. In figuur 16 is te zien dat de jaren waarin een vrijstelling voor elektrische voertuigen werd ingevoerd (2013 en 2020) ook jaren zijn waarin de opbrengst minder sterk stijgt dan het tarief. Hoewel er in 2024 geen vrijstelling wordt ingevoerd, is de stijging van de opbrengst met 4,2 procent wel lager dan de stijging van het tarief (4,4 procent). We hebben hiervoor geen goede verklaring.

Figuur 15 Ontwikkeling van het aantal personenauto's en hun gewicht

Bron: CBS. Het percentage personenauto's dat zwaarder is dan 1.350 kilo is inclusief elektrische auto's.

Figuur 16 Ontwikkeling van de opbrengsten en de tarieven van de provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting

Bron: Opbrengsten CBS, tarief COELO

Toekomst provinciale belasting

Via de motorrijtuigenbelasting wordt het bezit van een voertuig belast. Het kabinet Rutte-IV wilde vanaf 2030 het gebruik belasten (Betalen naar Gebruik, ook wel rekeningrijden of BnG). Na de val van het kabinet is dit plan controversieel verklaard en is de ontwikkeling van de plannen stopgezet. Het nieuwe kabinet moet gaan beslissen of de plannen verder worden uitgewerkt.

Als de motorrijtuigenbelasting wordt vervangen door een vorm van rekeningrijden dan is dit een moment om te kijken naar de provinciale belasting. Het is volgens de voormalige staatssecretaris en minister technisch mogelijk om opcenten te heffen op het gebruik van een motorrijtuig in plaats van op het bezit.⁶⁹ Het aantal gereden kilometers kan echter makkelijker variëren van jaar tot jaar dan het aantal voertuigen. In een recent rapport wordt voorgesteld om de provinciale opcenten in de huidige vorm te laten bestaan mocht de motorrijtuigenbelasting worden geheven naar gebruik.⁷⁰

Het is wel belangrijk dat provincies naast de algemene uitkering uit het provinciefonds een eigen belasting hebben. Die belasting zou echter wel zichtbaarder moeten zijn dan de bestaande opcenten. Een zichtbare belasting, zoals een ingezetenenbelasting of een provinciale onroerendezaakbelasting, zet een rem op ongebreidelde uitgavengroei. Wanneer nieuw beleid moet worden bekostigd door de belasting te verhogen, zullen bestuurders scherper moeten afwegen of de baten van dat beleid de kosten wel

⁶⁹ Kabinetsaanpak Klimaatbeleid, Brief van de staatssecretaris van Financiën en van de minister van Infrastructuur en Waterstaat, Tweede Kamer, vergaderjaar 2021–2022, 32 813, nr. 1081.

⁷⁰ Belastingen in maatschappelijk perspectief. Bouwstenen voor een beter en eenvoudige belastingstelsel. Tweede Kamer 32140, vergaderjaar 2023-2024, nr.180, blz. 191.

overtreffen.⁷¹ Bij geld dat vrijwel ongemerkt binnenstroomt is dat minder het geval, zoals de Raad voor de financiële verhoudingen al constateerde.⁷² Ook kunnen met behulp van het eigen belastinggebied onvolkomenheden in de verdeelsystematiek van het provinciefonds worden opgevangen.

⁷¹ Zie M.A. Allers, 2010, Moeten provincies belasting heffen?, *Tijdschrift voor Openbare Financiën*, 42(1), blz. 12-19.

⁷² Raad voor de financiële verhoudingen 2009, *Naar een herijking van de financiële verhouding tussen Rijk en provincies*, Rfv, Den Haag.

51 Tarief opcenten op de motorrijtuigenbelasting

Uitgangspunten

Bij het maken van kaarten 51 en 52 zijn we uitgegaan van een personenauto van circa 1.250 kilo (bijvoorbeeld een Volkswagen Golf) die rijdt op benzine of diesel.

Opcenten

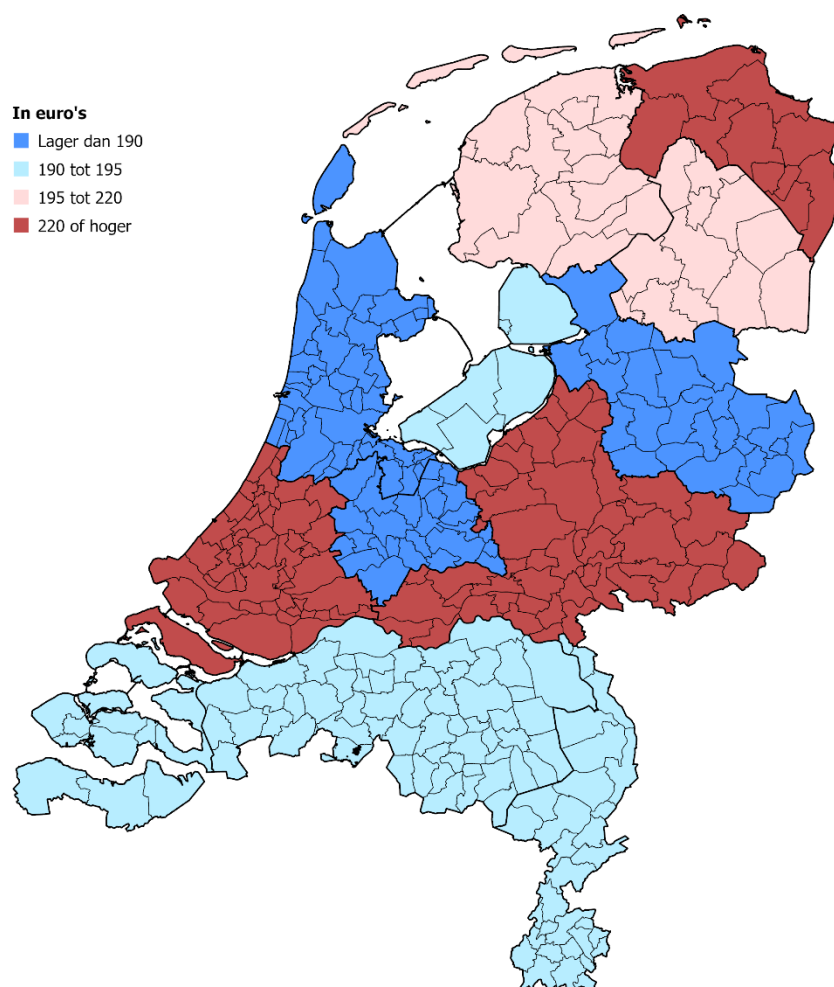
Het gemiddelde bedrag aan opcenten voor onze standaardauto bedraagt in 2024 201 euro, 4,4 procent meer dan vorig jaar. Gemiddeld stijgt het tarief 8,53 euro. Het gemiddelde opcententarief bedraagt dit jaar 88 procent.

Noord-Holland is net als voorgaande jaren het goedkoopst voor de autobezitter. Hier betaalt de eigenaar van onze voorbeeldauto 178 euro. Dat is wel meer dan in 2023 toen er voor dezelfde voorbeeldauto 156 euro werd betaald (een stijging van 14,0 procent). In Zuid-Holland betaalt de automobilist het meest: 227 euro (zie tabel 23).

Tabel 23 Opcenten op de motorrijtuigenbelasting in 2024

Provincie	Opcenten (%)	Bedrag (euro)	Mutatie (%)
Groningen	95,7	220	0,0
Fryslân	89,6	206	3,0
Drenthe	92,0	212	0,0
Overijssel	82,2	189	2,9
Gelderland	97,9	225	5,3
Utrecht	81,9	188	3,1
Noord-Holland	77,4	178	14,0
Zuid-Holland	98,7	227	3,1
Zeeland	84,4	194	2,6
Noord-Brabant	82,8	190	2,5
Limburg	83,1	191	3,1
Flevoland	83,0	191	1,0

Kaart 51 Tarief opcenten op de motorrijtuigenbelasting

52 Mutatie opcenten op de motorrijtuigenbelasting

Uitgangspunten

Bij het maken van kaarten 51 en 52 zijn we uitgegaan van een personenauto van circa 1.250 kilo (bijvoorbeeld een Volkswagen Golf) die rijdt op benzine of diesel.

Mutatie

2 provincies veranderen het aantal opcenten niet. Geen enkele provincie verlaagt het tarief. De stijging varieert van 1,0 procent in Flevoland (1,84 euro) tot 14,0 procent in Noord-Holland (21,85 euro). Ondanks de verhoging blijft het tarief in Noord-Holland het laagst (zie kaart 51). De laatste keer dat Noord-Holland het tarief verhoogde was in 2001. De verhoging van de opcenten is één van de dekkingsmiddelen voor de plannen van het nieuwe provinciebestuur.⁷³

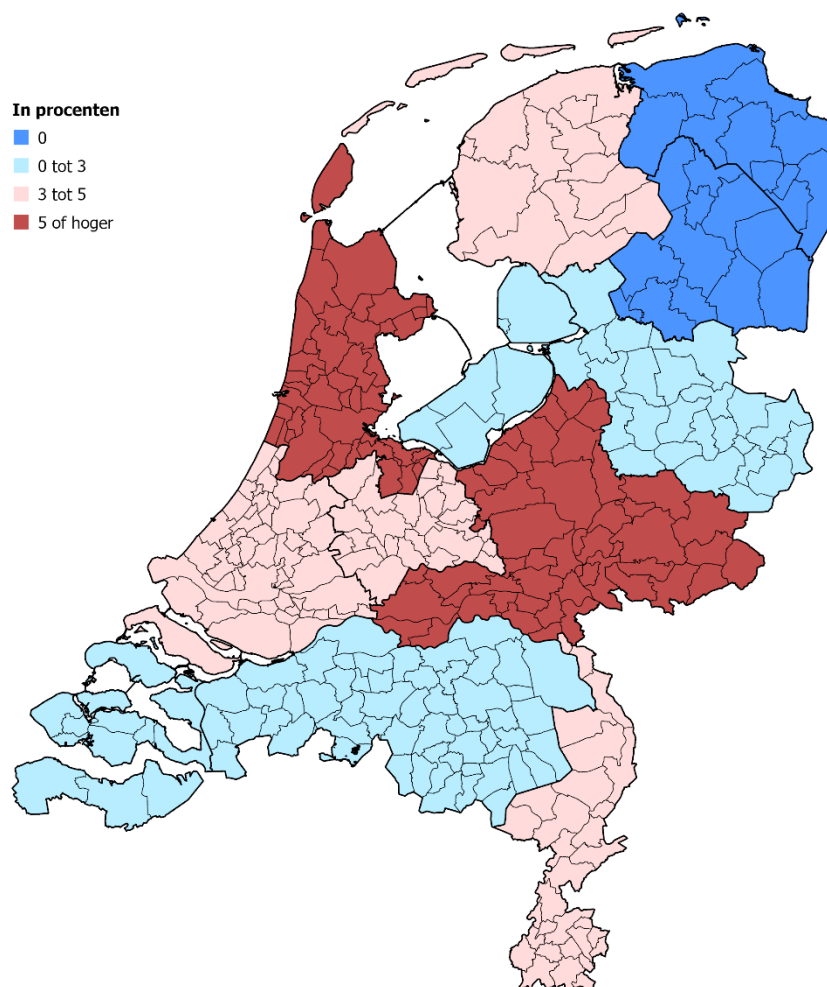
De één na hoogste stijging vinden we in Gelderland. Het tarief stijgt hier 5,3 procent. De eigenaar van onze voorbeeldauto gaat in Gelderland 11,27 euro meer betalen. De provincie geeft in de begroting aan dat deze stijging vooral een inflatiecorrectie is.⁷⁴

⁷³ Noord-Holland, Verbindend vooruit. Coalitieakkoord 2023-2027 blz. 40.

⁷⁴ Gelderland, Begroting 2024, paragraaf lokale heffingen,

<https://begrotingscyclus.gelderland.nl/document/2024/Begroting/hoofdstuk/35d90000-5601-0050-b2c7-08db3504d8ad>.

Kaart 52 Mutatie opcenten op de motorrijtuigenbelasting

Waterschappen

Inleiding

In Nederland hebben we een afzonderlijke bestuurslaag voor het waterbeheer: de waterschappen (ook wel wetterskip en hoogheemraadschap). Hun grenzen vallen niet altijd samen met gemeente- of provinciegrenzen, doordat ze samenhangen met waterstaatkundige eenheden. Waterschappen zorgen voor het keren van zee- en rivierwater, regelen het waterpeil, zorgen voor de kwaliteit van het oppervlaktewater en zijn belast met afvalwaterzuivering. Enkele waterschappen beheren daarnaast een deel van het wegennet.

De afgelopen decennia nam het aantal waterschappen gestaag af. In 1995 waren er 89 waterschappen, sinds 2015 zijn er nog 21.

De waterschappen kennen verschillende heffingen om hun taken te bekostigen. Met de *watersysteemheffing* worden de waterkering (het dijkonderhoud), de waterbeheersing (de waterhoeveelheid in sloten en plassen), het waterkwaliteitsbeheer (kwaliteit van oppervlaktewateren) en in één waterschap (Scheldestromen) ook het wegenbeheer bekostigd. De overige vier waterschappen met een wegentaak bekostigen het wegenonderhoud via een afzonderlijke *wegenheffing*. Met de *zuiveringsheffing* wordt de afvalwaterzuivering bekostigd. Al deze belastingen worden opgelegd op basis van de Waterschapswet.

Op basis van de Waterwet (artikel 7.2) kunnen waterschappen daarnaast een *verontreinigingsheffing* opleggen aan 'directe lozers'; woningen of bedrijven die rechtstreeks lozen op het oppervlaktewater. Het tarief en tariefsysteem zijn gelijk aan die bij de zuiveringsheffing. Omdat de opbrengst uit de verontreinigingsheffing gering is (in 2024 13 miljoen euro), blijft deze heffing verder buiten beschouwing.

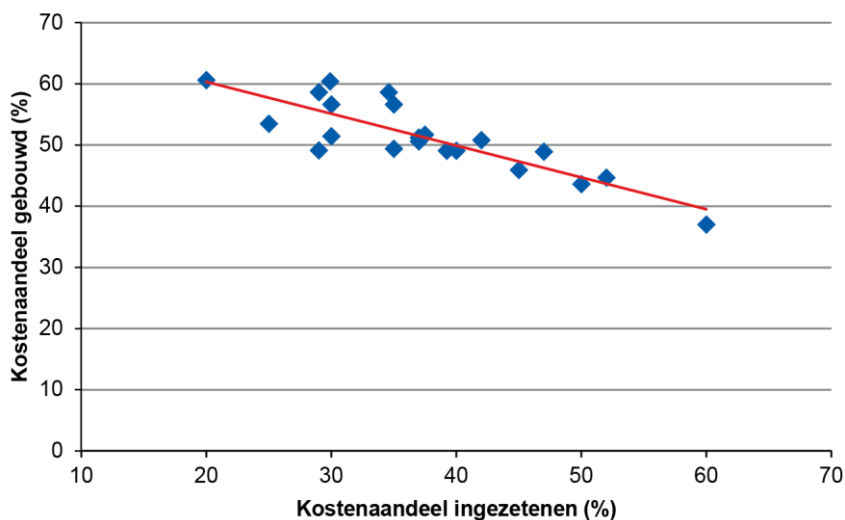
Watersysteemheffing

De tarieven van de watersysteemheffing en de wegenheffing komen tot stand door de kosten die waterschappen maken voor het watersysteem (onder meer het regelen van het waterpeil, het dijkonderhoud en de kwaliteit van het oppervlaktewater) en voor het wegenonderhoud om te slaan over belanghebbenden. Dit zijn huishoudens ('ingezetenen'), eigenaren van cultuurgrond ('ongebouwd'), eigenaren van natuurterreinen ('natuur') en eigenaren van gebouwen ('gebouwd').

De kosten worden omgeslagen op basis van het uitgangspunt dat de mate van belang bepalend is voor het aandeel in de kosten. In de Waterschapswet is vastgelegd op welke wijze moet worden bepaald hoe groot het belang is van elke categorie. Allereerst wordt het aandeel van ingezetenen bepaald. Dit gebeurt op basis van de bevolkingsdichtheid in het waterschapsgebied. Het aandeel van de overige categorieën wordt vervolgens vastgesteld op basis van hun aandeel in de economische waarde van gebouwen (woz-waarde) en grond. De berekende percentages worden vastgelegd in een kostentoedelingsverordening.

Logischerwijs zou verwacht mogen worden dat in waterschappen waar het belang en daarmee het kostenaandeel van ingezetenen groter is, het belang en kostenaandeel van eigenaren van gebouwen ook groter is. Waar veel huishoudens zijn, zijn immers ook veel eigenaren van gebouwen die hun eigendom graag beschermd zien tegen water. Dat komt echter niet tot uitdrukking in de kostentoedeling. Figuur 17 zet het kostenaandeel van ingezetenen af tegen het kostenaandeel van eigenaren van gebouwen. De rode lijn laat zien dat er een negatief verband is: hoe hoger het kostenaandeel van ingezetenen, hoe lager het kostenaandeel van gebouwd.⁷⁵ Dit is een gevolg van de gevolgde methode om kosten toe te delen. Hier is dus sprake van een weeffout in de Waterschapswet.

Figuur 17 Verband tussen kostenaandeel van ingezetenen en van gebouwd in 2024

De Waterschapswet legt niet alleen een verband tussen belang en betaling, maar ook tussen belang en zeggenschap. Dit uitgangspunt staat bekend als de trits 'belang, betaling, zeggenschap'. Het is echter in de praktijk niet zo dat wie meer betaalt ook meer te zeggen krijgt. In de huidige Waterschapswet worden voor betaling namelijk andere belangencategorieën onderscheiden dan voor zeggenschap. Voor betaling zijn dit ingezetenen, *gebouwd*, ongebouwd en natuur. Voor zeggenschap zijn dit ingezetenen, *bedrijven*, ongebouwd en natuur. Huiseigenaren hebben dus geen afzonderlijke vertegenwoordiging in het waterschapsbestuur. De wetgever is ervan uitgegaan dat hun belangen worden behartigd door de vertegenwoordigers van de ingezetenen. Huiseigenaren betalen echter wel het grootste aandeel in de kosten.

Voorstellen nieuw belastingstelsel waterschappen

In maart 2024 bespreekt de Tweede Kamer een voorstel tot wijziging van onder meer de Waterschapswet. De aanleiding is onder meer een onderzoek van de OECD uit

⁷⁵ De correlatiecoëfficiënt is 69 procent. Het verband is significant ($t=-4,1$). Als het kostenaandeel van ingezetenen 1 procentpunt hoger is, dan is het kostenaandeel van gebouwd 1,2 procentpunt lager.

2014. De OECD heeft onderzoek gedaan naar het Nederlandse waterbeheer. Daarbij is onder meer de financiering tegen het licht gehouden. De conclusie was dat het waterbeheer in Nederland goed is geregeld en dat de financiering robuust is, maar dat op lange termijn verbeteringen nodig zijn.⁷⁶

Huishoudens kunnen vooral te maken krijgen met wijzigingen met betrekking tot de watersysteemheffing.⁷⁷ Het bepalen van het kostenaandeel van iedere categorie gaat in het voorstel in twee stappen. In een eerste stap worden zogenaamde startpunten voor de kostenverdeling bepaald.

Het startpunt voor het kostenaandeel van ingezetenen blijft, zoals nu ook het geval is, afhankelijk van de bevolkingsdichtheid. Hier mogen waterschappen, zoals nu ook al het geval is, 10 procentpunt vanaf wijken. Daar moet in het voorstel een motivatie voor worden gegeven op basis van gebiedskenmerken.

Het startpunt voor het kostenaandeel van de overige belangencategorieën (gebouwd, ongebouwd en natuur) wordt vastgesteld nadat het kostenaandeel van ingezetenen is bepaald. Volgens het voorstel worden deze afhankelijk van de het aantal hectaren natuur- en andere grond per 1.000 inwoners.⁷⁸ De categorie gebouwd (vooral huiseigenaren) betaalt het overige deel van de kosten. Vervolgens mogen waterschappen gemotiveerd 25 procent (dus niet procentpunt) naar boven en naar beneden afwijken van de percentages die zo worden berekend.⁷⁹

Een andere wijziging is dat waterschappen bij de heffing gebouwd tariefdifferentiatie *moeten* gaan toepassen tussen woningen en niet-woningen. Eigenaren van woningen en van niet-woningen betalen nu hetzelfde tarief voor de heffing gebouwd. De waarde van woningen stijgt echter al jaren sterker dan die van niet-woningen.⁸⁰

Woningeigenaren zijn daarom een groter deel van de kosten van het watersysteem- en wegenbeheer gaan betalen ten gunste van eigenaren van niet-woningen. Gemeenten kennen voor de ozb al jaren tariefdifferentiatie tussen woningen en niet-woningen. Daar is de differentiatie echter niet verplicht.

Kostenverschillen tussen waterschappen

De kosten van waterbeheer verschillen in Nederland. In de laaggelegen delen van het land moet bijvoorbeeld veel meer worden gedaan om droge voeten te houden dan in delen van het land die niet onder zeeniveau liggen. De kostenverschillen van gemeenten en provincies worden (deels) gecompenseerd doordat deze overheidslagen een verevenende algemene uitkering ontvangen (uit het gemeentefonds en het provinciefonds). Er bestaat echter geen waterschapsfonds dat kostenverschillen tussen waterschappen verevent. Waterschappen dekken hun kosten grotendeels met

⁷⁶ OECD, 2014, *Water Governance in the Netherlands: Fit for the future?*, OECD Studies on Water, OECD publishing.

⁷⁷ Zie Kamerstukken II 2022/23, 36,412 nr. 3, blz. 8-13.

⁷⁸ De kostenaandelen worden in een eerste stap bepaald via een formule. Voor natuurterreinen is dit $0,0000224 \times (\text{aantal hectare natuurterrein per 1000 inwoners})^{0,1938609}$, voor ongebouwd $0,0030799 \times (\text{aantal hectare ongebouwde grond per 1000 inwoners})^{0,7349953}$.

⁷⁹ De eerste twee jaar mag dit 30 procent zijn om te voorkomen dat er grote veranderingen optreden door de wetswijziging.

⁸⁰ Zie 'De ontwikkeling van ozb-tarieven' op blz. 41 in het algemene deel aan het begin van dit rapport.

opbrengsten uit waterschapsheffingen. Hogere kosten betekenen dus ook hogere tarieven.

Waterschapstarieven in deze atlas

In deze atlas geven we de tarieven weer voor de zuiveringsheffing, en het bedrag dat ingezetenen en huiseigenaren betalen voor de watersysteemheffing en de wegenheffing tezamen. Waterschappen kunnen het tarief van de heffing gebouwd binnen hun beheersgebied differentiëren. In die gevallen wordt hier het gewogen gemiddelde gehanteerd, gewogen naar de totale waarde van het onroerend goed. Op de kaarten zijn, om de oriëntatie te vergemakkelijken, ook de gemeentegrenzen ingetekend (dunne zwarte lijnen).

53 Zuiveringsheffing: tarief

Algemeen

Het zuiveren van het Nederlandse afvalwater dat op de riolering wordt geloosd is met ingang van 2000 de exclusieve verantwoordelijkheid van de waterschappen. De waterschappen beheren in totaal ongeveer 315 zuiveringsinstallaties.⁸¹

Tarieven

Waterschappen bekostigen de afvalwaterzuivering via een zuiveringsheffing die wordt opgebracht door huishoudens en bedrijven binnen hun beheersgebied. De grondslag wordt gevormd door het aantal vervuilingseenheden. Meerpersoonshuishoudens worden aangeslagen voor drie vervuilingseenheden, alleenwonenden voor één. Voor meerpersoonshuishoudens varieert het tarief van 167 euro in waterschap Aa en Maas tot 318 euro in Delfland. Het gewogen gemiddelde bedraagt 230 euro.⁸² Dit is 13,4 procent hoger dan vorig jaar (27,17 euro).

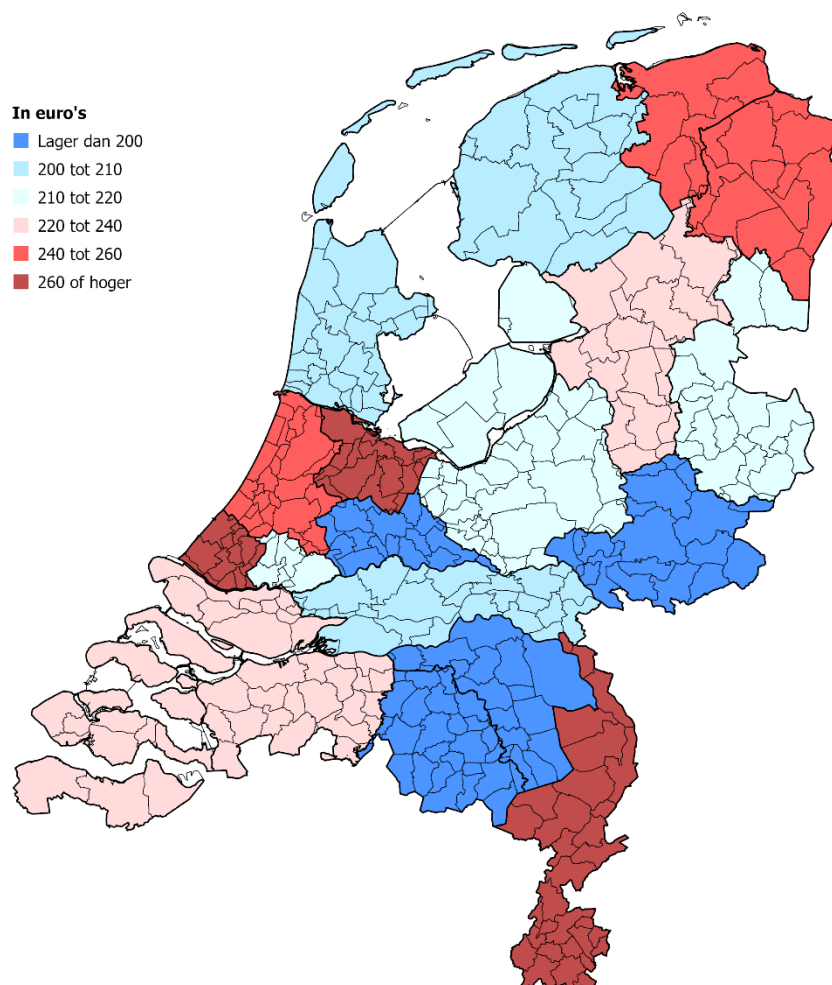
Kwijtschelding

Tot 2016 was het in alle waterschappen mogelijk kwijtschelding aan te vragen voor zowel de zuiveringsheffing als de ingezetenenheffing. Vanaf 2017 is in Delfland en in Schieland en de Krimpenerwaard geen kwijtschelding meer mogelijk voor de zuiveringsheffing. Voor waterschappen gelden bij kwijtschelding dezelfde voorwaarden als voor gemeenten (zie de tekst bij 37 en 38). Alle waterschappen hanteren een kwijtscheldingsnorm van 100 procent. Dat is dit jaar voor het eerst, tot en met 2023 hanteerde De Dommel een minder ruimhartige kwijtscheldingsnorm van 95 procent.

⁸¹ Unie van Waterschappen, *Waterschapspeil 2022*. 's-Gravenhage: Unie van waterschappen, blz. 42.

⁸² Gewogen naar het aantal vervuilingseenheden van huishoudens.

Kaart 53 Zuiveringsheffing: tarief

54 Zuiveringsheffing: mutatie

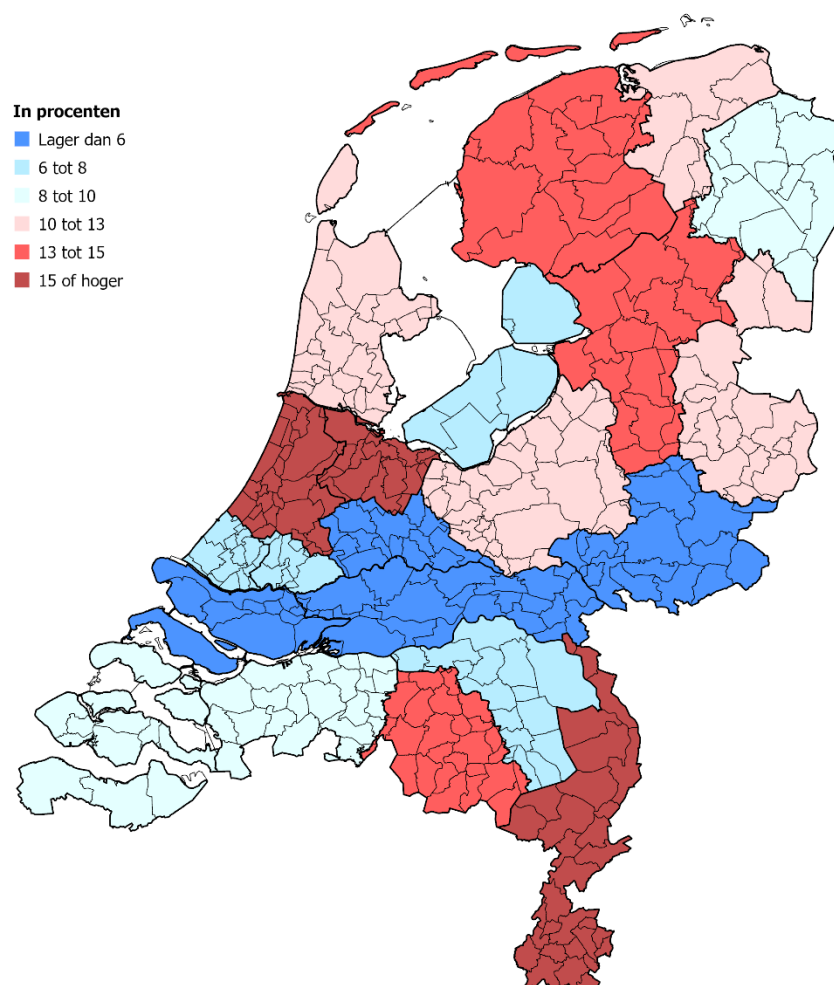
Mutatie

Het tarief daalt in geen enkel waterschap. De stijging is met 3,4 procent (6,51 euro) het laagst in De Stichtse Rijnlanden.

De zuiveringsheffing is het sterkst gestegen in Amstel, Gooi en Vecht, namelijk met 46,9 procent (87,84 euro). Naast de loon- en prijsontwikkelingen waar alle waterschappen mee te maken hebben, komt de stijging onder meer doordat Amstel, Gooi en Vecht door technische problemen enkele jaren geen belasting heeft kunnen innen. Hierdoor zijn meer kortlopende leningen afgesloten en zijn de rentelasten van het waterschap opgelopen. Amstel, Gooi en Vecht heeft door de stijging het één na hoogste tarief (275 euro voor een meerpersoonshuishouden). Alleen in Delfland is het tarief van de zuiveringsheffing hoger (zie kaart 53)

De één na grootste stijging vinden we in Limburg waar het tarief 30,6 procent stijgt (62,43 euro). Naast de stijging van loon- en prijsontwikkelingen komt deze stijging onder meer door investeringen in de waterzuivering en doordat er maatregelen worden genomen om de duurzaamheid te vergroten.

Kaart 54 Zuiveringsheffing: mutatie

55 Ingezetenheffing: tarief

Algemeen

De ingezetenheffing is een vast bedrag per huishouden. In de meeste waterschappen bestaat dit uit één bedrag, de watersysteemheffing. Vijf waterschappen onderhouden (een deel van) het wegennet in hun beheersgebied. Vier van deze waterschappen (Hollandse Delta, Hollands Noorderkwartier, Rivierenland en Schieland en de Krimpenerwaard) hanteren een wegenheffing om (een deel van) de kosten te dekken. Eén waterschap, Scheldestromen, bekostigt het wegenbeheer uit de opbrengst uit de watersysteemheffing.

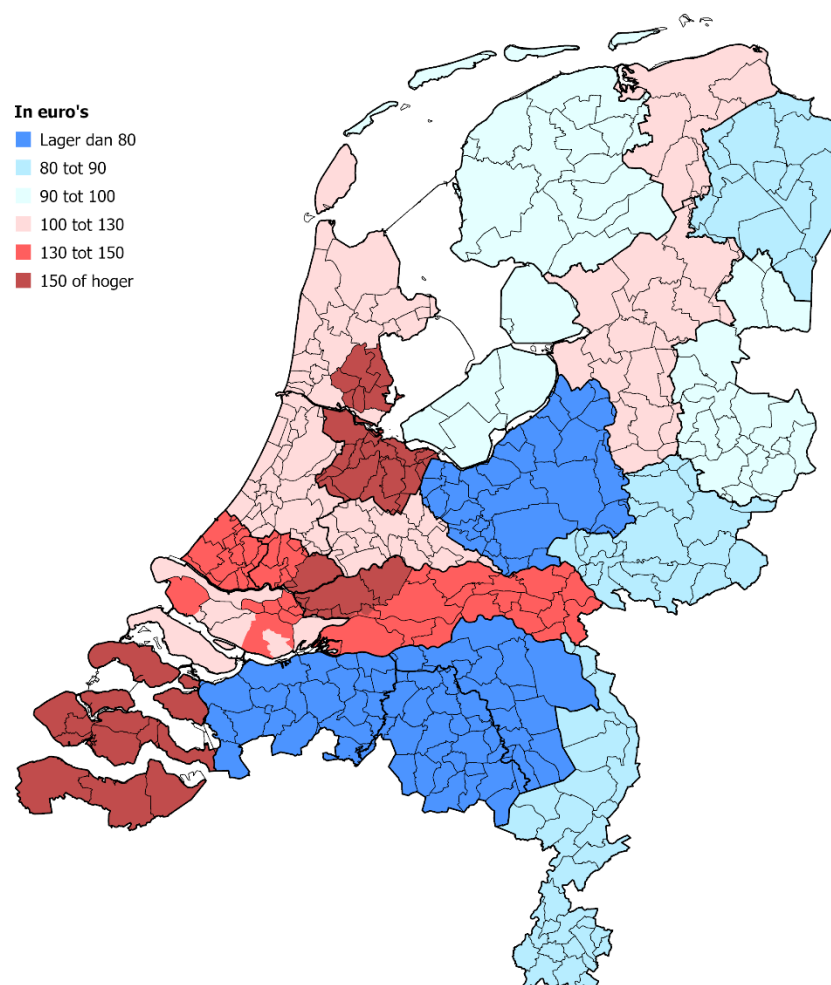
De vier waterschappen met een afzonderlijke wegenheffing onderhouden maar in een deel van het waterschapsgebied wegen. Alleen de inwoners van deze gebieden betalen voor het onderhoud van wegen. Waterschap Hollands Noorderkwartier draagt het wegenbeheer geleidelijk over aan de gemeenten.

Tarieven

De ingezetenheffing is het hoogst in het deel van Rivierenland en het deel van Schieland en de Krimpenerwaard waar belastingbetalers naast de watersysteemheffing een wegenheffing betalen (186 euro). In Rivierenland gaat het om de regio Alblasserwaard en Vijfheerenlanden. Inwoners betalen hier 135 euro voor de watersysteemheffing en 51 euro voor de wegenheffing. In Schieland en de Krimpenerwaard gaat het om de Krimpenerwaard. Ingezetenheffing betalen voor de watersysteemheffing 130 euro en voor de wegenheffing 56 euro.

Waterschap De Dommel heeft al jaren de laagste ingezetenheffing. Dit waterschap ligt relatief hoog en kent geen grote rivieren. In 2024 betalen huishoudens hier 54 euro. Het gewogen gemiddelde tarief bedraagt 110 euro. Dat is 9,1 procent (9,13 euro) hoger dan vorig jaar.

Kaart 55 Ingezetenenheffing: tarief

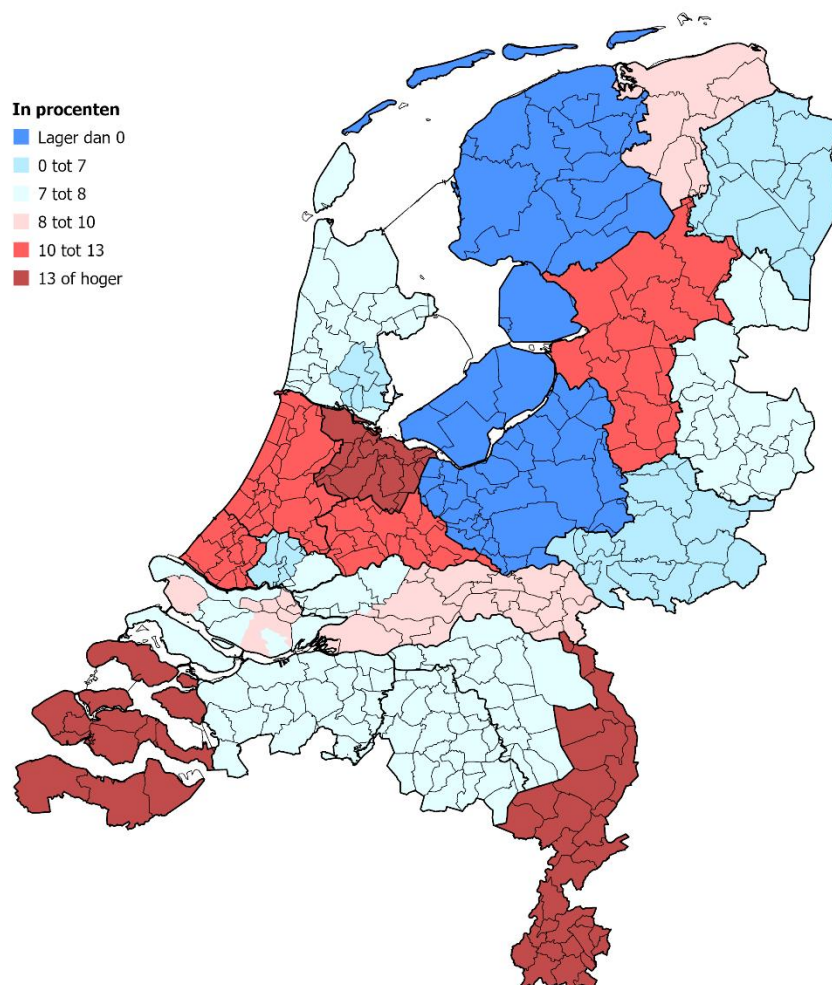
56 Ingezetenheffing: mutatie

De ingezetenheffing daalt dit jaar in 3 waterschappen. De daling is het grootst in Fryslân. De heffing daalt hier met 15,2 procent (16,36 euro). Deze daling komt doordat het waterschap de verdeling van de kosten tussen de vier belastingcategorieën heeft aangepast (zie de algemene tekst over de waterschappen op blz 155). Ingezeten en eigenaren van grond betalen in dit waterschap in 2024 een kleiner deel van de kosten dan in 2023, eigenaren van gebouwen betalen een groter deel. De totale opbrengst uit de watersysteemheffing is wel gestegen.

Het tarief van de ingezetenheffing stijgt net als voor de zuiveringsheffing het sterkst in Amstel, Gooi en Vecht namelijk met 24,8 procent (34 euro). Dit komt naast loon en prijsontwikkelingen (waar alle waterschappen mee te maken hebben) onder meer doordat Amstel, Gooi en Vecht door technische problemen enkele jaren geen belasting heeft kunnen innen. Hierdoor zijn de rentelasten van het waterschap gestegen.

De één na sterkste stijging vinden we, ook net als bij de zuiveringsheffing, bij Limburg. De ingezetenheffing stijgt 15,5 procent, een huishouden betaalt 11,08 euro meer dan in 2023. Dit waterschap geeft aan dat de stijging naast loon- en prijsontwikkelingen komt door maatregelen die worden genomen vanwege de klimaatverandering en door de ambities in het bestuursprogramma.

Kaart 56: Ingezetenenheffing: mutatie

57 Heffing gebouwd: tarief

Algemeen

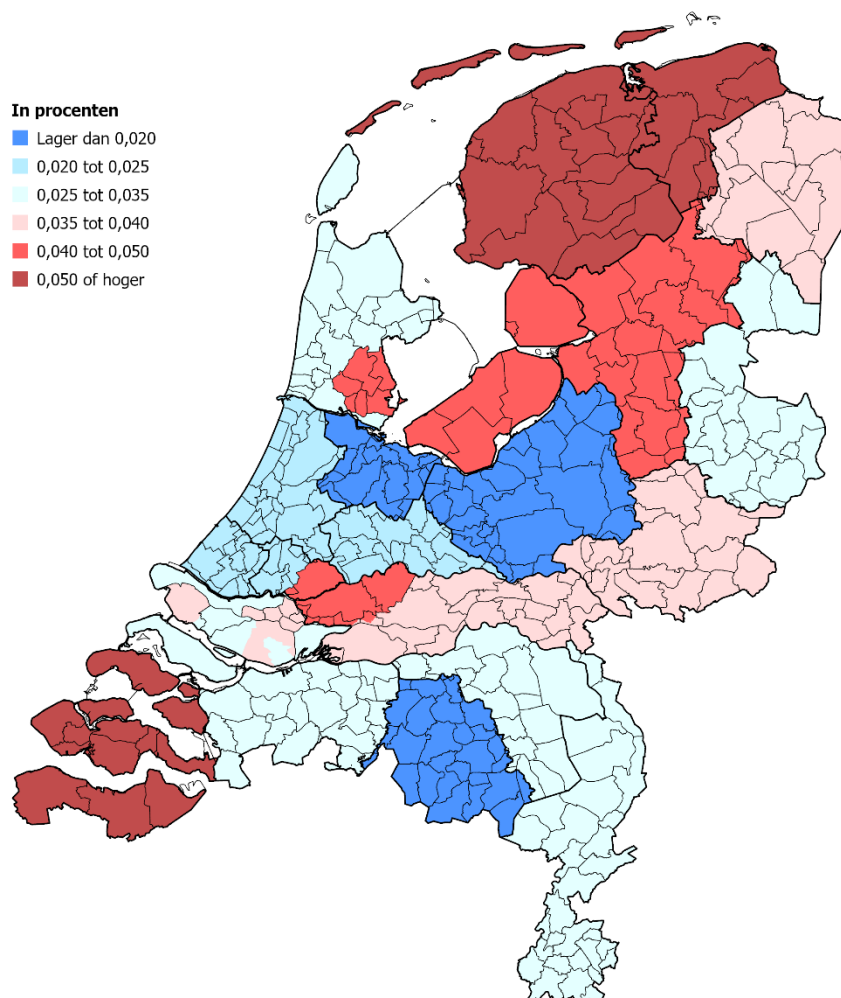
De heffing gebouwd wordt geheven van eigenaren van gebouwde onroerende zaken. De grondslag voor deze heffing is de woz-waarde, net als bij de onroerendezaakbelasting van de gemeenten. De tarieven worden uitgedrukt als percentage van de woz-waarde. Waterschappen kunnen gebieden aanwijzen waar eigenaren een lager of juist hoger bedrag betalen dan in de rest van het waterschapsgebied. In de Waterschapswet is vastgelegd wanneer dit is toegestaan. In deze gevallen hebben wij een gewogen gemiddeld tarief uitgerekend.

Tarieven

Waterschap Fryslân heeft net als vorig jaar het hoogste tarief (0,0780 procent van de woz-waarde). Amstel, Gooi en Vecht heeft ook net als vorig jaar en ondanks een stijging van 21 procent (gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de gemiddelde woz-waarden) het laagste tarief (0,0153 procent).

Het (naar grondslag) gewogen gemiddelde tarief is 0,0296 procent. Dat is, gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarden als gevolg van hertaxatie, 13,1 procent hoger dan vorig jaar. Een huiseigenaar betaalt nu gemiddeld 135 euro voor de heffing gebouwd.

Kaart 57 Heffing gebouwd: tarief

58 Heffing gebouwd: mutatie

Hertaxatie

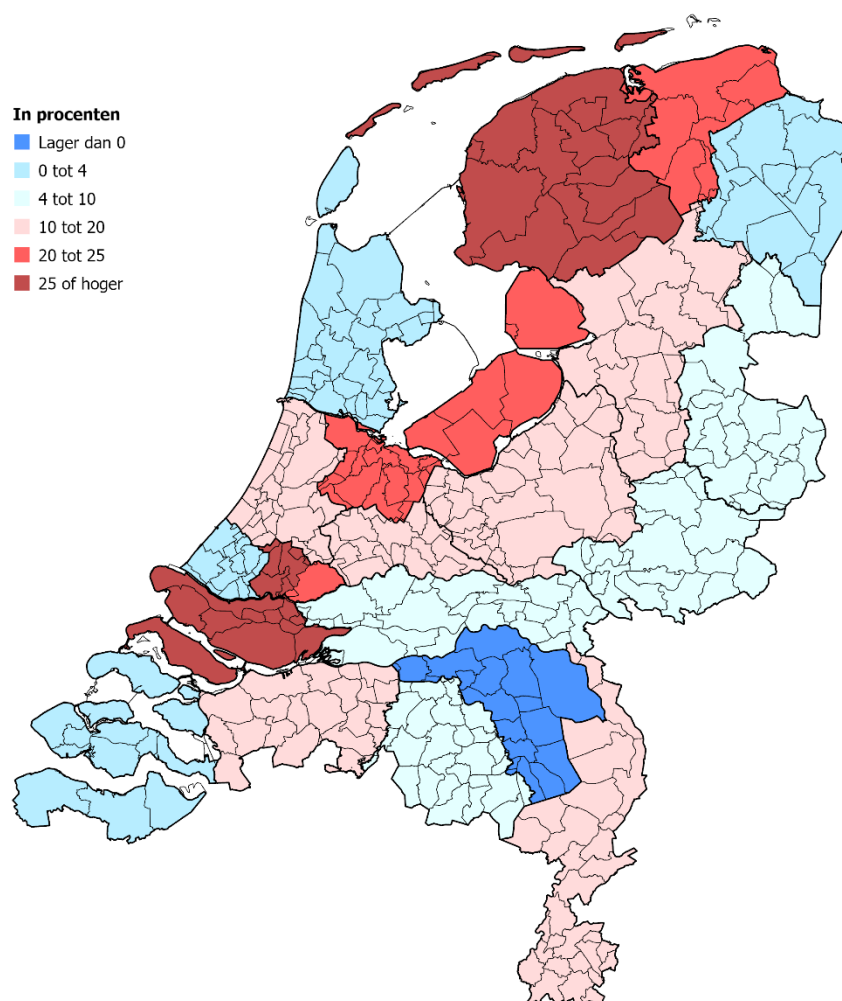
De taxatiewaarde van onroerende zaken is dit jaar opnieuw geactualiseerd (zie kaart 2 en 3). We hebben de tariefmutaties gecorrigeerd voor deze waardeontwikkeling.⁸³ De door ons gehanteerde waardeontwikkelingen zijn actueler dan de waardeontwikkelingen die waterschappen hebben gehanteerd bij het vaststellen van de tarieven. De meeste waterschappen hebben het tarief van de heffing gebouwd in november of december vastgesteld, op basis van voorlopige waardegegevens.

Mutatie

Het tarief daalt in 1 waterschap, namelijk Aa en Maas, namelijk met 2,8 procent (0,0008 procentpunt). In Fryslân stijgt het tarief het sterkst, namelijk met 44 procent (0,0239 procentpunt). Dit komt onder meer doordat het waterschap in 2023 een deel van de kosten van het watersysteembeheer dekte door geld te onttrekken uit een reserve. Dat is in 2024 niet meer mogelijk. Ook heeft het waterschap een nieuwe kostentoedelingsverordening vastgesteld. Ingezetten betalen met ingang van 2024 een kleiner deel van de kosten, ten koste van eigenaren van gebouwen en grond.

⁸³ De totale waarde van onroerende zaken vorig jaar per gemeente (te vinden bij het CBS op Statline) is vermenigvuldigd met de waardeontwikkelingen voor woningen en niet-woningen (zie kaart 2 en 3). Vervolgens is per waterschap berekend wat de totale waarde van de onroerende zaken was in het gebied in het huidige en het vorige jaar en wat de waardeontwikkeling is. Waar binnen een gemeente meerdere waterschappen actief zijn, is een gewogen gemiddelde berekend.

Kaart 58 Heffing gebouwd: mutatie

59 Waterschapslasten huurder

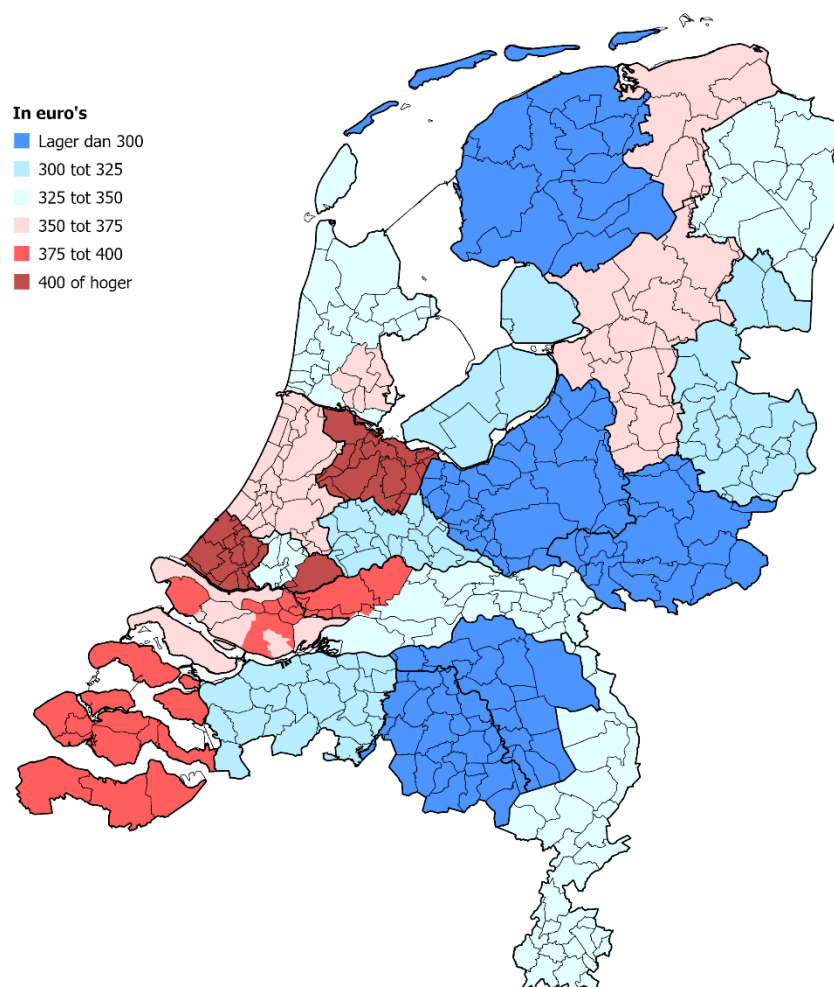
Algemeen

De afzonderlijke tariefontwikkelingen geven een beperkt beeld van de ontwikkeling van de waterschapslasten voor een huishouden. We berekenen daarom ook welke bedragen meerpersoonshuishoudens in totaal betalen aan het waterschap. Het verschil tussen een- en meerpersoonshuishoudens is dat een meerpersoonshuishouden drie keer zoveel betaalt voor de zuiveringsheffing als een eenpersoonshuishouden. Op kaart 59 is weergegeven om welke bedragen het gaat voor huishoudens met een huurhuis.

Waterschapslasten huurder

Huishoudens met een huurwoning betalen het waterschap een zuiveringsheffing en een ingezetenenheffing. Gemiddeld betalen huurders in 2024 340 euro aan het waterschap. Dat is een stijging van 12,0 procent (36,30 euro). De lasten zijn net als in 2023 het hoogst in Delfland (452 euro) en het laagst in Aa en Maas (240 euro).

Kaart 59 Waterschapslasten huurder

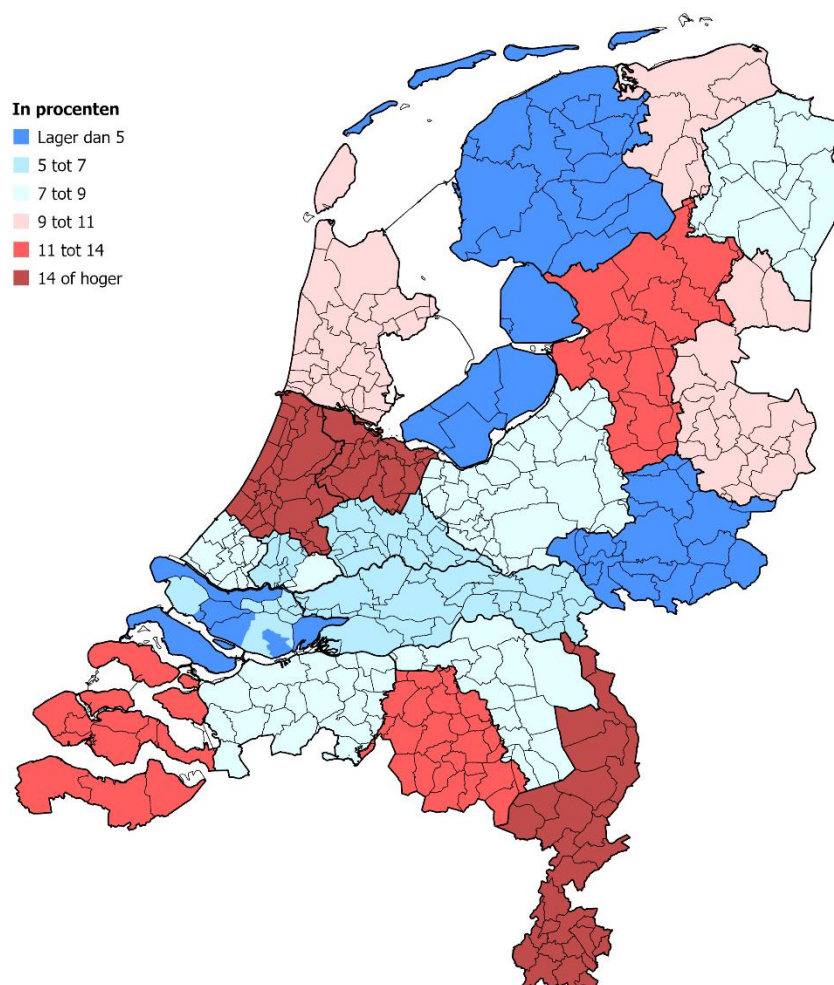
60 Mutatie waterschapslasten huurder

Kaart 60 laat per waterschap zien in welke mate de totale bedragen die meerpersoonshuishoudens betalen aan het waterschap zijn gestegen.

De lasten voor huurders dalen in geen enkel waterschap. In Zuiderzeeland is de stijging met 2,8 procent het kleinst. De ingezetenenheffing daalt in dit waterschap met 4,0 procent. Dit komt doordat het waterschap een nieuwe kostentoedelingsverordening heeft vastgesteld. Ingezeten en eigenaren van grond betalen vanaf 2024 een kleiner deel van de kosten, eigenaren van gebouwen betalen een groter deel. De zuiveringsheffing stijgt in dit waterschap met 6,1 procent.

De waterschapslasten voor huurders stijgen met 37,6 procent het sterkst in Amstel, Gooi en Vecht. De zuiveringsheffing stijgt in dit waterschap 46,9 procent en de ingezetenenheffing 24,8 procent. Door technische problemen heeft het waterschap enkele jaren geen belastingen kunnen innen. Hierdoor zijn meer veel leningen afgesloten en zijn de rentelasten van het waterschap opgelopen.

Kaart 60 Mutatie waterschapslasten huurder

61 Waterschapslasten eigenaar-bewoner

Algemeen

Eigenaar-bewoners betalen naast de zuiveringsheffing en de ingezetenenheffing ook de heffing gebouwd. De grondslag daarvan is de woz-waarde, net als bij de ozb van gemeenten. Als het nieuwe belastingstelsel van kracht wordt dan moeten waterschappen afzonderlijke tarieven vaststellen voor woningen en niet-woningen. In 2024 betalen eigenaren van woningen en bedrijfspanden nog hetzelfde tarief.

De gemiddelde woz-waarde verschilt sterk per gemeente, ook binnen waterschappen (zie kaart 4 voor verschillen per gemeente). Om het gemiddeld betaalde bedrag per waterschap te berekenen hebben we per gemeente berekend hoeveel een eigenaar-bewoner betaalt. Vervolgens hebben we het gewogen gemiddelde bedrag per waterschap berekend (zie de Verantwoording in bijlage 1).

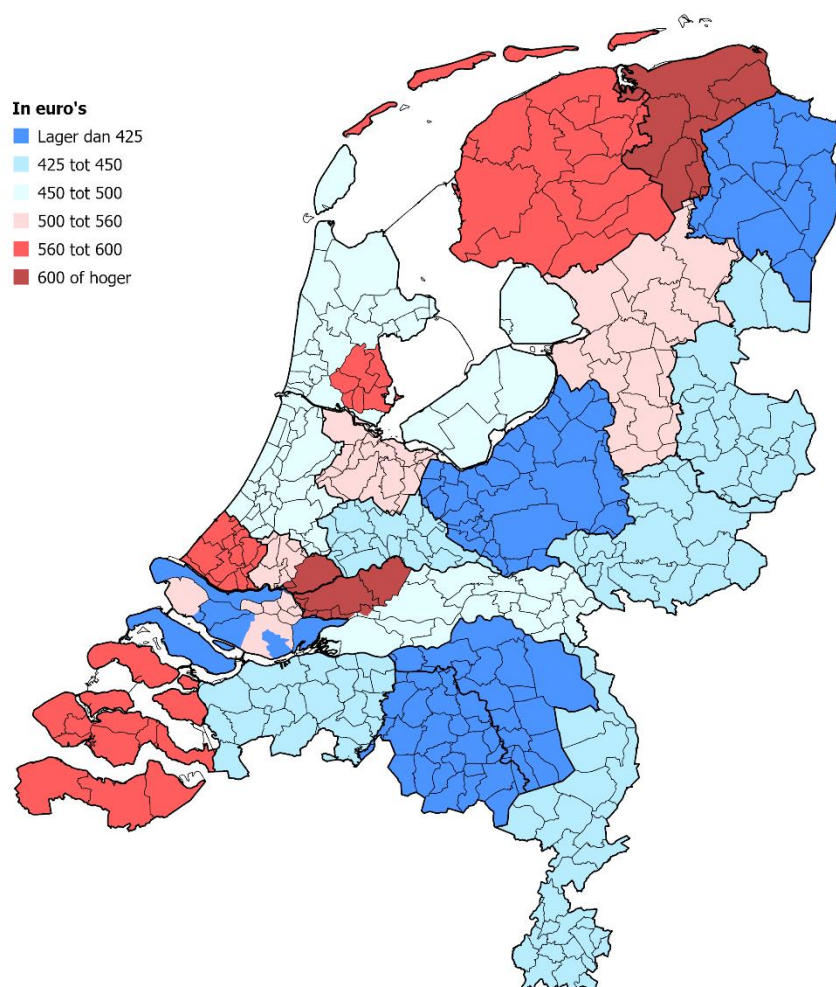
Waterschapslasten eigenaar-bewoner

Meerpersoonshuishoudens met een koopwoning betalen in 2024 gemiddeld 475 euro aan het waterschap. Dat is 12,2 procent meer dan in 2023 (51,51 euro).

Eigenaar-bewoners betalen net als in 2023 gemiddeld het minst (348 euro) in De Dommel. De tarieven voor de zuiverings- en ingezetenenheffing en heffing gebouwd zijn in dit waterschap laag (zie kaart 52, 54 en 56). Een meerpersoonshuishouden betaalt in 2024 voor de zuiveringsheffing 194 euro en voor de ingezetenenheffing 54 euro. Voor de heffing gebouwd betaalt een eigenaar-bewoner in dit waterschap gemiddeld 100 euro.

De lasten zijn het hoogst in Noorderzijlvest. Meerpersoonshuishoudens met een koopwoning betalen daar gemiddeld 634 euro aan het waterschap, 255 euro voor de zuiveringsheffing, 115 euro voor de ingezetenenheffing en 265 euro voor de heffing gebouwd.

Kaart 61 Waterschapslasten eigenaar-bewoner

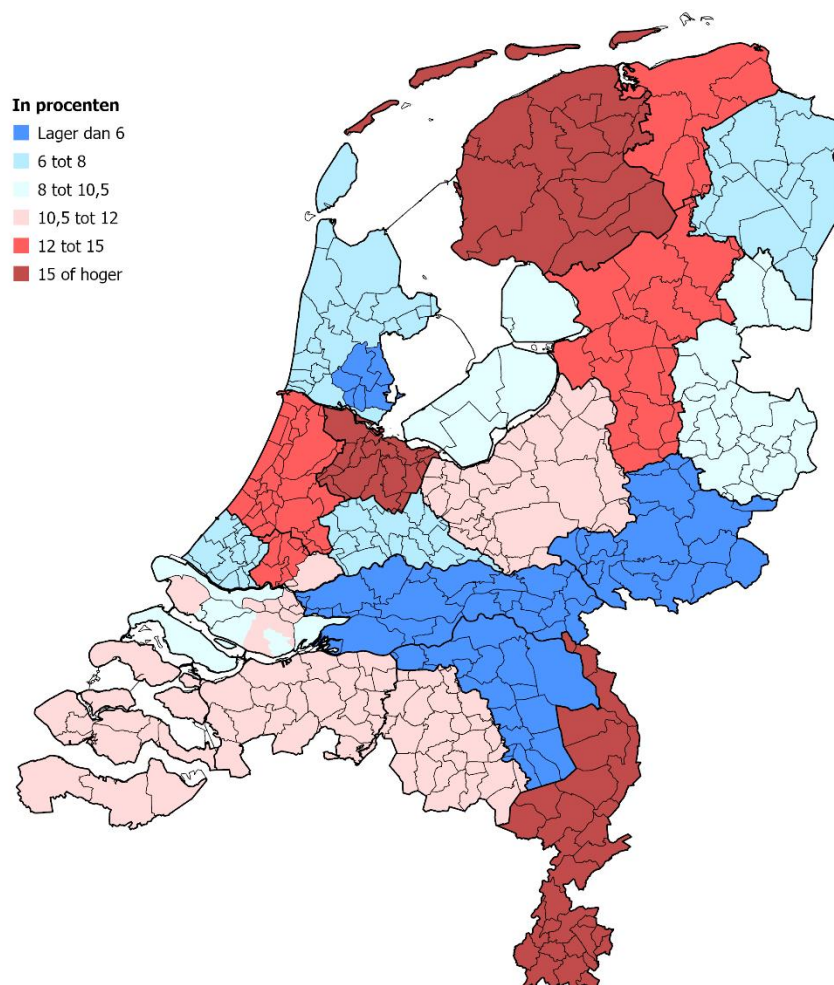

62 Mutatie waterschapslasten eigenaar-bewoner

De waterschapslasten voor eigenaar-bewoners dalen in geen enkel waterschap. De kleinste stijging vinden we in Aa en Maas (3,4 procent) De zuiveringsheffing stijgt daar 6,7 procent en de ingezetenenheffing stijgt 7,8 procent. De heffing gebouwd daalt 2,8 procent (gecorrigeerd voor de ontwikkeling van de woz-waarde).

De waterschapslasten voor huishoudens met een koopwoning stijgen met 32,9 procent het sterkst in Amstel, Gooi en Vecht. Doordat het waterschap veel kortlopende leningen af heeft moeten sluiten omdat een paar jaar geen belastingen konden worden geïnd stijgt de zuiveringsheffing 46,9 procent, de ingezetenenheffing 25 procent en de heffing gebouwd 21 procent.

Kaart 62 Mutatie waterschapslasten eigenaar-bewoner

Totale decentrale lasten

Inwoners betalen belasting aan zowel de gemeente, als de provincie en het waterschap. We geven in dit deel van deze atlas daarom ook een beeld van de totale decentrale lasten. Zo'n totaalbeeld is de som van de bedragen die huishoudens jaarlijks aan de verschillende decentrale overheidslagen moeten betalen, puur omdat zij ergens wonen en een auto bezitten.

Een dergelijk totaalbeeld schetsen blijkt echter complex. Simpelweg sommeren blijkt niet mogelijk. Dat komt door de waterschappen.⁸⁴ Allereerst vallen waterschapsgrenzen niet altijd samen met grenzen van provincies en gemeenten. Binnen circa 50 gemeenten zijn twee, soms zelfs drie waterschappen actief en betalen huishoudens dus verschillende tarieven afhankelijk van waar zij precies wonen. In deze gevallen kan per gemeente wel een (naar inwonertal) gewogen tarief worden berekend.

Een tweede complicatie is dat waterschappen tarieven voor eigenaren van gebouwen en grond kunnen differentiëren. Het tarief dat een eigenaar van een gebouw of grond betaalt hangt dan af van de ligging binnen het waterschap.⁸⁵ In 2024 passen 10 waterschappen (48 procent) tariefdifferentiatie toe voor eigenaren van gebouwen.

Een laatste complicatie is dat enkele waterschappen (een deel van) het wegennet in het waterschapsgebied onderhouden. Ze kunnen hiervoor een wegenheffing opleggen aan de belastingbetalers in het gebied waar de wegen worden onderhouden.

Waterschap Scheldestromen (in Zeeland) onderhoudt wegen in zijn gehele beheersgebied. In de andere vier waterschappen wordt de wegenheffing maar in een deel van het gebied opgelegd. In de Wet herverdeling wegenbeheer uit 1997 is vastgelegd in welke gemeenten waterschappen het wegennet onderhouden. Sinds 1997 zijn echter veel gemeenten gefuseerd. Het waterschap dat in het grootste deel van Noord-Holland actief is (Hollands Noorderkwartier) draagt het wegenbeheer dit en de komende jaren over aan de gemeenten. We hebben uitgezocht in welke gemeenten waterschappen anno 2024 wegen onderhouden.

De totale decentrale lasten zoals deze hier worden gepresenteerd bestaan voor huurders uit de afvalstoffenheffing en in een deel van de gemeenten een rioolheffing (gemeente), provinciale opcenten en de zuiveringsheffing en de ingezetenenheffing van de waterschappen. Voor eigenaar-bewoners komen hier de ozb (gemeente) en heffing gebouwd (waterschap) nog bij.

⁸⁴ Zie ook C. Hoebe (2017), Totale decentrale lasten huishoudens in kaart gebracht, *ESB*, 102 (4745), 12 januari 2017, blz. 42-44.

⁸⁵ Vóór 2009 was het verplicht om tariefdifferentiatie toe te passen als het belang dat eigenaren bij het waterschapswerk hadden van plek tot plek verschilde. Ieder waterschap stelde hierbij zelf de mate van differentiatie vast. Dit kon ertoe leiden dat belastingbetalers in lagergelegen gebied meer betaalden, omdat het waterschap voor hen wél en voor de rest van het gebied geen water weg hoefde te pompen. Sinds de wet Modernisering Waterschapsbestel (2009) is tariefdifferentiatie niet langer verplicht en is wettelijk vastgelegd wanneer tariefdifferentiatie kan worden toegepast en wat de maximale differentiatie is.

63 Totale decentrale lasten huurder

Algemeen

Kaarten 63 tot en met 66 laten zien welke bedragen huishoudens in totaal betalen aan de gemeente, de provincie en het waterschap en in welke mate dit is veranderd. Op kaart 63 en 64 worden de totale lasten en de ontwikkeling hiervan weergegeven voor huishoudens met een huurwoning en op kaart 65 en 66 voor eigenaar-bewoners. In beide gevallen gaat het om meerpersoonshuishoudens.

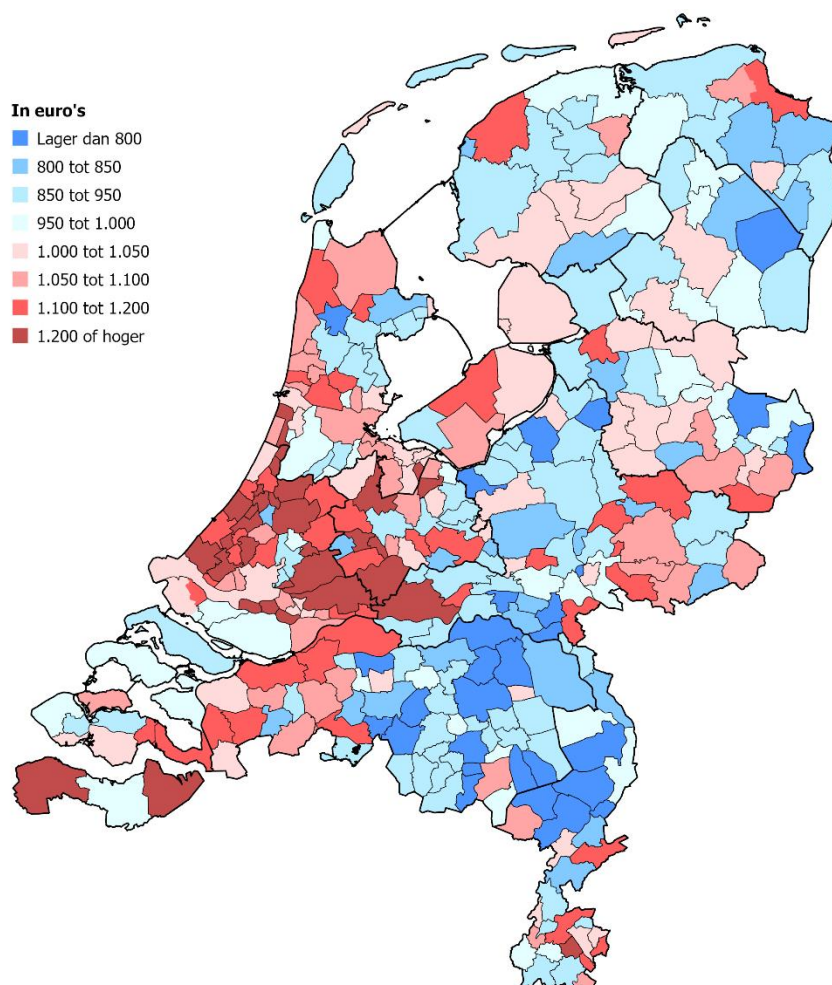
Totale decentrale lasten huurders

Kaart 63 laat zien dat de totale decentrale lasten voor huishoudens met een huurwoning in Zuid-Holland vaak hoog zijn. Op de Veluwe en in delen van Limburg en het oosten van Brabant zijn deze vaak laag. De lasten zijn met 597 euro het laagst in Nijmegen. Dit komt voornamelijk doordat de gemeente ervoor kiest om de gemeentelijke woonlasten vooral op te leggen aan huiseigenaren (zie voor de gemeentelijke woonlasten voor huurders kaart 32). De waterschapslasten (Nijmegen maakt deel uit van Rivierenland) zijn niet opvallend laag. Huishoudens betalen er in 2023 206 euro voor de zuiveringsheffing (kaart 53) en 135 euro voor de ingezetenenheffing (kaart 55). Autobezitters betalen in Gelderland voor een personenauto van 1.250 kilo die rijdt op benzine 225 euro (kaart 51)

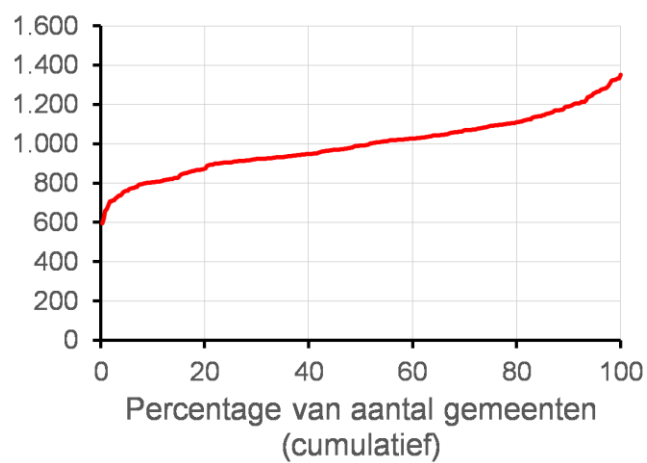
De lasten voor huurders zijn net als in 2023 het hoogst in West Betuwe. Huurders betalen hier 1.350 euro. West Betuwe kent in 2024 het hoogste tarief voor de rioolheffing voor gebruikers van woningen, namelijk 443 euro. Daarnaast betalen meerpersoonshuishoudens gemiddeld 342 euro voor de afvalstoffenheffing. West Betuwe maakt net als Nijmegen deel uit van waterschap Rivierenland. De zuiveringsheffing is 206 euro, de ingezetenenheffing is 135 euro.

Gemiddeld betaalt een huurder in 2024 999 euro. Dat is 71,75 euro (7,7 procent) meer dan vorig jaar.

Kaart 63 Totale decentrale lasten huurder

Figuur bij kaart 63 Totale decentrale lasten huurder gerangschikt van laagste naar hoogste

64 Mutatie totale decentrale lasten huurder

Stijging decentrale lasten huurders

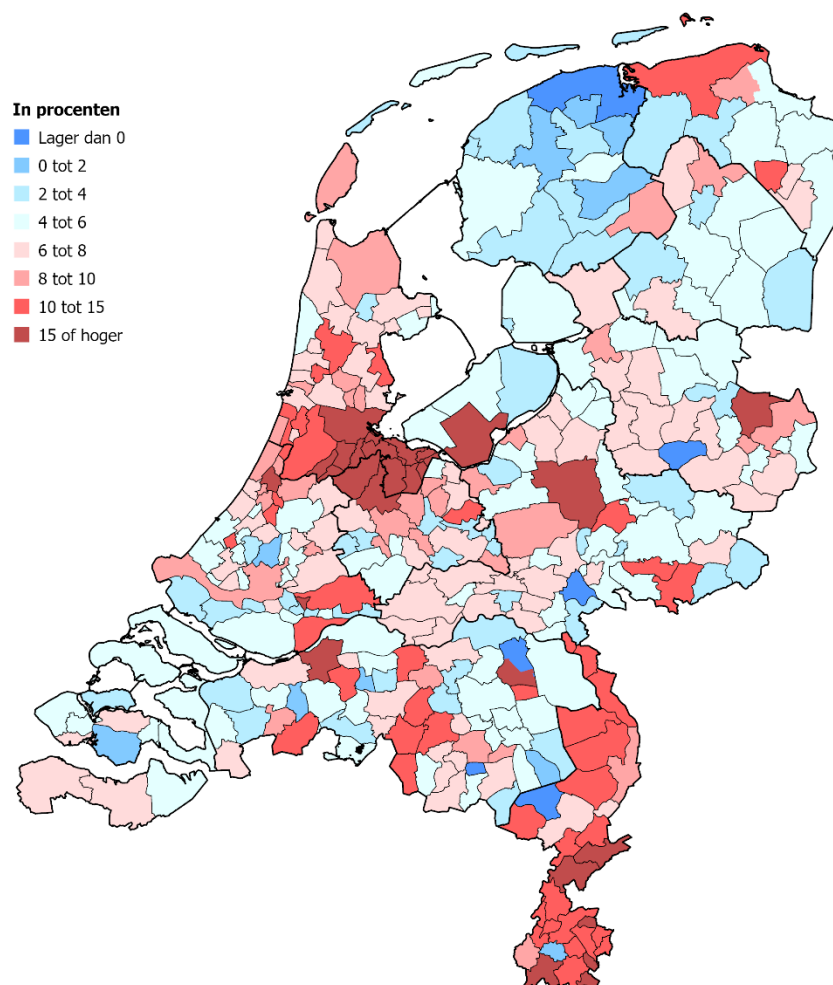
De lasten voor huurders stijgen het sterkst in Wijdmeren, namelijk met 28,3 procent. Huurders betalen in Wijdmeren alleen afvalstoffenheffing. De gemeente is in 2023 onder preventief financieel toezicht geplaatst door de provincie. De gemeente heeft daarom onderzocht of de afvalstoffenheffing kostendekkend is. Dat bleek niet het geval en de tarieven zijn in 2024 kostendekkend gemaakt. Los hiervan zijn de kosten van de afvalinzameling gestegen. Het tarief van de afvalstoffenheffing stijgt hierdoor 26,1 procent.

Wijdmeren maakt deel uit van het deel van waterschap Amstel, Gooi en Vecht. In dit waterschap stijgen de lasten voor huurders 37,6 procent. Naast de loon en prijsontwikkelingen waar alle waterschappen mee te maken hebben komt de stijging onder meer doordat Amstel, Gooi en Vecht door technische problemen enkele jaren geen belasting heeft kunnen innen. Hierdoor zijn de rentelasten van het waterschap gestegen. De provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting stijgen in Zuid-Holland met 3,1 procent.

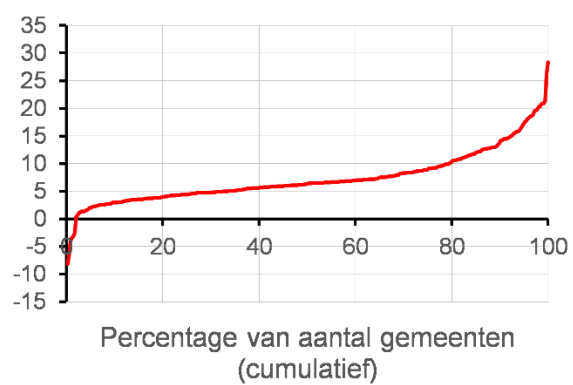
Daling decentrale lasten huurders

In 6 gemeenten zijn de lasten voor huishoudens met een huurwoning gedaald, het sterkst in de voormalige gemeente Landerd die sinds 2022 deel samen met Uden uitmaakt van de nieuwe gemeente Maashorst. De lasten dalen hier met 8,2 procent. Deze daling komt doordat huurders in dit deel van de gemeente minder kwijt zijn aan rioolheffing. Tot 2024 werden in Landerd en Uden nog verschillende tarieven betaald voor de rioolheffing. Landerd kende een rioolheffing voor gebruikers, Uden voor eigenaren. Vanaf 2024 zijn de tarieven geharmoniseerd. Er is voor gekozen om de rioolheffing zowel op te leggen aan gebruikers als eigenaren. Hierdoor dalen de lasten voor huurders in de voormalige gemeente Landerd. De afvalstoffenheffing stijgt 4,2 procent. De waterschapslasten (Maashorst maakt deel uit van Aa en Maas) stijgen 7,0 procent en aan de provincie zijn autobezitters in Maashorst 2,5 procent meer kwijt.

Kaart 64 Mutatie totale decentrale lasten huurder

Figuur bij kaart 64 Mutatie totale decentrale lasten huurder gerangschikt van laagste naar hoogste

65 Totale decentrale lasten eigenaar-bewoner

Algemeen

Eigenaar-bewoners betalen aan zowel de gemeente (ozb en soms rioolheffing) als aan het waterschap (heffing gebouwd) meer heffingen dan huurders. De lastenontwikkeling is voor hen daarom anders dan voor huurders. De woz-waarde is de grondslag voor zowel de ozb als de heffing gebouwd. Kaart 65 laat zien dat de lasten voor eigenaar-bewoners hoog zijn in de gemeenten met hoge woz-waarden (Blaricum, Bloemendaal, Laren, Wassenaar), maar ook in Groningen en het rivierenland.

Totale decentrale lasten eigenaar-bewoners

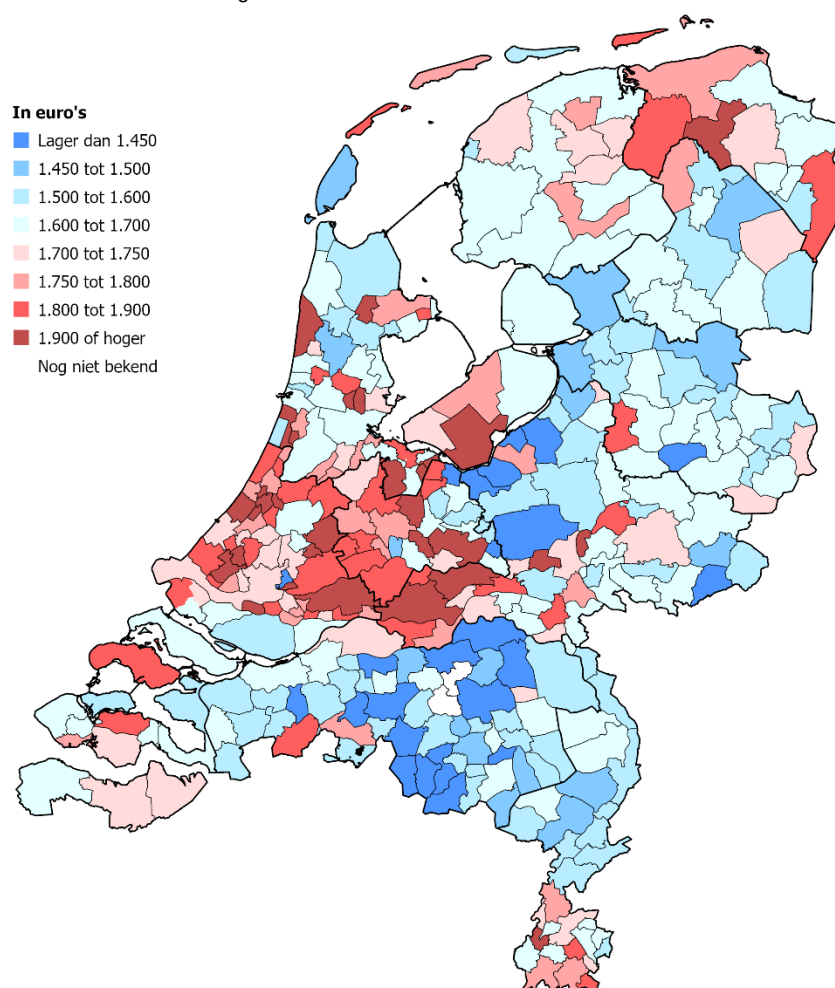
Eigenaar-bewoners in Tilburg betalen net als in 2023 met 1.300 euro het minst. Tilburg staat in de top 10 van gemeenten met de laagste gemeentelijke woonlasten (zie kaart 28). Daarnaast zijn de tarieven van de waterschappen waar Tilburg deel van uitmaakt (Brabantse Delta en De Dommel) niet hoog.⁸⁶ Ook is de gemiddelde woz-waarde van koopwoningen laag in Tilburg waardoor huiseigenaren (in vergelijking met andere huizenbezitters in beide waterschappen) weinig betalen voor de heffing gebouwd.

Het hoogste bedrag (2.766 euro) wordt eveneens net als in 2023 betaald in Bloemendaal. Dit komt door de hoge woz-waarde van koopwoningen in deze gemeente, waardoor huishoudens met een koopwoning hoge gemeentelijke woonlasten hebben (zie kaart 28) en een hoog bedrag betalen voor de heffing gebouwd van het waterschap.

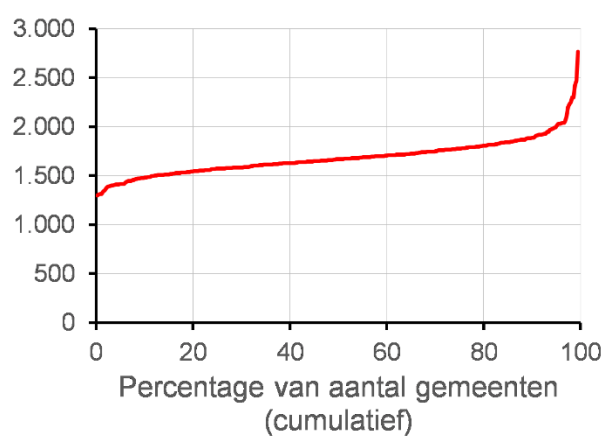
Gemiddeld in Nederland betalen huishoudens met een eigen koopwoning 1.670 euro. Dat is 7,6 procent meer (117,54 euro) dan vorig jaar.

⁸⁶ Zoals aangegeven aan het begin van dit hoofdstuk vallen waterschapsgrenzen niet samen met provincie- of gemeentegrenzen. Een gemeente kan daarom deel uitmaken van meer dan één waterschap. We rekenen dan een gewogen gemiddelde uit van het betaalde bedrag.

Kaart 65 Totale decentrale lasten eigenaar-bewoner

Figuur bij kaart 65 Totale decentrale lasten eigenaar-bewoner gerangschikt van laagste naar hoogste

66 Mutatie totale decentrale lasten eigenaar-bewoner

Mutatie decentrale lasten eigenaar-bewoners

In geen enkele gemeente dalen de totale decentrale lasten voor huishoudens met een koopwoning. De stijging is met 0,6 procent het kleinst in Dongen. Een woningeigenaar betaalt gemiddeld 4,1 procent minder voor de ozb, de afvalstoffenheffing daalt 5,0 procent en de rioolheffing blijft in deze gemeente gelijk. De gemeente verlaagd de ozb voor woningeigenaren. Tegelijk stijgen de tarieven voor niet-woningen. De gemeente wil hiermee de ozb-tarieven meer in lijn brengen met de landelijke gemiddelden. De gemeente verlaagt de afvalstoffenheffing eenmalig door geld te onttrekken aan de voorziening.⁸⁷

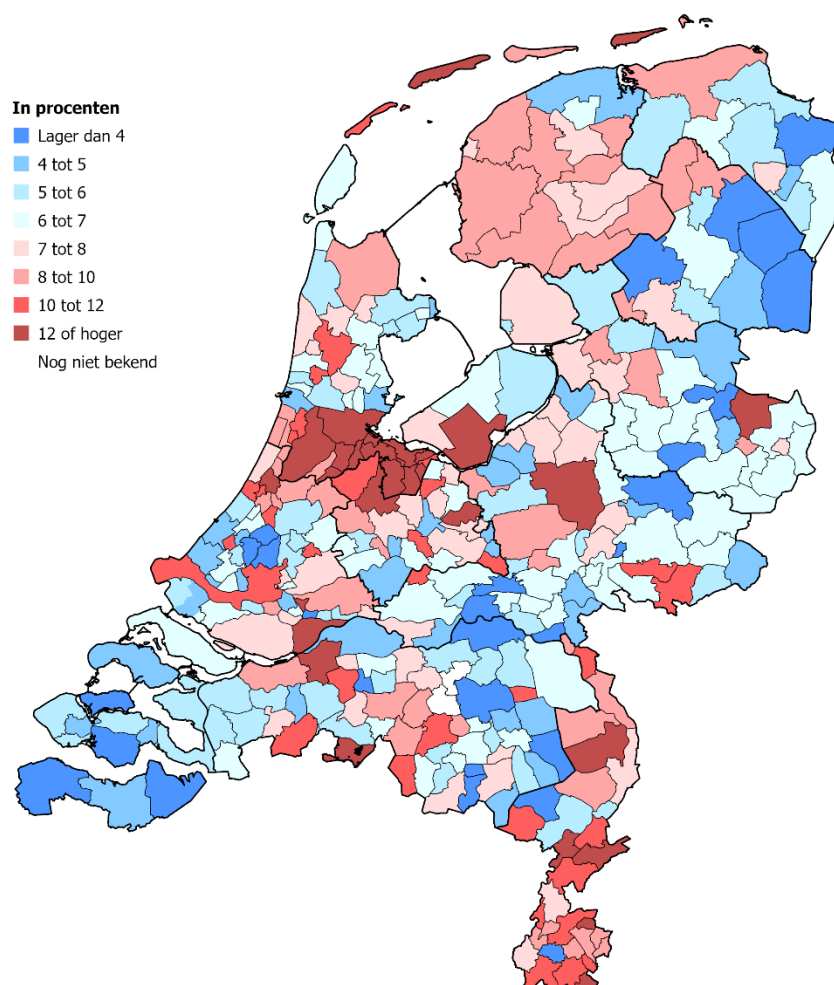
Dongen maakt deel uit van waterschap Brabantse Delta. De waterschapslasten voor eigenaar-bewoners stijgen gemiddeld 8,3 procent. De zuiveringsheffing stijgt 8,5 procent, de ingezetenenheffing 7,9 procent en woningeigenaren zijn gemiddeld 15,4 procent meer kwijt aan de heffing gebouwd. De opcenten op de motorrijtuigenbelasting stijgen in Noord-Brabant 2,5 procent.

De decentrale lasten voor eigenaar-bewoners stijgen net als voor huurders het sterkst in Wijdmeren (24,2 procent). De gemeentelijke woonlasten stijgen in deze gemeente voor eigenaar-bewoners gemiddeld 21,9 procent. De rioolheffing stijgt het sterkst, namelijk met 56,2 procent, gevolgd door de afvalstoffenheffing (26,1 procent). In 2023 heeft de provincie de gemeente onder preventief financieel toezicht geplaatst. De gemeente heeft daarom onder meer de kostendekkendheid van de afvalstoffen- en rioolheffing onderzocht. Door de verhoging zijn beide heffingen in 2024 kostendekkend. De ozb stijgt gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling van woningen 8,2 procent.

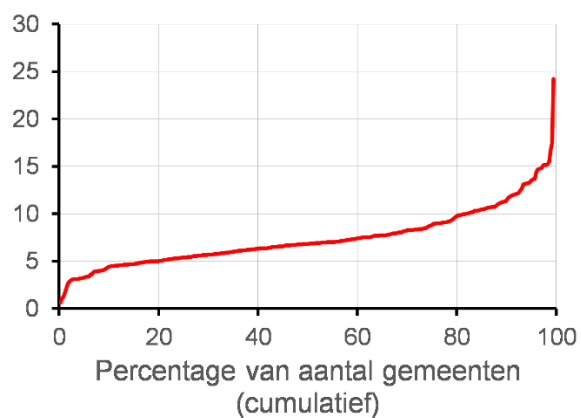
Wijdmeren is onderdeel van waterschap Amstel, Gooi en Vecht. De lasten voor woningeigenaren stijgen daar gemiddeld 32,9 procent. De stijging van alle heffingen komt voornamelijk doordat het waterschap door technische problemen een paar jaar geen belastingen heeft kunnen innen en hierdoor hogere rentelasten heeft. De provinciale opcenten stijgen 3,1 procent in Zuid-Holland.

⁸⁷ Dongen, *Programmabegroting 2024*, blz.76.

Kaart 66 Mutatie totale decentrale lasten eigenaar-bewoner

Figuur bij kaart 66 Mutatie totale decentrale lasten eigenaar-bewoner gerangschikt van laagste naar hoogste

Benchmark: vergelijking gemeentelijke woonlasten per provincie

Achtergrond

Het vaststellen van de tarieven van de gemeentelijke belastingen en heffingen is een taak van de gemeenteraad. Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing geldt dat de begrote opbrengst niet hoger mag zijn dan de begrote kosten ter zake. Er is daarmee een maximum aan de hoogte van de tarieven. De tarieven mogen echter wel lager dan kostendekkend worden vastgesteld. Dit betekent dat een deel van de kosten van afvalinzameling en –verwerking of gemeentelijk waterbeheer wordt gedekt uit de algemene middelen (bijvoorbeeld ozb).

Elke afzonderlijke gemeente is vrij om zelf de hoogte van de ozb-tarieven te bepalen. In 2006 en in 2007 golden hiervoor beperkingen, maar die zijn in 2008 weer opgeheven. Toen is wel een zogeheten macronorm ingevoerd. Die stelde een bovengrens aan de totale stijging van de ozb-opbrengst van alle gemeenten tezamen. De beperking gold dus voor de landelijke opbrengst, in individuele gemeenten mocht de ozb-opbrengst wel sterker stijgen. De macronorm was niet wettelijk vastgelegd, maar volgde uit een bestuurlijke afspraak tussen de rijksoverheid en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG).

In 2014 is de macronorm geëvalueerd. De conclusie was dat de macronorm geen effectief instrument is om de lastenontwikkeling te beheersen. De werkgroep adviseerde om de macronorm af te schaffen.⁸⁸ Sinds 2020 is de macronorm vervangen door deze benchmark. De benchmark beoogt door een betere vergelijkbaarheid de informatievoorziening over de ontwikkeling van de lokale lasten te verbeteren. De benchmark vergelijkt voor alle gemeenten binnen een provincie de hoogte van de woonlasten voor meerpersoonshuishoudens met een koopwoning. Ook is een figuur opgenomen waarin de hoogte van de woonlasten van twee groepen grote gemeenten, de G40 en de G4, wordt vergeleken. De woonlasten zijn de som van de gemiddeld betaalde ozb, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing minus een eventuele heffingskorting.

Leeswijzer bij de figuren

U vindt hier voor iedere provincie en voor de G40 en G4 een figuur. In het bovenste deel van de figuur is de mutatie van de woonlasten van 2023 op 2024 weergegeven. In de onderste figuur staat de hoogte van de woonlasten in 2024. Hierbij is ieder balkje opgesplitst in het bedrag dat gemiddeld wordt betaald voor onroerendezaakbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing. De *doorgetrokken* rode lijn geeft in beide onderdelen het landelijke gemiddelde weer, de *gestippelde* rode lijn het provinciale gemiddelde.

⁸⁸ Werkgroep Evaluatie systematiek macronorm onroerendezaakbelasting (2014), *Evaluatie systematiek macronorm onroerendezaakbelasting 2014*, Den Haag.

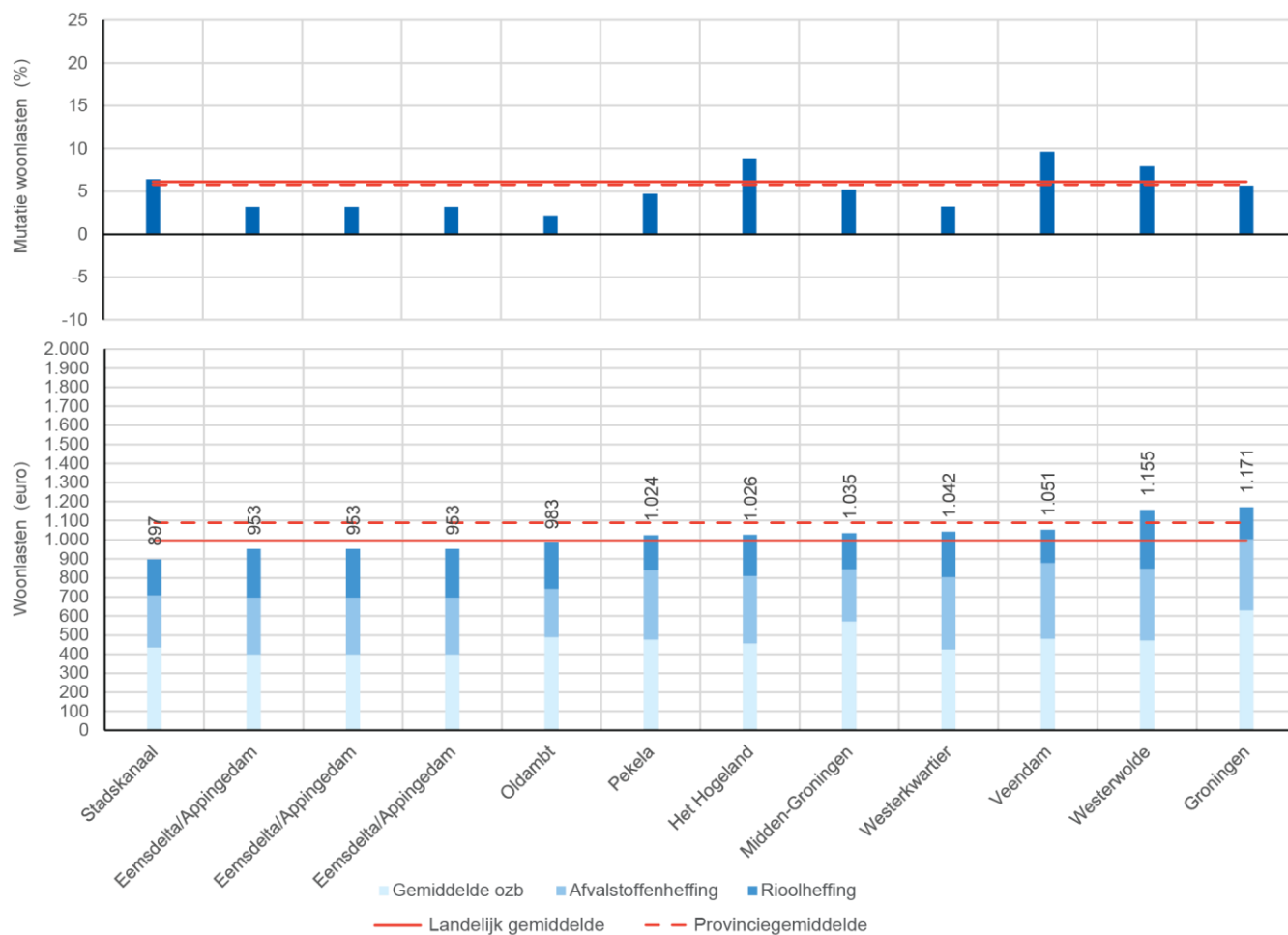
Er vinden bijna jaarlijks herindelingen van gemeenten plaats. Gemeenten mogen tot twee jaar na een herindeling afzonderlijke tarieven hanteren in de voormalige gemeenten. In de figuren worden in die gevallen de woonlasten per voormalige gemeente weergegeven. Voorne aan Zee is bijvoorbeeld in 2023 ontstaan door een samenvoeging van Brielle, Hellevoetsluis en Westvoorne. In de figuur zijn de drie voormalige gemeenten weergegeven als Voorne aan Zee/Brielle, Voorne aan Zee/Hellevoetsluis en Voorne aan Zee/Westvoorne.

De figuren bieden de mogelijkheid om de gemeenten op verschillende punten te vergelijken. Allereerst geeft de positie op de x-as (hoe ver naar rechts staat de gemeente?) informatie over de hoogte van de gemeentelijke woonlasten in vergelijking met die van de andere gemeenten in de provincie. De horizontale rode lijnen laten zien in hoeverre de gemeentelijke woonlasten en de mutatie afwijken van het gemiddelde in Nederland (doorgetrokken rode lijn) en de provincie (gestippelde rode lijn).

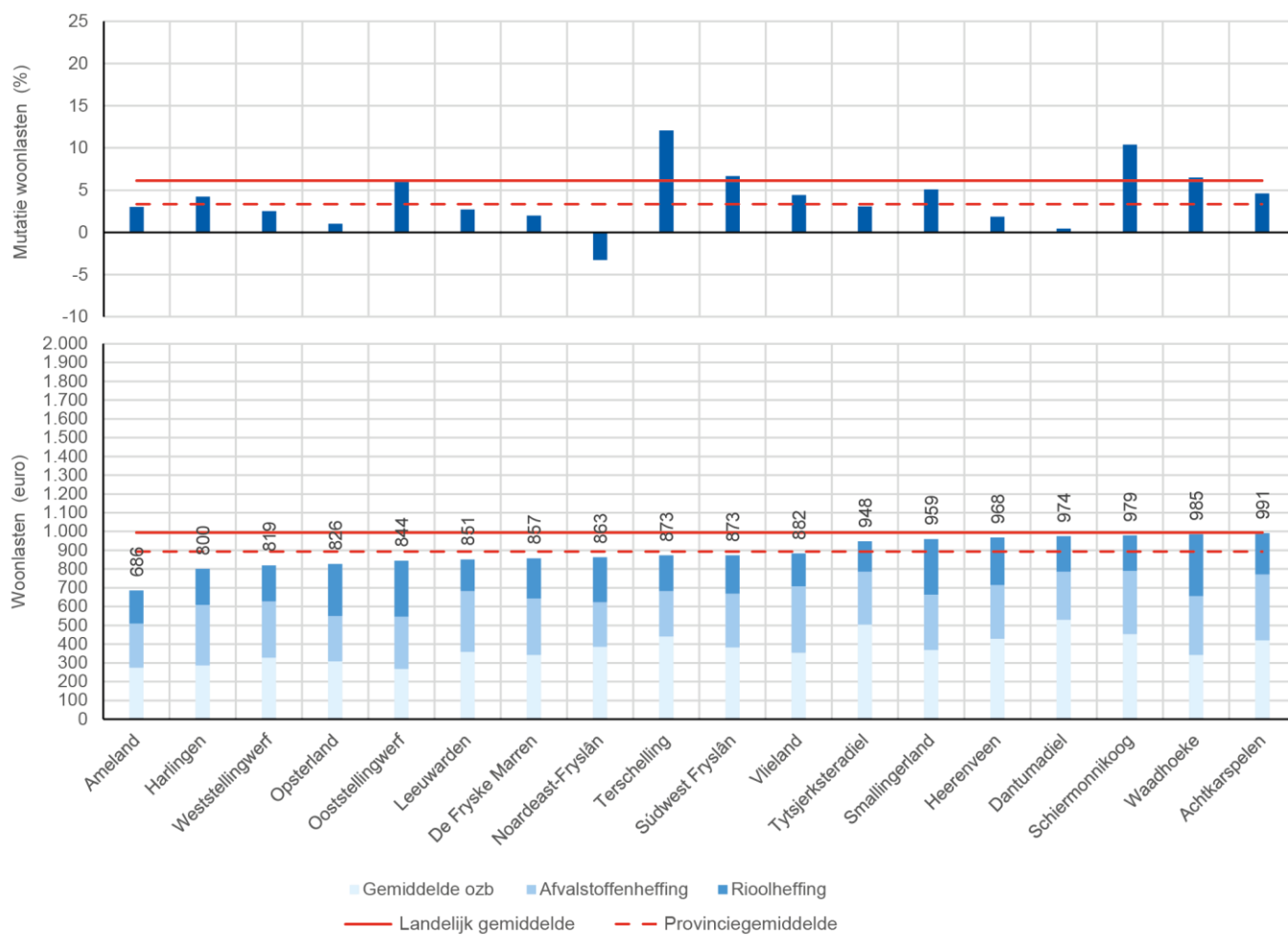
Verder kan binnen iedere provincie de hoogte van de ozb (lichtblauwe balkje), afvalstoffenheffing (middelblauwe balkje) en rioolheffing (donkerblauwe balkje) worden vergeleken. In de provincie Gelderland is bij Nijmegen het middelblauwe deel van de balk bijvoorbeeld klein in vergelijking met dat bij de andere gemeenten en dat van de ozb (lichtblauw) groot. Dat komt doordat Nijmegen maar een klein deel van de kosten van afvalinzameling en –verwerking dekt uit de opbrengsten van de afvalstoffenheffing en een groot deel uit de ozb-opbrengst.

4 gemeenten geven een korting op de totale aanslag (heffingskorting). De hoogte van de heffingskorting wordt weergegeven met een oranje balkje. Het bedrag van de heffingskorting is verrekend met de gemiddeld betaalde ozb, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing in de betreffende gemeenten door het gekorte bedrag te delen door drie en dit in mindering te brengen op de drie betaalde bedragen.

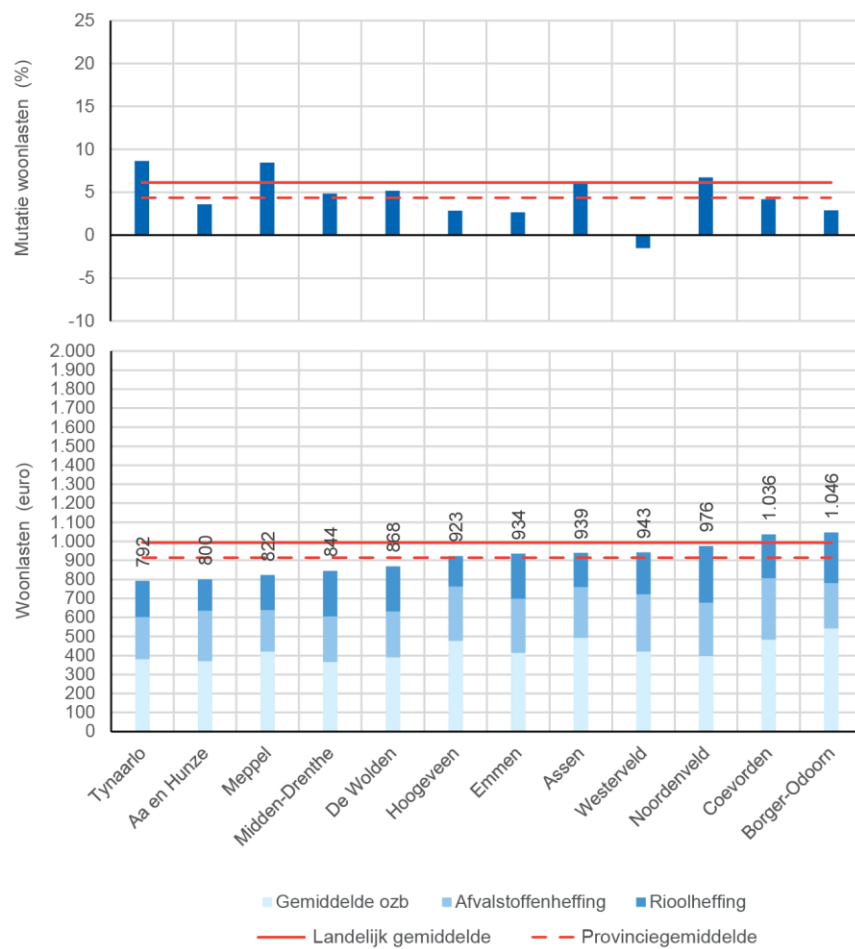
Benchmark woonlasten Groningen

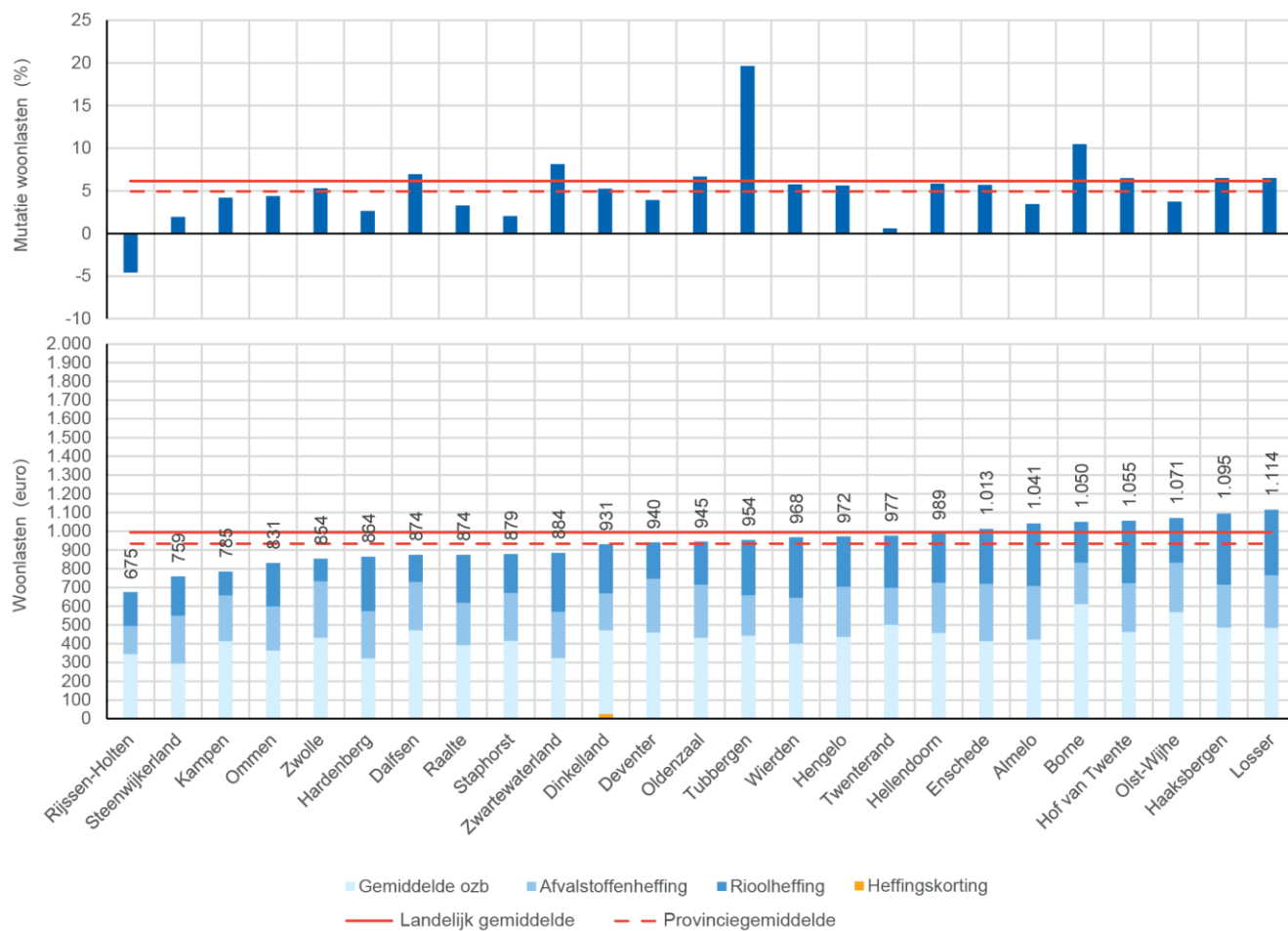
Benchmark woonlasten Fryslân

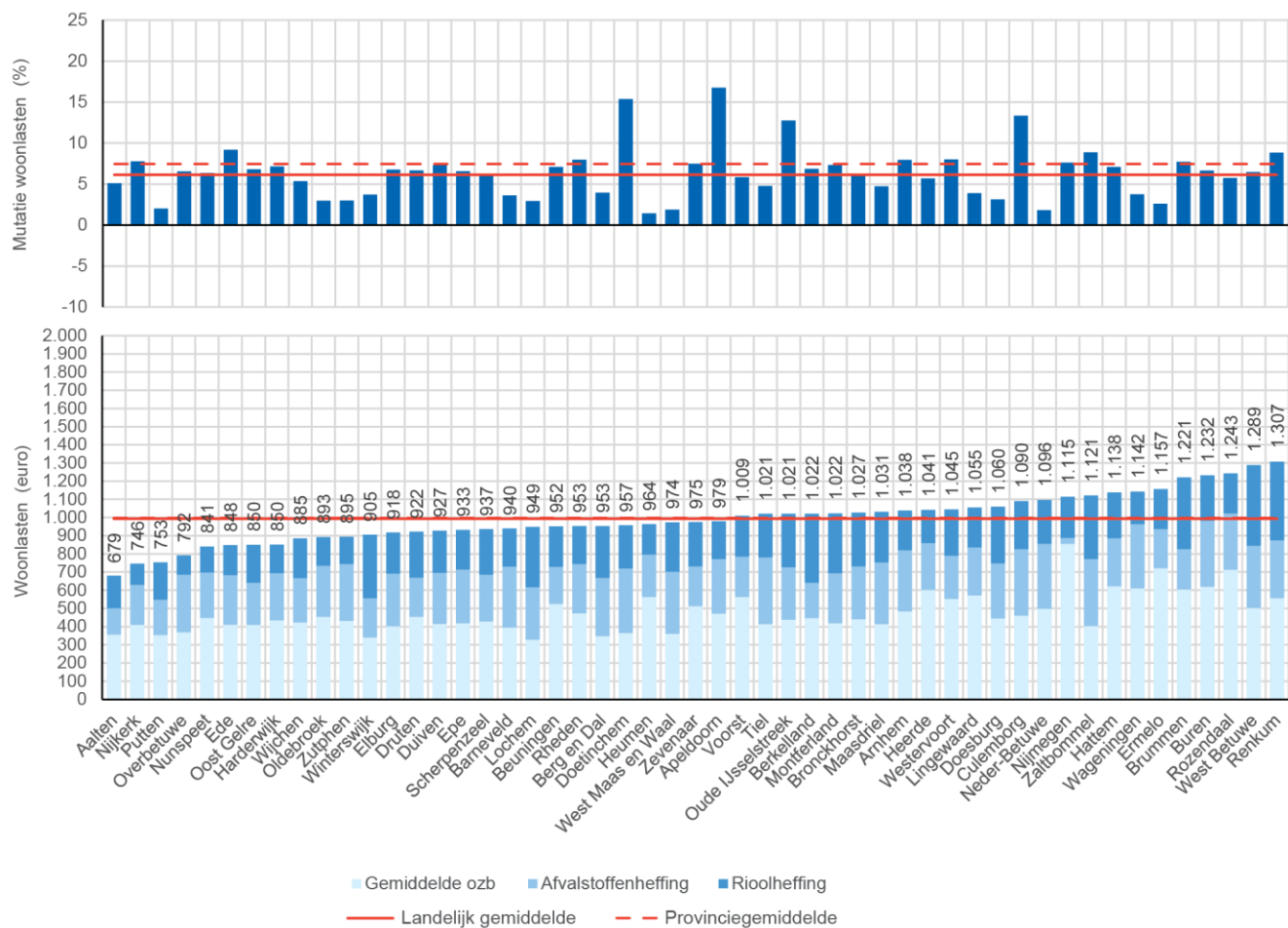
Benchmark woonlasten Drenthe

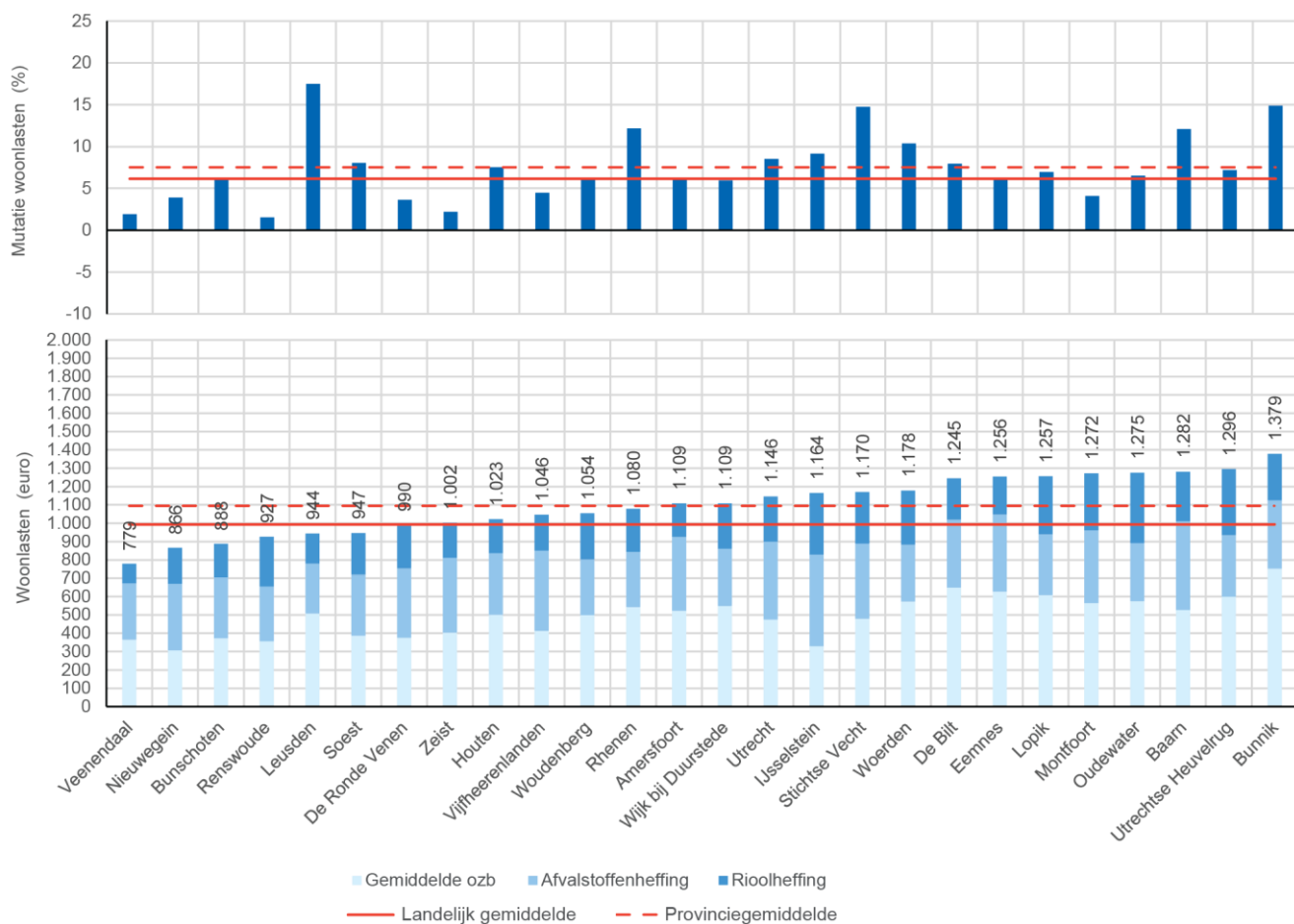
Benchmark woonlasten Overijssel

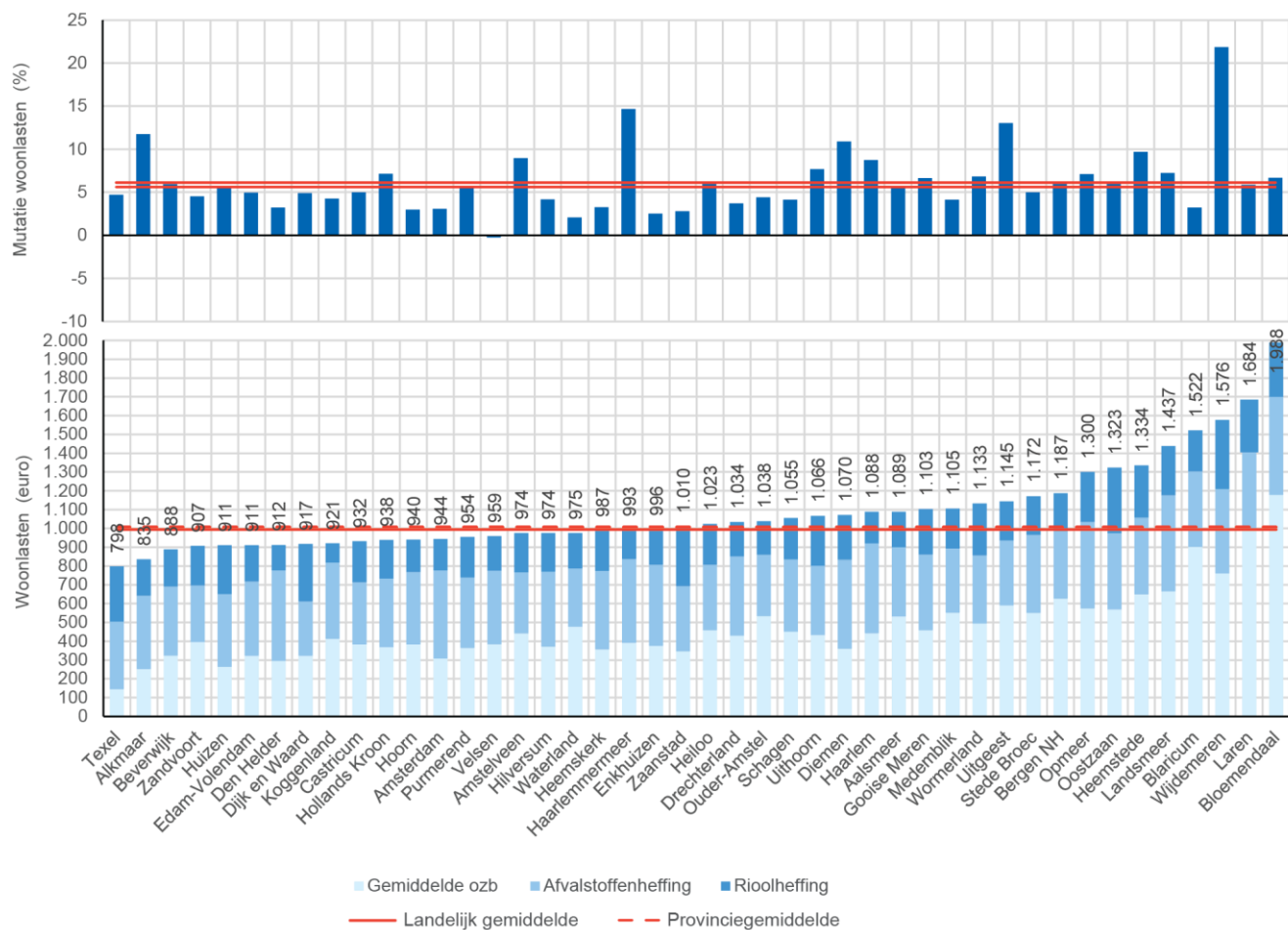
Benchmark woonlasten Gelderland

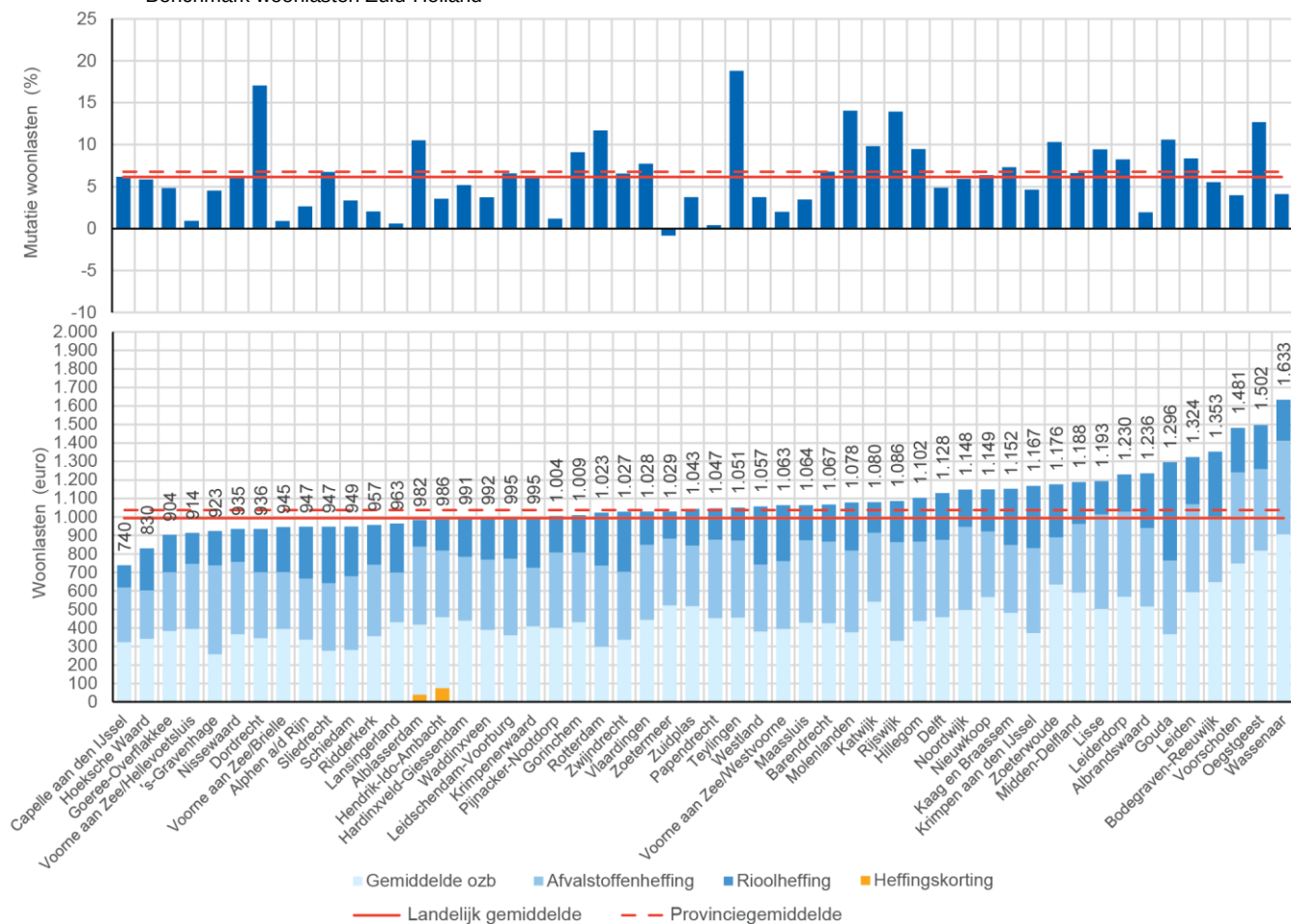
Benchmark woonlasten Utrecht

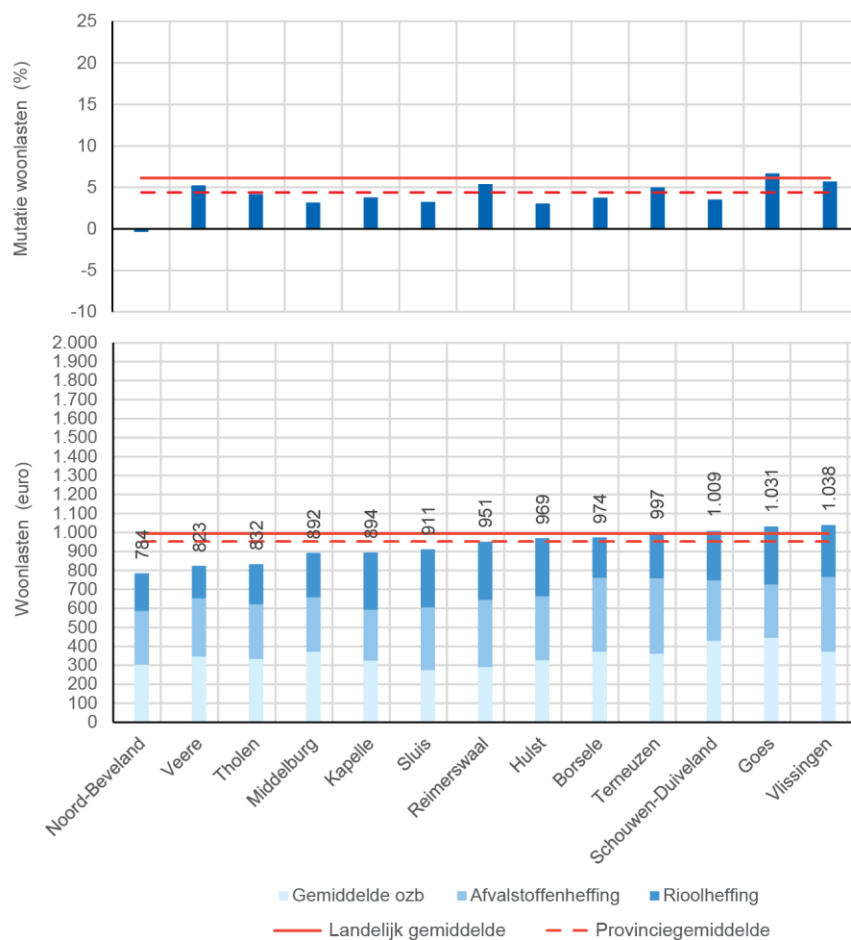
Benchmark woonlasten Noord-Holland

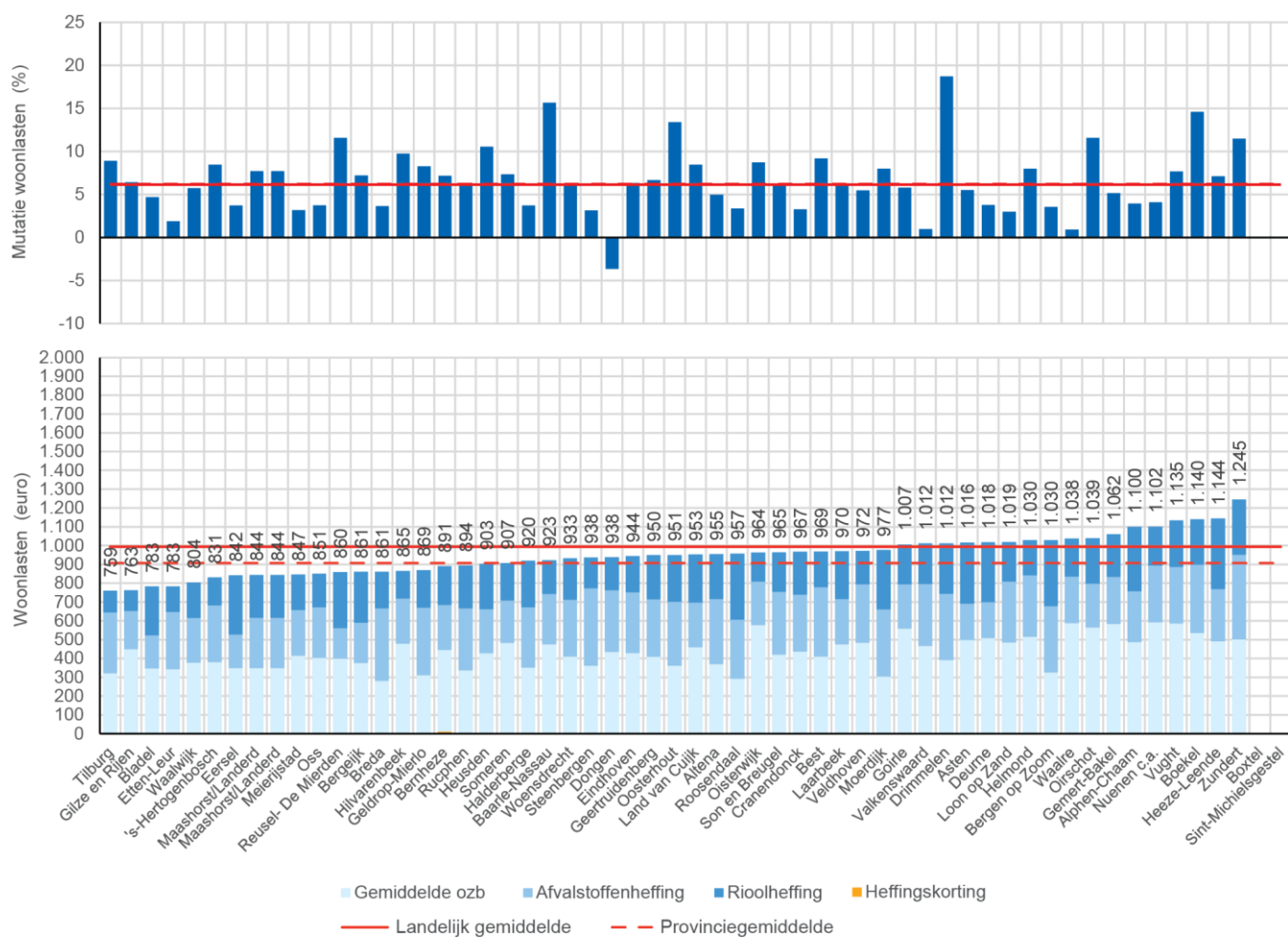
Benchmark woonlasten Zuid-Holland

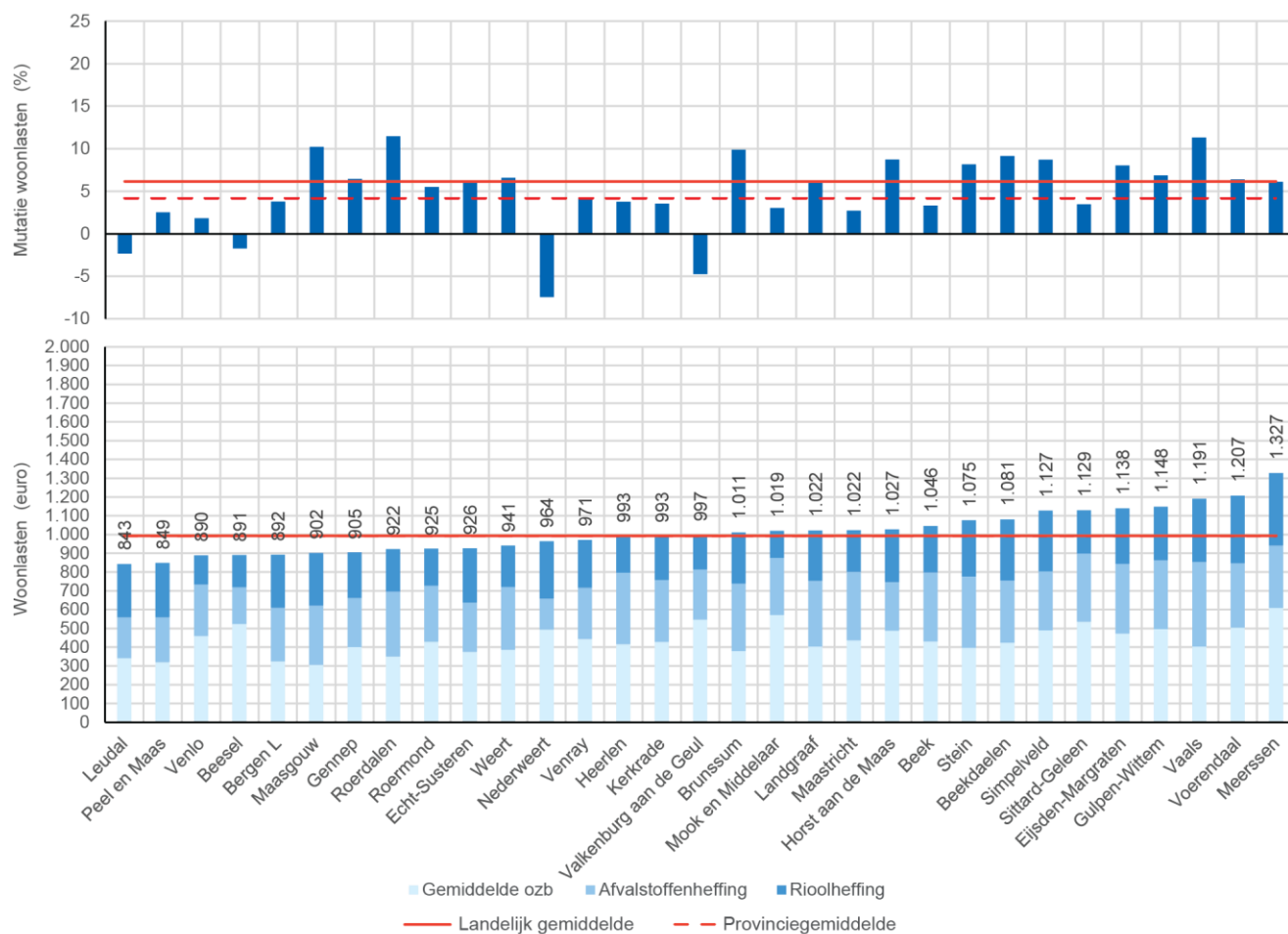
Benchmark woonlasten Zeeland

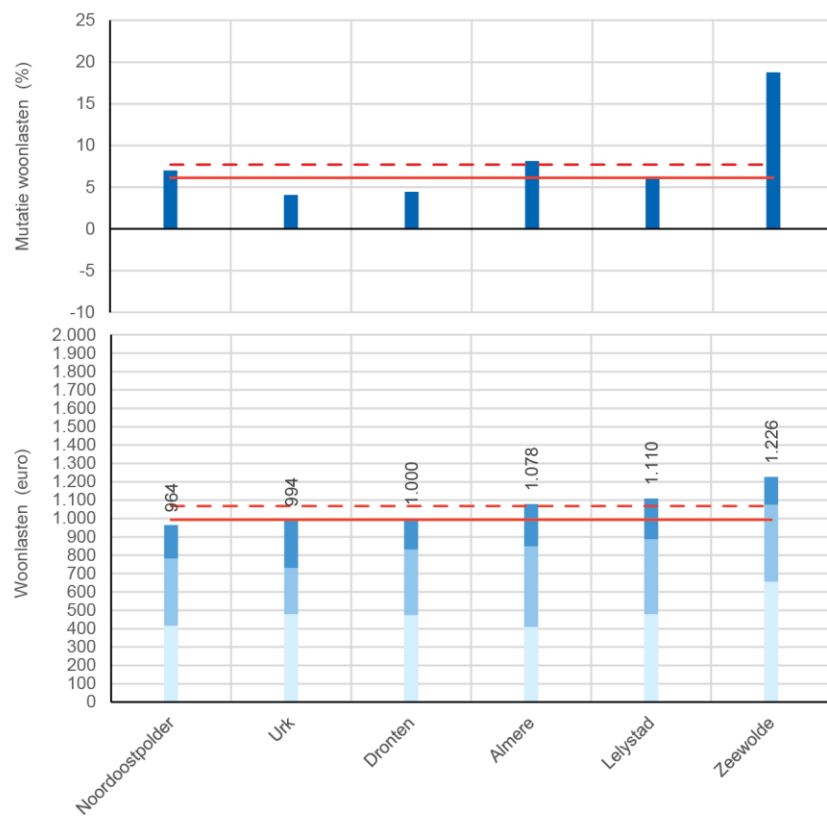
Benchmark woonlasten Noord-Brabant

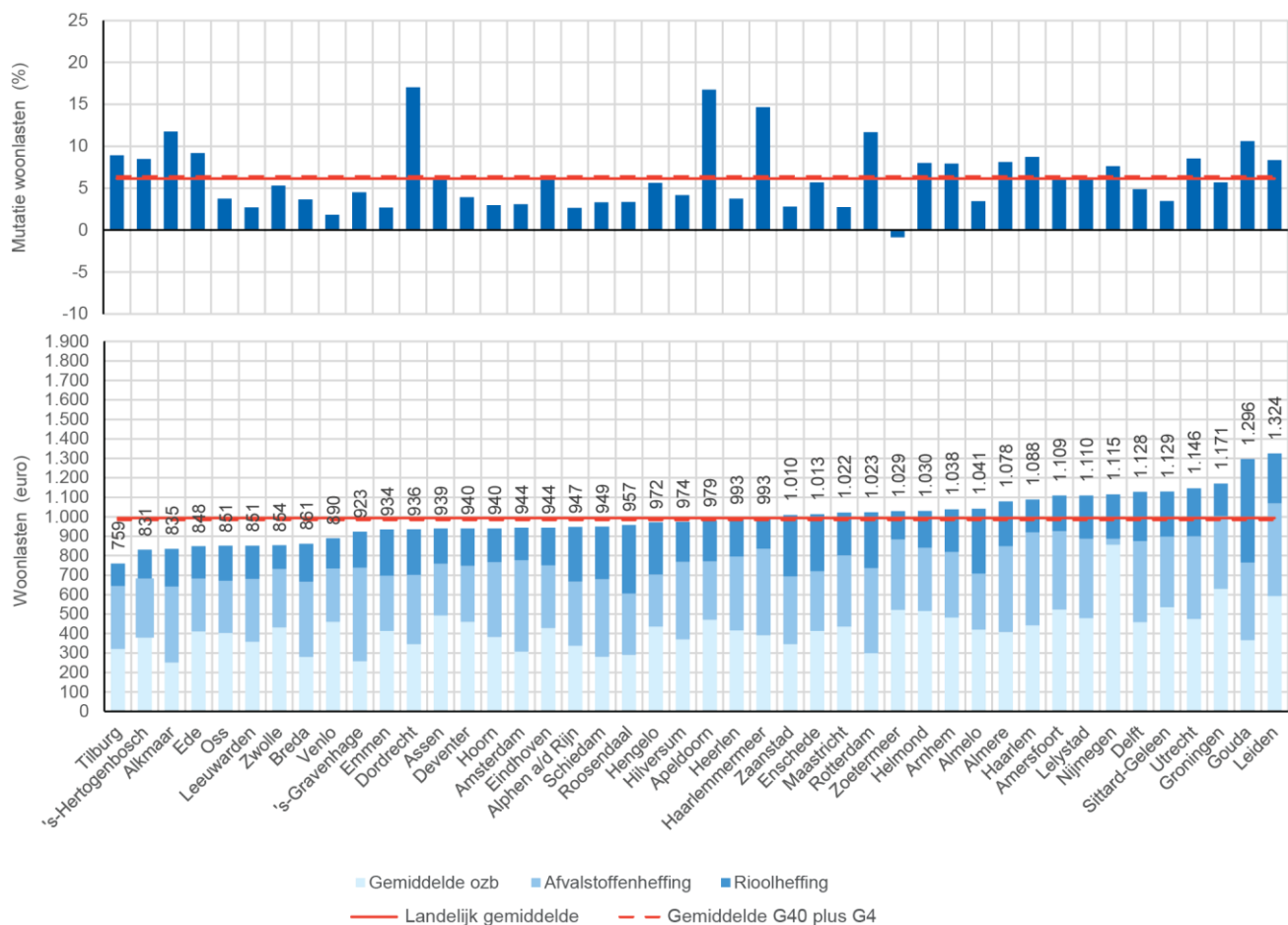
Benchmark woonlasten Limburg

Benchmark woonlasten Flevoland

Benchmark woonlasten G4 en G40

Bijlagen

Bijlage 1 Verantwoording

Bronnen

De gemeentekaarten in deze atlas zijn gebaseerd op opgaven van de afzonderlijke gemeenten. De gegevens zijn in de periode van november 2023 tot en met februari 2024 door COELO verzameld. In eerste instantie is daarbij gebruik gemaakt van een elektronisch vragenformulier, waarin diverse controles zitten ingebouwd. Een deel van de gemeenten heeft een vragenlijst zonder controles ingevuld. Van een groot aantal gemeenten is aanvullende informatie per e-mail of per telefoon verkregen. De gegevens zijn waar mogelijk vergeleken met die van vorig jaar, en bij grote veranderingen is navraag gedaan.

Gemeenten en delen van gemeenten

Gemeenten kennen soms uiteenlopende tarieven voor verschillende delen van hun grondgebied, als erfenis van gemeentelijke herindelingen. In deze atlas is er daarom voor gekozen zo nodig delen van gemeenten afzonderlijk op te nemen. De consequentie is dat niet gemeenten maar delen van gemeenten de kleinste eenheden vormen. Het woonlastenoverzicht in de bijlage kent daardoor niet 342 maar 347 (delen van) gemeenten.

Waarde van onroerende zaken

De woz-waarde vormt de grondslag voor de ozb (gemeenten), de heffing gebouwd (waterschappen) en in een klein deel van de gemeenten de rioolheffing. De ozb en heffing gebouwd worden betaald door huishoudens met een koopwoning. Voor de rioolheffing geldt dat deze kan worden opgelegd aan zowel gebruikers als eigenaren van woningen en niet-woningen.

Tot en met de editie van 2021 van deze atlas zijn we voor de berekening van de gemiddelde aanslag voor huishoudens met een koopwoning steeds uitgegaan van de gemiddelde waarde van koop- en huurwoningen tezamen. Wanneer de woz-waarde relevant was voor huurders gingen we uit van 60 procent van deze waarde. Er waren toen geen aparte gegevens voor koop- en huurwoningen beschikbaar.

Het CBS publiceert vanaf eind 2021 naast deze totale gemiddelde woz-waarde ook de gemiddelde woz-waarde van koopwoningen en van huurwoningen (voor de jaren 2019 en later). We willen inzichtelijk maken welk bedrag huishoudens met een koopwoning en huurders gemiddeld betalen voor gemeentelijke en waterschapslasten. De gemiddelde waarde per gemeente van koopwoningen (voor eigenaar-bewoners) en huurwoningen (voor huurders) geven dan een beter beeld dan de gemiddelde waarde van koop- en huurwoningen samen. Om de woonlasten voor eigenaar-bewoners te berekenen gaan we daarom uit van de gemiddelde woz-waarde per gemeente van koopwoningen.

Voor huishoudens in een huurhuis gaan we, waar relevant, uit van de woz-waarde van een huurhuis. Het CBS publiceert voor huurwoningen twee afzonderlijke woz-waarden: voor woningen die in bezit zijn van woningcorporaties en voor woningen die in eigendom zijn van overige verhuurders. Omdat een groter deel van de huurwoningen eigendom is van woningcorporaties en omdat bij relatief veel gemeenten (circa 10 procent) niet bekend is wat de gemiddelde waarde is van woningen in eigendom van overige verhuurders, gebruiken we de gemiddelde woz-waarde van huurwoningen die in het bezit zijn van woningcorporaties. Er zijn echter geen recente gegevens over deze waarde in Opmeer. Voor deze gemeente schatten we de waarde daarom op basis van de waardeverhouding tussen koopwoningen en woningen die worden verhuurd door woningcorporaties in het jaar waarvoor het CBS hier wel gegevens over heeft (2020).

In deel 1 van deze Atlas worden op een aantal punten ontwikkelingen in beeld gebracht over een langere periode (vanaf 1998). In deze tijdreeksen gebruiken we de gemiddelde woz-waarde van koop- en huurwoningen samen omdat de waarde van koop- en huurwoningen afzonderlijk pas vanaf het jaar 2019 bekend is.

Op het moment dat deze atlas wordt samengesteld is de gemiddelde waarde van woningen per gemeente in 2024 nog niet bekend. Deze is daarom berekend door de gemiddelde waarde van koop- en huurwoningen in 2023 (bron: CBS) te verhogen met de waardeontwikkeling van woningen van 2023 op 2024 (bron: de Waarderingskamer). Voor twee gemeenten, Boxtel en Sint-Michielsgestel, beschikte de Waarderingskamer nog niet over voldoende cijfers om de waardeontwikkeling van woningen te kunnen doorgeven. In deze gemeenten is gerekend met de voorlopige waardeontwikkeling die de Waarderingskamer in oktober heeft bepaald. Eind 2024 publiceert het CBS definitieve cijfers over de gemiddelde woningwaarde in iedere gemeente.

Gemiddelden

Waar in de atlas sprake is van gemiddelden gaat het om gewogen gemiddelden. Alle tarieven worden, waar mogelijk, gewogen naar de relevante grondslag. De ozb-tarieven zijn gewogen naar woz-waarde, en afvalstoffen- en rioolheffing naar aantal huishoudens. De gemiddelde woonlasten zijn bepaald door de gewogen gemiddelde ozb, afvalstoffenheffing en rioolheffing te sommeren en te verminderen met de gemiddelde heffingskorting. Voor enkele heffingen is de grondslag niet bekend (onder meer toeristenbelasting, hondenbelasting en leges). Hier is gewogen naar het aantal inwoners.

Inflatie

De cijfers in de Atlas van de lokale lasten zijn niet gecorrigeerd voor inflatie tenzij dit in de tekst wordt vermeld.

Tarieven en kortingen op de totale aanslag (heffingskorting)

Sommige gemeenten geven een korting op een specifieke belasting, of op de gehele aanslag (heffingskorting). Als deze is gekoppeld aan een bepaalde heffing is het desbetreffende bedrag door ons simpelweg afgetrokken van het tarief. Alleen als het bedrag in mindering wordt gebracht op de totale aanslag spreken wij in deze atlas nog van een heffingskorting.

Meerpersoonshuishoudens

In veel gemeenten is het tarief van de afvalstoffenheffing of de rioolheffing afhankelijk van de grootte van het huishouden. De meeste gemeenten maken hierbij alleen onderscheid tussen eenpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens. Enkele gemeenten passen een verdere differentiatie toe. In de atlas wordt in deze gevallen het tarief vermeld dat geldt voor een driepersoonshuishouden.

Uitgangspunten waterverbruik en afvalaanbod

Daar waar tarieven aan waterverbruik (rioolheffing) of afvalaanbod (afvalstoffenheffing) zijn gerelateerd hebben wij veronderstellingen gemaakt om te komen tot jaarbedragen per huishouden.

Voor het afvalaanbod wordt gebruik gemaakt van het gemiddeld aanbod van restafval en gft-afval per inwoner per gemeente dat het CBS publiceert. De meest recente cijfers hebben betrekking op 2022. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat het afvalaanbod lager is als een gemeente diftar hanteert en dat dit effect sterker is naarmate het variabele tarief hoger is. We corrigeren de cijfers van 2022 daarom voor ontwikkelingen (verandering van tarief of tariefsysteem) in 2023 en 2024. De berekeningen van de betaalde bedragen bij diftar zijn dus gebaseerd op een schatting van de afvalhoeveelheid in die gemeente.

Diftar heeft bij de rioolheffing veel minder invloed dan bij de afvalstoffenheffing (zie de tekst bij kaart 17 en 18). Wij houden er daarom geen rekening mee. Waar van toepassing is voor een eenpersoonshuishouden uitgegaan van een waterverbruik van afgerond 68 kubieke meter. Voor een meerpersoonshuishouden gaan we uit van drie personen of een waterverbruik van 123 kubieke meter. Dit op basis van onderzoek van het CBS en Vewin.⁸⁹ Waar tot een verbruik van 250 kubieke meter hetzelfde tarief van toepassing is, spreken we van een vastrecht.

Rioolheffing bedrijven

De rioolheffing wordt door zowel huishoudens als bedrijven betaald. Het is echter lastiger om aan te geven hoeveel een bedrijf aan rioolheffing betaalt dan hoeveel een huishouden betaalt. Dat komt doordat de verschillen tussen bedrijven veel groter zijn dan die tussen huishoudens. Een 'standaard' bedrijf bestaat niet. Daarnaast hanteren gemeenten voor bedrijven soms complexere tariefsystemen dan voor huishoudens. Tarieven kunnen afhankelijk zijn van waterverbruik, maar bijvoorbeeld ook van het aantal werknemers, of de oppervlakte van het bedrijf. Voor veel gemeenten kunnen wij nagaan welke bedragen bedrijven betalen voor de rioolheffing bij uiteenlopend waterverbruik. Op basis van deze gegevens is een gemiddelde rioolheffing berekend.

Reinigingsrecht bedrijven

Huishoudens betalen een afvalstoffenheffing voor het inzamelen en verwerken van hun huisvuil. Gemeenten kunnen ook bedrijfsafval inzamelen. In die gevallen betaalt het bedrijf meestal een reinigingsrecht. Bedrijven kunnen echter ook een contract afsluiten

⁸⁹ J. Bakker, F. van der Mooren, H.J. Boonstra (2022), *Watergebruik thuis 2021, Schattingen van het watergebruik per dag door personen en huishoudens*, 's-Gravenhage: CBS en Vewin.

met een particuliere inzamelaar. De tariefsystemen van de reinigingsrechten verschillen nog sterker dan die voor de afvalstoffenheffing. Ook ontbreken grondslaggegevens. Het is daarom niet mogelijk om de opbrengstontwikkeling en tariefontwikkeling voor bedrijven weer te geven.

Toeristenbelasting

Waar het tarief afhangt van de overnachtingsprijs is uitgegaan van een bedrag dat jaarlijks wordt verhoogd op basis van de consumentenprijsindex voor accommodaties (CBS). Voor hotels is dit in 2023 131,95 euro en voor 2024 137,00 euro. Voor campings is dit in 2023 50,00 euro en voor 2024 52,82 euro.

Waar het tarief afhangt van het aantal sterren is uitgegaan van drie sterren.

Gestandaardiseerd ozb-tarief

In bijlage 2 staat uitgelegd dat ozb-tarieven van verschillende gemeenten niet zonder meer kunnen worden vergeleken. Doordat verschillen in belastingcapaciteit via het verdeelsysteem van de algemene uitkering niet volledig worden verevend, kunnen gemeenten met bovengemiddelde waarden van onroerende zaken bij een bepaald ozb-tarief over meer algemene middelen beschikken dan gemeenten waar onroerende zaken minder waard zijn. Gemeenten met lage waarden van onroerende zaken kennen dan ook relatief hoge ozb-tarieven.

Om de hoogte van de ozb-tarieven toch te kunnen vergelijken berekenen wij *gestandaardiseerde* tarieven. Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou worden verevend). Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo (dus rekening houdend met de verevening via het gemeentefonds) dezelfde ozb-opbrengst per inwoner.⁹⁰

De algemene uitkering aan een individuele gemeente wordt verlaagd met een bedrag dat is gerelateerd aan de ozb-opbrengst bij hantering van het rekentarief (belastinggrondslag keer rekentarief). Het rekentarief is afgeleid van het gemiddelde ozb-tarief. Het totaal van deze 'kortingen' vloeit overigens weer in het gemeentefonds. De verevening via het gemeentefonds beïnvloedt daarom uitsluitend de *verdeling* van het gemeentefonds, niet de *omvang* ervan.

Bij een volledige verevening van de belastingcapaciteit zou een gemeente geen direct financieel belang meer hebben bij uitbreiding van de lokale belastinggrondslag. De extra belastingopbrengst wordt dan (bij hantering van het rekentarief) immers precies tenietgedaan door de verlaging van de algemene uitkering. De gemeentelijke belastingcapaciteit wordt daarom slechts *gedeeltelijk* gecompenseerd op basis van 70 procent van de waarde van niet-woningen en 80 procent van de waarde van

⁹⁰ Een alternatief voor het corrigeren van het ozb-tarief voor het feit dat niet volledig wordt verevend is het berekenen van de gemiddelde ozb-aanslag gecorrigeerd voor het feit dat de belastinggrondslag *überhaupt* wordt verevend. Dit zou op hetzelfde neerkomen.

woningen.⁹¹ Doordat niet volledig wordt verevend kunnen gemeenten met bovengemiddelde waarden van onroerende zaken bij een bepaald ozb-tarief over meer algemene middelen beschikken dan gemeenten waar onroerende zaken minder waard zijn. Gemeenten met lage waarden van onroerende zaken kennen dan ook relatief hoge ozb-tarieven.

Om de berekening van het gestandaardiseerde ozb-tarief inzichtelijk te maken geven we hier een rekenvoorbeeld. We vergelijken de gemeente met de laagste woningwaarde per inwoner (Pekela, 90.230 euro) met de gemiddelde gemeente, waar de woningwaarde per inwoner 173.288 euro bedraagt. Uitgangspunt is dat de verevening van belastingcapaciteit voor een gemeente met een gemiddelde belastingcapaciteit per saldo geen effect heeft: het af te dragen bedrag is gelijk aan het bedrag dat via de algemene uitkering weer terugkomt. Pekela ontvangt als gevolg van de verevening van belastingcapaciteit een algemene uitkering die per inwoner 59,14 euro hoger ligt dan die voor een gemeente met een gemiddelde belastingcapaciteit.⁹² Bij een verevening van honderd procent zou Pekela niet 59,14 euro maar 73,92 euro per inwoner extra aan algemene uitkering ontvangen.⁹³ Door de onvolledige verevening komt Pekela dus 14,78 euro per inwoner tekort. Om per saldo evenveel te besteden te hebben als een gemeente met gemiddelde woningwaarde moet Pekela een ozb-tarief hanteren dat 0,0164 procentpunt hoger ligt.⁹⁴ Het gestandaardiseerde tarief voor woningen is voor Pekela dus gelijk aan het feitelijke tarief min 0,0164 procentpunt. Het gestandaardiseerde tarief voor niet-woningen wordt op soortgelijke wijze berekend.

⁹¹ Hiernaast omvat het cluster onroerendezaakbelasting in het verdeelsysteem van de algemene uitkering uit het gemeentefonds nog een bedrag per woonruimte en een vast bedrag, maar dat is voor deze discussie niet zo belangrijk.

⁹² Dit is berekend als 0,8 keer het verschil tussen de landelijke per capita waarde van woningen en die waarde in Pekela, vermenigvuldigd met het rektarief voor eigenaren van woningen (0,0890 in 2024).

⁹³ Dit blijkt als bij de bovenstaande berekening geen 0,8 (80 procent) maar 100 procent van de woningwaarde wordt genomen.

⁹⁴ Te berekenen als $14,78 / (90.230 / 100)$.

Bijlage 2 Hoe kunnen de lasten tussen gemeenten worden vergeleken?

Appels en peren op één lijn

Een van de doelen van deze atlas is het vergelijken van de hoogte van de belastingen in verschillende gemeenten. Dat is niet zo eenvoudig als het lijkt. Zo wordt bijvoorbeeld bij gelijke ozb-tarieven in gemeenten met dure huizen meer ozb betaald dan in gemeenten met goedkope huizen. Verder kan een gemeente met hoge ozb-tarieven weer lage tarieven kennen voor rioolheffing of afvalstoffenheffing. Ook zijn sommige gemeenten veel meer aangewezen op hun eigen belastinginkomsten dan andere gemeenten, omdat zij een lagere algemene uitkering ontvangen uit het gemeentefonds.

Hoe kunnen lokale lasten nu zinvol worden vergeleken? Wij onderscheiden hierbij twee perspectieven: dat van de belastingbetaler en dat van de gemeente. Voor de belastingbetaler gaat het er in de eerste plaats om hoeveel hij betaalt. Voor de gemeente gaat het er om hoeveel middelen de belastingheffing per saldo oplevert, en dus hoeveel middelen beschikbaar komen om voorzieningen te bekostigen.

Eerst gaan we na hoe de hoogte van de ozb vanuit deze perspectieven kan worden vergeleken. Daarna kijken we naar het geheel van de gemeentelijke woonlasten: ozb, rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Vergelijking hoogte ozb: het perspectief van de belastingbetaler

Om te weten te komen of de ozb in de ene gemeente hoger is dan in de andere heeft het weinig zin om de ozb-tarieven te vergelijken. Immers, lage tarieven kunnen in combinatie met een hoge grondslag best tot een hoge belastingaanslag leiden. Eenzelfde soort huis is in de ene gemeente veel duurder dan in de andere. Bovendien staan in de ene gemeente meer villa's dan in de andere. Vanuit het standpunt van de belastingbetaler is de *gemiddelde belastingaanslag* een nuttiger indicator dan het tarief. Dit is de aanslag voor een woning met een voor de gemeente geldende gemiddelde waarde, ofwel, wat de gemiddelde burger aan ozb betaalt. Omdat niet-woningen zeer divers van aard en waarde zijn is dit concept voor niet-woningen minder geschikt. De gemiddelde ozb-aanslag voor woningen is weergegeven in kaart 7.

Vergelijking hoogte ozb: het perspectief van de gemeente

Vanuit het gezichtspunt van de gemeente moet rekening worden gehouden met iets anders. Gemeenten met veel dure woningen en bedrijfspanden binnen hun grenzen (en dus een grote belastingcapaciteit) ontvangen bij een bepaald ozb-tarief een hogere opbrengst dan gemeenten met minder dure onroerende zaken. Anders gezegd: gemeenten met veel dure onroerende zaken binnen hun grenzen kunnen met een laag ozb-tarief toch een redelijke opbrengst binnen halen.

De rijksoverheid verevent dergelijke verschillen gedeeltelijk door daarmee rekening te houden bij de verdeling van de algemene uitkering die gemeenten ontvangen uit het gemeentefonds. Als het verdeelsysteem van de algemene uitkering de verschillen in belastingcapaciteit volledig zou verevenen, zouden twee gemeenten met dezelfde ozb-tarieven per saldo dezelfde algemene middelen ontvangen (ozb en algemene uitkering opgeteld). De verevening is echter niet volledig.

Doordat niet volledig wordt verevend kunnen gemeenten met bovengemiddelde waarden van onroerende zaken bij een bepaald ozb-tarief over meer algemene middelen beschikken dan gemeenten waar onroerende zaken minder waard zijn. Gemeenten met lage waarden van onroerende zaken kennen dan ook relatief hoge ozb-tarieven.

Om de hoogte van de ozb-tarieven toch te kunnen vergelijken berekenen wij *gestandaardiseerde* tarieven (kaart 8 en kaart 12). Dit zijn de tarieven die de gemeenten bij gelijke opbrengst zouden heffen wanneer ze een gemiddelde belastingcapaciteit hadden gehad (of wanneer de belastingcapaciteit niet gedeeltelijk maar geheel zou worden verevend). Twee gemeenten met hetzelfde gestandaardiseerde tarief hebben per saldo (dus rekening houdend met de verevening van belastingcapaciteit) dezelfde ozb-opbrengst per inwoner. Een gemeente met hoge gestandaardiseerde ozb-tarieven kan dus meer voorzieningen bekostigen dan gemiddeld, tenzij het lokale kostenniveau hoger ligt. In de verantwoording in bijlage 1 van deze atlas staat hoe de gestandaardiseerde tarieven precies worden berekend.

Woonlasten: het perspectief van de belastingbetaler

De hoogte van de ozb kan vanuit het perspectief van de belastingbetaler worden vergeleken aan de hand van de gemiddelde belastingaanslag. Maar, zoals gezegd, de ozb kan hoog zijn terwijl de tarieven voor de rioolheffing of de afvalstoffenheffing laag zijn, of omgekeerd. Sommige gemeenten bekostigen een deel van de kosten van de riolering of de afvalinzameling en -verwerking uit de ozb. Daarom vergelijken we ook het geheel van de gemeentelijke woonlasten: de som van de gemiddelde ozb-aanslag, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing, verminderd met een eventuele heffingskorting. Voor huishoudens met een koopwoning gebeurt dit in kaart 27 (eenpersoonshuishoudens) en kaart 28 (meerpersoonshuishoudens) en voor huishoudens met een huurwoning in kaarten 31 en 32 .

Woonlasten: het perspectief van de gemeente

Doordat gemeenten met dure woningen een lagere algemene uitkering ontvangen uit het gemeentefonds (de rijksoverheid vindt immers dat ze zelf meer belasting kunnen heffen) hebben zij over het algemeen hogere woonlasten, zonder daar meer middelen aan over te houden. Een vergelijking van de woonlasten gaat vanuit gemeentelijk perspectief dus mank. Hiervoor moet de gemiddelde ozb-opbrengst worden gecorrigeerd voor het feit dat verevening van belastingcapaciteit plaatsvindt.

De zo berekende netto woonlasten geven weer wat de gemeente per saldo – dus na rekening te houden met de verevening van belastinggrondslag – overhoudt aan de belastingheffing. De netto woonlasten zijn gedefinieerd als de woonlasten die er zouden zijn als de belastingcapaciteit niet zou worden verevend. De extra ozb-

opbrengst die gemeenten met dure woningen nu nodig hebben om de lagere algemene uitkering te compenseren is van de bruto woonlasten afgetrokken. Bij gemeenten met lage woningwaarden is het profijt van de verevening bij de bruto woonlasten opgeteld.

Als we afzien van verschillen in de kosten van riolering en afvalverwijdering geven de netto woonlasten aan of gemeenten meer of minder te besteden hebben om hun voorzieningenniveau op peil te houden dan andere gemeenten. Verschillen in kosten, behoeften en belastingcapaciteit zijn (in theorie) geëgaliseerd via de verdeling van de algemene uitkering. Gemeenten die dan relatief veel geld binnenkrijgen zouden een relatief hoog voorzieningenniveau moeten hebben. Anders werken ze niet efficiënt.

Een eerste kanttekening hierbij is dat het verdeelsysteem van de algemene uitkering natuurlijk niet perfect is.⁹⁵ Verder zijn er verschillen in de kosten van riolering en vuilnisophaal en -verwerking, die tot hogere opbrengsten kunnen nopen.⁹⁶ Ook is geen rekening gehouden met de belasting op niet-woningen, en kunnen sommige gemeenten vrij gemakkelijk alternatieve geldbronnen aanboren (bijvoorbeeld parkeer- of toeristenbelasting). Er zijn bovendien gemeenten met hoge inkomsten uit rente of dividend. Redenen genoeg dus om verschillen in netto woonlasten voorzichtig te interpreteren.

Samenvatting

Om na te gaan in welke gemeente de burger meer of minder aan ozb betaalt, kan het beste de gemiddelde ozb-aanslag worden vergeleken. Dit is de aanslag voor een woning met gemiddelde waarde. Om te vergelijken welke gemeente per saldo meer of minder aan de ozb overhoudt, is het gestandaardiseerde ozb-tarief een betere maatstaf. Dit is het tarief gecorrigeerd voor het feit dat gemeenten met goedkope woningen hogere tarieven nodig hebben om een bepaalde opbrengst te genereren dan gemeenten met dure woningen.

Hoge ozb-tarieven kunnen samengaan met lage tarieven voor andere heffingen. Om te beoordelen in welke gemeente de burger duurder of goedkoper uit is, worden daarom de woonlasten vergeleken. Die bestaan uit de gemiddelde ozb-aanslag, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing (soms verminderd met een heffingskorting). De hoogte van de woonlasten is geen goede maatstaf voor het bedrag dat de gemeente beschikbaar krijgt om voorzieningen te bekostigen. Daarvoor worden de netto woonlasten gebruikt: de woonlasten gecorrigeerd voor het feit dat gemeenten met dure woningen een lagere algemene uitkering uit het gemeentefonds ontvangen dan andere gemeenten.

⁹⁵ Zie M.A. Allers (2005), De verdeling van het gemeentefonds: kritiek op de bestaande methode en voorstel voor alternatief, *Tijdschrift voor Openbare Financiën*, nr. 4, blz. 158-189.

⁹⁶ Kostenverschillen worden wat betreft de riolering deels via de algemene uitkering geëgaliseerd, maar dat geldt niet voor de kosten van de vuilnisophaal.

Bijlage 3 Woonlasten per gemeente

In deze bijlage vindt u per gemeente de gemeentelijke woonlasten voor zowel huishoudens met een koopwoning en een huurwoning. De woonlasten zijn conform de gegevens die zijn gebruikt voor kaart 27, kaart 28, kaart 31 en kaart 32. De gemeentelijke woonlasten voor meerpersoonshuishoudens zijn voorzien van een rangnummer. Hierbij heeft nummer 1 de laagste woonlasten en nummer 345 (koopwoningen) en 347 (huurwoningen) de hoogste.

Een gemeente mag na een herindeling nog twee jaar afzonderlijke tarieven hanteren voor de voormalige gemeenten. In dat geval wordt in de tabellen de huidige gemeentenaam eerst genoemd, gevolgd door een schuine streep en de oude gemeentenaam.

De gemeenten zijn gerangschikt naar provincie. De vetgedrukte getallen achter de provincienaam zijn de provinciale gemiddelden.

Tabel 24 Woonlasten en rangnummers provincie Groningen

	Eigenaar bewoner			Huurder		
	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden
Gemiddelde provincie						
Groningen	996	1.090		279	352	
Eemsdelta/Appingedam	901	953	132	502	554	252
Eemsdelta/Delfzijl	901	953	132	502	554	252
Eemsdelta/Loppersum	901	953	132	455	507	212
Groningen	1.060	1.171	305	263	373	91
Het Hogeland	934	1.026	218	261	353	67
Midden-Groningen	997	1.035	229	235	273	25
Oldambt	952	983	174	223	254	17
Pekela	914	1.024	217	254	364	79
Stadskanaal	840	897	74	217	274	27
Veendam	976	1.051	247	415	490	204
Westerkwartier	953	1.042	238	291	379	98
Westerwolde	1.132	1.155	300	353	377	95

Tabel 25 Woonlasten en rangnummers provincie Fryslân

	Eigenaar bewoner			Huurder		
	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden
Gemiddelde provincie						
Fryslân	782	893		339	453	
Achtkarspelen	886	991	180	465	570	273
Ameland	603	686	3	328	411	134
Dantumadiel	923	974	163	393	444	158
De Fryske Marren	704	857	45	361	514	223
Harlingen	694	800	18	217	323	49
Heerenveen	840	968	153	410	538	242
Leeuwarden	705	851	43	275	421	138
Noardeast-Fryslân	793	863	49	407	478	188
Ooststellingwerf	657	844	33	283	469	179
Opsterland	719	826	24	410	518	227
Schiermonnikoog	842	979	171	388	525	230
Smallingerland	915	959	145	358	402	118
Súdwest Fryslân	826	873	56	316	363	78
Terschelling	873	873	55	433	433	147
Tytsjerksteradiel	847	948	125	289	390	103
Vlieland	735	882	60	382	529	233
Waadhoeke	857	985	175	514	642	319
Weststellingwerf	719	819	21	199	299	37

Tabel 26 Woonlasten en rangnummers provincie Drenthe

	Eigenaar bewoner			Huurder		
	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden
Gemiddelde provincie						
Drenthe	860	914		327	375	
Aa en Hunze	734	800	19	199	265	22
Assen	865	939	111	372	446	162
Borger-Odoorn	1.005	1.046	241	198	238	11
Coevorden	981	1.036	230	373	428	145
De Wolden	774	868	53	383	478	187
Emmen	902	934	104	299	332	60
Hoogeveen	840	923	93	316	399	113
Meppel	822	822	22	401	401	117
Midden-Drenthe	799	844	34	432	477	186
Noordenveld	935	976	168	240	281	29
Tynaarlo	759	792	15	377	411	132
Westerveld	849	943	116	208	302	39

Tabel 27 Woonlasten en rangnummers provincie Overijssel

	Eigenaar bewoner			Huurder		
	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden
Gemiddelde provincie						
Overijssel	903	934		433	464	
Almelo	996	1.041	237	444	490	203
Borne	1.021	1.050	245	409	438	153
Dalfsen	845	874	57	299	328	55
Deventer	898	940	113	438	480	192
Dinkelland	903	931	100	440	468	176
Enschede	986	1.013	203	572	599	290
Haaksbergen	1.095	1.095	271	609	609	299
Hardenberg	822	864	50	500	542	243
Hellendoorn	989	989	178	530	530	234
Hengelo	935	972	160	499	536	240
Hof van Twente	1.024	1.055	251	559	591	284
Kampen	755	785	14	340	370	88
Losser	1.083	1.114	281	249	280	28
Oldenzaal	908	945	120	362	398	110
Olst-Wijhe	1.048	1.071	260	479	502	210
Ommen	800	831	26	436	467	175
Raalte	828	874	58	435	481	194
Rijssen-Holten	645	675	1	299	329	58
Staphorst	855	879	59	439	463	172
Steenwijkerland	726	759	7	315	347	64
Tubbergen	929	954	138	267	292	34
Twenterand	936	977	170	435	476	185
Wierden	940	968	154	539	567	267
Zwartewaterland	804	884	61	480	559	259
Zwolle	782	854	44	229	300	38

Tabel 28

	Eigenaar bewoner			Huurder		
	Woonlasten veerpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden
Gemiddelde provincie						
Gelderland	916	997		313	406	
Aalten	578	679	2	221	322	48
Apeldoorn	965	979	172	398	412	135
Arnhem	954	1.038	233	312	396	108
Barneveld	806	940	112	410	544	244
Berg en Dal	786	953	136	437	604	296
Berkelland	897	1.022	210	232	357	68
Beuningen	943	952	131	234	243	14
Bronckhorst	980	1.027	221	540	586	281
Brummen	1.019	1.221	314	414	616	304
Buren	1.210	1.232	317	340	363	76
Culemborg	1.066	1.090	270	342	367	82
Doesburg	889	1.060	253	444	614	303
Doetinchem	886	957	142	520	592	285
Druten	854	922	91	148	216	5
Duiven	788	927	99	373	512	221
Ede	824	848	38	304	327	53
Elburg	821	918	88	418	515	226
Epe	835	933	102	293	391	105
Ermelo	1.073	1.157	301	351	435	149
Harderwijk	811	850	41	376	416	136
Hattem	1.114	1.138	289	341	365	80
Heerde	1.008	1.041	236	225	259	19
Heumen	895	964	149	164	233	9
Lingewaard	1.025	1.055	249	378	408	128
Lochem	887	949	126	558	620	305
Maasdriel	1.003	1.031	227	350	379	97
Montferland	847	1.022	211	429	604	295
Neder-Betuwe	1.077	1.096	272	338	358	69
Nijkerk	726	746	5	200	220	7
Nijmegen	1.099	1.115	282	16	32	1
Nunspeet	770	841	30	180	250	16
Oldebroek	844	893	70	390	439	154
Oost Gelre	748	850	40	338	440	155
Oude IJsselstreek	932	1.021	209	495	583	279
Overbetuwe	746	792	16	376	422	142
Putten	724	753	6	371	400	115
Renkum	1.056	1.307	331	348	600	291
Rheden	910	953	135	362	405	125
Rozendaal	1.208	1.243	319	275	310	41
Scherpenzeel	917	937	107	489	508	214
Tiel	942	1.021	208	528	607	298
Voorst	985	1.009	197	422	446	161
Wageningen	1.010	1.142	292	398	531	235
West Betuwe	1.277	1.289	327	773	785	346
West Maas en Waal	963	974	162	329	341	61
Westervoort	1.008	1.045	240	202	239	12
Wijchen	857	885	62	256	284	31
Winterswijk	735	905	79	395	565	264
Zaltbommel	1.096	1.121	283	343	368	83
Zevenaar	871	975	166	359	462	171
Zutphen	848	895	73	267	313	43

Tabel 29 Woonlasten en rangnummers provincie Utrecht

	Eigenaar bewoner			Huurder		
	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden
Gemiddelde provincie						
Utrecht	984	1.093		369	507	
Amersfoort	996	1.109	278	338	450	167
Baarn	1.124	1.282	326	597	755	345
Bunnik	1.214	1.379	337	461	626	307
Bunschoten	857	888	63	483	514	223
De Bilt	1.065	1.245	320	415	595	288
De Ronde Venen	890	990	179	278	378	96
Eemnes	991	1.256	322	362	627	308
Houten	808	1.023	214	307	521	228
IJsselstein	748	1.164	302	419	835	347
Leusden	928	944	117	419	435	148
Lopik	1.121	1.257	323	513	649	320
Montfoort	1.118	1.272	324	553	707	340
Nieuwegein	697	866	52	390	559	257
Oudewater	1.245	1.275	325	288	318	45
Renswoude	870	927	98	513	570	272
Rhenen	944	1.080	264	286	422	139
Soest	912	947	122	524	559	256
Stichtse Vecht	957	1.170	304	478	691	335
Utrecht	1.034	1.146	295	313	425	144
Utrechtse Heuvelrug	1.156	1.296	328	557	696	337
Veenendaal	750	779	10	314	343	63
Vijfheerenlanden	956	1.046	243	543	633	311
Wijk bij Duurstede	1.080	1.109	279	284	313	42
Woerden	1.120	1.178	308	547	605	297
Woudenberg	1.008	1.054	248	344	390	101
Zeist	872	1.002	193	280	410	131

Tabel 30 Woonlasten en rangnummers provincie Noord-Holland

	Eigenaar bewoner			Huurder		
	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden
Gemiddelde provincie						
Noord-Holland	902	1.008		354	464	
Aalsmeer	1.015	1.089	269	296	370	87
Alkmaar	686	835	29	241	390	102
Amstelveen	916	974	161	268	326	52
Amsterdam	827	944	118	352	469	180
Bergen NH	1.086	1.187	309	460	561	261
Beverwijk	767	888	64	443	564	263
Blaricum	1.320	1.522	341	201	402	119
Bloemendaal	1.770	1.988	345	444	663	326
Castricum	835	932	101	453	549	246
Den Helder	748	912	85	318	482	197
Diemen	972	1.070	259	375	474	182
Dijk en Waard	863	917	87	235	289	33
Drechterland	913	1.034	228	301	422	140
Edam-Volendam	808	911	83	294	397	109
Enkhuizen	912	996	189	428	512	218
Gooise Meren	956	1.103	276	256	403	122
Haarlem	906	1.088	268	296	478	189
Haarlemmermeer	876	993	184	328	445	159
Heemskerk	902	987	177	545	630	310
Heemstede	1.253	1.334	335	327	409	130
Heiloo	891	1.023	215	432	564	262
Hilversum	816	974	165	240	398	111
Hollands Kroon	824	938	110	455	570	270
Hoorn	836	940	114	331	435	150
Huizen	814	911	82	290	386	100
Koggenland	817	921	90	301	405	124
Landsmeer	1.310	1.437	338	384	512	220
Laren	1.438	1.684	344	439	685	333
Medemblik	1.004	1.105	277	241	341	62
Oostzaan	1.253	1.323	332	337	407	127
Opmeer	1.178	1.300	330	540	662	325
Ouder-Amstel	1.024	1.038	232	314	327	54
Purmerend	879	954	139	300	375	93
Schagen	997	1.055	250	545	603	292
Stede Broec	1.039	1.172	306	283	416	137
Texel	661	798	17	224	361	72
Uitgeest	1.024	1.145	294	433	554	251
Uithoorn	1.021	1.066	257	323	368	84
Velsen	923	959	144	433	468	178
Waterland	823	975	167	346	499	209
Wijdmeren	1.454	1.576	342	325	448	163
Wormerland	1.103	1.133	287	609	638	315
Zaanstad	1.010	1.010	199	664	664	327
Zandvoort	827	907	80	431	512	217

Tabel 31 Woonlasten en rangnummers provincie Zuid-Holland

	Eigenaar bewoner			Huurder		
	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden
Gemiddelde provincie Zuid-Holland	944	1.038		393	507	
Alblasserdam	918	982	173	344	409	129
Albrandswaard	1.030	1.236	318	514	719	341
Alphen a/d Rijn	775	947	123	438	610	300
Barendrecht	735	1.067	258	309	640	316
Bodegraven-Reeuwijk	1.232	1.353	336	439	560	260
Capelle aan den IJssel	670	740	4	277	348	65
Delft	977	1.128	285	322	472	181
Dordrecht	919	936	106	450	467	174
Goeree-Overflakkee	867	904	77	281	318	46
Gorinchem	878	1.009	198	447	577	275
Gouda	1.270	1.296	329	616	642	318
Hardinxveld-Giessendam	980	991	181	540	551	249
Hendrik-Ido-Ambacht	820	986	176	237	402	120
Hillegom	1.043	1.102	275	606	665	328
Hoeksche Waard	727	830	25	271	375	92
Kaag en Braassem	1.121	1.152	299	638	669	330
Katwijk	964	1.080	265	420	536	241
Krimpen aan den IJssel	1.015	1.167	303	459	611	301
Krimpenwaard	874	995	188	465	586	280
Lansingerland	940	963	146	509	532	238
Leiden	984	1.324	333	390	730	343
Leiderdorp	1.026	1.230	316	458	661	324
Leidschendam-Voorburg	924	995	187	563	634	312
Lisse	1.063	1.193	312	561	691	336
Maassluis	999	1.064	256	380	445	160
Midden-Delfland	1.097	1.188	310	505	597	289
Molenlanden	901	1.078	262	418	595	287
Nieuwkoop	1.033	1.149	298	466	582	278
Nissewaard	935	935	105	391	391	104
Noordwijk	988	1.148	296	289	449	164
Oegstgeest	1.313	1.502	340	495	684	332
Papendrecht	945	1.047	244	322	424	143
Pijnacker-Nootdorp	897	1.004	194	496	603	293
Ridderkerk	850	957	143	386	493	205
Rijswijk	878	1.086	267	447	655	322
Rotterdam	923	1.023	216	337	437	152
Schiedam	888	949	127	338	399	114
's-Gravenhage	834	923	94	390	480	193
Sliedrecht	842	947	124	363	468	177
Teylingen	896	1.051	246	439	594	286
Vlaardingen	940	1.028	222	318	406	126
Voorne aan Zee/Brielle	945	945	121	549	549	248
Voorne aan Zee/Hellevoetsluis	914	914	86	403	403	121
Voorne aan Zee/Westvoorne	948	1.063	255	286	401	116
Voorschoten	1.388	1.481	339	639	732	344
Waddinxveen	966	992	182	353	380	99
Wassenaar	1.401	1.633	343	495	727	342
Westland	935	1.057	252	468	590	283
Zoetermeer	974	1.029	223	428	482	198
Zoeterwoude	1.156	1.176	307	234	254	18
Zuidplas	1.021	1.043	239	306	328	56
Zwijndrecht	998	1.027	220	660	690	334

Tabel 32 Woonlasten en rangnummers provincie Zeeland

	Eigenaar bewoner			Huurder		
	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden
Gemiddelde provincie						
Zeeland	872	951		362	449	
Borsele	826	974	164	331	479	190
Goes	941	1.031	226	273	363	75
Hulst	867	969	155	540	642	317
Kapelle	770	894	72	445	569	269
Middelburg	848	892	69	306	350	66
Noord-Beveland	725	784	13	423	482	195
Reimerswaal	776	951	130	390	566	265
Schouwen-Duiveland	922	1.009	196	304	391	106
Sluis	822	911	84	547	636	313
Terneuzen	939	997	190	341	398	112
Tholen	742	832	28	303	394	107
Veere	733	823	23	314	404	123
Vlissingen	968	1.038	234	387	458	169

Tabel 33 Woonlasten en rangnummers provincie Noord-Brabant

	Eigenaar bewoner			Huurder		
	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden
Gemiddelde provincie						
Noord-Brabant	829	908		357	442	
Alphen-Chaam	995	1.100	273	509	614	302
Altena	901	955	140	478	531	236
Asten	954	1.016	204	131	193	3
Baarle-Nassau	771	923	95	296	449	165
Bergen op Zoom	982	1.030	225	656	704	339
Bergeijk	720	861	47	343	484	199
Bemheze	837	891	67	181	235	10
Best	969	969	156	559	559	255
Bladel	583	783	11	236	436	151
Boekel	1.132	1.140	291	596	604	294
Boxtel	Nog niet bekend			413	487	201
Breda	736	861	48	455	581	276
Cranendonck	902	967	152	466	531	237
Deurne	866	1.018	205	358	510	215
Dongen	823	938	109	388	503	211
Drimmelen	918	1.012	202	526	620	306
Eersel	688	842	31	340	494	206
Eindhoven	839	944	119	218	322	47
Etten-Leur	756	783	12	413	440	156
Geertruidenberg	837	950	128	257	370	86
Geldrop-Mierlo	780	869	54	469	557	254
Gemert-Bakel	1.031	1.062	254	449	479	191
Gilze en Rijen	733	763	9	284	313	44
Goirle	913	1.007	195	176	270	24
Halderberge	797	920	89	446	569	268
Heeze-Leende	996	1.144	293	506	654	321
Helmond	982	1.030	224	466	514	222
Heusden	833	903	76	405	475	184
Hilvarenbeek	820	865	51	228	273	26
Laarbeek	910	970	157	435	495	208
Land van Cuijk	882	953	137	300	370	89
Loon op Zand	943	1.019	206	459	534	239
Maasgouw/Landerd	737	844	35	255	362	73
Maasgouw/Uden	737	844	35	255	362	73
Meerijstad	794	847	37	253	305	40
Moerdijk	809	977	169	505	673	331
Nuenen c. a.	911	1.102	274	319	510	216
Oirschot	903	1.039	235	338	475	183
Oisterwijk	928	964	147	232	268	23
Oosterhout	882	951	129	521	589	282
Oss	819	851	42	267	299	36
Reusel- De Mierden	706	860	46	307	461	170
Roosendaal	922	957	141	630	665	329
Rucphen	817	894	71	252	329	57
s-Hertogenbosch	774	831	27	319	376	94
Sint-Michielsgestel	Nog niet bekend			384	454	168
Someren	861	907	81	180	226	8
Son en Breugel	897	965	151	427	495	207
Steenbergen	810	938	108	384	512	218
Tilburg	727	759	8	326	359	70
Valkenswaard	917	1.012	201	235	330	59
Veldhoven	878	972	159	235	330	59
Vught	1.015	1.135	288	429	549	247
Waalre	945	1.038	231	155	248	15
Waalwijk	766	804	20	246	284	30
Woensdrecht	833	933	103	422	522	229
Zundert	1.100	1.245	321	437	582	277

COELO

220

Atlas van de lokale lasten 2024

Tabel 34 Woonlasten en rangnummers provincie Limburg

	Eigenaar bewoner			Huurder		
	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden
Gemiddelde provincie						
Limburg	931	993		352	412	
Beek	983	1.046	242	305	369	85
Beekdaelen	1.052	1.081	266	628	657	323
Beesel	850	891	66	156	196	4
Bergen L.	809	892	68	203	286	32
Brunssum	957	1.011	200	308	361	71
Echt-Susteren	824	926	97	161	264	21
Eijsden-Margraten	1.010	1.138	290	243	372	90
Gennep	853	905	78	274	326	51
Gulpen-Wittem	1.022	1.148	297	239	365	81
Heerlen	853	993	183	346	485	200
Horst aan de Maas	956	1.027	219	188	259	20
Kerkrade	918	993	185	491	566	266
Landgraaf	946	1.022	212	433	508	213
Leudal	766	843	32	143	220	6
Maasgouw	831	902	75	392	463	173
Maastricht	1.004	1.022	213	404	422	141
Meerssen	1.224	1.327	334	457	559	258
Mook en Middelaar	975	1.019	207	280	325	50
Nederweert	929	964	150	131	166	2
Peel en Maas	799	849	39	190	240	13
Roerdalen	857	922	92	507	572	274
Roermond	925	925	96	298	298	35
Simpelveld	1.086	1.127	284	597	638	314
Sittard-Geleen	1.057	1.129	286	291	363	77
Stein	958	1.075	261	364	482	196
Vaals	1.104	1.191	311	441	527	232
Valkenburg aan de Geul	984	997	191	437	450	166
Venlo	780	890	65	320	430	146
Venray	873	971	158	313	411	133
Voerendaal	1.157	1.207	313	652	703	338
Weert	886	941	115	499	554	250

Tabel 35 Woonlasten en rangnummers provincie Flevoland

	Eigenaar bewoner			Huurder		
	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden	Woonlasten eenpersoons- huishouden	Woonlasten meerpersoons- huishouden	Rangnummer meerpersoons- huishouden
Gemiddelde provincie						
Flevoland	1.003	1.068		441	506	
Almere	1.056	1.078	263	418	440	157
Dronten	943	1.000	192	469	527	231
Lelystad	934	1.110	280	453	629	309
Noordoostpolder	886	964	148	469	547	245
Urk	994	994	186	514	514	223
Zeewolde	1.132	1.226	315	476	570	271